ශ්‍රී ලංකාව සඳහා ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවයට ප්‍රතිචාරාත්මක දේශගුණික ආරක්ෂක තක්සේරු වාර්තාව

2025 මැයි

Joint UNDP-DPPA Programme on Building National Capacities for Conflict Prevention

කෘතඥතාව පළ කිරීම්

මෙම වාර්තාවෙහි කර්තෘවරුන් වන්නේ ජනනි විවේකානන්ද, එමා විටේකර් සහ මේරි පොට්ස් (ඇඩෙල්ෆි පර්යේෂණ) වේ. මෙම අධ්‍යයනයට පහසුකම් සැලසීමට උපකාරී වූ අපගේ දේශීය පර්යේෂණ සගයන් වන ලසන්තා විතානගේ, ඉර්ෆාන් ජුනයිඩීන්, කයාතිරි කුමාරන් සහ සචිත මධුරාවල යන අයට සහ ඔවුන්ගේ ප්‍රජා සගයන්ට කතුවරුන්ගේ කෘතඥතාව පළ කිරීමට කැමැත්තෙමු. ඔවුන්ගේ අත්දැකීම් සහ තීක්ෂ්ණ බුද්ධිය මෙම පර්යේෂණය පොහොසත් කළ අතර, විවිධ ප්‍රජා සාමාජිකයින් සමඟ අපව සම්බන්ධ කිරීමට ඔවුන් දැක්වූ සහයෝගය කාර්යය දේශීය සන්දර්භයන් සහ යථාර්ථයන් මත පදනම් වූ බව සහතික කිරීමට ඉවහල් විය. සියුම් හා අර්ථවත් අවබෝධයක් ලබා ගැනීම සඳහා මෙම සහයෝගීතාවය අත්‍යවශ්‍ය වූ අතර, ඔවුන්ගේ කැපවීම සහ දායකත්වය අපි බෙහෙවින් අගය කරමු. ගැටුම් වැළැක්වීම සඳහා කුඩා පරිමාණ උත්ප්‍රේරක මුලපිරීම් සඳහා මූලික අරමුදල් සපයන UNDP-DPPA ඒකාබද්ධ වැඩසටහන සහ සාමකාමී, සියල්ලන් ඇතුළත් කරගන්නා සමාජ සඳහා එක්සත් ජාතීන්ගේ කාන්තා කලාපීය රාමුව: ආසියා-පැසිෆික් කලාපයේ කාන්තාවන්, සාමය සහ ආරක්ෂාව න්‍යාය පත්‍රය සහ සියල්ලන් ඇතුළත් කරගන්නා පාලනය (2023 - 2027) අතර ඒකාබද්ධ මුලපිරීමක් ලෙස මෙම වාර්තාව සංවර්ධනය කරන ලදී. ඕස්ට්‍රේලියානු රජයේ විදේශ කටයුතු සහ වෙළඳ දෙපාර්තමේන්තුවේ නොමසුරු සහයෝගය ඇතිව මෙම වැඩසටහන ක්‍රියාත්මක විය.

adelphi RESEARCH

මෙම වාර්තාව පහත සඳහන් අයගේ නොමසුරු සහයෝගය ඇතිව සකස් කර ඇත:

Australian Aid

පිටු සැලසුම, සැලසුම සහ තොරතුරු ග්‍රැෆික්ස්:
ඔඩිල් ස්ටබන්;
ඇලෙක්සැන්ඩ්‍රා ස්ටෙයින්ක්‍රවුස් (ඇඩෙල්ෆි පර්යේෂණ)
කවරයේ රූපය:
ඔඩිල් ස්ටබන්
ප්‍රකාශක:
එක්සත් ජාතීන්ගේ සංවර්ධන වැඩසටහන (UNDP)
එක්සත් ජාතීන්ගේ පරිශ්‍රය, 202-204,
බෞද්ධාලෝක මාවත,
කොළඹ 7, ශ්‍රී ලංකාව.

දුරකථන: +94-112-580691
ෆැක්ස්: +94-112-581116; 2501396
ඊමේල්: registry.lk@undp.org
එක්සත් ජාතීන්ගේ සංවර්ධන වැඩසටහන, 2025

වියාචනය

මෙම වාර්තාව UNDP-DPPA ඒකාබද්ධ වැඩසටහන සහ UN Women විසින් සහාය දක්වන ලද ඒකාබද්ධ මුලපිරීමක කොටසක් වන අතර එය ඇඩෙල්ෆි පර්යේෂණ ආයතනය මගින් සම්පාදනය කරන ලදී. මෙම වාර්තාවේ ප්‍රකාශිත සියලුම අදහස් සහ මතවාද තනිකරම තක්සේරුවෙන් ලබාගත් නිරීක්ෂණ, විශ්ලේෂණය සහ අවබෝධය මත පදනම් වන අතර, එමගින් ව්‍යාපෘතිය සිදු කරන ලද සන්දර්භය පිළිබිඹු කරයි. පෙර ප්‍රකාශනවලදී මෙන්, මෙම ප්‍රකාශනයේ ඉදිරිපත් කර ඇති සොයාගැනීම්, විශ්ලේෂණයන් සහ නිර්දේශ, එක්සත් ජාතීන්ගේ සංවර්ධන වැඩසටහනේ (UNDP), ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජ සමානාත්මතාව සහ කාන්තා සවිබලගැන්වීම සඳහා වූ එක්සත් ජාතීන්ගේ ආයතනයේ (UN Women) හෝ අදාළ විධායක මණ්ඩලවල කොටසක් වන එක්සත් ජාතීන්ගේ සාමාජික රටවල නිල ස්ථාවරය නියෝජනය නොකරයි. කෘතඥතාව පළකිරීමේ හෝ වාර්තාවේ සඳහන් කර ඇති අය විසින් ද ඒවා අනිවාර්යයෙන්ම අනුමත නොකෙරේ. මෙම ප්‍රකාශනයේ අඩංගු තොරතුරු සත්‍යාපනය කිරීම සඳහා සියලු සාධාරණ පූර්වාරක්ෂාවන් ගෙන ඇත. කෙසේ වෙතත්, ප්‍රකාශිත ද්‍රව්‍ය බෙදාහරිනු ලබන්නේ ප්‍රකාශිත හෝ ගම්‍යමාන කිසිදු ආකාරයක වගකීමක් භාර නොගනිමින් බව කරුණාවෙන් සලකන්න. මෙහි අන්තර්ගතයන් අර්ථ නිරූපණය කිරීම සහ භාවිතය සම්බන්ධ වගකීම පාඨකයා සතු වේ. UNDP හෝ UN Women එහි භාවිතය හේතුවෙන් ඇතිවන කිසිදු ආකාරයක හානියක් සඳහා කිසිදු අවස්ථාවක වගකියනු නොලැබේ.

ශ්‍රී ලංකාව සඳහා ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවයට ප්‍රතිචාරාත්මක දේශගුණික ආරක්ෂක තක්සේරු වාර්තාව

UNDP

DPPA

Joint UNDP-DPPA Programme on Building National Capacities for Conflict Prevention

UN WOMEN

පෙරවදන

ශ්‍රී ලංකාවේ දේශගුණික විපර්යාස තවදුරටත් වියුක්ත තර්ජනයක් නොව දෛනික යථාර්ථයකි. එමගින් ජීවිත නැවත හැඩගස්වනු ලබන අතර, අසමානතාවන් ගැඹුරු කරයි. දශක ගණනාවක ගැටුම්වලින් තවමත් සුවය ලබන ප්‍රජාවන්ගේ ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව පරීක්ෂා කරයි. එහෙත්, ශ්‍රී ලංකාව සුවිශේෂී ලෙස වෙනස් මාවතක් සලකුණු කිරීමට සූදානම්ව සිටියි. එය ශක්තිමත් මානව සංවර්ධන ජයග්‍රහණ සහ අඩු කාබන් විමෝචනය සමඟ දේශගුණික ආරක්ෂාව සඳහා නව්‍ය, ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවයට ප්‍රතිචාරාත්මක දැක්මක් ඒකාබද්ධ කරයි. අවම කිරීමේ සහ අනුවර්තනය වීමේ උත්සාහයන් මගින් සමාජ සහජීවනය ශක්තිමත් කිරීම, සෑම පුද්ගලයෙකුම බල ගැන්වීම සහ පරම්පරා ගණනාවක් තිස්සේ ගොඩනගා ඇති බිඳෙනසුලු සාමයේ තිරසරබව සහතික කිරීම සම්බන්ධ මාර්ග සිතියමක් වන මෙම වාර්තාව එය නිවැරදිව ඉදිරිපත් කරයි.

ශ්‍රී ලංකාව වැනි පශ්චාත් ගැටුම් සන්දර්භයක් තුළ, දේශගුණික ක්‍රියාමාර්ග සමාජ සහජීවනය සමඟ සම්බන්ධ කිරීම හුදෙක් අභිලාෂකාමී කාර්යයක් පමණක් නොව, අත්‍යවශ්‍ය වගකීමක් ද වේ. බොහෝ විට, යහපත් අර්ථයකින් යුත් අනුවර්තන ව්‍යාපෘති විසින් සිදුකර තිබෙන්නේ පැරණි යටිබිම්ගත සමාජ ගැටලු වර්ධනය කිරීමයි. දේශීය ආතතීන්ට සංවේදීතාවයකින් තොරව නිර්මාණය කළහොත් දේශගුණික අනුවර්තන මූලෝපායන් විසින් ද සමාජ බෙදීම් ගැඹුරු කළ හැකි ආකාරය මෙම අධ්‍යයනයෙන් නිරූපණය කෙරේ. ඒ සමඟම, එය ගැටුම් පිළිබඳ සංවේදීව අනුවර්තනය වීම සඳහා සංයුක්ත උපායමාර්ග ද ඉදිරිපත් කරයි. ඔරොත්තු දෙන යටිතල පහසුකම්, සාධාරණ සම්පත් වෙන් කිරීම හා කළමනාකරණය සහ සහභාගීත්ව සැලසුම්කරණය සඳහා ආයෝජන මගින් ආයතන කෙරෙහි විශ්වාසය නැවත ගොඩනැගිය හැකි ආකාරය සහ පාරිසරික අභියෝග යථා තත්වයට පත්වීම සඳහා පොදු අවස්ථා බවට පරිවර්තනය කරගත හැකි ආකාරය ද එමගින් පෙන්නුම් කරයි. බදුල්ල, මඩකලපුව, හම්බන්තොට සහ මුලතිව් යන සුවිශේෂ දිස්ත්‍රික්ක හතර කෙරෙහි අවධානය යොමු කරන මෙම වාර්තාව දත්ත පිටුපස ඇති ජීවමාන යථාර්ථයන් ගැඹුරින් හදාරයි. මෙම කලාපවල, ජනවාර්ගික හා ආගමික සුළුතරයන්, විශේෂයෙන් ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවය සහ පන්තිය වැනි සාධක සමඟ සම්බන්ධ වන විට සංකීර්ණ දුෂ්කරතාවන්ට මුහුණ දෙන ආකාරය අපට දැකගත හැකිය. මුලතිව්හි සීමා කිරීම්වලට මුහුණ දෙන දෙමළ ගොවීන්, ජීවනෝපාය මාර්ග අහිමිවෙමින්, සුරැකුම් වැඩ සමබර කරමින්, පාංශු ඛාදනයෙන් පීඩාවට ලක්වන බදුල්ලේ වතු කම්කරුවන් සහ විනාශ වන කොරල් පර සමඟ ධීවර ජීවනෝපායන් අහිමි වන හම්බන්තොට වෙරළබඩ ප්‍රජාවන් පිළිබඳ එහි විග්‍රහ වේ. දේශගුණික විපර්යාස හේතුවෙන් සිදුවන සංක්‍රමණයේ ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවය පිළිබඳ ගතිකතාවයන් ද අධ්‍යයනය මගින් හෙළි කරනු ලැබේ. එය විදේශයන්හි ගෘහ සේවිකාවන් ලෙස සූරාකෑමට මුහුණ දෙන කාන්තාවන්ගේ සහ නාගරික පසුබිම් තුළ රැකියා සොයන පිරිමින්ගේ රටා ද හෙළි කරයි.

මෙම දේශීයකරණය කරන ලද අවබෝධයන්, එක් එක් ප්‍රජාවේ දේශගුණික ආතතීන්, සමාජ-දේශපාලන ගතිකත්වයන් සහ සංස්කෘතික සන්දර්භයන්ගේ සුවිශේෂ ඡේදනයන් සම්බන්ධයෙන් සුවිශේෂයෙන් සකස් කරන ලද උප-ජාතික උපායමාර්ගවල හදිසි අවශ්‍යතාවය අවධාරණය කරයි. මෙම කථා අපට මතක් කර දෙන්නේ ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව සංදර්භයන්ට ගැලපෙන පරිදි සකසා ගත යුතු බවයි. එක් ප්‍රමාණයක් කිසි විටෙකත් සියල්ලටම ගැලපෙන්නේ නැත.

මෙම අධ්‍යයනය වැදගත් මූලික අවබෝධයක් ලබා දෙන අතර, එය ශ්‍රී ලංකාවේ විවිධ සංදර්භයන් පිළිබඳ මූලික අධ්‍යයනයක් ද වේ. තීරණාත්මක ඊළඟ පියවර වන්නේ පුළුල් ජාතික තක්සේරුවකි. පළාත් නවය පුරාම ඉලක්කගත මැදිහත්වීම් දැනුම් දීම සහ ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවයට ප්‍රතිචාර දක්වන, ගැටුම් කෙරෙහි සංවේදී දේශගුණික උපායමාර්ග ඒකාබද්ධ කිරීම තවදුරටත් විධිමත් කිරීම සඳහා මෙම සොයාගැනීම් පදනම් කරගත හැක.

දේශගුණික ක්‍රියාමාර්ග සහ ගැටුම්වලින් පසු යථා තත්ත්වයට පත්වීම සඳහා වන පියවර එකිනෙකා ශක්තිමත් කළ හැකි ආකාරය මෙම පර්යේෂණයෙන් ඉදිරිපත් කෙරේ. මෙහි දක්වා ඇති ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවයට ප්‍රතිචාර දක්වන රාමුව අනුගමනය කිරීමෙන්, දේශගුණික අනුවර්තනයේදී ඇතිවන අවදානම් අඩු කරගත හැකි ආකාරය පමණක් නොව, සමානාත්මතාව ප්‍රවර්ධනය කරන, ප්‍රජාවන් බලගන්වන සහ සාමය පවත්වා ගන්නා ආකාරය සම්බන්ධයෙන් ද ශ්‍රී ලංකාවට ලෝකයට මග පෙන්විය හැකිය.

එක්සත් ජාතීන්ගේ සගයන් සමඟ සහයෝගයෙන් කටයුතු කළ ඇඩෙල්ෆි පර්යේෂණ කණ්ඩායමට අපි අපගේ කෘතඥතාව පළ කරමු. සපයන ලද බුද්ධිමය දායකත්වය සම්බන්ධයෙන් පරිසර අමාත්‍යාංශය හා/දේශගුණික විපර්යාස ලේකම් කාර්යාලය, විදේශ කටයුතු අමාත්‍යාංශය සහ කාන්තා හා ළමා කටයුතු අමාත්‍යාංශය යන ආයතනවලට, සිවිල් සමාජ සංවිධානවලට, ප්‍රජා නායකයින්ට සහ පර්යේෂණයට සහභාගි වූවන් අපි අවංකවම ස්තූතිවන්ත වෙමු. ඔවුන්ගේ අවංක සිතුවිලි මෙම පුරෝගාමී කාර්යය හැඩගැස්වීමට ඉවහල් වී තිබේ.

මෙහි ඉදිරිපත් කර ඇති සාක්ෂි සහ නිර්දේශ නිර්භීත ක්‍රියාමාර්ග සඳහා පෙළඹවීමක් වනු ඇතැයි අපි අපේක්ෂා කරමු. එසේම, එමගින් නව්‍ය විසඳුම් ඇති කිරීම සහ ප්‍රතිපත්ති සම්පාදකයින්, වෘත්තිකයන් සහ සංවර්ධන හවුල්කරුවන් අතර අව්‍යාජ හවුල්කාරිත්වයන් වර්ධනය කරනු ඇතැයි ද අපි අවංකවම බලාපොරොත්තු වෙමු. අප එක් වූ විට මෙම දේශගුණික අභියෝග අවස්ථාවන් බවට පත් කරගත හැකිය. එහිදී, ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවය හෝ පසුබිම නොසලකා සෑම ශ්‍රී ලාංකිකයෙකුටම, අපගේ ග්‍රහලෝකය සහ අපගේ සාමය යන දෙකම සමානව ආරක්ෂා වන ලෝකයක සමෘද්ධිමත් විය හැකිය.

මාක් අන්ද්‍රේ ෆ්‍රාන්ච්
එක්සත් ජාතීන්ගේ
නේවාසික සම්බන්ධීකාරක,
ශ්‍රී ලංකාව.

අසූසා කුබෝටා
නේවාසික නියෝජිත,
එක්සත් ජාතීන්ගේ
සංවර්ධන වැඩසටහන,
ශ්‍රී ලංකාව.

රාමායා සල්ගාදු
ආයතන ප්‍රධානි,
එක්සත් ජාතීන්ගේ
කාන්තා ඒකකය,
ශ්‍රී ලංකාව.

අන්තර්ගතය

1.	**හැඳින්වීම**	**8**
1.1	පර්යේෂණ ප්‍රශ්න	11
2.	**ක්‍රමවේදය**	**12**
2.2	දත්ත රැස් කිරීමේ ක්‍රම	14
3.	**දේශගුණික ආරක්ෂණ මාර්ග**	**20**
3.1	ජීවනෝපායන්ට බාධා කරන හා සංක්‍රමණය හා අවදානම් වැඩි කරන දේශගුණික බලපෑම්	22
3.2	ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව අඩපණ කරන, ආන්තිකකරණය සහ සේවා සඳහා අසමාන ප්‍රවේශය	28
3.3	මානව ආරක්ෂාවට, ජීවනෝපායන්ට සහ ජෛව විවිධත්වයට තර්ජනයක් වන මානව-වනජීවී ගැටුම්	33
3.4	ශ්‍රී ලංකාවේ තරුණයින්ට නිශේධනාත්මකව බලපාන දේශගුණික විපර්යාස සහ දුර්වල අධ්‍යාපන සේවා	39
3.5	දැනටමත් බිඳෙනසුළු සෞඛ්‍යාරක්ෂණ පද්ධතියක් තුළ ගැටලු දේශගුණික විපර්යාස හේතුවෙන් ගැඹුරු වීම	43
4.	**ශ්‍රී ලංකාවේ පරිසරය සහ දේශගුණික විපර්යාසය**	**47**
4.1	වායු උෂ්ණත්වය	48
4.2	වර්ෂාපතනය වෙනස් වීම	48
4.3	පාංශු ඛාදනය	50
4.4	ආන්තික කාලගුණික සිදුවීම්	50
4.5	අන්තර්ඡේදක ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවය පිළිබඳ දෘෂ්ටි කෝණයෙන් දේශගුණික විපර්යාසවල ආංශික බලපෑම්	51
5.	**ශ්‍රී ලංකාවේ සන්දර්භය සහ ප්‍රවණතා**	**55**
5.1	ජන විකාශනය	56
5.2	ගැටුම් ඉතිහාසය	56
5.3	ආර්ථික අර්බුදය සහ දේශපාලන නොසන්සුන්තාව	58
5.4	මාධ්‍ය අවකාශය වෙනස් කිරීම	58
5.5	ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවය, ආබාධිතභාවය සහ අන්තර්ඡේදකත්වය	58
6.	**සිද්ධි අධ්‍යයන**	**60**
6.1	බදුල්ල	62
6.2	මඩකලපුව	69
6.3	හම්බන්තොට	79
6.4	මුලතිව්	85
7.	**දැනට ලැබී ඇති ප්‍රතිචාර සහ උගත් පාඩම්**	**92**
7.1	දැනට පවතින ප්‍රතිපත්ති රාමුව	93
7.2	දේශගුණික ආරක්ෂාව ශක්තිමත් කිරීම සම්බන්ධ ප්‍රතිපත්තිමය පරතරයන් සහ අවස්ථා	94
7.3	උගත් පාඩම්: සමාජ ඒකාබද්ධතාවය සඳහා අවස්ථා උපයෝගී කර ගැනීම සහ පළාත් පාලනය ශක්තිමත් කිරීම	95
8.	**නිගමන සහ නිර්දේශ**	**96**
8.1	සාමාන්‍ය නිර්දේශ	97
8.2	දිස්ත්‍රික්කය අනුව නිර්දේශ	101
9.	**යොමු කිරීම්**	**108**
	ඇමුණුම I	**112**
	ඇමුණුම II	**113**

කෙටි යෙදුම් ලැයිස්තුව

CCKP	දේශගුණික විපර්යාස දැනුම ද්වාරය
CDR	කාබන් ඩයොක්සයිඩ් ඉවත් කිරීම
CKDu	නිදන්ගත වකුගඩු රෝගය
COVID-19	COVID-19 කොරෝනා වයිරස් රෝගය
CSOs	සිවිල් සමාජ සංවිධාන
FBR	පවුල් පසුබිම් වාර්තාව
FGDs	ඉලක්ක කණ්ඩායම් සාකච්ඡා
GBV	ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවය මත පදනම් වූ ප්‍රචණ්ඩත්වය
GDP	දළ දේශීය නිෂ්පාදිතය
IMF	ජාත්‍යන්තර මූල්‍ය අරමුදල
KIIs	ප්‍රධාන තොරතුරු සපයන්නන්ගේ සම්මුඛ සාකච්ඡා
LGBTQ+	පිරිමි හා ගැහැණු සමලිංගික, ද්විලිංගික, සංක්‍රාන්ති ලිංගික, ක්වියර් සහ තවත්
LTTE	දෙමළ ඊලාම් විමුක්ති කොටි සංවිධානය
MPI	බහුමාන දරිද්‍රතා දර්ශකය
MVIs	බහුමාන අවදානම් දර්ශක
NDCs	ජාතිකව නිර්ණය කළ දායකත්ව
NAP	ජාතික අනුවර්තන සැලැස්ම
NEP	ජාතික පරිසර ප්‍රතිපත්තිය
NGOs	රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන
UN	එක්සත් ජාතීන්ගේ සංවිධානය
UNDP	එක්සත් ජාතීන්ගේ සංවර්ධන වැඩසටහන

ශ්‍රී ලංකාවේ තේ වත්තක් (C) ඔස්ටින් කර්ටිස්/අන්ස්ප්ලෑෂ්

1 හැඳින්වීම

දේශගුණික විපර්යාස ශ්‍රී ලංකාවේ පාරිසරික හා සමාජීය අවදානම් තීව්‍ර කරමින්, ජීවනෝපායන්ට තර්ජනයක් වෙමින්, අසමානතාවන් ගැඹුරු කරමින් සහ රටේ බිඳෙනසුලු පශ්චාත් ගැටුම් සාමයට අවදානම් ඇති කරමින් සිටී. එහෙත් පාරිසරික බිඳෙනසුලු බව සහ සමාජීය ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව පිළිබඳ එකිනෙකට බැඳී ඇති අභියෝගවලට මුහුණ දීමේදී ආදර්ශයෙන් නායකත්වය දීමට හැකි අද්විතීය ස්ථානයක ශ්‍රී ලංකාව සිටී. සාපේක්ෂව ඉහළ මානව සංවර්ධන මට්ටම සහ කාබන් විමෝචනය පැරිස් ගිවිසුමේ මට්ටමට වඩා බෙහෙවින් අඩු මට්ටමක තිබීම හේතුවෙන්, දේශගුණික ආපදා අවම කිරීම සහ අනුවර්තනය වීම සම්බන්ධයෙන් රට සැලකිය යුතු ප්‍රගතියක් ලබා ඇත. කෙසේ වෙතත්, දේශගුණික විපර්යාස මගින් ඇති කරන මානව ආරක්ෂක අවදානම් දැඩිව ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවය මත රඳා පවතින අතර, පිරිමින්, කාන්තාවන්, පිරිමි ළමයින්, ගැහැණු ළමයින් සහ ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවී වශයෙන් විවිධ වන පුද්ගලයින් මෙම අභියෝගවලට ගැඹුරින්ම වෙනස් ආකාරවලින් මුහුණ දෙති.

මෙම අධ්‍යයනය වැදගත් වන්නේ ඇයි?

ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවය, දේශගුණය සහ ආරක්ෂාව ඒකාබද්ධ කිරීම

විශ්ලේෂණයේ සමහර සොයාගැනීම් අහඹු ලෙස වෙනත් වාර්තාවල මතුවිය හැකි වුවද, මෙය ශ්‍රී ලංකාව සහ ආසියා-පැසිෆික් කලාපය සඳහා පළමු ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවයට ප්‍රතිචාර දක්වන දේශගුණික ආරක්ෂක තක්සේරුව වේ. එය ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවය, දේශගුණික ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව සහ සාමය ගොඩනැගීම ඒකාබද්ධ කරමින් නව ඡේදනීය ප්‍රවේශයක් ඉදිරිපත් කරයි. එය ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජ භූමිකාවන්, සමාජ සම්මතයන් සහ අසමානතාවන් දේශගුණික සහ ආරක්ෂක අභියෝග සමඟ ඡේදනය වන ආකාරය විචාරශීලීව පරීක්ෂා කරයි. එම කරුණ දැනට පවතින අධ්‍යයනයන්හි සැලකිය යුතු අඩුපාඩුවකි. ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවය, ජනවාර්ගිකත්වය, වයස, ආබාධිතභාවය සහ ආගම වැනි අනන්‍යතා සලකුණු, අවදානම් සහ ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව හැඩගැස්වීමට අන්තර්ක්‍රියා කරන ආකාරය පරීක්ෂා කිරීමෙන් හෙවත් ඡේදනය වන ස්ත්‍රී පුරුෂ කාචයක් ඒකාබද්ධ කිරීමෙන් ශ්‍රී ලංකාවේ දේශගුණික ක්‍රියාමාර්ග මගින් දැනට පවතින ස්ත්‍රී පුරුෂ අසමානතාවයන් නොදැනුවත්වම උග්‍ර නොකරන බවත්, ඒ වෙනුවට සාමය ගොඩනැගීමට සහ තිරසාර කිරීමට අවස්ථා උපරිම කරන බවත් සහතික කිරීම වාර්තාවේ අරමුණයි. දේශගුණික අනුවර්තනය සහ ආපදා අවම කිරීමේ උත්සාහයන් සියල්ලන් ඇතුළත් කරගන්නා, සාධාරණ සහ පරිවර්තනීය ඒවා බව සහතික කිරීම, සියලුම ජනවිකාස කණ්ඩායම්වල සුවිශේෂ අවදානම් සහ ශක්තීන් හඳුනාගෙන කටයුතු කිරීම සහ තිරසාර සාමය ගොඩනැගීමට දායක වීම සඳහා මෙම ප්‍රවේශය ඉතා වැදගත් වේ. මෙම සියුම් කාචය දේශගුණික ආරක්ෂක අධ්‍යයනයන්හි කලාතුරකින් යොදාගනු ලබන එකක් වන අතර මෙම අධ්‍යයනයෙන් එවැනි ප්‍රවේශයක තිබෙන අතිශය වැදගත්කම නිරූපණය කළ හැකි යැයි අපේක්ෂා කෙරේ.

දේශගුණික ක්‍රියාකාරකම් සාමය ගොඩනැගීම සමඟ සම්බන්ධ කිරීම

- පශ්චාත් ගැටුම් ගතිකය සහ දේශගුණික විපර්යාසඃ මෙම අධ්‍යයනය, පශ්චාත් ගැටුම් ප්‍රතිසාධනය දේශගුණික ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව සමඟ අද්විතීය ලෙස සම්බන්ධ කරන අතර, ශ්‍රී ලංකාවේ බිඳෙනසුලු පශ්චාත් යුද සන්දර්භය තුළ සාමය ගොඩනැගීම සඳහා දේශගුණික අනුවර්තනය මෙවලමක් ලෙස ක්‍රියා කළ හැකි ආකාරය අවධාරණය කරයි. සංහිඳියාව සහ දේශගුණික ක්‍රියාකාරකම් පිළිබඳ මෙම ද්විත්ව අවධානය නැවුම් ඉදිරිදර්ශනයකි.
- ගැටුම් සංවේදී දේශගුණික අනුවර්තනයඃ දුර්වල ලෙස නිර්මාණය කරන ලද දේශගුණික ප්‍රතිචාර මගින් අසමානතාවන් ගැඹුරු කළ හැකි අතර සාමය ගොඩනැගීම අඩපණ කළ හැකි බව ද එය විසින් අවධාරණය කරනු ලැබේ. දේශගුණික අනුවර්තනය ජාතික සමගිය පෝෂණය කිරීමේ යාන්ත්‍රණයක් බවට පරිවර්තනය කළ හැකි ගැටුම් සංවේදී උපාය මාර්ග වාර්තාව විසින් ඉදිරිපත් කරනු ලැබේ.

දේශීයකරණය කළ සහ සන්දර්භයෙන්ට විශේෂිත බුද්ධිමය දායකත්වය

- උපජාතික අවධානයඃ විවිධ දිස්ත්‍රික්ක හතරක් (බදුල්ල, මඩකලපුව, හම්බන්තොට, මුලතිව්) කෙරෙහි අවධානය යොමු කිරීමෙන්, දේශගුණික ආතතීන් සමාජ-ආර්ථික, දේශපාලනික සහ සංස්කෘතික සාධක සමඟ අන්තර් ක්‍රියා කරන ආකාරය පිළිබඳ දේශීයකරණය කළ අවබෝධයක් වාර්තාව සපයයි. මෙම උපජාතික ඉදිරි දර්ශනය, ජාතික මට්ටමේ තක්සේරුකරණයන්හි බොහෝ විට දක්නට නොලැබෙන මැනැවින් සකස් කළ ප්‍රතිපත්ති නිර්දේශ සඳහා අවස්ථාව සලසයි.
- වාර්ගික හා ආගමික ආන්තිකකරණයඃ දේශගුණික විපර්යාසයන්ට ලක්විය හැකි කලාපවල ජනවාර්ගික හා ආගමික සුළුතරයන් පාලන ගැටලු සහ පද්ධතිමය නොසලකා හැරීම හේතුවෙන් සංකීර්ණ අභියෝගවලට මුහුණ දෙන ආකාරය අධ්‍යයනයෙන් ඉස්මතු කර දක්වයි. නිදසුනක් වශයෙන්, මුලතිව්හි දෙමළ ගොවීහු කෘෂිකාර්මික කටයුතු වලට ලැබෙන සහයෝගයේ අසමානතාවන් සහ අලි වැටවල් ඉදිකිරීම සීමිත වීම ගැන පැමිණිලි ඉදිරිපත් කරති. මෙම කරුණ පුළුල් දේශගුණික ආරක්ෂක ලේඛනවල සාකච්ඡා කෙරෙන්නේ කලාතුරකිනි.

ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවය මත පදනම් වූ ජීවනෝපායන් සහ සංක්‍රමණය කෙරෙහි අවධානය යොමු කිරීම.

- ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවය මත පදනම් වූ ජීවනෝපාය බාධාඃ දේශගුණික විපර්යාස හේතුවෙන් ඇතිවන ජීවනෝපාය බාධාවන් කාන්තාවන්ට, විශේෂයෙන් කාන්තා මූලික පවුල්, වතු කම්කරුවන් සහ ග්‍රාමීය කාන්තාවන්ට අසමාන ලෙස බලපාන ආකාරය පිළිබඳව වාර්තාව කරුණු දක්වයි. විශේෂයෙන්, වැටුප් රහිත සුරැකුම් වැඩ සම්බන්ධයෙන් පවතින අපේක්ෂාවන්, ප්‍රමාණවත් ප්‍රවාහන හා ළමාරක්ෂණ පහසුකම් නැතිකම, සීමිත නීති සම්පාදනය සහ ලිංගික හිරිහැර ඇතුළු පද්ධතිමය බාධක හේතුවෙන් ශ්‍රම බලකායේ කාන්තා සහභාගීත්වය සීමා වේ. රැකියාවල නියුක්ත කාන්තාවන් අධ්‍යාපනය, සෞඛ්‍ය, රෙදිපිළි, කෘෂිකර්මාන්තය සහ කාර්යාල පරිපාලන අංශවල දැඩි ලෙස සංකේන්ද්‍රණය වී ඇත. ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවය

මත පදනම් වූ ප්‍රචණ්ඩත්වය (GBV) රට තුළ බහුලව දක්නට ලැබෙන අතර, වෙනස් කොට සැලකීමේ චාරිත්‍රානුකූල නීති මගින් විවාහය, දික්කසාදය සහ දේපළ සම්බන්ධයෙන් කාන්තාවන්ගේ අයිතිවාසිකම් තවදුරටත් සීමා කරයි. කාන්තා මූලික පවුල්, යුද වැන්දඹුවන්, සුළුතර ප්‍රජාවන්හි කාන්තාවන්, ආබාධ සහිත පුද්ගලයින් සහ LGBTQ+ පුද්ගලයින් සඳහා අන්තර් ඡේදනය වන අවදානම් මගින් දැඩි අභියෝග ඉදිරිපත් කරනු ලැබේ.

- දේශගුණික විපර්යාස හේතුවෙන් සිදුවන සංක්‍රමණය: දේශගුණික විපර්යාසවලට මුහුණ දීමේ උපාය මාර්ගයක් ලෙස සංක්‍රමණයේ ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවය අනුව වෙනස් වන ගතිකයන් වාර්තාව විසින් ගවේෂණය කරන අතර, පිරිමින් සහ කාන්තාවන් සංක්‍රමණය වෙනස් ලෙස අත්විඳින ආකාරය හෙළිදරව් කරයි. නිදසුනක් වශයෙන්, උතුරු හා නැගෙනහිර කාන්තාවන් ගෘහ සේවිකාවන් ලෙස ගල්ෆ් රාජ්‍යවලට සංක්‍රමණය වීමට වැඩි ඉඩක් ඇති අතර, ඔවුහු බොහෝ විට සූරාකෑමට මුහුණ දෙති. පිරිමින් අඩු වැටුප් සහිත ශ්‍රමය සඳහා නාගරික මධ්‍යස්ථානවලට සංක්‍රමණය වේ.

පාලනය සහ සමාජ ඒකාබද්ධතාවය

- ආන්තිකකරණය පිළිබඳ සංජානන: විශේෂයෙන් උතුරු සහ නැගෙනහිර ප්‍රදේශවල අසමාන සේවා සැපයීම සහ පරිපාලන අසාර්ථකත්වයන් දේශගුණික අවදානම් උග්‍ර කරන ආකාරය සහ ආයතන කෙරෙහි විශ්වාසය ඛාදනය කරන ආකාරය මෙම වාර්තාව ඉස්මතු කරයි. පරිපාලන සහ දේශගුණික ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව අතර මෙම සම්බන්ධතාවය මීට පෙර පර්යේෂණවලදී ගවේෂණය කර ඇත්තේ අඩුවෙනි. දේශගුණික අනුවර්තනයේ තීරණාත්මක නමුත් සාකච්ඡා නොකරන අංගයක් වන පක්ෂග්‍රාහීත්වය පිළිබඳ සංජානන වෙනස් කිරීම සහ සම්පත් වෙත සාධාරණ ප්‍රවේශයක් සහතික කිරීම සඳහා සියල්ලන් ඇතුළත් කරගන්නා පාලන සහ සහභාගීත්ව ප්‍රවේශයන්ගේ අවශ්‍යතාවය වාර්තාව විසින් අවධාරණය කරනු ලැබේ.

ක්‍රමවේද නවෝත්පාදන

- කතන්දර කීම සහ පදනම් වූ න්‍යාය: මෙම අධ්‍යයනය "දේශගුණික විපර්යාස" හෝ "ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවය" යන පටු රාමු මග හරිමින්, විවිධ කණ්ඩායම්වල ජීවමාන අත්දැකීම් ග්‍රහණය කර ගැනීම සඳහා කතන්දර කීමේ ප්‍රවේශයක් සහ අර්ධ-ව්‍යුහගත සම්මුඛ සාකච්ඡා භාවිතා කරයි. දැඩි ප්‍රමාණාත්මක දේශගුණික අවදානම් විශ්ලේෂණයක් සමඟ ඒකාබද්ධව, ඔරොත්තු දීමේ මාර්ග පිළිබඳ පොහොසත්, වඩාත් සියල්ලන් ඇතුළත් කරගන්නා අවබෝධයක් මෙම ක්‍රමවේදය විසින් ලබා දෙයි.
- ඡේදනය වන දත්ත විශ්ලේෂණය: ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවය, වයස, ජනවාර්ගිකත්වය සහ අනෙකුත් අනන්‍යතා සලකුණු අනුව දත්ත වෙන් කිරීමෙන්, වාර්තාව විවිධ අවදානම් පිළිබඳ සියුම් අවබෝධයක් සපයයි. එසේ දත්ත වෙන් කර දක්වන්නේ නැති අධ්‍යයනයන් හා සසඳන විට මෙය ශක්තිමත් ක්‍රමවේදයකි.

දේශගුණික විපර්යාස සහ ගැටුම්වලින් පසු ප්‍රතිසාධනය

ශ්‍රී ලංකාවේ, දේශගුණික විපර්යාස සහ පශ්චාත් ගැටුම් ප්‍රතිසාධනයේ ඡේදනය විසින් තීරණාත්මක අභියෝග සහ පරිවර්තනීය අවස්ථා යන දෙකම ඉදිරිපත් කරයි. අක්‍රමවත් වර්ෂාපතනය, උෂ්ණත්වය ඉහළ යාම සහ ආන්තික කාලගුණය වැනි දේශගුණය විසින් නිර්මාණය කරනු ලබන බාධාවන්, විශේෂයෙන් උතුරු සහ නැගෙනහිර පළාත් වැනි ගැටුම්වලින් පීඩාවට පත් ප්‍රදේශවල, ඓතිහාසික දුක්ගැනවිලි සහ අසමානතාවයන් උග්‍ර කරයි. කාන්තා මූලික පවුල්, තරුණයින් සහ ග්‍රාමීය ප්‍රජාවන් ඇතුළු ආන්තික කණ්ඩායම්, පද්ධතිමය ආන්තිකකරණය, පාලන පරතරයන් සහ සම්පත් වෙත අසමාන ප්‍රවේශය හේතුවෙන් සංකීර්ණ අවදානම්වලට මුහුණ දෙති. මෙම ගතිකතාවයන් හේතුවෙන් දැනටමත් බිඳෙනසුලු මට්ටමක තිබෙන සමාජ සහජීවනය අඩපණ වීමට සහ ආයතන කෙරෙහි විශ්වාසය ඛාදනය වීමට අවදානමක් ඇත. විශේෂයෙන් දේශගුණික අනුවර්තනය වීමේ උත්සාහයන් තුළ අසමානත්වය දැනෙන විට එසේ සිදු විය හැකිය. කෙසේ වෙතත්, ගැටුම්-සංවේදී සහ සියල්ලන් ඇතුළත් කරගන්නා උපාය මාර්ග සමඟ ප්‍රවේශ වුවහොත්, සාමය ගොඩනැගීම, සංහිඳියාව පෝෂණය කිරීමේ සහ සමාන සංවර්ධනය සහ බෙදාගත් ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව තුළින් ජාතික සමගිය පිළිබඳ ශක්තිමත් හැඟීමක් ගොඩනැගීමේ ප්‍රබල මෙවලමක් ලෙස දේශගුණික අනුවර්තනයට සේවය කළ හැකිය.

මූලික විශ්ලේෂණයක්

මෙම තක්සේරුව මූලික විශ්ලේෂණයක් වන අතර, බදුල්ල, මඩකලපුව, හම්බන්තොට සහ මුලතිව් යන දිස්ත්‍රික්ක හතරක් කෙරෙහි අවධානය යොමු කර ඇත. මෙම දිස්ත්‍රික්ක තෝරාගෙන ඇත්තේ ඒවායේ විවිධ සමාජ ආර්ථික, භූගෝලීය සහ දේශගුණික අවදානම් මෙන්ම ඒවායේ පශ්චාත් ගැටුම් ගතිකත්වයන් හේතුවෙන්ය. අධ්‍යයනයේ සොයාගැනීම් වටිනා අවබෝධයක් ලබා දුන්නද, ඒවා පරිසමාප්ත නොවේ. සියලුම පළාත් සියල්ලන් ඇතුළත් කරගන්නා සම්පූර්ණ ජාතික විශ්ලේෂණයක් විසින්, ශ්‍රී ලංකාව පුරා දේශගුණික ආරක්ෂක අවදානම් පිළිබඳ ගැඹුරු සහ සියුම් අවබෝධයක් වර්ධනය කිරීම සඳහා තීරණාත්මක ඊළඟ පියවරක් තබනු ඇතැයි අපේක්ෂා කෙරේ. එවැනි පුළුල් තක්සේරුවක් ජාතික මට්ටමින් වඩාත් ඉලක්කගත සහ ඵලදායී දේශගුණික ක්‍රියාමාර්ග සඳහා අඩිතාලම සපයනු ඇත.

ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව සඳහා මාවතක්

දේශගුණික ක්‍රියාකාරකම් පශ්චාත් ගැටුම් ජාතික එකමුතුව සහ ප්‍රතිසන්ධාන ක්‍රියාවලීන් සමඟ ඡේදනය විය හැකි ආකාරය ශ්‍රී ලංකාවේ අත්දැකීම් මගින් නිරූපණය වේ. දේශගුණික අවදානම් ආමන්ත්‍රණය කරමින් සමාජ සහජීවනය නැවත ගොඩනැගීම සඳහා රට දරන අඛණ්ඩ උත්සාහයන් අනෙකුත් ගැටුම්වලින් පීඩාවට පත් රටවල් සඳහා වටිනා පාඩම් සපයයි. ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවයට ප්‍රතිචාර දක්වන ප්‍රවේශයක් අනුගමනය කිරීමෙන්, සමානාත්මතාව ප්‍රවර්ධනය කිරීම, අවදානම් අඩු කිරීම සහ සාමය පෝෂණය කිරීම සඳහා දේශගුණික ක්‍රියාමාර්ග මෙවලමක් විය හැකි ආකාරය පෙන්නුම් කරමින් ආදර්ශයෙන් මඟ පෙන්වීමක් සැපයීමට ශ්‍රී ලංකාවට අවස්ථාව තිබේ.

ශ්‍රී ලංකාවේ දේශගුණික ආරක්ෂාව සහ සම්පත් ගැටුම් විශ්ලේෂණයන් තුළ ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවය පිළිබඳ දෘෂ්ටිකෝණය බොහෝ දුරට දක්නට නොලැබේ. මෙම පරතරය විවිධ ජනවිකාස කණ්ඩායම් මුහුණ දෙන සුවිශේෂ අවදානම් ආමන්ත්‍රණය කරන, සියල්ලන් ඇතුළත් කරගන්නා ප්‍රතිපත්ති සංවර්ධනයට බාධාවක් වී තිබේ. නිදසුනක් ලෙස, මුලතිව්හි කාන්තාවන් සම්පත් සහ ආධාරක පද්ධති සඳහා ඇති සීමිත ප්‍රවේශය සමඟ අරගල කරන අතර එමඟින් ඔවුන් දේශගුණික කම්පනවලට ලක්වීමේ අවදානම තවත් උග්‍ර වේ. මේ අතර, බදුල්ලේ තරුණයින් සාම්ප්‍රදායික ජීවනෝපායන් කෙරෙහි කලකිරීමට පත්වන අතර, අක්‍රමික වර්ෂාපතනය සහ පාංශු හායනය හමුවේ ඒවා ලාභ නොලබන සහ තිරසාර නොවන ජීවනෝපාය ලෙස සලකති.

මෙම වාර්තාව එම ගමනේ වැදගත් පළමු පියවරක් සනිටුහන් කරයි. විශ්ලේෂණයට ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවය සහ අන්තර් ඡේදනය ඒකාබද්ධ කිරීමෙන්, මෙම තක්සේරුව දේශගුණික විපර්යාස, සමාජ ආර්ථික සාධක සහ මානව ආරක්ෂාව අතර සංකීර්ණ අන්තර් ක්‍රියාකාරීත්වය හෙළි කරයි. කිසිවෙකු පසුපස හඹා නොයන බව සහතික කරමින්, විවිධ කණ්ඩායම්වල නිශ්චිත අවශ්‍යතා සහ හැකියාවන්ට අනුව දේශගුණික ක්‍රියාමාර්ග සකස් කිරීමේ වැදගත්කම එය විසින් අවධාරණය කරයි.

අවදානම් අවම කිරීම පමණක් නොව, සමාජයේ සියලුම සාමාජිකයින්ට ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව ගොඩනැගීමට බලය ලබා දෙන සියල්ලන් ඇතුළත් කරගන්නා දේශගුණික ප්‍රතිපත්තිවල අවශ්‍යතාව එමගින් ඉස්මතු කරයි. අන්තර් ඡේදනය වන ස්ත්‍රී පුරුෂ ගතිකත්වය කෙරෙහි අවධානය යොමු කරමින්, ජාතික සමගිය, සමානාත්මතාව සහ බහුමාන අවදානම් අඩු කිරීම සඳහා වූ උත්සාහයන් සමඟ දේශගුණික ක්‍රියාමාර්ග ඒකාබද්ධ කිරීම සඳහා මෙම තක්සේරුව මාර්ග සිතියමක් සපයයි.

1.1 පර්යේෂණ ප්‍රශ්න

- **දේශගුණික සහ පාරිසරික ආතතීන්:** සෞඛ්‍යය, ආහාර, කෘෂිකර්මාන්තය, සංචලනය, යටිතල පහසුකම් සහ ආර්ථිකය කෙරෙහි බලපෑම් ඇතුළු ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව කෙරෙහි බලපාන ප්‍රධාන දේශගුණික විපර්යාස බලපෑම් මොනවාද? ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවය, ආබාධිතභාවය සහ සමාජමය වශයෙන් සියල්ලන් ඇතුළත් කරගැනීමේ සම්මතයන් මෙම බලපෑම්වලට බලපාන්නේ සහ අන්තර් ක්‍රියා කරන්නේ කෙසේද?

- **සාමය සහ ආරක්ෂක සන්දර්භයː** දූෂණය, සංවිධානාත්මක අපරාධ, පාලන ගැටලු සහ සමාජ සහජීවනය වැනි ප්‍රධාන ආරක්ෂක අවදානම් මොනවාද? ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවය, වයස, ආබාධිතභාවය, ජනවාර්ගිකත්වය සහ ආගම වැනි සාධක අනාරක්ෂිතභාවය සහ ගැටුම් සඳහා දායකත්වය සහ අත්දැකීම් හැඩගස්වන්නේ කෙසේද?

- **සන්දර්භීය අවදානම්ː** දේශගුණික සහ ආරක්ෂක අවදානම් වලට ඇති අවදානම සහ ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව උග්‍ර කරන සන්දර්භීය සාධක මොනවාද? අනන්‍යතා සලකුණු (උදාː ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවය, වයස, ආබාධිතභාවය, ජනවාර්ගිකත්වය) පුද්ගල සහ ප්‍රජා මට්ටම්වල අවදානම් හැඩගැස්වීමට මැදිහත් වන්නේ කෙසේද?

- **දේශගුණයට අදාළ ආරක්ෂක මාර්ගː** දේශගුණික ආතතීන් සහ ආරක්ෂක අවදානම් මානව ආරක්ෂාව අඩපණ කිරීමට අන්තර්ක්‍රියා කරන්නේ කෙසේද? විවිධ කණ්ඩායම් මෙම ගතිකත්වයන් හේතුවෙන් බලපෑමට ලක්වන්නේ කෙසේද? ඔවුන් ඒවාට ප්‍රතිචාර දක්වන්නේ කෙසේද?

- **දේශගුණය ආශ්‍රිත ආරක්ෂක අවදානම් සඳහා ප්‍රතිචාරː** මෙම අභියෝගවලට විසඳුම් ලබා දෙන්නේ කුමන ප්‍රතිපත්ති සහ රාමුද? ඒවාට මුදල් සපයන්නේ, ක්‍රියාත්මක කරන්නේ කෙසේද? ඒවා වැඩිදියුණු කළ හැක්කේ කෙසේද?

ධීවර බෝට්ටු, (c) ශීලා සී./අන්ප්ලෑශ්

2 ක්‍රමවේදය

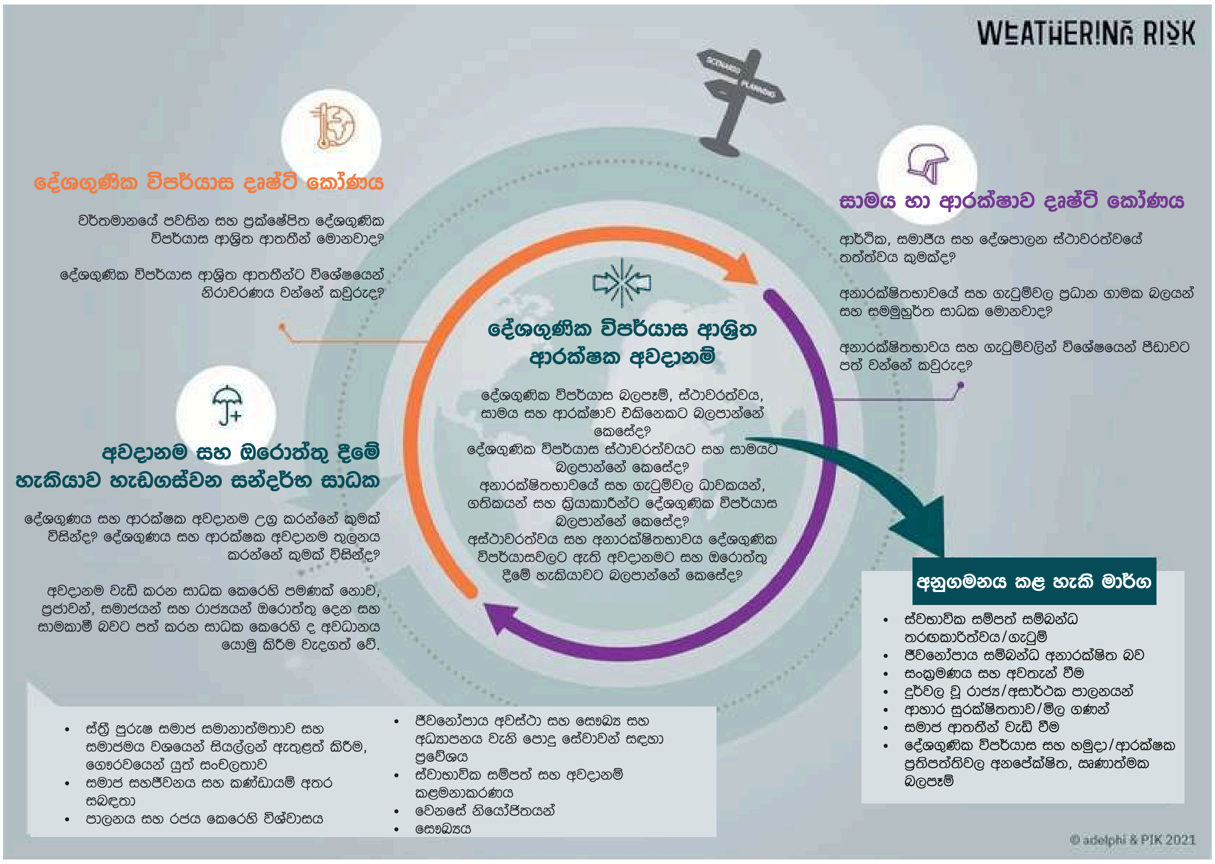

රූපය 1 - දේශගුණික අවදානම් හඳුනාගැනීම සඳහා වූ ක්‍රමවේදය

මෙම විශ්ලේෂණය විසින් අවදානම් දේශගුණය සමග ඒකාබද්ධ කිරීමේ ක්‍රමවේදය යටතේ ලබාගත් නවතම දේශගුණික බලපෑම් දත්ත විවිධ කණ්ඩායම්වල ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව පිළිබඳ ලේඛන හා ක්ෂේත්‍ර දත්ත පදනම් කරගත් සමාජ දේශපාලනික පර්යේෂණ සමඟ ඒකාබද්ධ කරයි.

ශ්‍රී ලාංකික පර්යේෂකයින් විසින් මෙහෙයවන ලද ක්ෂේත්‍ර කටයුතුවලට රජයේ ක්‍රියාකාරීන්, එක්සත් ජාතීන්ගේ ආයතන, සිවිල් සමාජ සංවිධාන, රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන සහ ප්‍රජා සාමාජිකයින් වැනි පාර්ශ්වකරුවන් සමඟ දෙමළ හෝ සිංහල භාෂාවෙන් සම්මුඛ සාකච්ඡා සහ උපදෙස් විමසීම් ඇතුළත් විය.

මෙම තක්සේරුව විසින් ශ්‍රී ලංකාවේ දේශගුණික විපර්යාස ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවය, සාමය සහ ආරක්ෂාව සමඟ අන්තර්ක්‍රියා කරන ආකාරය ගවේෂණය කිරීම සඳහා අවදානම් දේශගුණික විපර්යාසය සමග සම්බන්ධ කිරීමේ ක්‍රමවේදය භාවිතා කරයි. එහිදී ප්‍රමාණාත්මක සහ ගුණාත්මක ප්‍රවේශයන් ඒකාබද්ධ කරමින්, දේශගුණික උපද්‍රව සාමය සහ සහජීවනයට බලපාන සමාජ, ආර්ථික සහ දේශපාලනික සාධකවලට බලපාන ප්‍රධාන මාර්ග හඳුනා ගනු ලැබේ.

වැදගත් කරුණක් නම්, ක්ෂේත්‍ර පර්යේෂණයේදී 'දේශගුණික විපර්යාස' යන යෙදුම භාවිතා කිරීමෙන් වැළකී, ඒ වෙනුවට විවිධ දෘෂ්ටිකෝණ ග්‍රහණය කර ගැනීමට සහ ලබාගත හැකි ගැඹුරු අදහස් සීමා කිරීමෙන් වැළකී සිටීම සඳහා පුළුල් පරාසයක අවදානම් සහ අවස්ථා පිළිබඳව ප්‍රතිචාර දැක්වූවන්ගෙන් විමසීමයි. ඒ හා සමානව, ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවය' සහ 'සාමය' වැනි යෙදුම් හිතාමතාම අවම කරන ලද්දේ විවිධ ප්‍රජා කණ්ඩායම්වල අත්දැකීම් පිළිබඳ පුළුල් විමසීම් සඳහා වන අතර, අධික ලෙස පටු රාමු කිරීම හෝ අර්ථකථන වැළැක්වීම සඳහා සහජීවනය සහ සහයෝගීතාවය කෙරෙහි අවධානය යොමු කරන ලදී. කතන්දර කීමේ ප්‍රවේශයක් සහ අර්ධ ව්‍යුහගත සම්මුඛ සාකච්ඡා භාවිතා කරමින්, සියලු අන්තර්ක්‍රියාකාරී දේශගුණික ආරක්ෂක අවදානම් සහ ඔරොත්තු දීමේ මාර්ග ග්‍රහණය කර ගැනීම සඳහා පර්යේෂණය විසින් පුළුල් පරාසයක අවදානම් සහ අවස්ථා ගවේෂණය කරන ලදී.

ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවයට සංවේදී සහ ඡේදනය වන දෘෂ්ටිකෝණයක් ඇතුළත් කරමින්, ක්ෂේත්‍ර දත්ත මත පදනම් වීමේ න්‍යායික ප්‍රවේශයක් භාවිතයෙන් දත්ත කේතනය කර විශ්ලේෂණය කරන ලදී. වෙන් කර දත්ත රැස් කිරීම මඟින් ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවය, වයස, ආබාධිතභාවය, ජනවාර්ගිකත්වය, ආගම සහ අනෙකුත් අනන්‍යතා සලකුණු අනුව විශ්ලේෂණය කිරීමට හැකි වූ අතර, විවිධ සමාජ කණ්ඩායම් තුළ අවදානම සහ ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව පිළිබඳ සියුම් අවබෝධයක් ලබා දෙන ලදී.

2.1 දත්ත රැස් කිරීමේ ක්‍රම

ලේඛන සමාලෝචනය

ශ්‍රී ලංකාවේ ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවය, දේශගුණය, සාමය සහ ආරක්ෂාව පිළිබඳ පවතින තොරතුරු සංස්ලේෂණය කිරීම සඳහා ඇඩෙල්ෆි විසින් විද්වත් කෘති සහ ශාස්ත්‍රාලීය නොවන ලේඛන ඇතුළත් පුළුල් ලේඛන සමාලෝචනයක් පවත්වන ලදී. ක්ෂේත්‍ර කටයුතු සිදු කිරීමට පෙර දත්ත රැස් කිරීම සඳහා කෘති, වාර්තා, ප්‍රතිපත්ති ලේඛන සහ අනෙකුත් අදාළ ද්‍රව්‍ය සමාලෝචනය කරන ලද අතර එමඟින් කාර්යක්ෂමතාව සහ ඵලදායීතාව වැඩිදියුණු කිරීමට හැකි විය.

ශ්‍රී ලාංකික සහ දකුණු ආසියානු පුද්ගලයින් සහ ආයතන විසින් නිෂ්පාදනය කරන ලද දැනුම සඳහා වැඩි බර තැබූ සැලකිල්ලක් දක්වන ලදී. පර්යේෂකයන් දත්ත රැස් කර සංවිධානය කළ අතර, පසුව පවතින දැනුමේ රටා, ප්‍රවණතා සහ හිඩැස් සොයා ගැනීමට තේතනය කළ විශ්ලේෂණය භාවිතා කළහ. මෙම සමාලෝචනයේ සොයාගැනීම් වැඩි වැඩියෙන් ලේඛන පර්යේෂණ සඳහා මඟ පෙන්වූ අතර ක්ෂේත්‍ර කටයුතු හරහා තවදුරටත් ගවේෂණය කළ යුතු මාතෘකා සහ දැනුම හැඩගැස්වීමට ද උපකාරී විය.

මෙම තක්සේරුව, ග්‍රන්ථ සමාලෝචනයකින් ජාතික මට්ටමේ දත්ත ඇතුළත් කරන අතරම, ප්‍රධාන වශයෙන් පදනම් වී ඇත්තේ ශ්‍රී ලංකාවේ පළාත් නවයෙන් දිස්ත්‍රික්ක හතරක සිදු කරන ලද ක්ෂේත්‍ර පර්යේෂණ මත ය. එබැවින්, එය මුළු රටම මුහුණ දෙන විවිධ දේශගුණික ආරක්ෂක අභියෝග සම්පූර්ණයෙන්ම නියෝජනය නොකරයි. දේශගුණික විපර්යාස සහ ආරක්ෂක ගතිකත්වය අතර සංකීර්ණ අන්තර් ක්‍රියාකාරිත්වය පිළිබඳ පූර්ණ අවබෝධයක් ලබා ගැනීමට සහ ක්‍රියාමාර්ග සඳහා වඩාත් ඉලක්කගත මග පෙන්වීමක් සංවර්ධනය කිරීමට සියලුම පළාත් පුළුල් ලෙස ආවරණය වන පුළුල් ජාතික තක්සේරුවක් මඟින් හැකි වේ.

දේශගුණික විපර්යාස දැනුම ද්වාරය (CCKP), ලෝක දේශගුණික පර්යේෂණ වැඩසටහනේ CMIP6 සහ සම්බන්ධිත ආකෘති අන්තර් සංසන්දන ව්‍යාපෘතියේ 6 අදියරෙහි දත්ත මත පදනම්ව, ඇඩෙල්ෆි සමඟ සහයෝගයෙන්, අති නවීන දේශගුණික ආකෘති නිර්මාණය සහ ප්‍රක්ෂේපණ සපයන ලදී.

උපජාතික වශයෙන් වැදගත් ස්ථාන හඳුනාගැනීම

අසමාන අවදානම් ඇති කරන ව්‍යුහාත්මක හා සමාජීය සාධක පිළිබඳව ආලෝකය විහිදුවාලීම සහ විවිධ කණ්ඩායම්වලට වෙනස් ලෙස බලපාන අවදානමට හේතු වන සාධක පිළිබඳ ගැඹුරු අන්තර් ආංශික විශ්ලේෂණයක් සිදුකිරීම සඳහා දේශීයකරණය කරන ලද වැදගත් දේශගුණික අවදානම් ස්ථාන පිළිබඳ විශ්ලේෂණය ඇතුළත් කරන ලදී.

ශ්‍රී ලංකාවේ, දුප්පත් ජනවාර්ගික හා ආගමික සුළුතරයන්ගේ භූගෝලීය ව්‍යාප්තිය බොහෝ විට වෙරළබඩ ප්‍රදේශ සහ නියඟයට ගොදුරු විය හැකි කලාප වැනි දේශගුණික බලපෑම්වලට වඩාත් ගොදුරු විය හැකි කලාප වේ.

ක්ෂේත්‍ර මට්ටමේ දත්ත රැස් කිරීම සඳහා උප-ජාතික වැදගත් ස්ථාන හඳුනා ගැනීම සඳහා පර්යේෂණ කණ්ඩායම පහත දැක්වෙන ක්‍රමානුකූල බහු-නිර්ණායක ප්‍රවේශය භාවිතා කරන ලදී:

i. දේශගුණික අවදානම (විශාලත්වය සහ ස්වභාවය)
ii. ගැටුම්වල ඉතිහාසය/අඛණ්ඩව පැවතීම
iii. ජනවාර්ගික සහ ආගමික විවිධත්වය
iv. කෘෂි-පාරිසරික ජීවනෝපාය කලාප
v. පවතින හෝ ඓතිහාසික එක්සත් ජාතීන්ගේ/ජාත්‍යන්තර/රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන ව්‍යාපෘති
vi. දත්තවල හිඩැස්
vii. පර්යේෂණ කණ්ඩායම් සඳහා ප්‍රවේශ්‍යතාව

මෙම නිර්ණායක මත පදනම්ව සහ ප්‍රමාණවත් ආවරණයක් සහ විවිධත්වයක් සහතික කිරීම සඳහා එක්සත් ජාතීන්ගේ වැඩසටහන් කණ්ඩායම සහ පාර්ශ්වකරුවන්ගේ උපදේශනය සමඟ සහයෝගයෙන්, පහත දැක්වෙන දිස්ත්‍රික්ක තෝරා ගන්නා ලදී:

වගුව 1: දිස්ත්‍රික් මට්ටමේ උණුසුම් ස්ථාන තෝරාගැනීම

පළාත	දිස්ත්‍රික්කය	පැහැදිලි කිරීම
උතුර	මුලතිව්	මුලතිව් දිස්ත්‍රික්කය සිවිල් ගැටුමෙන් සහ 2004 සුනාමියෙන් දැඩි ලෙස අවතැන්වීම් සහ විනාශයන්ට මුහුණ දුන්නේය. මෙහි ජනගහනය ප්‍රධාන වශයෙන් ශ්‍රී ලාංකික දෙමළ ජනයා ජීවත් වන අතර සිංහල සහ ඉන්දියානු දෙමළ ජනයා සුළුතරයන් වේ. මිශ්‍ර කෘෂිකර්මාන්තය සහ ධීවර ජීවනෝපායන් ඉහළ යන උෂ්ණත්වය සහ අක්‍රමවත් වර්ෂාපතනය හේතුවෙන් බලපෑමට ලක්ව ඇත.
නැගෙනහිර	මඩකලපුව	මඩකලපුව දිස්ත්‍රික්කය සිවිල් ගැටුමෙන් සහ 2004 සුනාමියෙන් ඉහළ මට්ටමක අවතැන්වීම් සහ විනාශයන්ට මුහුණ දුන්නේය. එහි ප්‍රධාන වශයෙන් ශ්‍රී ලාංකික දෙමළ සහ ශ්‍රී ලාංකික මුස්ලිම් ජනගහනයක් ජීවත් වේ. ප්‍රධාන ජීවනෝපායන් වන කෘෂිකර්මාන්තය ධීවර කර්මාන්තය අධික උෂ්ණත්වය, ගංවතුර සහ නියඟය නිසා බෙහෙවින් බලපෑමට ලක් වේ.
දකුණ	හම්බන්තොට	මුහුදු මට්ටම ඉහළ යාම සහ අක්‍රමවත් වර්ෂාපතනය හේතුවෙන් හම්බන්තොට ප්‍රදේශයට බලපෑම් එල්ල වී ඇති අතර, එය වෙරළබඩ සංචාරක ව්‍යාපාරය, ධීවර කර්මාන්තය සහ කෘෂිකාර්මික ජීවනෝපායන් කෙරෙහි බලපායි. ජනගහනය ප්‍රධාන වශයෙන් සිංහල වන අතර ශ්‍රී ලාංකික දෙමළ හා මුස්ලිම් සුළුතරයන් එහි ජීවත් වේ.
ඌව	බදුල්ල	බදුල්ල දිස්ත්‍රික්කය නායයෑම්වලට මෙන්ම අක්‍රමවත් වර්ෂාපතනය සහ අධික උෂ්ණත්වයට ගොදුරු වීමේ ඉහළ අවදානමකට මුහුණ දෙයි. එහි සිංහල, ඉන්දියානු දෙමළ සහ ශ්‍රී ලාංකික මුස්ලිම් ප්‍රජාවන්ගෙන් සමන්විත වාර්ගික වශයෙන් විවිධ ජනගහනයක් ජීවත් වේ. උඩරට තේ වතු එකිනෙකට වෙනස් දේශගුණික සහ පාලන අභියෝගවලට මුහුණ දෙයි.

රූපය 2: ක්ෂේත්‍ර පර්යේෂණ අඩවි

සම්පූර්ණ ලැයිස්තුව සඳහා ඇමුණුම I බලන්න.

ක්ෂේත්‍ර දත්ත රැස් කිරීම

හඳුනාගත් වැදගත් ස්ථානවල ක්ෂේත්‍ර පර්යේෂණ සිදු කිරීම සඳහා දේශීය පර්යේෂකයින් සමඟ ඇඩෙල්ෆි ආයතනය ද එක් වූ අතර, දේශීය විශේෂඥතාව උපයෝගී කර ගනිමින් සහ පර්යේෂණය සංස්කෘතික වශයෙන් අනුගත වී ඇති බවත්, අදාළ ප්‍රජාවන් සමඟ සම්බන්ධ වන බවත් සහතික කරන ලදී. සංස්කෘතික සංවේදීතාව සහතික කිරීම සහ දත්ත රැස් කිරීම වැඩිදියුණු කිරීම සඳහා, ජනවාර්ගික හා ආගමික සැකැස්ම අනුව විවිධ භූගෝලීය ප්‍රදේශ ආවරණය කිරීම සඳහා සුදුසු පර්යේෂකයින් තෝරා ගන්නා ලද අතර කාන්තා, පිරිමි, හින්දු, බෞද්ධ සහ මුස්ලිම් සාමාජිකයින්ගෙන් කණ්ඩායම් සමන්විත විය.

ජනවාර්ගිකත්වය සහ ප්‍රධාන ආගම

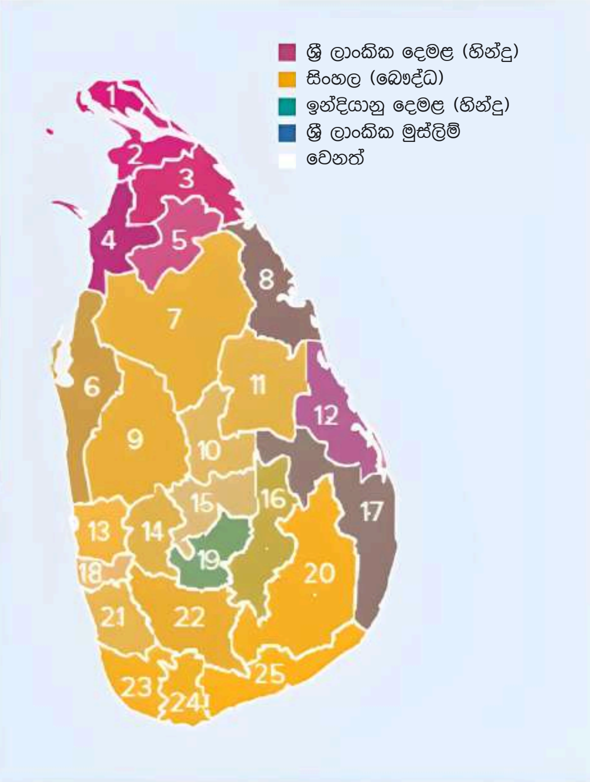

ඓතිහාසික ගැටුම

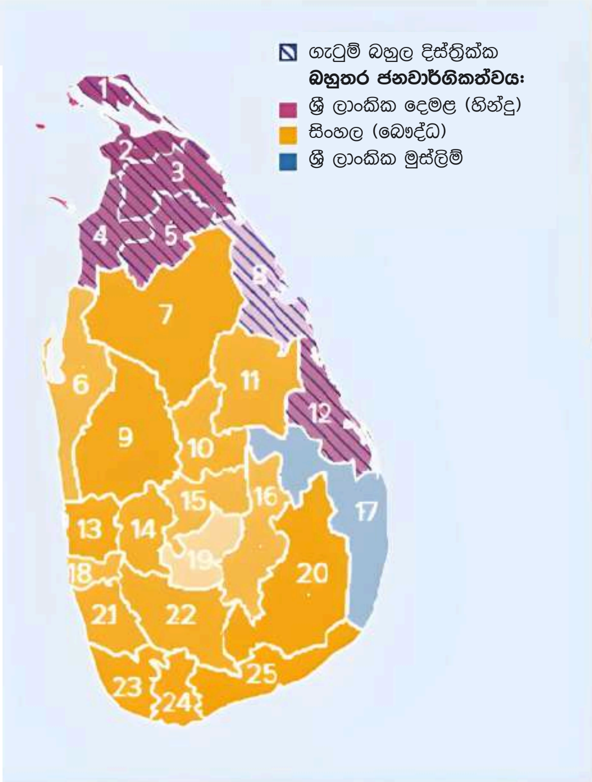

දේශගුණික කලාප

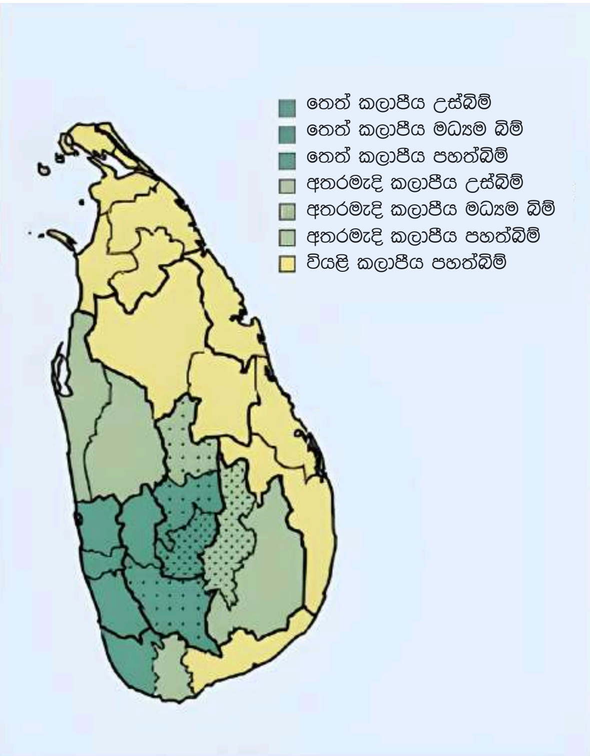

මානව-වනජීවී ගැටුම

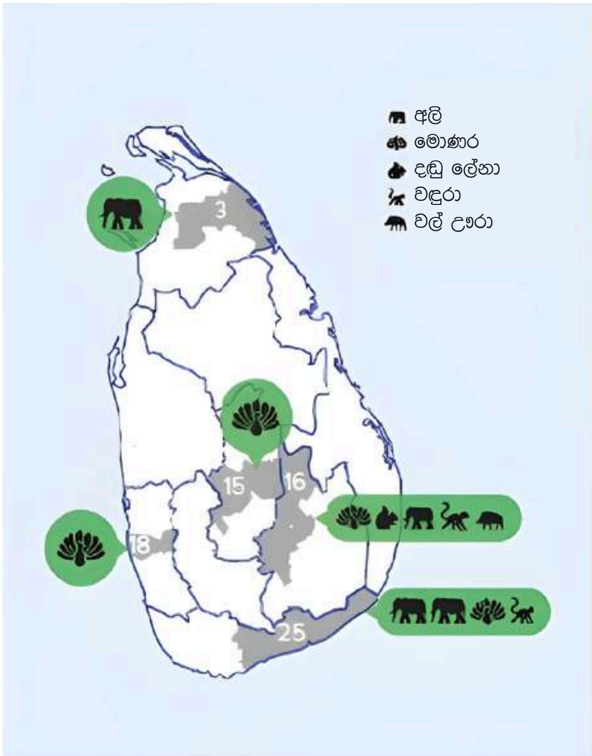

දිස්ත්‍රික්ක:

1. යාපනය
2. කිලිනොච්චිය
3. මුලතිව්
4. මන්නාරම
5. වවුනියාව
6. පුත්තලම
7. අනුරාධපුරයත
8. ත්‍රිකුණාමලය
9. කුරුණෑගලත
10. මාතලේ
11. පොලොන්නරුව
12. මඩකලපුව
13. ගම්පහ
14. කෑගල්ල
15. මහනුවර
16. බදුල්ල
17. අම්පාර
18. කොළඹ
19. නුවරඑළිය
20. මොණරාගල
21. කළුතර
22. රත්නපුරය
23. ගාල්ල
24. මාතර
25. හම්බන්තොට

රූපය 3 ඊළඟ පිටුවේ දිගටම පවතී.

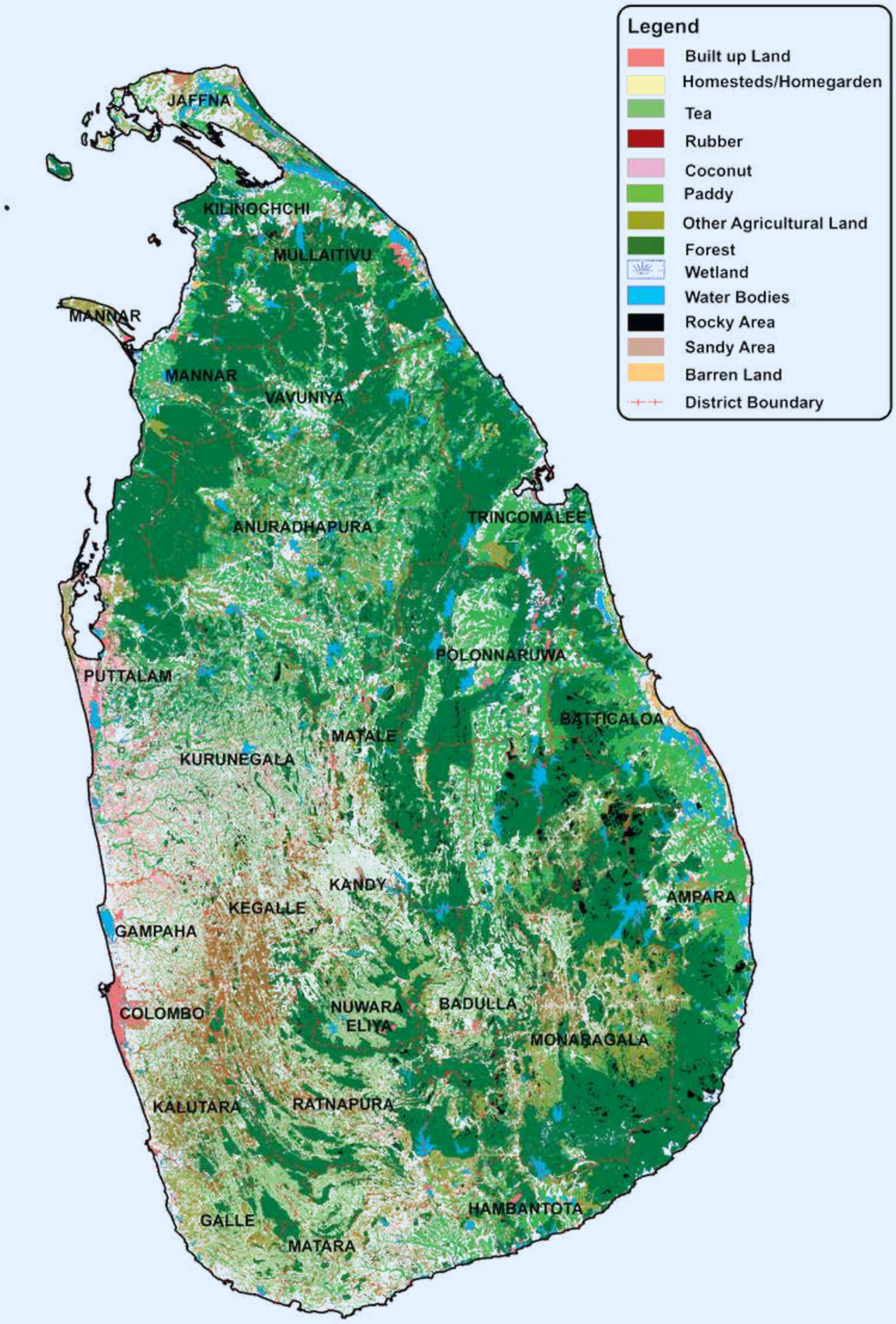

මෙම රූපය ශ්‍රී ලංකාවේ සිතියම් මාලාවක් ඉදිරිපත් කරයි. විස්තර පහත දැක්වේ: (1) ජනවාර්ගිකත්වය සහ ප්‍රධාන ආගම (2012 ජන සංගණන හා සංඛ්‍යාලේඛන දෙපාර්තමේන්තුව); (2) ඔහකජ ගැටුම් දත්ත කට්ටලයෙන් හඳුනාගත් ප්‍රදේශ සමඟ ජනවාර්ගිකත්වය සහ ආගමික දත්ත ඒකාබද්ධ කළ ඓතිහාසික ගැටුම් කලාප. වර්ණ කලාප බහුතර ජනවාර්ගික කණ්ඩායමේ ප්‍රතිශත සංයුතියට අනුරූප වේ (ෂර්මා 2024); (3) දේශගුණික කලාප (ජෙල්ඩින් 2025); (4) මානව-වනජීවී ගැටුමේ සිතියම ක්ෂේත්‍ර පර්යේෂණ අතරතුර නිරීක්ෂණය කරන ලද ගතිකත්වයන් සහ අවස්ථා පිළිබිඹු කරන අතර එය පරිසමාප්ත බවක් අදහස් නොකෙරේ; (5) බෝග සහ ඉඩම් පරිහරණ රටා (ඉඩම් පරිහරණ ප්‍රතිපත්ති සැලසුම් දෙපාර්තමේන්තුව 2018).

දත්ත රැස් කිරීමට පෙර 2025 මාර්තු මාසයේදී කොළඹදී පැවති දුරස්ථ උපදේශන සහ සංවේදීකරණ වැඩමුළුවක් ඔස්සේ, ඇඩෙල්ෆි පර්යේෂණ කණ්ඩායමේ සියලුම සාමාජිකයින් ගැටුම්, ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවය සහ ආබාධිතභාවයට සංවේදී බව සහ අන්තර් ආංශික පර්යේෂණ ප්‍රවේශයන් පිළිබඳව පුහුණුව ලත් සහ නිපුණ බව සහතික කරන ලදී.

වගුව 2: දිස්ත්‍රික්කය සහ ස්ත්‍රී පුරුෂ භාවය අනුව සම්මුඛ පරීක්ෂණ සහභාගිවන්නන්

දිස්ත්‍රික්ක හතර පුරා නගර 53ක පුද්ගලයින් 167දෙනෙකුගෙන් පර්යේෂණ කණ්ඩායම් උපදෙස් ලබා ගත්හ. ජීවනෝපායන්, ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවය, ආගම, ජනවාර්ගිකත්වය සහ වයස් කාණ්ඩය වැනි දෘෂ්ටිකෝණවල විවිධත්වය පිළිබිඹු කිරීම සඳහා දිස්ත්‍රික්ක තුළ ප්‍රජා ප්‍රතිචාර දක්වන්නන් තෝරා ගන්නා ලදී.

ප්‍රතිචාර දැක්වූවන්ගෙන් අඩකට වඩා කාන්තාවන් වූ අතර, 26%ක් තරුණයින් (අවුරුදු 30ට අඩු) සහ 12% ක් වැඩිහිටි (අවුරුදු 65ට වැඩි) විය. පර්යේෂණයට අවධානය යොමු කණ්ඩායම් සාකච්ඡා (FGDs) ඇතුළත් වූ නමුත්, පළාත් පාලන, සිවිල් සමාජ සංවිධාන, එක්සත් ජාතීන් සහ ප්‍රජා සාමාජිකයින් සමඟ විවිධ දෘෂ්ටිකෝණ ඔස්සේ ප්‍රධාන තොරතුරු සපයන්නන්ගේ සම්මුඛ සාකච්ඡා (KIIs) සඳහා ප්‍රමුඛත්වය ලබා දුනි. සමාජ ආර්ථික ශ්‍රේණි ඇතුළුව සියලුම සමාජ ජනවිකාසවල සුදුසු නියෝජනය සහතික කරන ලදී. FGD සමඟ සසඳන විට, ආන්තික හඬවල් ඇසීමට හැකි වීම සහ සහභාගිවන්නන් විසින් මෙහෙයවනු ලබන කතන්දර කීමේ ප්‍රවේශයකට පහසුකම් සපයන බැවින් (KIIs) වෙත ප්‍රමුඛත්වය ලබා දෙන ලදී. ප්‍රතිචාර දැක්වූවන්ගේ ආරක්ෂාව සහ පෞද්ගලිකත්වය ආරක්ෂා කිරීම සඳහා, අපගේ ගැටුම්-සංවේදී පර්යේෂණ ක්‍රමවේදයට අනුකූලව වාර්තාවේ සියලුම නම් වෙනස් කර ඇත.

		ප්‍රතිචාර දක්වන්නන්			
පළාත	දිස්ත්‍රික්කය	පිරිමි	ගැහැණු	වෙනත් සමාජභාවයන්	එකතුව
උතුර	මුලතිව්	22	24	1	47
නැගෙනහිර	මඩකලපුව	19	29	0	48
දකුණ	හම්බන්තොට	14	17	0	31
ඌව	බදුල්ල	22	19	0	41

වලංගුකරණය

මූලික සොයාගැනීම්වල නිරවද්‍යතාවය සහ පරිසමාප්ත බව සහතික කිරීම සඳහා, 2025 අප්‍රේල් සහ මැයි මාසවලදී ශ්‍රී ලංකාවේදී මාර්ගගතව සහ රට තුළදී දත්ත වලංගුකරණ වැඩමුළු මාලාවක් පවත්වන ලදී. පාර්ශ්වකරුවන්ගේ උපදේශන මගින් සත්‍ය සොයාගැනීම් තවදුරටත් තහවුරු කර ගැනීමට සහ දේශගුණික සහ ආරක්ෂක අවදානම්වලට ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව ගොඩනැගීමට සහාය වීම සඳහා ක්‍රමලේඛනයේ සහ ප්‍රතිපත්ති උත්තෝලන කරුණුවල අදාළත්වය පරීක්ෂා කිරීමට අවස්ථාවක් ලබා දෙන ලදී.

ධීවරයින් (C) එකටරිනා බෝල්ටගා/අන්ප්ලෑශ්

3 දේශගුණික ආරක්ෂක මංපෙත්

බදුල්ල, මඩකලපුව, හම්බන්තොට සහ මුලතිව් යන දිස්ත්‍රික්ක හතර තුළ දේශගුණික ආතතීන් සහ ආරක්ෂක අවදානම් හේතුවෙන් මානව ආරක්ෂාව අඩාල කරන ආකාරය පහත දැක්වෙන මාර්ග පහ මගින් පෙන්නුම් කෙරේ. අක්‍රමවත් වර්ෂාපතන රටා, ආන්තික කාලගුණික සිදුවීම්, මානව-වනජීවී ගැටුම් සහ කෘෂිකාර්මික බාධා ඇතුළු තීව්‍ර වන දේශගුණික ආතතීන් හමුවේ දිස්ත්‍රික්ක සියල්ල සමාන අභියෝගවලට මුහුණ දෙයි. මෙම අභියෝග වෙනස් ආකාරවලින් ප්‍රකාශ වේ: නායයෑම් සහ පාංශු හායනය බදුල්ලේ විශේෂයෙන් උග්‍ර වන අතර තේ වතු කම්කරුවෝ දැඩි අභියෝගවලට මුහුණ දෙති. මඩකලපුවේ වැසි ජලයෙන් පෝෂණය වන කෘෂිකර්මාන්තයට ගංවතුර දැඩි ලෙස බලපාන අතර බලගතු ක්‍රියාකාරීන් විසින් කරනු ලබන වැලි කැණීම දිස්ත්‍රික්කයේ පාරිසරික හායනයට සහ මහජන අමනාපයට හේතු වී ඇත. විශේෂයෙන් මුහුදු මට්ටම ඉහළ යාම සහ කොරල් විරංජනය වීමෙන් හම්බන්තොට ධීවර හා වෙරළබඩ සංචාරක කර්මාන්තයට බලපෑම් ඇති වේ. මුලතිව්හි, අක්‍රමවත් වර්ෂාපතනය, නීති විරෝධී දැව කැපීම සහ වනජීවී හානි යන සියල්ලම කෘෂිකාර්මික ජීවනෝපායන්ට අහිතකර ලෙස බලපායි. ශ්‍රී ලංකාවේ දේශගුණික සහ පාරිසරික ආතතීන් පිළිබඳ දළ විශ්ලේෂණයක් 4 වන පරිච්ඡේදයේ දක්නට ලැබේ.

දේශගුණය ආශ්‍රිත අභියෝග සමාන වුවත්, ඒවායේ බරපතලකම සහ සම්පත් වෙත ප්‍රවේශය, පාලනය සහ සමාජ සහජීවනය අනුව ප්‍රජාවන්ගේ ප්‍රතිචාර දැක්වීමේ හැකියාව බෙහෙවින් වෙනස්ය.

සිවිල් යුද්ධයෙන් පසු අඛණ්ඩ හමුදාකරණය, දිගු කාලයක් පුරා සිදුවන නොසලකා හැරීම, වාර්ගික ආන්තිකකරණය සහ ඔවුන්ගේ අනුවර්තන ධාරිතාව සීමා කරන දුර්වල සේවා සම්පාදනය සමඟ මඩකලපුව සහ මුලතිව් දිස්ත්‍රික්ක පොරබදති. මේ අතර, හම්බන්තොට වැඩි යටිතල පහසුකම් සංවර්ධනයකින් ප්‍රතිලාභ ලබා ඇති අතර බදුල්ලේ ගොවීන් නව්‍ය කෘෂිකාර්මික අනුවර්තන උපාය මාර්ග පෙන්නුම් කර ඇත. එහෙත්, සේවා සඳහා අසමාන ප්‍රවේශය බොහෝ ප්‍රජාවන්ගේ අනුවර්තනය වීමේ හැකියාව සීමා කරයි.

මංපෙත් ඉදිරිපත් කර ඇති අනුපිළිවෙල කිසිදු ප්‍රමුඛතාවක් පිළිබිඹු නොකරයි. විවිධ අවදානම් සමාජයේ සාමාජිකයින්ට වෙනස් ආකාරවලින් බලපාන අතර, ඒවා විවිධ ක්‍රියාකාරිකයන්ට අනන්‍ය ලෙස වැදගත් වේ. සෑම දිස්ත්‍රික්කයකටම ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවයේ භූමිකාවන්, ආර්ථික විෂමතා සහ අසමාන අවස්ථා මගින් බලපෑමට ලක් වූ ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව පිළිබඳ තමන්ගේම කතාවක් ඇත. සමහර ක්ෂේත්‍රවල, මෙම සාධක හේතුවෙන් අවදානම් ගැඹුරු වන අතර, අනෙක් ඒවායේ නව අභියෝග නිර්මාණය කරයි. මෙම ගැටලු විසඳීම සඳහා එක් එක් දිස්ත්‍රික්කයේ සුවිශේෂ සමාජ හා ආර්ථික සන්දර්භයට ගැලපෙන විසඳුම් අවශ්‍ය වේ. දිස්ත්‍රික් පැතිකඩ පිළිබඳ සම්පූර්ණ විස්තරයක් 6 වන පරිච්ඡේදයේ ඉදිරිපත් කර ඇත.

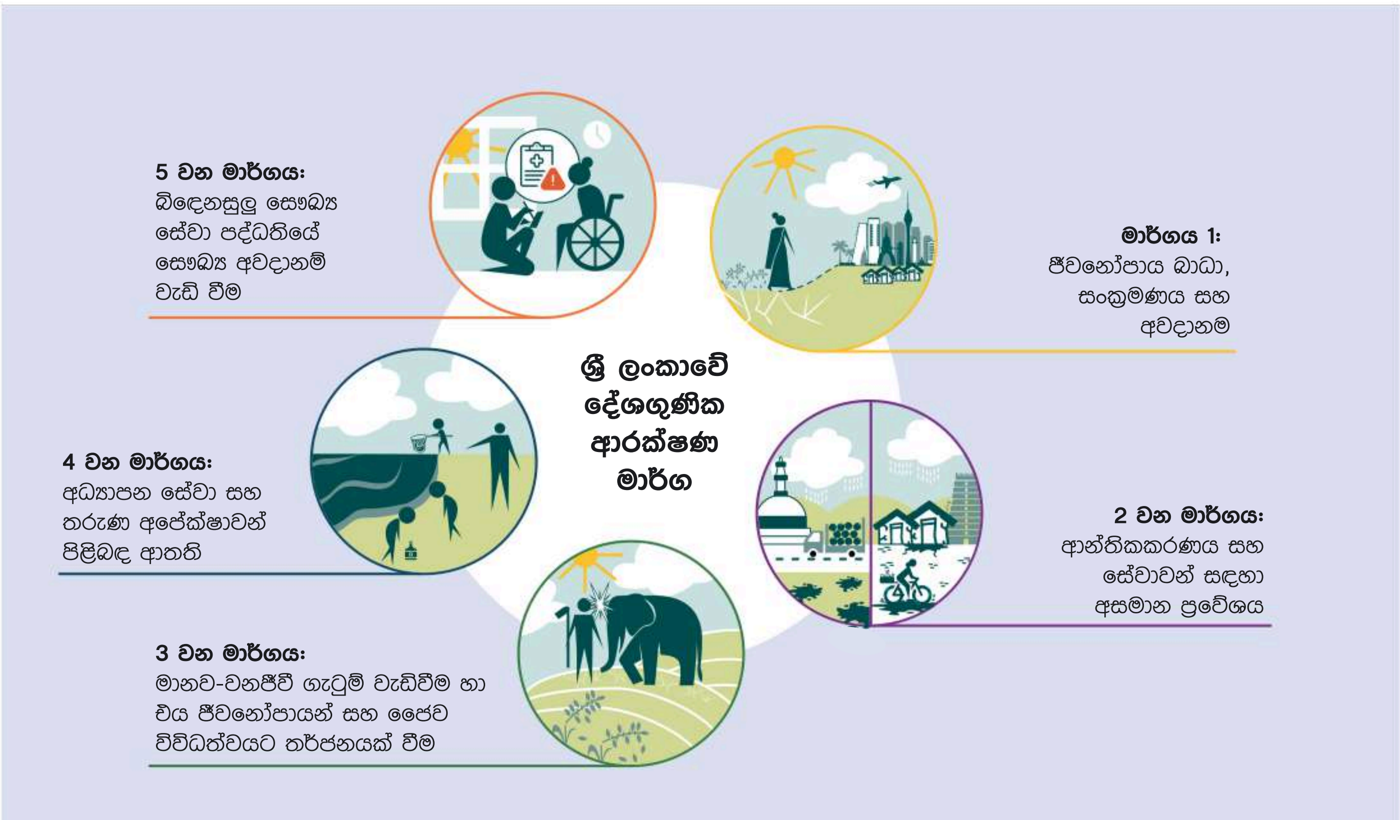

රූපය 4: ශ්‍රී ලංකාවේ දේශගුණික ආරක්ෂණ මාර්ග

3.1 ජීවනෝපායන් කඩාකප්පල් කරන, සංක්‍රමණය වෙත නැඹුරු කරන සහ අවදානමට ලක්කරන දේශගුණික බලපෑම්

මාර්ග සාරාංශය: අක්‍රමවත් වර්ෂාපතනය සහ ඉහළ යන උෂ්ණත්වය හේතුවෙන් සාම්ප්‍රදායික ජීවනෝපායන් කඩාකප්පල් වීම, සංක්‍රමණය වීමට හේතු වීම සහ අසමානතාවන් උග්‍ර වීම හේතුවෙන් ශ්‍රී ලංකාව වැඩිවන දේශගුණික ආරක්ෂක අභියෝගවලට මුහුණ දෙයි. ගොවිතැන, මසුන් ඇල්ලීම සහ සතුන් ඇති කිරීම වඩ වඩාත් දුෂ්කර වෙමින් පවතින අතර ග්‍රාමීය ආදායම් හැකිලෙමින් පවතී. උතුරු හා නැගෙනහිර පළාත්වල, වඩ වඩාත් හිඟ සම්පතක් වන නිෂ්පාදන ඉඩම් මිලිටරිමය වශයෙන් අත්පත් කර ගැනීම සහ කෘෂිකාර්මික හා ධීවර ආදායම් උත්පාදනය සඳහා මෙම භූමිය හමුදා විසින් භාවිතා කිරීම ප්‍රජාවන්ගේ ජීවනෝපාය විකල්ප මත තවදුරටත් පීඩනයක් ඇති කරයි. සංක්‍රමණය පුරුෂයින් සහ කාන්තාවන් යන දෙඅංශයටම තත්වයට මුහුණ දීමේ උපාය මාර්ගයක් ලෙස ක්‍රියා කරයි. ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවය, ජනවාර්ගිකත්වය සහ ආගම අනුව එහි ස්වරූපයන් වෙනස් වේ. ප්‍රේෂණ කෙටි කාලීන මූල්‍ය සහනයක් ලබා දෙන අතර, දිගුකාලීනව ඔරොත්තු දීමේ හැකියාවට දායක වන්නේ කලාතුරකිනි. ප්‍රජාවන් අනාගත දේශගුණික කම්පනවලට ගොදුරු වේ. අක්‍රමවත් සංක්‍රමණය ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවය අනුව වෙනස් වන ආරක්ෂණ අවදානම් නිර්මාණය කරන අතර බලාපොරොත්තු සුන් වූ සංක්‍රමණිකයින් සහ නැවත පැමිණෙන අය අතර මත්ද්‍රව්‍ය අනිසි භාවිතය, අපරාධ සහ ගෘහස්ථ ප්‍රචණ්ඩත්වය වැනි අභියෝග තිබේ. වැඩ කරන වයසේ වැඩිහිටියන්ගේ පිටවීම ග්‍රාමීය ආර්ථිකයන් ද හිස් කරන අතර, කාන්තාවන්, ළමයින් සහ වැඩිහිටියන් මත අසමානුපාතික බරක් පැටවේ. දේශගුණික අනුවර්තනය සංක්‍රමණ ප්‍රතිපත්තිවලට ඒකාබද්ධ කිරීමෙන් සහ බලපෑමට ලක් වූ කණ්ඩායම්වලට ඉලක්කගත සහාය ලබා දීමෙන්, මෙම අභියෝග වඩාත් ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව නිර්මාණය කිරීම සහ සියල්ලන් ඇතුළත් කරගැනීම සඳහා මාර්ග බවට පරිවර්තනය කිරීමට ශ්‍රී ලංකාවට අවස්ථාවක් තිබේ.

අක්‍රමවත් වැසි හේතුවෙන් බෝග ජලයෙන් යටවීම, දිගුකාලීන නියඟයන් නිසා බෝග වියළී යාම සහ ප්‍රචණ්ඩ කුණාටු සමඟ උෂ්ණත්වය ඉහළ යාම හේතුවෙන් පිරිවැය ඉහළ ගොස් ඵලදායිතාව අඩු වීම හේතුවෙන් ශ්‍රී ලාංකික ජීවනෝපායන් වඩ වඩාත් තර්ජනයට ලක්ව ඇත. මුහුදු මට්ටම ඉහළ යාම නිසා වෙරළබඩ ප්‍රදේශ ඛාදනය වෙමින් පවතින අතර, අභ්‍යන්තර ප්‍රජාවන් ගංවතුර, නායයෑම් සහ ජල හිඟයන්ට මුහුණ දෙයි. අධික තාපය හේතුවෙන් ගොවීන්ගේ වී අස්වැන්න අඩු වීම හෝ කෙත්වතු සම්පූර්ණයෙන්ම අතහැර දැමීමට බල කිරීම සිදුවෙමින් පවතී. විශේෂයෙන් කාන්තාවන්ට කෘෂිකාර්මික කටයුතු ගෘහ වගකීම් සමඟ සමතුලිත කිරීමේදී අමතර අභියෝගවලට මුහුණ දීමට සිදු වේ. ඔවුහු බොහෝ විට අව්වේ දිගු වේලාවක් ගත කරති. සිසිලන සම්පත් නොමැතිකම, ඇඳුම් සම්බන්ධ සංස්කෘතික සම්මතයන් සහ ගර්භනී හෝ කිරි දෙන කාන්තාවන්ගේ අවශ්‍යතා හේතුවෙන් මෙම කටුක තත්වයන්හි ඔවුන්ගේ අවදානම වැඩි වේ.

ප්‍රවාහන අභියෝග මගින් අනුවර්තනය වීමේ ජනතාවගේ හැකියාව තවදුරටත් සීමා වේ. ආන්තික කාලගුණික තත්ත්වයන් තුළ පොදු ප්‍රවාහනයේ බිඳවැටීම් සහ කාන්තාවන්ට ආරක්ෂිත ප්‍රවාහන විකල්ප නොමැතිකම හේතුවෙන් ආර්ථික ක්‍රියාකාරකම් සහ සංචලනය සම්බන්ධයෙන් සැලකිය යුතු බාධක ඇති වේ. විශේෂයෙන් කාන්තාවන් ඇතුළු බොහෝ කුඩා ව්‍යවසායකයෝ නිෂ්පාදන විකිණීමට හෝ අමුද්‍රව්‍ය ලබා ගැනීමට කොළඹ වැනි නාගරික මධ්‍යස්ථාන වෙත ගමන් කිරීම මත රඳා පවතිති. විශ්වාසදායක ප්‍රවාහනයක් නොමැති විට, ඔවුන්ගේ ජීවනෝපායන් තවදුරටත් පීඩාවට පත් වන අතර, දේශගුණික කම්පන සහ උද්ධමනය නිසා ඇති වන ආර්ථික පීඩනය තත්වය තවත් උග්‍ර කරයි. මෙම ඒකාබද්ධ අභියෝග දරිද්‍රතාවට හේතු වන අතර බොහෝ දෙනෙකු වඩා හොඳ අවස්ථා සෙවීම වෙත තල්ලු කරයි.

> "වැසි සමය වන විට අව්ව පවතින අතර වියළි කාලවලදී අපට ගංවතුර ඇති වේ. අපට තවදුරටත් කාලගුණය විශ්වාස කළ නොහැක."
>
> - ගොවි මහතෙක්, 35, මයිලම්බවේලි, මඩකලපුව

මුලතිව්හි, නැවත නැවත ඇති වන නියඟ සහ හදිසි ගංවතුර හේතුවෙන් ගොවීන්ට, විශේෂයෙන් කාන්තා ගෘහ මූලිකයන්ට, වී සහ රටකජු වැනි සාම්ප්‍රදායික භෝග අතහැර දැමීමට සිදුවී ඇත. පුළුල් වෙරළ තීරයක් තිබියදීත්, ප්‍රජාවන් ස්වල්පයක් පමණක් සමුද්‍ර ධීවර කර්මාන්තයේ නියැලෙන අතර, සියලුම දෙමළ ජාතිකයන් පාහේ කෘෂිකර්මාන්තයේ නියැලී සිටිති.

"මුහුදු වැඩ සිංහල සහ කොළඹ කම්කරුවන් විසින් භාර ගන්නවා. අපි තවමත් ගොවිතැන් වැඩ කරනවා" යැයි 42 හැවිරිදි එක් ගොවි කාන්තාවක් පැවසුවාය.

ධීවර බෝට්ටු, දකුණු පළාත, ශ්‍රී ලංකාව (c) සෝශුවා කොලාහ්/අන්ප්ලෑෂ්

වර්ෂාවෙන් පෝෂණය වන කෘෂිකර්මාන්තය මත යැපීම සහ වාරිමාර්ග හෝ මූල්‍ය සම්පත් නොමැතිකම නිසා, බොහෝ දෙනෙක් අඩු වැටුප් සහිත අවිධිමත් ශ්‍රමය වෙත යොමු වී ඇත.

ප්‍රවාහන පහසුකම් සීමිත වීම, දුර්වල පොදු ප්‍රවාහනය සහ වැසි සහ අධික තාපය පවතින කාලයන් තුළදී ඇතිවන ප්‍රවාහන ගැටලු හේතුවෙන් බොහෝ කාන්තාවන් "ගෙදර වැඩ" සහ යැපුම් ගෙවතු වගාව මත යැපීමට යොමු කර ඇත. මෙම මාරුව දිගුකාලීන ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව අඩපණ කරන අතර දරිද්‍රතාව ගැඹුරු කරයි. කලාපයේ ගැටුම් උරුමය, යටිතල පහසුකම්, අධ්‍යාපනය සහ කර්මාන්ත සඳහා අවම ආයෝජනය මගින් මෙම ගැටලු තවදුරටත් සංකීර්ණ වන අතර එමඟින් ඉඩම්, වෙළඳපොළ සහ කෘෂිකාර්මික නොවන හෝ අගය එකතු කළ ජීවනෝපායන් සඳහා ප්‍රවේශය සීමා වේ.

මඩකලපුවේ, අක්‍රමවත් වර්ෂාපතනය සහ උෂ්ණත්වය ඉහළ යාම ධීවර කර්මාන්තයට සහ කෘෂිකර්මාන්තයට දැඩි ලෙස බලපා ඇත. පරිසර පද්ධති හායනය සහ ලවණ ආක්‍රමණය හේතුවෙන් මත්ස්‍ය ගහණය පහත වැටෙන බව කලපු ධීවරයින් වාර්තා කරන අතර, විශේෂයෙන් ආන්තික ප්‍රජාවන්ගෙන් පැමිණි කුඩා වතු හිමියන්, රෝපණ චක්‍ර මාරුවීම සහ අඩු අස්වැන්න සමඟ පොරබදති. කාන්තාවන්ට දරුවන් රැකබලා ගැනීමේ වගකීම් සමඟ පීඩාකාරී ගෘහ අයවැය කළමනාකරණය කිරීමේ වගකීම දැරීමට ද සිදු වේ.

"තරුණයන් තවදුරටත් කෘෂිකර්මාන්තයට කැමති නැහැ. ඔවුන්ට රජයේ රැකියා අවශ්‍යයි. එහෙත්, ඔවුන්ට ලබා ගත හැකි රැකියා නැහැ," යනුවෙන් එක් මවක් පැවසුවාය.

හම්බන්තොට, කොරල්පර හානි සහ වෙනස් වන සාගර දියවැල් හේතුවෙන් ශිල්පීය මසුන් ඇල්ලීම වඩ වඩාත් ශක්‍ය නොවන තත්ත්වයට මුහුද පත්ව ඇත. සාම්ප්‍රදායික මාදැල් කර්මාන්තයේ අස්වැන්න පහත වැටී ඇති අතර, කුඩා මසුන් ඇල්ලීම සඳහා විශාල ට්‍රෝලර් යාත්‍රා පවා මුහුදේ දිගු කාලයක් රැඳී සිටිය යුතුය. මසුන් ඇල්ලීම ප්‍රධාන වශයෙන් පිරිමින් විසින් සිදු කරනු ලැබුවද, කාන්තාවන් ද සුළු සංඛ්‍යාවලින් සහභාගී වේ. ඒ බොහෝ විට වියළීම සහ සැකසීම වැනි පසු අස්වනු ක්‍රියාකාරකම්වල නිරත වීමෙනි. ඉහළ උපකරණ පිරිවැය සහ මත්ස්‍ය තොග අඩුවීම හේතුවෙන් බොහෝ කුඩා පරිමාණ ධීවරයින්ගේ විකල්ප ක්‍රම තිරසාර නොවන තත්වයට පත්වේ. තංගල්ලේ ප්‍රජාවන් වාර්තා කළේ ධීවරයින් තම මසුන් ඇල්ලීම උපරිම කිරීම සඳහා LED ආලෝක මසුන් ඇල්ලීමේ ශිල්පීය ක්‍රම භාවිතා කිරීමේ වැඩිවන ප්‍රවණතාවක් ඇති බවයි. එය දේශීය මත්ස්‍ය ගහණවල දිගුකාලීන තිරසාරභාවය පිළිබඳ ගැටලු මතු කරන පුරුද්දකි.

බදුල්ලේ, අනපේක්ෂිත වර්ෂාපතනය සහ පාංශු හායනය හේතුවෙන් කෘෂිකාර්මික අස්වැන්න අඩු වී ඇති අතර, ගොවීන් මල් වැනි විකල්ප භෝග වෙත යොමු වූ තිබේ. නැතහොත් ගොවිතැන සම්පූර්ණයෙන්ම අත්හැර දැමීමට පෙළඹී ඇත. නියඟයට ඔරොත්තු දෙන භෝග සහ වසුන් ශිල්පීය ක්‍රම අනුගමනය කිරීමට ගන්නා උත්සාහයන්ට යෙදවුම් සහ දැනුම සඳහා ඇති සීමිත ප්‍රවේශය මගින් බාධා ඇති වේ. අලි ඇතුන් සහ වඳුරන් විසින් බෝග විනාශ කිරීම ඇතුළු වනජීවී ගැටුම්, ග්‍රාමීය ආදායම තවදුරටත් පීඩාවට පත් කරයි.

ආර්ථික පීඩනයන් සහ ග්‍රාමීය සංක්‍රමණයේ නැගීම

පාරිසරික හා දේශගුණික වෙනස්කම් හේතුවෙන් සාම්ප්‍රදායික ජීවනෝපායන් වඩ වඩාත් තිරසාර නොවන තත්ත්වයට පත් වී ඇති අතර, බොහෝ ශ්‍රී ලාංකිකයින්ට සංක්‍රමණය වීමට බල කෙරී ඇත. මඩකලපුවේ, නැවත නැවත සිදුවන නියඟ සහ හදිසි ගංවතුර හේතුවෙන් ජනතාව නාගරික මධ්‍යස්ථානවලට හෝ විදේශ රටවලට තල්ලු වී ඇති අතර, හම්බන්තොට තරුණයින්, ප්‍රධාන වශයෙන් පිරිමින්, කෘෂිකර්මාන්තය අතහැර නගරවල හෝ විදේශයන්හි දෛනික වැටුප් රැකියා සඳහා යොමු වෙමින් සිටිති. කුවේටයේ ශ්‍රම සංක්‍රමණිකයින් පිළිබඳ සමීක්ෂණයකින් හෙළි වූයේ 63% ක් දේශගුණය ආශ්‍රිත බලපෑම් අත්විඳ ඇති බවත්, සංක්‍රමණය වීමට ගත් තීරණයට එම හේතුව බලපෑම් කර ඇති බවත්ය (SLYCAN 2022) සංක්‍රමණය බොහෝ විට තාවකාලික සහ-නයක් ලබා දෙන අතර, පවුල්වල ආර්ථික ආතතියට මුහුණ දීමට සහ ජීවන තත්ත්වය වැඩිදියුණු කිරීමට උපකාරී වේ.

> "මගේ දරුවන් අපේ දුෂ්කරතාවන්ට මුහුණ දෙනවාට මම කැමති නැහැ; මගේ දරුවන් ඉගෙනගෙන ජීවිතයට ආරක්ෂාවක් වන රජයේ රැකියා ලබා ගන්නවාට මම කැමතියි. නමුත් දරුවන්ට විදේශගත වීමට අවශ්‍යයි."
>
> - ජ්‍යෝති, මවක්, අවුරුදු 39, කතිරවේලි, මඩකලපුව

2024 දී, ශ්‍රී ලාංකිකයන් 313,642 ක් විදේශ රැකියා සඳහා සංක්‍රමණය වූ අතර, ඉන් 72% ක් පුහුණු ශ්‍රමිකයන් ලෙස සහ 28% ක් අඩු කුසලතා ඇති අය ලෙස වර්ගීකරණය කර ඇත (ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව 2025). සංක්‍රමණ රටා ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවය, ජනවාර්ගිකත්වය සහ ආගම අනුව වෙනස් වේ. දකුණු සහ ඌව පළාත්වල සිංහල පිරිමින් සහ කාන්තාවන් බොහෝ විට නීතිමය ආරක්ෂාවන් සහ ආරක්ෂාව සපයන රජයේ වැඩසටහන් යටතේ කොරියානු ජනරජය වැනි රටවලට සංක්‍රමණය වේ. ඊට වෙනස්ව, උතුරු සහ නැගෙනහිර දුප්පත් ප්‍රජාවන් අතර ප්‍රතිචාර දැක්වූවන් ගල්ෆ් රාජ්‍යවලට ශ්‍රම සංක්‍රමණය ගැන කතා කළ අතර, එහිදී කාන්තාවන් බොහෝ විට ගෘහ සේවිකාවන් ලෙස බඳවා ගනු ලැබේ. විශේෂයෙන්, උතුරු හෝ නැගෙනහිර කිසිදු ප්‍රතිචාර දක්වන්නෙකු කොරියානු ජනරජය ඇතුළුව රජයේ සහාය ලබන සංක්‍රමණ වැඩසටහන් ගැන සඳහන් කළේ නැත.

උතුරු නැගෙනහිර පළාත්වල දෙමළ සහ මුස්ලිම් පිරිමින් සාමාන්‍යයෙන් අඩු වැටුප් සහිත රැකියා සඳහා කොළඹ වැනි නගරවලට සංක්‍රමණය වන අතර, මෙම කලාපවල කාන්තාවන්, විශේෂයෙන් දුප්පත් ග්‍රාමීය ප්‍රදේශවලින්, ගෘහ සේවිකාවන් ලෙස ගල්ෆ් රටවලට සංක්‍රමණය වීමට වැඩි ඉඩක් ඇත.

නිල සංක්‍රමණ පද්ධති පැවතුනද, අධික පිරිවැය, භාෂා පරීක්ෂණ වැනි ව්‍යුහාත්මක බාධක සහ නීතිමය විකල්ප පිළිබඳ සීමිත දැනුවත්භාවය හේතුවෙන් නීති විරෝධී සංක්‍රමණ ඉහළ යමින් පවතී. නීතිවිරෝධී සංක්‍රමණිකයෝ සූරාකෑම, මිනිස් ජාවාරම, සිරගත කිරීම සහ නැවත සියරට පැමිණීමේදී සිදු විය හැකි නිරීක්ෂණ ඇතුළු අවදානම්වලට මුහුණ දෙති. මෙම ප්‍රවණතාවය කාන්තාවන්, අඩු ආදායම්ලාභී පුද්ගලයින් සහ තරුණයින්ට අසමාන ලෙස බලපායි. නීතිවිරෝධී ලෙස සංක්‍රමණය වී පිටුවහල් කරන අයට රජය සහාය ලබා නොදේ; ඒ වෙනුවට, ඔවුන් සිරගත කිරීම හෝ නිරීක්ෂණවලට මුහුණ දෙන අතර, ඔවුන්ගේ අවදානම තවදුරටත් උග්‍ර වේ.

සංක්‍රමණය හේතුවෙන් ප්‍රේෂණ සැලකිය යුතු ලෙස ඉහළ ගොස් ඇති අතර එය පවුල් සඳහා තීරණාත්මක මූල්‍ය ජීවනාලියක් බවට පත්ව ඇත. 2023දී, ප්‍රේෂණ ඇමරිකානු ඩොලර් බිලියන 6.02 ක් විය (ලෝක බැංකුව 2025b). ගල්ෆ් රාජ්‍යයන් ප්‍රධාන ප්‍රේෂණ මූලාශ්‍ර වේ. මෙම අරමුදල් ප්‍රධාන වශයෙන් ආහාර, සෞඛ්‍ය සේවා සහ අධ්‍යාපනය වැනි අත්‍යවශ්‍ය දෑ සඳහා භාවිතා කරන අතර, ආපදා අවම කිරීමේ මෙවලමක් ලෙස ක්‍රියා කරයි. විධිමත් සහන ප්‍රයත්න මෙන් නොව, ප්‍රේෂණ වේගයෙන් හා කාර්යක්ෂමව මාරු කරනු ලබන අතර, 2004 සුනාමියෙන් පසු දක්නට ලැබෙන පරිදි, ඉක්මන් ප්‍රතිසාධනයට දායක වේ (Ober 2019).

කෙසේ වෙතත්, දිගුකාලීන දේශගුණික අනුවර්තනය හෝ ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව ගොඩනැගීමේ ක්‍රියාකාරකම් සඳහා ප්‍රේෂණ ආයෝජනය කරනු ලබන්නේ කලාතුරකිනි. වැලිමඩ (බදුල්ල දිස්ත්‍රික්කය) පවුල්වලින් මේ පිළිබඳ උපදෙස් ලබා ගත් අතර, ප්‍රේෂණ මගින් ඔවුන් ශීතකරණ සහ රූපවාහිනී වැනි භාණ්ඩ මිලදී ගත් නමුත්, වාරිමාර්ග පද්ධති හෝ පුනර්ජනනීය බලශක්තිය වැනි ව්‍යාපෘති සඳහා අරමුදල් භාවිතා කරනු ලැබුවේ කලාතුරකිනි. එබැවින් එම ප්‍රජාවන් අනාගත දේශගුණික බලපෑම්වලට ගොදුරු විය හැකිය (Bhandari 2020).

සංක්‍රමණය මගින් දැනුම, කුසලතා සහ ආපදාවන්ට ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව ශක්තිමත් කරන ජාල ගොඩනැගීම වැනි සමාජ ප්‍රේෂණ ද ජනනය කළ හැකිය. කෙසේ වෙතත්, මෙම ප්‍රතිලාභ පිළිබඳ සාක්ෂි සීමිත වන අතර ඒවා බෙහෙවින් සන්දර්භය මත රඳා පවතී (SLYCAN 2022).

කොළඹ වීදියක් (c) බ්‍රයන් ක්වයෙඩ්/අන්ප්ලෑෂ්

ගැඹුරු වූ අසමානතාවයන්

ශ්‍රම සංක්‍රමණය බොහෝ විට පවතින අසමානතාවයන් ගැඹුරු කරන අතර, වඩාත් අවදානමට ලක්විය හැකි ජනගහනයට අසමාන ලෙස බලපායි. ගමනාන්ත රටවල අසමාන බල ගතිකත්වය, වැටුප් සහ සේවා කොන්දේසි පිළිබඳ නිවැරදි තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශය නොමැතිකම සහ අපයෝජක සේවා යෝජකයින්ට නිරාවරණය වීම හේතුවෙන් සංක්‍රමණිකයෝ නිතර සූරාකෑමට මුහුණ දෙති. සංක්‍රමණ ආශ්‍රිත අභියෝග සංක්‍රමණිකයන්ගේ සෞඛ්‍යයට සහ යහපැවැත්මට හානි කරනවා පමණක් නොව, ඉතිරිව ඇති ඔවුන්ගේ පවුල් ද ආන්තීකරණයට ලක්වේ. අවදානම සහ බැහැර කිරීමේ චක්‍ර දිගටම පවතී (SLYCAN 2022; FDG 2025).

එපමණක් නොව, එය කෙටි කාලීන සහන ලබා දෙන මුත්, බොහෝ විට අසමානතාවන් උග්‍ර කරයි. දකුණු සහ ඌව පළාත්වල, ධනවත් පවුල්වලට සංක්‍රමණයේ මූලික වියදම් වඩා හොඳින් දරාගත හැකි අතර එහි ප්‍රතිලාභ භුක්ති විඳිය හැකිය. එහෙත්, දේශගුණික අවදානම්වලට වඩාත් නිරාවරණය වන දුප්පත් පවුල්වලට බොහෝ විට අනුවර්තනය වීමට ඉතිරි වන්නේ මාර්ග කිහිපයක් පමණි. උතුරු සහ නැගෙනහිර ප්‍රදේශවල, සංක්‍රමණ රටා ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවය අනුව තියුණු ලෙස වෙනස් වන අතර, දුප්පත් කාන්තාවන් නුපුහුණු ගෘහ සේවිකාවන් ලෙස ගල්ෆ් රාජ්‍යවලට සංක්‍රමණය වීමට වැඩි ඉඩක් ඇත. බොහෝ විට ඔවුන්ගේ වියදම් ආවරණය කරන්නේ නියෝජිතායතන හරහාය. කෙසේ වෙතත්, කුඩා දරුවන් සිටින කාන්තාවන් සඳහා සංක්‍රමණය සීමා කරන පවුල් පසුබිම් වාර්තාව (FBR) වැනි ප්‍රතිපත්ති, රට පුරා දුප්පත් කාන්තාවන්ට අසමාන ලෙස බලපා ඇති අතර, එය ඔවුන්ගේ අවස්ථා සීමා කරයි. FBR දැන් ලිහිල් කරනු ලැබුවද, එය සම්පූර්ණයෙන්ම ඉවත් කර නොමැත. බොහෝ කාන්තාවන්ට මෙම විදේශ ගතවීමේ මාර්ගය අනුගමනය කිරීමට නොහැකි වී තිබේ. දුප්පත් පිරිමින් සහ පිරිමි ළමයින් අඩු වැටුප් සහිත දෛනික වැටුප් ශ්‍රමය භාර ගැනීම සඳහා වවුනියාව හෝ කොළඹ වැනි නාගරික මධ්‍යස්ථාන වෙත ආකර්ෂණය වේ.

මෙම නාගරික මධ්‍යස්ථාන දේශගුණික හා ගැටුම්වල සංකීර්ණ අභියෝගවලට මුහුණ දෙන අතර, විශේෂයෙන් ගංවතුරෙන් පසු, දුර්වල පාලනය, ප්‍රමාණවත් නිවාස නොමැතිකම, අකාර්යක්ෂම අපද්‍රව්‍ය එකතු කිරීම සහ අපරාධ වැඩිවීම නිසා ඇතිවන අවදානම් වැනි ගැටලු ඇති වේ. දේශගුණික පෙරමුණේදී, නාගරික තාප දූපත්වල බලපෑම සමග ඒකාබද්ධව නගරවල උෂ්ණත්වය ඉහළ යාම විශේෂයෙන් දරුණු වේ. කොළඹ නාගරීකරණය භූමි මතුපිට උෂ්ණත්වය 1.6°C කින් වැඩි කර ඇති බවට ඇස්තමේන්තු කර ඇත (ලෝක බැංකු සමූහය 2021b). දේශගුණික විපර්යාස හේතුවෙන් නගරවලට සංක්‍රමණය වීම බොහෝ විට නාගරික යටිතල පහසුකම් මත අධික ලෙස බර පටවන අතර, අවිධිමත් ජනාවාසවල සිටින බොහෝ සංක්‍රමණිකයින්ට සේවා සඳහා ප්‍රවේශය දුර්වල කරයි. ශ්‍රී ලංකා නාගරික සංවර්ධන අධිකාරියට අනුව, අගනුවර ජනගහනයෙන් අඩකට වඩා ජීවත් වන්නේ අවිධිමත් ජනාවාස සහ අබලන් නිවාස ඇතුළුව ඌන සේවා නිවාසවල ය (නාගරික සංවර්ධන අධිකාරිය 2023). නගරවල ප්‍රමාණවත් ජලාපවහන සහ අපද්‍රව්‍ය පද්ධති නොමැතිකම ජලයෙන් බෝවන රෝග සඳහා අවදානම වැඩි කරයි, විශේෂයෙන් ගංවතුරෙන් පසු තත්වය බරපතල වේ (ලෝක බැංකු සමූහය 2021b).

මෙම තත්වයන් මත්පැන්, මත්ද්‍රව්‍ය අනිසි භාවිතය සහ ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවය මත පදනම් වූ ප්‍රචණ්ඩත්වය වැනි සමාජ ගැටලුවලට දායක වන අතර, සංක්‍රමණිකයන් නැවත නිවසට පැමිණෙන විට ග්‍රාමීය ප්‍රජාවන් තුළට නැවත බලපාන අස්ථාවරත්වයේ චක්‍ර නිර්මාණය කරයි. නිදසුනක් වශයෙන්, නැවත පැමිණෙන පිරිමින් සහ පිරිමි ළමයින් මත්ද්‍රව්‍ය අනිසි භාවිතය හෝ නාගරික අපරාධවලට සම්බන්ධ වීම වැනි චර්යා වෙනස්කම් ඔවුන් සමඟ ගෙන ඒමට ඉඩ ඇති අතර එමඟින් පවුල් ගතිකත්වය සහ ප්‍රජා සහජීවනය අඩාල වේ.

අනෙක් අතට, කාන්තාවන් සහ ගැහැණු ළමයින් බොහෝ විට නාගරික සැකසුම් තුළ සූරාකෑමේ සහ අපයෝජනයේ ඉහළ අවදානම්වලට මුහුණ දෙන අතර, ජනාකීර්ණ නිවාස හෝ සේවා ස්ථානවල සිදුවන හිරිහැර ද ඊට ඇතුළත් වේ. ග්‍රාමීය ප්‍රදේශවලට නැවත පැමිණීමෙන් පසු, කාන්තාවන්ට අපකීර්තියට හෝ සමාජ තත්ත්වය අඩුවීමකට මුහුණ දීමට සිදුවිය හැකිය. විශේෂයෙන් ඔවුන් අවිධිමත් හෝ අස්ථිර රැකියාවල නියැලී සිටියේ නම්, එම තත්වය සුලබය. ඊට අමතරව, පිරිමි සංක්‍රමණිකයන්ගේ පවුල්වල කාන්තාවන්ට බොහෝ විට පිරිමි සංක්‍රමණයේ ප්‍රතිවිපාක කළමනාකරණය කිරීමේ බර දැරීමට සිදු වේ. එනම්, රැකවරණ බර වැඩිවීම, නැවත පැමිණෙන සංක්‍රමණිකයින්ගේ සමාජීය හා ආර්ථික බිඳවැටීම් සමඟ කටයුතු කිරීම ආදියයි. මෙම ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවය පිළිබඳ ගතිකතාවයන් නාගරික අභියෝග පමණක් නොව, අවදානම් අවම කරන සහ නාගරික හා ග්‍රාමීය සැකසුම් දෙකෙහිම ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව ප්‍රවර්ධනය කරන ආකාරයෙන් සංක්‍රමණිකයින් නැවත ඒකාබද්ධ කිරීම සම්බන්ධයෙන් ද කටයුතු කරන ඉලක්කගත ප්‍රතිපත්තිවල අවශ්‍යතාව ඉස්මතු කරයි.

මෙම සංක්‍රමණ ප්‍රවණතා මගින් අවධාරණය කරනුයේ දේශගුණික අවදානම සහ ආර්ථික අවස්ථා භූගෝලීය වශයෙන් සහ ජනවාර්ගික වශයෙන් පමණක් නොව, ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවය අනුව ද හැඩගැසී ඇති ආකාරයයි. විවිධ පළාත්වල පිරිමින් සහ කාන්තාවන් දැඩි ලෙස අසමාන වන අවදානම් සහ විපාකවලට මුහුණ දෙන ආකාරයයි.

ජීවනෝපායන් කෙරෙහි දේශගුණික විපර්යාසයන්ගේ බලපෑම් ද ඒ හා සමානව අසමාන වන අතර, එහි ප්‍රතිවිපාකවල බර වැඩියෙන්ම දරන්නේ ආන්තික කණ්ඩායම් ය. නිදසුනක් වශයෙන්, ශ්‍රී ලංකාවේ ග්‍රාමීය ප්‍රදේශවල කාන්තාවන් කෘෂිකාර්මික කටයුතුවලදී උපයන්නේ පිරිමින්ට වඩා සැලකිය යුතු ලෙස අඩු ආදායමකි. ඔවුහු බොහෝ විට අමතර රැකවරණ සහ ගෘහ වගකීම් ද දරති. දේශගුණික විපර්යාස හේතුවෙන් ඇතිවන ජීවනෝපාය බාධාවන් මෙම පරතරය තවදුරටත් පුළුල් කරන අතර, කාන්තාවන්ට අස්ථිර සහ අඩු වැටුප් සහිත ශ්‍රම ආකාරවලින් එදිනෙදා ජීවිතය ගැට ගසා ගැනීමට සිදු වේ. කාන්තා ගෘහ මූලික පවුල්, තරුණයින් සහ වතු ප්‍රජාවන් විශේෂයෙන් අවදානමට ලක් වේ. උතුරු හා නැගෙනහිර ප්‍රදේශවල, වැන්දඹුභාවය සහ ඉහළ දික්කසාද අනුපාත කාන්තාවන්ගේ අවදානම උග්‍ර කරන අතර, ඔවුන්ට සම්පත් සහ ආධාරක පද්ධති සඳහා ඇත්තේ සීමිත ප්‍රවේශයකි.

මේ අතර, තරුණයින් ගොවිතැන සහ ධීවර කර්මාන්තය වැනි සාම්ප්‍රදායික ජීවනෝපායන් වලින් වැඩි වැඩියෙන් ඈත් වෙමින් සිටින අතර, ඒවා ලාභ නොලබන සහ අධික වෙහෙසක් දැරීම අවශ්‍ය වන ඒවා ලෙස සලකති. මෙම ප්‍රවණතාව විශේෂයෙන් බදුල්ල වැනි දිස්ත්‍රික්කවල දක්නට ලැබෙන අතර, එහිදී තරුණයින් නාගරික මධ්‍යස්ථානවලට හෝ විදේශයන් වෙත සංක්‍රමණය වන අතර, ග්‍රාමීය ප්‍රජාවන්ගේ ශ්‍රම බලකාය අඩුවීම සහ සමාජ සහජීවනය දුර්වල වීම සිදු වේ. වතුකර ප්‍රජාවන් තුළ, අඩු වැටුප්, දුර්වල නිවාස සහ සේවා සඳහා සීමිත ප්‍රවේශය වැනි ව්‍යුහාත්මක අසමානතාවයන් හේතුවෙන් ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව තවදුරටත් සීමා වේ. පවුල් ණය උගුල් වෙත සහ මත්ද්‍රව්‍ය අනිසි භාවිතය වැනි සෘණාත්මක මුහුණ දීමේ යාන්ත්‍රණයන් වෙත තල්ලු වේ.

විදේශ කටයුතු අමාත්‍යාංශය, විදේශ රැකියා සහ සංචාරක අමාත්‍යාංශය සහ ශ්‍රී ලංකා විදේශ රැකියා කාර්යාංශය වැනි ප්‍රධාන ආයතන ඇතුළත් ශ්‍රම සංක්‍රමණය සඳහා ශ්‍රී ලංකාවේ පුළුල් ආයතනික රාමුව තිබියදීත්, දේශගුණික විපර්යාස සහ සංක්‍රමණ ප්‍රවාහ අතර තීරණාත්මක සම්බන්ධතාව ආමන්ත්‍රණය කිරීමට එය අපොහොසත් වී ඇත (SLYCAN 2022). දේශගුණික ආතතීන් හේතුවෙන් සංක්‍රමණය වීමට බොහෝ දුරට ඉඩ ඇති නමුත් පවතින ප්‍රතිපත්ති මගින් සහාය නොලැබීමේ අවදානමට ලක්විය හැකි ජනගහනයට මෙම පරතරය අසමාන ලෙස බලපායි.

රැකියා වලට සංක්‍රමණය වීමෙන් පසු ඉතිරිවෙන ප්‍රජාවන් මුහුණ දෙන අභියෝග

"දැන් කාන්තාවන් පිරිමින් කරන වැඩ කරනවා. දැන් කාන්තාවන් සියලු වැඩ කරනවා."

- ෂමිලා, කාන්තාවකි, අවුරුදු 29, කොකුතොඩ්ඩුවායි, මුලතිව්

වැඩ කරන වයසේ වැඩිහිටියන් ඉවත්වීම ග්‍රාමීය ප්‍රජාවන් තුළ ගැඹුරු සමාජීය හා ආර්ථික ප්‍රතිවිපාක ඇති කරයි. එය සමාජ සහජීවනය දුර්වල කරන අතර සමහර අවස්ථාවල ප්‍රජා ස්ථාවරත්වයට තර්ජනයක් වන දුක්ගැනවිලිවලට හේතු වේ. බොහෝ විට නිවාස කළමනාකරණය කිරීමට රැඳී සිටින කාන්තාවන්ට, වැඩි වැඩ බරකට සහ මනෝ සමාජීය ආතතියකට මුහුණ දීමට සිදු වේ. ස්වාමිපුරුෂයන් සංක්‍රමණය වන විට, පවුල් ගොවිපලවල වැටුප් නොලබන කෘෂිකාර්මික ශ්‍රමය සපයන කාන්තාවන් බොහෝ විට ආර්ථික වශයෙන් අක්‍රිය ලෙස වර්ගීකරණය කර නීතිමය ලියකියවිලිවල ගෘහණියන් ලෙස ලේබල් කරනු ලැබේ. මෙය ඔවුන්ගේ දායකත්වයන් අඩු කරනවා පමණක් නොව, ආර්ථික ක්‍රියාකාරීන් ලෙස විධිමත් පිළිගැනීමකින් තොරව, සම්පත්, තීරණ ගැනීමේ බලය සහ ආධාරක පද්ධති සඳහා ඔවුන්ගේ ප්‍රවේශය සීමා කරයි (Gowtham 2023). උදාහරණයක් ලෙස, මුලතිව්හි, කාන්තා ගෘහ මූලික පවුල් ඒකකවලට ඉඩම්, වෙළඳපොළ සහ පොදු සේවාවන් සඳහා සීමිත ප්‍රවේශය සමඟ අරගල කිරීමට සිදු වී ඇති අතර, එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස ඔවුහු දරිද්‍රතාවයේ චක්‍රවලට කොටු වෙති.

සියලුම දිස්ත්‍රික්ක පුරා, සංක්‍රමණික පවුල්වල දරුවන් විශේෂයෙන් අවදානමට ලක්විය හැකි අතර, බොහෝ දෙනෙකුට නිසි අධීක්ෂණයක් සහ සහයෝගයක් නොමැත. එය දරුවන් තුළ නොසලකා හැරීම, ආතතිය සහ සමාජ හුදකලාව වැනි හැඟීම් ඇතුළු චිත්තවේගීය අභියෝගවලට තුඩු දෙයි. මෙම ගතිකත්වයන් හේතුවෙන් පවුල් බැඳීම් සහ ප්‍රජා සහජීවනය දුර්වල විය හැකිය. වැටුප් නොලබන රැකවරණ කටයුතුවල යෙදීමේ ආතතිය කාන්තාවන්ට අසමාන ලෙස බලපාන අතර, ආදායම් උත්පාදන ක්‍රියාකාරකම්වල හෝ ප්‍රජා ඔරොත්තු දීමේ උත්සාහයන්හි නිරත වීමේ හැකියාව එමගින් තවදුරටත් සීමා කරයි. මෙම අසමතුලිතතාව ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජ අසමානතාවයන් පවත්වාගෙන යනවා පමණක් නොව, පශ්චාත් ගැටුම් තත්වයන් තුළ විශ්වාසය සහ සහජීවනය නැවත ගොඩනැගීම සඳහා වන පුළුල් උත්සාහයන් ද අඩපණ කරයි.

වතුකරයේ කාන්තාවන් සහ විශේෂයෙන් උතුරු හා නැගෙනහිර පළාත්වල කාන්තාවන් පිරිමින් නාගරික මධ්‍යස්ථානවලට සහ ඉන් පිටතට සංක්‍රමණය වීම වැඩිවීමත් සමඟ මත්පැන් හා ගෘහස්ථ හිංසනය වැඩිවීමක් සිදු වන බව වාර්තා කළහ. ආරක්ෂණ විකල්ප ද සීමිත අතර, දික්කසාද, මානසික රෝග සහ සියදිවි නසාගැනීම් ද වැඩි වෙමින් පවතී. දෙමාපියන් හෝ රැකබලා ගන්නන් සංක්‍රමණය වීම බොහෝ විට සමාජ අස්ථාවරත්වයට හේතු වේ. පවුලේ ඉතිරි වූ දරුවන් පාසලෙන් ඉවත් වීමේ, අඩු වයසින් විවාහ වීමේ සහ මත්ද්‍රව්‍ය අනිසි භාවිතයට ගොදුරු වීමේ අවදානමක් ඇත. ප්‍රමාණවත් අධීක්ෂණයක් සහ ආධාරක පද්ධති නොමැති වීම හේතුවෙන් කාන්තාවන් සහ ළමුන් ඇතුළු අවදානමට ලක්විය හැකි කණ්ඩායම් සූරාකෑම, අපයෝජනය සහ මිනිස් ජාවාරම් අවදානමට මුහුණ දෙති (Yatawara 2023 සහ KIIs මාර්තු 2025). උතුරු හා නැගෙනහිර දුප්පත් පවුල්වල ආර්ථික පීඩනය හේතුවෙන් ළමා විවාහ ඇතුළු ගැහැණු ළමයින්ගේ අඩු වයස් විවාහවල වැඩිවීමක් වාර්තා විය.

3.2 ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව අඩපණ කිරීමට හේතු වන පරිදි සේවාවන්ගෙන් ආන්තිකරණය වීම සහ අසමාන ප්‍රවේශය

මාර්ග සාරාංශය: සේවා සඳහා අසමාන ප්‍රවේශය සහ පාලන අසාර්ථකත්වයන් හේතුවෙන් දේශගුණික අවදානම්වලට ඔරොත්තු දීමේ ශ්‍රී ලංකාවේ හැකියාව බාදනය වෙමින් තිබේ. වාර්ගික, ආගමික සහ ග්‍රාමීය-නාගරික රේඛා ඔස්සේ සමාජ ආතතීන් උග්‍ර වෙමින් ඇත. යටිතල පහසුකම් ආයෝජන, කෘෂිකාර්මික සහයෝගය සහ වනජීවී කළමනාකරණයේ විෂමතා නිසා ආන්තික ප්‍රජාවන්ට තමන් ජාතික සංවර්ධන ප්‍රමුඛතාවන්ගෙන් බැහැර කර ඇති බවට හැඟීමක් ඇති වී තිබේ. නිදසුනක් වශයෙන්, නැගෙනහිර පළාතේ ගොවීන්ට කටයුතු කරන්නට සිදු වී තිබෙන්නේ දකුණුදිග පළාත් සඳහා නිර්මාණය කරන ලද කෘෂිකාර්මික දින දර්ශන සහ පොහොර වෙන්කිරීම් සමඟයි. හමුදා ක්‍රියාකාරීන්ට දැව භාවිතයේදී මුහුණ දෙන්නට සිදුවනවාට වඩා වැඩි බාධක ප්‍රමාණයකට දර එකතු කරන දේශීය ගම්වැසියන්ට මුහුණ දීමට සිදු වේ. මේ අතර, කොල්ලකාරී ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ණය ග්‍රාමීය කාන්තාවන් ණය චක්‍රවලට කොටු කරන අතර, ඔවුන්ගේ ආර්ථික ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව ගොඩනැගීම වළක්වයි. විනිවිද නොපෙනෙන පාලනයක්, සාධාරණ සේවා සැපයීමක් සිදු නොවීම සහ දැඩි ලෙස නියාමනය කිරීමකින් තොර ක්ෂුද්‍ර මූල්‍යකරණය හේතුවෙන්, මෙම අසමානතාවන් ගැඹුරු වේ. ආයතන කෙරෙහි විශ්වාසය බිඳවැටෙන අතර දේශගුණික විපර්යාසයන්ට අනුවර්තනය වීමට දරන උත්සාහයන් අඩපණ වේ.

වෙනස් වන දේශගුණය තුළ අසමාන සේවා සැපයීම

ශ්‍රී ලංකාවේ දේශගුණික විපර්යාසවලට ගොදුරු වීමේ අවදානම හැඩගැසී ඇත්තේ පාරිසරික උපද්‍රවවලට නිරාවරණය වීමෙන් පමණක් නොව, එහි ප්‍රජාවන්ට එයට අනුවර්තනය වීමට ඇති විවිධ හැකියාවන් මගිනි. සේවා සඳහා ප්‍රවේශයේ වෙනස්කම්, රජයේ පිළිවෙත් සහ සමාජ ගතිකත්වයන් මෙම හැකියාවන්ට බලපායි. දේශගුණික අවදානම් සම්බන්ධයෙන් කටයුතු කිරීමට රජය උත්සාහ කර ඇතත්, සේවා සහ සම්පත් සඳහා ප්‍රවේශය අසමාන බවට සමහර ප්‍රජාවන් අතර පවතින සංජානනය, තමන් බැහැර කර ඇති බවට හැඟීම්වලට දායක වේ. විශේෂයෙන් උතුරු සහ නැගෙනහිර පළාත්වල සේවා සැපයීමේ විෂමතා, ආයතන කෙරෙහි විශ්වාසය බිඳ දමා ඇති අතර පශ්චාත් ගැටුම් දුක්ගැනවිලි උග්‍ර කර ඇත. උදාහරණයක් ලෙස, මුලතිව්හි ප්‍රතිචාර දැක්වූවන් සිතුවේ, උතුරු පළාතට රජයේ සම්පත් ලැබුණද, මුලතිව් දිස්ත්‍රික්කය විශේෂයෙන් මාර්ග ප්‍රතිසංස්කරණය සහ බස් සේවා වැනි ක්ෂේත්‍රවලදී අසමාන ලෙස නොසලකා හැර ඇති බවයි. ගොවීන්ට සැලකිය යුතු ලෙස බලපාන අලි වැටවල් ඉදිකිරීම සඳහා බලපත්‍ර නොලැබෙන්නේ කලාපයේ ප්‍රධාන වශයෙන් ජීවත් වන්නේ දෙමළ ජනගහනය වීම නිසා බව ඔවුන්ගේ අදහසයි.

> "අපිට අලි වැටවල් හදන්න රජයෙන් අවසර විතරයි ඕනැ. සල්ලිවත් නෙවෙයි. නමුත් අවුරුද්දකට වැඩි කාලයක් තිස්සේ ඒවා ලබා දී නැහැ. මම හිතන්නේ ඒ ඔවුන්ට දෙමළ ජනතාව යටපත් කර තබා ගැනීමට අවශ්‍ය නිසායි."
>
> - මුරලි, පිරිමි, 31, වෙම්මලෙයි, මුලතිව්

දේශගුණික විපර්යාස මෙම සංජානන සහ යථාර්ථයන් සමඟ අන්තර් ක්‍රියා කරයි. අවදානම් වැඩි කරයි. ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව ගොඩනැගීම සම්බන්ධ අභියෝග නිර්මාණය කරයි.

සේවා සහ යටිතල පහසුකම් වෙන් කිරීමේදී දක්නට ලැබෙන විෂමතා ශ්‍රී ලංකාව පුරා පැතිරුණු ගැටලුවකි. කෘෂිකර්මාන්තය, ජල කළමනාකරණය සහ ප්‍රවාහන යටිතල පහසුකම් වැනි දේශගුණික ඔරොත්තු දීමේ හැකියාවට තීරණාත්මකව බලපාන අංශවල මෙම සංජානනයන් විශේෂයෙන් ගැටලු සහගතය. උදාහරණයක් ලෙස, දකුණු සහ මධ්‍යම පළාත්වල අස්වැන්න චක්‍ර සමඟ පෙළ ගැසුණු කෘෂිකාර්මික දින දර්ශන සහ පොහොර වෙන් කිරීම් හේතුවෙන් නැගෙනහිර පළාතේ ගොවීන්ට අවාසියක් දැනේ. මෙම නොගැලපීම, වැඩිවන අක්‍රමවත් වර්ෂාපතනය සමඟ සම්බන්ධ වී, රෝපණ සහ අස්වනු නෙලීමේ චක්‍රවලට බාධා කරන අතර, නැගෙනහිර ගොවීන්ට දේශගුණික විචල්‍යතාවයන්ට අනුවර්තනය වීමට සහ ඔවුන්ගේ ජීවනෝපායන් පවත්වා ගැනීමට අපහසු වේ. දකුණු සහ ඌව පළාත්වල, සේවා සඳහා ප්‍රවේශවීමේ විෂමතා පදනම් වන්නේ භූගෝලීය හෝ ආගමික සාධක මත නොව, සමාජ තත්ත්වය සහ දේශපාලන හා මූල්‍ය බලපෑම මත වේ.

ඌව, උතුරු සහ නැගෙනහිර පළාත්වල ඝන අපද්‍රව්‍ය කළමනාකරණයක් නොමැතිකම තීරණාත්මක ගැටලුවක් වන අතර, ප්‍රමාණවත් යටිතල පහසුකම් නොමැතිකම සහ සීමිත ප්‍රතිචක්‍රීකරණ යෝජනා ක්‍රම එයට හේතුවයි. උපදෙස් විමසීමට සහභාගී වූ වතු ප්‍රජාවන් අතර ඝන අපද්‍රව්‍ය කළමනාකරණ ගැටලු විශේෂයෙන් උග්‍ර විය.

ප්ලාස්ටික් සහ අන්තරායකර ද්‍රව්‍ය ඇතුළු කළමනාකරණය නොකළ අපද්‍රව්‍ය ජල මූලාශ්‍ර දූෂණය කරයි. පරිසර පද්ධතිවලට හානි කරයි. ප්‍රාදේශීය ප්‍රජාවන්ට සැලකිය යුතු සෞඛ්‍ය අවදානම් ඇති කරයි. පාරිසරික ආරක්ෂාව හා මානව ආරක්ෂාව යන දෙකම අඩපණ කරයි. සේවා සැපයීමේ මෙම අසමානතාව ආන්තිකකරණය පිළිබඳ සංජානනය ගැඹුරු කරන අතර සමාජ ගිවිසුම දුර්වල කරයි, විශේෂයෙන් උතුරු සහ නැගෙනහිර පළාත්වල පදිංචිකරුවන් ජාතික සංවර්ධන ප්‍රමුඛතා සහ සාධාරණ සම්පත් වෙන් කිරීමෙන් බැහැර කර ඇති බවක් ඔවුන්ට හැඟේ.

ඒ හා සමානව, වාරිමාර්ග වැව් ප්‍රතිසංස්කරණය කිරීම සහ අලි වැටවල් ඉදිකිරීම සඳහා බලපත්‍ර ලබා දීමේදී බොහෝ විට ධනවත් හෝ වඩාත් බලගතු ප්‍රජාවන්ට අනුග්‍රහය දක්වන බව සැලකේ.

මෙම සංජානන භූගෝලීය විෂමතාවන්ට පමණක් සීමා නොවී, පන්ති හා සමාජ තත්ත්වය සමඟ ද ඡේදනය වේ. එබැවින්, බදුල්ලේ සිංහල කුකුළු ගොවියෙකු සඳහන් කළේ රජයේ සේවාවන් ලබා ගැනීමේදී වෙනස්කම් කිරීම බොහෝ විට ජනවාර්ගිකත්වය හෝ ආගමට වඩා සමාජ තත්ත්වය සමඟ බැඳී ඇති බවයි.

එවැනි සංජානනයන් විශ්වාසය ගොඩනැගීම සහ සම්පත් වෙත සාධාරණ ප්‍රවේශයක් සහතික කිරීම පිළිබඳ තීරණ ගැනීමේ ක්‍රියාවලීන්හි වැඩි විනිවිදභාවයක් නිර්මාණය කිරීමේ සහ සියල්ලන් ඇතුළත් කිරීමේ අවශ්‍යතාව ඉස්මතු කරයි.

පාලනය සහ අසමානතාව පිළිබඳ සංජානනය

සේවා සපයන ආකාරය සහ ප්‍රජාවන් සම්පත් වෙත ප්‍රවේශය ලබා ගන්නා ආකාරය හැඩගැස්වීමේදී පාලනය ප්‍රධාන කාර්යභාරයක් ඉටු කරයි. සමහර අවස්ථාවලදී, ඉන්ධන සඳහා දර වැනි ස්වභාවික සම්පත් මත යැපෙන පුද්ගලයින්, (නීතිමය හෝ නීති විරෝධී) වාණිජ දැව කැපීමේ නියැලී සිටින අය වැනි අනෙකුත් ක්‍රියාකාරීන් හා සසඳන විට අසමාන ලෙස දඬුවම් ලබන බවක් දැනේ. ඔවුන්ට දැනෙන මෙම අසමානතාව අනන්‍යතාව මත පදනම් වන අතර දේශගුණික විපර්යාස නිසා ඇතිවන සම්පත් හිඟය මගින් එය වර්ධනය කෙරේ. තිරසාර සම්පත් කළමනාකරණය සඳහා රෙගුලාසි අත්‍යවශ්‍යය එහෙත්, ප්‍රතිපත්ති සංවර්ධනය සඳහා ඔවුන් සම්බන්ධ කර ගන්නා සහ ශක්‍ය විකල්ප සපයන වඩාත් සහභාගී සහ සාධාරණ ප්‍රවේශයන් සඳහා ප්‍රජාවන් කැමැත්ත ප්‍රකාශ කර ඇත.

> "අපි සිංහල හෝ මුස්ලිම් ප්‍රදේශයක් නම්, අපට තවත් බොහෝ රජයේ සහයෝගය ලැබෙනු ඇති. දෙමළ ප්‍රදේශ මාර්ග, රෝහල්, පානීය ජලය, අධ්‍යාපනය ආදී සියලු කාරණාවලදී නරකම තත්වයන්ට මුහුණ දෙනවා. ඒ සියල්ල දේශපාලනයයි."
>
> - මුතුසා, කාන්තාවක්, අවුරුදු 24, කතිරවෙල්ලි, මඩකලපුව

සේවා සැපයීමේදී පක්ෂග්‍රාහීත්වය පිළිබඳ සංජානනය රජයේ නිලධාරීන් සමඟ අන්තර්ක්‍රියා දක්වා ද විහිදේ. ඇතැම් නිලධාරීන්ගේ ආකල්ප හේතුවෙන් සමහර සුළුතර කණ්ඩායම් වෙනස් කොට සැලකීමට ලක්වන බවක් ඔවුන්ට දැනේ. නිදසුනක් වශයෙන්, උතුරේ දෙමළ ගොවීන් කෘෂිකාර්මික ආධාර වැඩසටහන්වලින් බැහැර කර ඇති බවක් වාර්තා කරති. නැගෙනහිර සමහර මුස්ලිම් ප්‍රජාවන් ආපදා සහන වෙන් කිරීමේදී තමන්ට අසමානතාවන් සිදුවන බව දකී.

මෙම අත්දැකීම් ජනවාර්ගික හා ආගමික රේඛා මත පමණක් පදනම් වී ඇති අතර, අනෙක් ඒවා වාර්ගික හා ආගමික රේඛා හරහා යමින් පන්ති පාදක පක්ෂග්‍රාහීත්වයන් පිළිබිඹු කරයි. මීට අමතරව, ප්‍රාදේශීය සාකච්ඡා මණ්ඩපවල කාන්තා නියෝජනය 11% ක් වේ. එහෙත්, උපදෙස් ලබාගන්නා ලද ප්‍රජාවන්ගේ පිරිමි හෝ කාන්තා නියෝජිතයින් විවිධ මට්ටම්වල තෘප්තියක් වාර්තා කර නොමැතා (UN Women 2023b). සියල්ලන් ඇතුළත් කරගන්නා පාලනය සහ ප්‍රාදේශීය නිලධාරීන් සඳහා ධාරිතා වර්ධනය හරහා මෙම සංජානන සම්බන්ධයෙන් කටයුතු කිරීම විශ්වාසය සහ සමාජ සහජීවනය වර්ධනය කිරීමට උපකාරී වේ.

දිස්ත්‍රික්ක හතරෙහිම ප්‍රතිචාර දැක්වූවන් නව රජය කෙරෙහි බලාපොරොත්තුව සහ ධනාත්මක හැඟීම් ප්‍රකාශ කළහ. මඩකලපුවේ ප්‍රතිචාර දැක්වූ දෙමළ කාන්තාවක් පැවසුවේ "ඔවුන් සියලු දිස්ත්‍රික්ක දෙස එක හා සමානව බලන බව අපට හැඟේ" යනුවෙනි. මෙම සුබවාදී හැඟීම් බොහෝ දුරට දිගුකාලීන වෙනසක් සඳහා ඇති හැකියාව කෙරෙහි යොමු වන අතර කාලයත් සමඟ අසමානතාවන් සම්බන්ධයෙන් කටයුතු කිරීම ආරම්භ කිරීමට රජය දක්වන කැපවීම කෙරෙහි බලාපොරොත්තුව ප්‍රකාශ කරයි.

නමුත් සමහර දෙමළ සහ මුස්ලිම් ප්‍රතිචාර දැක්වූවන් කනස්සල්ල පළ කළේ, ජනාධිපතිවරයා සහ කොළඹ ජාතික රජය වඩාත් සාධාරණ පියවරයන්ට සහාය දැක්විය හැකි වුවද, පරිපාලනය ප්‍රධාන වශයෙන් සිංහල නිලධාරීන් විසින් කළමනාකරණය කරනු ලබන ප්‍රාදේශීය මට්ටමේදී ඒවා ක්‍රියාත්මක කිරීම අභියෝගවලට මුහුණ දිය හැකි බව පෙන්වා දෙමිනි.

ආහාර සුරක්ෂිතතා අභියෝග සහ ආන්තික කණ්ඩායම්

දේශගුණික විපර්යාස කෘෂිකාර්මික නිෂ්පාදනයට බාධා කරන අතර ආන්තික කාලගුණික සිදුවීම් සිදුවන වාර ගණන වැඩි කරන බැවින්, ආහාර සුරක්ෂිතතාව ශ්‍රී ලංකාවේ බොහෝ ප්‍රජාවන් තුළ වැඩෙන කනස්සල්ලකි. ග්‍රාමීය ගොවීන්, වතු සේවකයින් සහ කාන්තා මූලික පවුල් ඇතුළු ආන්තික කණ්ඩායම් මෙම අභියෝගවලට විශේෂයෙන් ගොදුරු වේ. උතුරු හා නැගෙනහිර වැනි පශ්චාත් ගැටුම් කලාපවල, හානියට පත් යටිතල පහසුකම්, නොවිසඳුනු ඉඩම් ආරවුල් සහ සීමිත ආයතනික සහයෝගය ඇතුළු යුද්ධයේ කල් පවතින බලපෑම් මගින් මෙම අවදානම් තවත් උග්‍ර වේ. මෙම සාධක ආහාර අනාරක්ෂිත බව උග්‍ර කරනවා පමණක් නොව, ගැටුම්වලින් පසු ප්‍රකෘතිමත් වීම අඩාල කිරීමට සහ සාමය ගොඩනැගීමේ බිඳෙනසුලු උත්සාහයන් අඩපණ කිරීමට ද අවදානමක් ඇත.

උතුරු නැගෙනහිර ප්‍රදේශවල දීර්ඝ කාලීන නියඟ සහ අක්‍රමවත් වර්ෂාපතනය හේතුවෙන් බෝග අස්වැන්න අඩු වී තිබේ. සමහර ගොවීන්ට අඩු ලාභදායී විකල්ප සඳහා සාම්ප්‍රදායික භෝග අතහැර දැමීමට සිදු වේ. බොහෝ විට ඉඩම් සහ මූල්‍ය සම්පත් සඳහා ප්‍රවේශය නොමැති කාන්තා ගෘහ මූලික පවුල්වලට මෙය අසමාන ලෙස බලපායි. නිදසුනක් වශයෙන්, මුලතිව්හි, වියළි කාලවලදී බෝග තිරසාර කිරීම සඳහා ඉතා වැදගත් වන වාරිමාර්ග පද්ධතිවල ආයෝජනය කිරීම සඳහා ප්‍රාග්ධනය සහ ණය සඳහා තමන්ට ඇත්තේ සීමිත ප්‍රවේශයක් බව කාන්තා ගොවීහු වාර්තා කළහ. ගෘහස්ථ අයවැය පීඩාවට පත් කරන සහ ආහාර විවිධත්වය සීමා කරන පරිදි ආහාර මිල ඉහළ යාමෙන් මෙම අභියෝග තවදුරටත් උග්‍ර වේ.

බදුල්ලේ වතු කම්කරුවෝ ව්‍යුහාත්මක අසමානතාවන්ට සම්බන්ධ සුවිශේෂ ආහාර සුරක්ෂිතතා අභියෝගවලට මුහුණ දෙති. අඩු වැටුප් සහ සේවා සඳහා සීමිත ප්‍රවේශය හේතුවෙන් බොහෝ පවුල්වලට තම ආහාර අවශ්‍යතා සඳහා යැපුම් ගොවිතැන හෝ වෙළඳපොළ මිලදී ගැනීම් මත යැපීමට සිදු වේ. ශ්‍රමය වැඩියෙන් අවශ්‍ය තේ දළු නෙලීමේ ඔවුන්ගේ කාර්යය පිරිමින්ගේ යාන්ත්‍රික හෝ වඩාත් සාමාන්‍ය අතින් කරන වැඩවලට සාපේක්ෂව අවතක්සේරු කර ඇති හෙයිනව්කාන්තාවන් විශේෂයෙන් පීඩාවට පත් වෙති. දෛනික දළු නෙලීමේ කෝටාවන් මත පදනම් වූ වැටුප් හේතුවෙන් පිරිමින්ට සමාන වැටුප් උපයා ගැනීම සඳහා කාන්තාවන්ට දිගු පැය ගණනක් වැඩ කිරීමට සිදු වේ. අනපේක්ෂිත කාලගුණික රටා සහ පාංශු ඛාදනය නිසා ගෙවතුවල ශක්‍යතාව අඩු වී ඇති අතර, බාහිර ආහාර සැපයුම් මත යැපීම වැඩි වී ඇත. පවුල්වල මූලික අවශ්‍යතා සපුරාලීම සඳහා මුදල් ණයට ගැනීම හේතුවෙන් ණය චක්‍රවලට ගොදුරු වීමට මෙය හේතු වී ඇති අතර, ඔවුහු ආර්ථික හා දේශගුණික යන කම්පන දෙකටම ගොදුරු වෙති. මෙම සන්දර්භයන් තුළ, පද්ධතිමය සහයෝගය නොමැතිකම දරිද්‍රතාව දිගටම පවත්වාගෙන යාමට හේතු වෙනවා පමණක් නොව, විශේෂයෙන් මෙම ප්‍රජාවන් ජාතික සංවර්ධන උත්සාහයන් මගින් නොසලකා හරින ලද බව වටහා ගන්නේ නම් අතිරේක දුක්ගැනවිලි ද නිර්මාණය වීමේ අවදානමක් ඇත.

හම්බන්තොට වැනි වෙරළබඩ ප්‍රදේශවල දුප්පත් ජනවාර්ගික හා ආගමික සුළුතරයන්, ඔවුන්ගේ ජීවනෝපායන්ට සහ ආහාර සුරක්ෂිතතාවයට තර්ජනයක් වන මත්ස්‍ය තොග අඩුවීම සහ ලවණ ආක්‍රමණය හේතුවෙන් අමතර පීඩනයන්ට මුහුණ දෙති. දේශගුණික-ප්‍රතිරෝධී කෘෂිකර්මාන්තය හා ධීවර කර්මාන්තය සහ සාධාරණ සම්පත් බෙදා හැරීම වැනි ඉලක්කගත මැදිහත්වීම් හරහා මෙම අභියෝගවලට මුහුණ දීම ආහාර සුරක්ෂිතතාව වැඩි දියුණු කිරීමට පමණක් නොව, සමාජ සහජීවනය ශක්තිමත් කිරීමට ද අවස්ථාවක් ලබා දෙයි. සියල්ලන් ඇතුළත් කරගන්නා සහ ගැටුම්-සංවේදී ප්‍රවේශයන් හරහා මෙම අවදානම් සම්බන්ධයෙන් කටයුතු කිරීමෙන්, දේශගුණික ක්‍රියාමාර්ග ඔස්සේ විශ්වාසය වර්ධනය කිරීමට, දුක්ගැනවිලි අඩු කිරීමට සහ ආන්තික ප්‍රජාවන් තුළ දිගුකාලීන සාමය ගොඩනැගීමට දායක විය හැකිය.

ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවය ආශ්‍රිත ආන්තිකකරණය සහ දේශගුණික බලපෑම්

දේශගුණික විපර්යාස සහ සේවා සඳහා අසමාන ප්‍රවේශය හේතුවෙන් කාන්තාවන් විශේෂයෙන් පීඩාවට පත්වේ. ග්‍රාමීය ප්‍රදේශවල, දේශගුණික බලපෑම් හේතුවෙන් වැඩි වැඩියෙන් පීඩාවට පත්වන ගෘහස්ථ සම්පත් කළමනාකරණය කරගැනීම සම්බන්ධයෙන් කාන්තාවන් බොහෝ විට වගකිව යුතුය. මෙම ආතතිය හේතුවෙන් පවතින අසමානතාවන් ගැඹුරු වෙනවා පමණක් නොව, ප්‍රජාවන් තුළ ආතතීන් ද ඉහළ නැංවේ. සමාජ සහජීවනය සහ සාමය ගොඩනැගීමේ උත්සාහයන් සඳහා අභියෝග ඇති කරයි. නිදසුනක් වශයෙන්, දීර්ඝ නියඟයන් නිසා කාන්තාවන්ට ජලය එකතු කිරීමට වැඩි කාලයක් ගත කිරීමට සිදු වන අතර එමඟින් ආදායම් උත්පාදන ක්‍රියාකාරකම්වල යෙදීමේ හැකියාව අඩු වේ. මෙම අභියෝග විශේෂයෙන් කාන්තා ගෘහ මූලික පවුල්වල කැපී පෙනෙන අතර, ඒවා මුලතිව් වැනි ගැටුම්වලින් පීඩාවට පත් ප්‍රදේශවල බහුලව දක්නට ලැබේ. කාන්තාවන්ට සම්පත් සහ ආධාරක පද්ධති සඳහා ප්‍රවේශය ඇති බව සහතික කිරීම මගින් දේශගුණික අවදානම්වලට අනුවර්තනය වීමේ හැකියාව සැලකිය යුතු ලෙස වැඩි දියුණු කළ හැකිය.

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ණය සහ ණය උගුල්

ග්‍රාමීය කාන්තාවන් සවිබල ගැන්වීම සහ දරිද්‍රතාව අඩු කිරීම සඳහා මෙවලමක් ලෙස ප්‍රවර්ධනය කරන ලද ක්ෂුද්‍ර මූල්‍යකරණය, බොහෝ දෙනෙකු ණය චක්‍රවලට කොටු කිරීමට හේතු වී ඇත. ශ්‍රී ලංකාව පුරා, කොල්ලකාරී ණය දීමේ පිළිවෙත්, ඉහළ පොලී අනුපාත සහ සීමිත මූල්‍ය සාක්ෂරතාව හේතුවෙන් කාන්තාවන් විශේෂයෙන් අවදානමට ලක් වී ඇත. අවම ලියකියවිලි අවශ්‍ය කරන සහ අඩු අධීක්ෂණයකින් ණය ලබා දෙන පෞද්ගලික ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන, විධිමත් බැංකුකරණයට ප්‍රවේශය නොමැති කාන්තාවන් ඉලක්ක කරයි. බොහෝ විට ණය ගැණුම්කරුවන්ගේ මව් භාෂාවෙන් නොවන ණය ගිවිසුම්, මෙම අවදානම් තවදුරටත් උග්‍ර කරයි (රීපඉැචදක්'බා සෑදජියමබ 2019).

මඩකලපුවේදී, තම සැමියා විදේශයක සේවය කරන අතරතුර, ණයක් සඳහා ඇපයක් ලෙස තම දේපළ උකස්කරයකට බිරිඳ නොදැනුවත්ව අත්සන් කළාය. ඔහු ආපසු පැමිණි විට, ඇය ගෘහස්ථ හිංසනයට සහ ප්‍රජාව ඉදිරියේ ලැජ්ජාවට මුහුණ දුන් අතර, ක්ෂුද්‍ර මූල්‍යකරණය සමාජ දුර්වලතා උපයෝගී කර ගත හැකි ආකාරය එයින් නිරූපණය විය. බදුල්ලේදී, තවත් කාන්තාවක් තම ගෙවත්ත නඩත්තු කිරීම සඳහා ණයක් ලබා ගත් අතර, ළමාරක්ෂක වගකීම් නිසා ඇයට විධිමත් රැකියාවක් සොයා ගැනීමට නොහැකි විය. අධික වර්ෂාව සහ දුර්වල ජලාපවහනය හේතුවෙන් ඇගේ වගාවන් විනාශ වී ගිය අතර, ඇයට ණය ආපසු ගෙවීමට නොහැකි වීම නිසා ඇගේ මූල්‍ය අනාරක්ෂිතභාවය ගැඹුරු විය.

දේශගුණික විපර්යාස මෙම අභියෝග තවත් සංකීර්ණ කරයි. අනපේක්ෂිත කාලගුණික රටා සහ ආන්තික සිදුවීම් ග්‍රාමීය ජීවනෝපායන් වඩ වඩාත් අඩපණ කරමින්, ණය ගැතියන්ට ආපසු ගෙවීම් සපුරාලීම දුෂ්කර කරයි (අත්තනායක 2024). ආදායම් උත්පාදන ක්‍රියාකාරකම්වලට වඩා පරිභෝජනය සඳහා කාන්තාවන් වැඩි වැඩියෙන් ණය ලබා ගනිමින් සිටින අතර, ණයෙන් මිදීමේ හැකියාව තවදුරටත් අඩු වේ (Arambepola and Romeshun 2019) දුරකථන ඇමතුම් සහ කෙටි පණිවිඩ හරහා හිරිහැර කිරීම, ලිංගික අල්ලස් ඉල්ලීම හෝ ණය ගැතියන්ගේ නිවෙස් අසල රැඳී සිටින නියෝජිතයන් වැනි ආක්‍රමණශීලී ණය එකතු කිරීමේ පිළිවෙත් ණයගැතිභාවයේ මානසික හා සමාජීය හානි නිර්මාණය කිරීමට හේතු වේ (Borham 2019). ප්‍රතිචාර දැක්වූ අය මානසික සෞඛ්‍ය ගැටලු සහ ණය හා සම්බන්ධ සියදිවි නසාගැනීම් වැඩි වීම ගැන අදහස් පළ කළහ.

ණය සහන සහ පොලී අනුපාත සීමා ඇතුළු නියාමන පියවර හඳුන්වා දී ඇතත්, ඒවායේ හිඩැස් පවතී. නිදසුනක් වශයෙන්, 2018දී මුදල් අමාත්‍යාංශයේ මුලපිරීමක් මඟින් රුපියල් 100,000ට අඩු ණයගැතියන් වූ, පොලී අනුපාත 35% ඉක්මවූ, මාස තුනක් ණය ආපසු ගෙවීමට අසමත් වූ දිස්ත්‍රික්ක 12ක කාන්තාවන් සඳහා තාවකාලික සහනයක් ලබා දුන්නේය (Arambepola and Romeshun 2019). දේශගුණික විචල්‍යතාවයන් මධ්‍යයේ වුවද, සම්පත් ඵලදායී ලෙස කළමනාකරණය කිරීමට සහ ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව ගොඩනැගීමේ ක්‍රියාකාරකම් සඳහා ආයෝජනය කිරීමට කාන්තාවන්ට උපකාර කිරීම සඳහා මූල්‍ය සාක්ෂරතා වැඩසටහන් වැඩිදියුණු කිරීම, සාධාරණ ණය දීමේ පිළිවෙත් සහතික කිරීම සහ අධීක්ෂණය වැඩිදියුණු කිරීම ඉතා වැදගත් වේ. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍යකරණය විසින් පවතින අසමානතාවයන් ශක්තිමත් කිරීමට වඩා කාන්තාවන් සවිබල ගැන්වීම සහතික කිරීම සඳහා විධිමත් බැංකුකරණයට වැඩි ප්‍රවේශයක් ලබාදීම ඇතුළුව පුළුල් ප්‍රතිසංස්කරණ අත්‍යවශ්‍ය වේ.

භූගෝලීය ආන්තිකකරණය සහ අවදානම

ශ්‍රී ලංකාවේ භූගෝලීය විවිධත්වය එහි කලාප පුරා අද්විතීය දේශගුණික අභියෝග ඇති කරයි. හම්බන්තොට වැනි වෙරළබඩ ප්‍රදේශ මුහුදු මට්ටම් ඉහළ යාම සහ ලවණ ජලය ආක්‍රමණය වීමේ අවදානමට මුහුණ දෙන අතර එය ධීවර හා කෘෂිකාර්මික ජීවනෝපායන්ට තර්ජනයක් වේ. බදුල්ල වැනි අභ්‍යන්තර ප්‍රදේශ අක්‍රමවත් වර්ෂාපතනය සහ පාංශු හායනය සමඟ පොරබදයි. කෘෂිකාර්මික ඵලදායිතාව අඩු වීම නිසා ගොවීන්ට විකල්ප ජීවනෝපායන් අනුගමනය කිරීමට බල කෙරේ. ඉලක්කගත මැදිහත්වීම්වලින් සමහර කලාප ප්‍රතිලාභ ලබා ඇති අතර, විශේෂයෙන් උතුරු හා නැගෙනහිර ප්‍රදේශ, ගැටුම් සහ යටිතල පහසුකම් සඳහා අඩු ආයෝජන හේතුවෙන් අමතර අභියෝගවලට මුහුණ දෙයි. උදාහරණයක් ලෙස, උතුරු ප්‍රදේශයේ නියඟයට ගොදුරු වන ප්‍රදේශවල ප්‍රමාණවත් වාරිමාර්ග යටිතල පහසුකම් නොමැති බැවින් ගොවීන්ට පුරෝකථනය කළ නොහැකි කාලගුණික රටාවන්ට අනුවර්තනය වීමට වඩාත් අපහසු වේ. එවැනි යටිතල පහසුකම් සඳහා ප්‍රවේශය පුළුල් කිරීම සහ දේශීය අවශ්‍යතා සමඟ සේවා සැපයීම පෙළගැස්වීම මෙම ප්‍රජාවන්ට දේශගුණික බලපෑම් වලට ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව ගොඩනැගීමට උපකාරී වේ. මෙම උත්සාහයන් මගින් කලාපීය විෂමතා සම්බන්ධයෙන් කටයුතු කිරීම, සමාජ සහජීවනය සහ විශ්වාසය තවදුරටත් ශක්තිමත් කිරීම සඳහා රජයේ කැපවීම පෙන්නුම් කරනු ඇත.

ටුක්-ටුක් රථයක් (c) ස්වස්තිකා අරෝරා/අන්ස්ප්ලෑෂ්

දේශගුණික බලපෑම් වලට අනුවර්තනය වීම සඳහා අත්‍යවශ්‍ය වන වාරිමාර්ග, ප්‍රවාහනය සහ කෘෂිකාර්මික සහාය වැනි අත්‍යවශ්‍ය සේවාවන් සඳහා ප්‍රවේශය සීමිත වීම හේතුවෙන් තමන් වඩාත් ආන්තිකභාවයට පත්ව ඇති බව උපදෙස් විමසන ලද දිස්ත්‍රික්කවල ග්‍රාමීය ප්‍රජාවන් විසින් ප්‍රකාශ කරන ලදී. ග්‍රාමීය ප්‍රදේශවල, අත්‍යවශ්‍ය සේවාවන් සඳහා සීමිත ප්‍රවේශය සහ අසමාන සම්පත් වෙන් කිරීම පිළිබඳ සංජානනයන් හේතුවෙන්, විශේෂයෙන් ගැටුම් ඉතිහාසයක් ඇති කලාපවල හෝ සංවර්ධන ව්‍යාපෘති හෝ දේශගුණික විපත් හේතුවෙන් නැවත පදිංචි කරන ලද ප්‍රදේශවල බැහැර කිරීමේ හැඟීම් ගැඹුරු වේ.

මෙම විෂමතා සමාජ සහජීවනය දුර්වල කළ හැකි අතර ජනවාර්ගික හා භූගෝලීය රේඛා ඔස්සේ බෙදීම් උග්‍ර කළ හැකිය. එය ප්‍රජාවන් නැවත ගොඩනැගීමට උත්සාහ කරන බිඳෙනසුලු සාමයට තර්ජනයක් වේ. අසමාන සම්පත් වෙන් කිරීම, ධනවත් හෝ නාගරික ප්‍රදේශවලට පක්ෂපාතී වීම සහ පාලන අභියෝග පිළිබඳ සංජානන හේතුවෙන් අක්‍රමවත් වර්ෂාපතනය, නියඟය සහ ආහාර අනාරක්ෂිතභාවයට ගොදුරු වීමේ ඔවුන්ගේ අවදානම උග්‍ර වේ.

අන්තර් ආංශික අවදානම් සහ අවස්ථා

පුද්ගලයන් සහ ප්‍රජාවන් දේශගුණික බලපෑම්වලට මුහුණ දෙන ආකාරය ඔවුන්ගේ ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවය, වයස, ජනවාර්ගිකත්වය, පන්තිය, ආබාධිත තත්ත්වය සහ අනන්‍යතාවයේ අනෙකුත් අංශ මගින් ගැඹුරින් හැඩගස්වා ඇති අතර එමඟින් ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව සඳහා අසමාන අවස්ථා නිර්මාණය වේ. දුප්පත් තරුණයින් අතර, ගොවිතැන සහ මසුන් ඇල්ලීම වැනි සාම්ප්‍රදායික ජීවනෝපායන් බිඳවැටී ඇත. අක්‍රමවත් වැසි සහ ක්ෂය වන සම්පත් යටතේ ඒවා තවදුරටත් විශ්වාසදායක නොවේ. බොහෝ දෙනෙකුට පාඩු සිදු වී ඇත.

විකල්ප කිහිපයක් තිබියදී පවා, සමහරු මංමුලා සහගත මාර්ගවලට යොමු වී අපරාධ සහ මත්ද්‍රව්‍ය අනිසි භාවිතයේ චක්‍රවලට ගොදුරු වී ඇත. මෙම නොසන්සුන් ප්‍රවණතාව දිස්ත්‍රික්ක හතර පුරාම පැතිර තිබෙන නමුත් ගැටුම් සහ ආන්තිකකරණයේ කැළැල් සහිත, වැඩි වැඩියෙන් අස්ථාවර ලෝකයක ස්ථාවරත්වය සොයන පරම්පරාවක අරගල ශක්තිමත් කරන උතුරු හා නැගෙනහිර ප්‍රදේශවලදී ඒවා ගැඹුරටම විහිදෙයි.

3.3 මානව ආරක්ෂාව, ජීවනෝපායන් සහ ජෛව විවිධත්වයට තර්ජනයක් වන මානව-වනජීවී ගැටුම

මාර්ග සාරාංශය: ශ්‍රී ලංකාවේ මානව-වනජීවී ගැටුම ජීවනෝපායන්, මානව ආරක්ෂාව සහ ජෛව විවිධත්වයට තර්ජනයක් වන අර්බුදයක් දක්වා වර්ධනය වී තිබේ. දේශගුණික විපර්යාස, වන විනාශය සහ වනජීවී වාසස්ථානවලට මිනිසුන් ඇතුළු වීම හේතුවෙන් ගැටුම් තීව්‍ර වී ඇත. ග්‍රාමීය ප්‍රජාවන්, විශේෂයෙන් කාන්තාවන් සහ ආන්තික කණ්ඩායම්, මෙම ගැටුම්වල බර දරා සිටින අතර, බෝග විනාශය, භෞතික අනතුර සහ ආර්ථික ආතතිවලට ඔවුහු මුහුණ දෙති. යල් පැන ගිය පද්ධති සහ අකාර්යක්ෂම රජයේ ප්‍රතිචාර ප්‍රජාවන් අවදානමට ලක් කරන බැවින්, පාලන හිඩැස් විසින් ගැටලුව උග්‍ර කරයි. සමහර බලපෑමට ලක් වූ ප්‍රජාවන්ට හැඟෙන්නේ සතුන් සහ වනාන්තර ඔවුන්ගේ ජීවිතවලට වඩා ප්‍රතිපත්තිමය ප්‍රමුඛතාවයක් ගන්නා බවයි. විදුලි වැටවල්, සම්බන්ධීකරණය කරන ලද ඉඩම් පරිහරණ සැලසුම් සහ මානව සහ වනජීවී අවශ්‍යතා පිළිගන්නා සංරක්ෂණ නීති සමතුලිතව ක්‍රියාත්මක කිරීම වැනි ඉලක්කගත මැදිහත්වීම් නොමැති තත්වයක් තුළ මානව සහ වනජීවී ආරක්ෂාව යන දෙකම පිරිහෙමින් පවතින අතර, රට පුරා සමාජ, පාරිසරික සහ දේශපාලනික බිඳවැටීම් ගැඹුරු වේ.

මිනිස්-වනජීවී ගැටුම

මානව-වනජීවී ගැටුම ශ්‍රී ලංකාවේ අලුත් සංසිද්ධියක් නොවේ, නමුත් මෑත වසරවලදී, එහි වාර ගණන සහ බරපතලකම ඉහළ ගොස් ඇති අතර, ජීවනෝපායන්, ආරක්ෂාව සහ ජෛව විවිධත්වය වැඩි අවදානමකට ලක් වී ඇත. ගොවීහු දැන් එක රැයකින් සිදුවන බෝග විනාශයන්ට මුහුණ දෙති. සතුන් නිවාසවලට හානි කරති. මිනිස් ජීවිතවලට සිදුවන හානිය ඉහළ යමින් පවතී. 1974 සිට 2019 දක්වා කාලය තුළ, සත්ව ප්‍රහාර නිසා නිවාස 800කට ආසන්න සංඛ්‍යාවකට හානි සිදු වී ඇති අතර වක්‍රව 80,000 කට අධික පිරිසකට බලපෑම් කර තිබේ. එමඟින් 1,000 කට ආසන්න පුද්ගලයන් සංඛ්‍යාවක් මිය ගොස් ඇති බව වාර්තා වේ.

2020 සිට 2024 දක්වා කාලය තුළ පමණක්, මිනිස්-අලි ගැටුම හේතුවෙන් පුද්ගලයෝ 700කට අධික සංඛ්‍යාවක් මිය ගියහ. 2023 දී අලි මරණ 470 ක් වාර්තා වූ අතර, එය 2010 දී වාර්තා වූ මරණ සංඛ්‍යාවට සාපේක්ෂව දෙගුණයක වැඩිවීමක් සනිටුහන් කරයි (The Guardian 2024; Kopke et al. 2024).

දේශගුණික විපර්යාස, පාරිසරික හායනය සහ හැකිලෙන වනජීවී වාසස්ථාන මිනිසුන් විසින් ආක්‍රමණය කිරීම යන අස්ථාවර මිශ්‍රණයකින් මිනිස්-වනජීවී ගැටුම උත්සන්න කරනු ලැබේ. බදුල්ල වැනි ප්‍රධාන දිස්ත්‍රික්කවල කෘෂිකාර්මික නිෂ්පාදනයෙන් 30-35%ක් වන සතුන් විසින් විනාශ කරනු ලැබේ. අලි ඇතුන්, මොනරුන්, වඳුරන්, වල් ඌරන් සහ දඬු ලේනුන් විනාශයේ වගඋත්තරකරුවෝය (ජයතිලක සහ වෙනත් අය 2021). ජාතික වශයෙන්, මෙම ප්‍රහාර කෘෂිකාර්මික පාඩු වලින් 35%කට හේතු වන අතර, 2022දී සහ 2023දී හානිය රුපියල් බිලියන 55.3 ක් (ආසන්න වශයෙන් ඇමරිකානු ඩොලර් මිලියන 648 ක්) ලෙස ගණන් බලා ඇත. ඌව පළාත විශාලතම බර දරා ඇත.

එහි ගොවිබිම් හෙක්ටයාර 45,000 ක් විනාශ වී තිබේ (ගුණතිලක 2024). මධ්‍යම පරිසර අධිකාරිය විසින් අලි වැට බලපත්‍ර ලබා දෙන ආකාරය සමහරුන්ට හැඟෙන්නේ මිනිස් යහපැවැත්මට වඩා සත්ව සුභසාධනයට ප්‍රමුඛත්වය දෙන බවයි. උතුරු හා නැගෙනහිර ප්‍රදේශවල පදිංචිකරුවන් ද මෙම බලපත්‍ර ලබාදීමේදී ඔවුන්ගේ අවශ්‍යතාවන්ට සාපේක්ෂව සිංහල බහුතර ප්‍රදේශවලට අසමාන ලෙස අනුග්‍රහය දක්වන බවට කනස්සල්ල පළ කරන අතර, එමඟින් ආන්තිකකරණය පිළිබඳ හැඟීම් තවදුරටත් ගැඹුරු වේ.

ආර්ථික හා කෘෂිකාර්මික බලපෑම්

මිනිස්-වනජීවී ගැටුමේ බලපෑම් බෙහෙවින් අසමාන වන අතර, එහි ප්‍රතිවිපාකවල බර දරන්නේ කාන්තාවන් සහ ආන්තික ප්‍රජාවන් ය. ගොවිතැන, ආහාර සුරක්ෂිතතාව සහ ගෘහ කළමනාකරණය සම්බන්ධයෙන් බොහෝ විට වගකිව යුතු ග්‍රාමීය ප්‍රදේශවල කාන්තාවෝ, බෝග රැකබලා ගැනීම හෝ ජලය එක්රැස් කිරීම වැනි දෛනික කාර්යයන්හිදී අවදානම් වලට මුහුණ දෙති. මොනරාගල ප්‍රදේශයේ, කාන්තා ගොවීන් වාර්තා කළ පරිදි වල් ඌරන් සහ අලි ඇතුන් විසින් නිතර වගා හානි සිදු කරන අතර, ඔවුන්ගේ අස්වැන්න විනාශ වී ඔවුහු භෞතික අනතුරකට නිරාවරණය වෙති.

වනජීවී විනාශය කාන්තාවන්ට වඩාත්ම බලපාන්නේ, ඔවුන්ගේ අස්වැන්න අහිමි වීම සහ බොහෝ විට ඔවුන්ට වන්දි ගෙවීමක් සිදු නොවීමත්, ජීවනෝපායක් උපයා ගැනීමට වෙනත් මාර්ග නොමැති වීමත් හේතුවෙනි.

තණ භූමියක ගැවසෙන අලියෙක් (c) ඔලෙස්කන්ඩර් පිඩ්වල්න්යි/පික්සබේ

බදුල්ලේදී, ජනවාර්ගික සුළුතරයන් ඊටත් වඩා දැඩි දුෂ්කරතාවන්ට මුහුණ දෙන අතර, සීමිත සම්පත් සහ පද්ධතිමය බාධක හේතුවෙන් යථා තත්ත්වයට පත්වීමට නොහැකි වී තිබේ.

වනජීවීන් වෙතින් පුද්ගලයන් තුවාල වන විට හෝ මරණයට පත්වන විට, කාන්තාවන්ට බොහෝ විට රැකබලා ගැනීමේ බර වැඩි වන අතර, ආර්ථික වශයෙන් සහභාගී වීමේ හැකියාව තවදුරටත් සීමා වේ. වීරවිල (හම්බන්තොට දිස්ත්‍රික්කය) මවක් සහ සේවිකාවක් වන කාන්තාවක් අලි ප්‍රහාරයකින් ඇගේ සැමියා රෝහල් ගත කිරීමේ ප්‍රතිවිපාක සමඟ පොරබදමින් සිටී. දැන් ඇගේ නිවසේ එකම කළමනාකාරිනිය සහ එහි ප්‍රධාන ආහාර සපයන්නා වන ඇය මත විශාල වගකීමක් ඇත. එහෙත්, අවදානම සහ පද්ධතිමය බාධක මගින් මූල්‍යමය උපකාර ලබා දීම වළක්වා ඇති අතර, ඇගේ පවුල වඩ වඩාත් හුදකලා වී අවදානමට නිරාවරණය වී ඇත. එවැනි ගැටුම්වල අප්‍රකාශිත මානසික පීඩනය, විශේෂයෙන් කාන්තාවන්ට දැඩි ලෙස බලපායි. ඔවුන් ආර්ථික පැවැත්මේ සහ චිත්තවේගීය ආතතියේ අභියෝග දරාගත යුතුය.

සාම්ප්‍රදායික පිළිවෙත්, ප්‍රජා සහයෝගීතාවය හෝ රජයේ මැදිහත්වීම හේතුවෙන් මිනිස්-වනජීවී අන්තර්ක්‍රියා කළමනාකරණය කළ පද්ධති වඩ වඩාත් පීඩාවට හෝ අකාර්යක්ෂමතාවට පත් වෙමින් පවතී. එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස, මානව-වනජීවී ගැටුම ජීවනෝපායන්ට, ආරක්ෂාවට සහ සමාජ සහජීවනයට තර්ජනයක් වන තීරණාත්මක ගැටලුවක් බවට පත්ව ඇත.

වාසස්ථාන අහිමි වීමේ සහ විසිරී යාමේ ධාවකයන්

ශ්‍රී ලංකාව හඳුනාගත් ජීවී විශේෂ 9,000කට අධික සංඛ්‍යාවක් සිටින ගෝලීය ජෛව විවිධත්වය පැත්තෙන් අතිශය වැදගත් ස්ථානයකි. දේශගුණික විපර්යාසය විසින් මෙම විශේෂයන්ගේ වාසස්ථාන වෙනස් කරන අතර වනජීවී චර්යාවන්ට බාධා කරයි. එබැවින් වර්ධනය වන අභියෝග රැසකට ජීවීහු මුහුණ දෙති. ඉහළ විමෝචන තත්වයක් යටතේ, ඉහළ යන උෂ්ණත්වය ඉහළ උන්නතාංශවල ජීවත් වන ජීවී විශේෂවලට බරපතල ලෙස බලපානු ඇතැයි අපේක්ෂා කෙරේ. ඔවුන්ගේ ව්‍යාප්තිය වෙනස් වේ. අභිජනන චක්‍ර වෙනස් වීම සමග වඳවීමේ අවදානම වැඩි වේ. විශේෂයෙන් වාසස්ථාන අහිමි වීම සහ ගහණය විසිර යාමට දැනටමත් ගොදුරු වී තිබිය හැකි උභයජීවීන්, උරගයින්, පක්ෂීන් සහ ක්ෂීරපායින් සඳහා මෙම තත්වය දැඩිව බලපායි (Geldin 2025).

වර්ෂාපතන රටා වෙනස් වීම, නියඟය තීව්‍ර වීම සහ උෂ්ණත්වය ඉහළ යාම හේතුවෙන් පරිසර පද්ධති නැවත හැඩගස්වා තිබේ. එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස වනජීවීන් මිනිස් ජනාවාස වෙත තල්ලු කරනු ලැබේ. හම්බන්තොට දිස්ත්‍රික්කයේ වෙනස් වන කාලගුණික රටා හේතුවෙන් කෘෂිකර්මාන්තය අස්ථාවර වී ඇති අතර ස්වාභාවික ආහාර ප්‍රභවයන් අඩු වීම හේතුවෙන්, අලි ඇතුන්, වඳුරන් සහ මොනරුන් වගාවන්ට ප්‍රහාර එල්ල කරමින් බෝග විනාශයට යොමු වී තිබේ. ඒ හා සමානව, බදුල්ලේ, නරින් වැනි විලෝපිකයන් වඳ වීම හේතුවෙන් මොනර ගහනය පාලනයකින් තොරව වර්ධනයට වී තිබේ. එමගින් කෘෂිකාර්මික අභියෝග සංකීර්ණ වී ඇති අතර ගොවීන්ට තම ජීවනෝපායන් ආරක්ෂා කර ගැනීමට සටන් කිරීමට සිදු වී තිබේ.

මෙම අභියෝග කාන්තාවන්ට සහ සුළු ජාතීන්ට අසමාන ලෙස බලපායි. ඔවුන්ට බොහෝ විට සම්පත්, ඉඩම් අයිතිය සහ තීරණ ගැනීමේ බලය සඳහා ප්‍රවේශය නොමැති අතර, වනජීවී ආක්‍රමණවල ආර්ථික හා සමාජීය බලපෑම්වලට වැඩියෙන් ගොදුරු වීමේ අවදානමට ඔවුන් ලක් වේ.

ශ්‍රී ලංකාව වනාන්තර ආවරණය පවත්වා ගැනීම සඳහා හොඳින් ක්‍රියා කර ඇත. එහි භූමි ප්‍රමාණයෙන් 30%ක් පමණ වනාන්තර ලෙස පවතී (ලෝක බැංකුව 2025). වන විනාශය සහ පාරිසරික හායනය පරිසර පද්ධතිවලට සහ මානව ආරක්ෂාවට තර්ජනයක් වෙමින් පවතී. 2002 සහ 2023 අතර කාලය තුළ මුලතිව්හි තෙතමනය සහිත ප්‍රාථමික වනාන්තර හෙක්ටයාර 430ක් අහිමි විය. එය එහි සමස්ත ශාක ආවරණයේ අහිමි වීමෙන් 3.9%ක් විය (ග්ලෝබල් ෆොරස්ට් වොච් 2025). මෙම වාසස්ථාන අහිමි වීම නිසා අලි ඇතුන් සහ වඳුරන් වැනි වන සතුන් ආහාර සහ ජලය සොයමින් ගම්මාන සහ ගොවිබිම් වෙත යොමු වේ.

මඩකලපුව සහ මුලතිව් දිස්ත්‍රික්කවල, ඉඩම් සම්බන්ධ ගැටලු අතර වැදගත් කාරණයක් වන්නේ, ඉතා සාරවත් බිම් කොටසක අඛණ්ඩ හමුදාව විසින් අත්පත් කරගෙන සිටීමයි. මඩකලපුවේ කිලෝමීටර දෙකකට වඩා වැඩි ප්‍රධාන වෙරළබඩ භූමියේ කොටසක හමුදාව විසින් කජු වත්තක් පවත්වාගෙන යනු ලැබේ. ප්‍රතිචාර දැක්වූවන් සඳහන් කළ පරිදි ප්‍රදේශවාසීන් දෙදෙනෙකු පමණක් හමුදාව විසින් අඩු කුසලතා සහිත රැකියා සඳහා බඳවාගෙන තිබේ. ඉතිරි රැකියා සහ ආදායම හමුදාවේ ආර්ථිකය මත වක්‍රව රැඳී තිබේ. මුලතිව් දිස්ත්‍රික්කයෙහි, ඉවත් නොකළ බිම් බෝම්බ තවමත් මිනිසුන්ට සහ වන සතුන්ට අවදානම් ඇති කරයි.

සිංහල පවුල් මුලතිව්හි නැවත පදිංචි කිරීමේ රජයේ ක්‍රියාමාර්ගය (6.4 පරිච්ඡේදය බලන්න) අභියෝග රාශියක් මතු කරයි, ඒවා අතර පැහැදිලි මායිම් නොමැතිකම, හරකුන්ට තණ බිම් අහිමි වීම ආදිය තිබේ. දෙමළ එඬේරුන් සඳහන් කළ පරිදි, කලින් තම සතුන්ට නිදහසේ තණ කෑමට ඉඩ දිය හැකිව තිබුණු නමුත්, දැන්, සතුන් සිංහල වැසියන්ගේ ඉඩම්වලට ඇතුළු වුවහොත්, ඔවුන්ට හානි කිරීමට හෝ මරා දැමීමට අවදානමක් තිබේ. ඉඩම් සහ ඒ ආශ්‍රිත ජීවනෝපාය ආක්‍රමණ මගින් දෙමළ සහ සිංහලයන් අතර වාර්ගික ආතතීන් වැඩි වන බව දෙමළ ප්‍රතිචාර දැක්වූවෝ සඳහන් කළහ. ගැටුම හේතුවෙන් අතහැර දැමූ ඉඩම් රජය "අත්පත් කරගෙන" එය සිංහලයන්ට වෙන් කළ බව ඔවුන් පෙන්වා දුන්හ. දෙමළ හින්දු සහ මුස්ලිම් හෝ ක්‍රිස්තියානීන් අතර ඉඩම් පිළිබඳ කිසිදු ආරවුලක් පිළිබඳ සඳහන් වූයේ නැත.

පාංශු හායනය මෙම අභියෝග තවදුරටත් තීව්‍ර කරයි. ශ්‍රී ලංකාවේ පසෙන් 44%කට වඩා ඛාදනය, පෝෂක අහිමි වීම සහ ලවණීකරණයෙන් පීඩාවට පත් වේ.. මෙම ගැටලු විශේෂයෙන් උග්‍ර තත්වයක ඇති ඌව පළාතේ බෑවුම් සහිත භූමි ප්‍රදේශ සහ අධික ලෙස කරනු ලබන වගා හේතුවෙන් මෙම හානි වේගවත් වේ (ධර්මකීර්ති සහ වෙනත් අය 2015). බදුල්ලේ, පයින් වගාවන් හේතුවෙන් පාංශු ඛාදනය නරක අතට හැරෙන අතර ජලය රඳවා තබා ගැනීම අඩු වේ. එය පරිසර පද්ධති තවදුරටත් පිරිහීමට ලක් කරයි. වනජීවීන් මිනිස් ජනාවාස ආක්‍රමණය කිරීමට යොමු කරයි.

මානව ආරක්ෂක අවශ්‍යතා සපුරාලන අතරම ජෛව විවිධත්වය ද පවත්වා ගැනීම සඳහා, ශ්‍රී ලංකාව තම වන වගාව සහ සංරක්ෂණ ඉලක්ක ජීවනෝපායන්, ආහාර සුරක්ෂිතතාව සහ දේශගුණික අනුවර්තනය වැනි ප්‍රමුඛතා සමඟ සමතුලිත කළ යුතුය. මෙම සමතුලිතතාවය සාක්ෂාත් කර ගැනීම රටේ සාරවත් පරිසර පද්ධති සහ එහි ජනතාවගේ යහපැවැත්ම යන දෙකම ආරක්ෂා කිරීම සඳහා ඉතා වැදගත් වේ.

නැවත ස්ථානගත කිරීම සහ සම්පත් සඳහා තරඟය

දේශගුණික විපත්, මහා පරිමාණ යටිතල පහසුකම් ව්‍යාපෘති සහ සාමය හේතුවෙන් වනජීවීන් ආධිපත්‍යය දැරූ ප්‍රදේශ තුළට මිනිස් ජනගහනය වැඩි වැඩියෙන් සංක්‍රමණය වෙමින් සිටිති.

- දේශගුණික ආපදා: 2004 සුනාමිය සහ නැවත නැවත සිදුවන ගංවතුර වැනි සිදුවීම් හේතුවෙන් දහස් ගණන් ජනයා අවතැන් වී තිබේ. ඔවුන් වනජීවී වාසස්ථාන පැවති ප්‍රදේශ තුළ නැවත පදිංචි කිරීමට බල කෙරී ඇත. මුලතිව්හි, ගංවතුරෙන් අවතැන් වූ ප්‍රජාවන්ට නිතර අලි ඇතුන් සහ වඳුරන් සමග ගැටීමට සිදු වේ. එම ජීවීන් භෝග විනාශ කරන අතර ආරක්ෂාවට තර්ජනයක් වේ.

- යටිතල පහසුකම් ව්‍යාපෘති: හම්බන්තොට වරාය සහ මාර්ග ජාල වැනි සංවර්ධන කටයුතු නිසා මිනිසුන් සහ වනජීවීන් යන දෙපිරිසම අවතැන් වී ඇති අතර, ඔවුන් පොදු අවකාශයන් වෙත තල්ලු කර ඇත. හම්බන්තොට දිස්ත්‍රික්කයේ සංවර්ධන ව්‍යාපෘති හේතුවෙන් නැවත පදිංචි කරන ලද ධීවර ප්‍රජාවන් දැන් අලි සංක්‍රමණ මාර්ගවල ජීවත් වන නිසා, නිතර බෝග සහ දේපළ හානිවලට මුහුණ දීමට ඔවුන්ට සිදු වේ.

- මුලතිව්හි, ගැටුම හේතුවෙන් වසර 30කට පෙර අවතැන් වූ මුස්ලිම් ප්‍රජාවන් නැවත පැමිණීම ඉඩම් සහ ස්වාභාවික සම්පත් මත නව පීඩනයක් නිර්මාණය කර තිබේ. නැවත පැමිණෙන පවුල් ප්‍රමාණයේ වර්ධනය එයට හේතුවයි. 1990 දශකයේදී ඉවත් වූ පවුල් එතැන් සිට පරම්පරා තුනක කාලය තුළ තුන් ගුණයකින් වර්ධනය වී ඇති අතර, දැන් සීමිත ඉඩම්, ක්ෂය වූ ස්වාභාවික සම්පත් සහ ප්‍රමාණවත් නොවන රජයේ සේවාවන් වැනි අභියෝගවලට ඔවුන්ට මුහුණ දීමට සිදු වේ.

"අපි අවුරුදු 30කට පෙර පිටත්ව යන විට, අපි පවුල් 1,000ක් සිටියා. දැන් අපි පවුල් 3,000කට වඩා ඉන්නවා. ඒත්, අපට ඉඩම් අයිතිවාසිකම් ඇත්තේ පවුල් 1,000කට ප්‍රමාණවත් තරමට පමණයි. අපගේ දරුවන්ට පාසල් වැනි ප්‍රමාණවත් පහසුකම් ද ප්‍රමාණවත් නැහැ."

- මොහොමඩ්, පිරිමි, පාසල් ගුරුවරයා, වයස අවුරුදු 31, මුලතිව්

දේශගුණික විපර්යාස, පාරිසරික හායනය සහ මිනිසුන් නැවත පදිංචි කිරීම අභිසාරී වීම හේතුවෙන් අඩු වෙමින් තිබෙන සම්පත් සඳහා තරඟකාරිත්වය තීව්‍ර වී ඇත. නැවත පදිංචි කරන ලද ප්‍රජාවන් බොහෝ විට වනජීවී අවදානම් කළමනාකරණය කිරීමට දන්නේ නැත. විශේෂයෙන් පාලන පද්ධති දුර්වල වී ඇති විට හෝ රජයේ මැදිහත්වීම් අඩු වූ විට ඔවුහු දැඩි පීඩාවකට පත්වෙති.

සතුන් විසින් කරනු ලබන බෝග හානි

සතුන් විසින් කරනු ලබන බෝග හානි

මිනිස්-වනජීවී ගැටුම් සත්ව විශේෂ සහ කලාපය අනුව වෙනස් වේ. බෝග හානි, ජීවනෝපායන්ට තර්ජන සහ ජීවිත අවදානම් ඒ අතර වේ.

අලි: වඳවීමේ තර්ජනයට ලක්ව ඇති විශේෂයක් වන ආසියානු අලි ගහණ ඝනත්වය කලාපයේ රටවල් අතරින් වැඩිම මෙහි වේ. නාගරීකරණය, යටිතල පහසුකම් ව්‍යාප්තිය සහ කෘෂිකාර්මික ඉඩම් එළිපෙහෙළි කිරීම හේතුවෙන් ජනාවාස අහිමි වීම නිසා අලි ඇතුන් මිනිසුන් සමඟ නිරන්තර හා බොහෝ විට මාරාන්තික වන ගැටුම් වෙත යොමු වී තිබේ. අලි ඇතුන්ගේ ජනාවාස ප්‍රදේශ 70%කට වඩා මිනිස් ජනාවාස සමඟ අතිච්ඡාදනය වේ (ගුණවංශ සහ වෙනත් අය 2023; නිසාම් 2025). දේශගුණික විපර්යාස හේතුවෙන් ජලය සහ ආහාර ලබා ගැනීමේ රටා වෙනස් වීම නිසා, මෙම ගැටුම් තවදුරටත් තීව්‍ර වී ඇත. අනතුරු හෝ සර්ප දෂ්ට තරම් මිනිස් මරණ සඳහා හේතු නොවුවද, අලි ආශ්‍රිත සිදුවීම් අසමාන ලෙස සෘණාත්මක ප්‍රතික්‍රියා ඇති කරයි. ඒවා මාධ්‍ය විසින් සංවේදීකරණය කිරීම මගින් අවුලුවනු දැකිය හැකිය (ප්‍රකාශ් සහ වෙනත් අය 2020).

මොනරුන්: අතීතයේදී හම්බන්තොට වැනි වියළි කලාපවලට සීමා වූ ඉන්දියානු මොනරුන්, වාසස්ථාන වෙනස්වීම් සහ අඩු විලෝපිකයන් හේතුවෙන් මහනුවර සහ කොළඹ වැනි තෙත් කලාපීය ප්‍රදේශවලට ද ව්‍යාප්ත වී ඇත. සංස්කෘතික ආරක්ෂණයන් සහ සෘතුමය දේශගුණික විපර්යාසයන්ගේ බලපෑම් හේතුවෙන් ඔවුන්ගේ ගහනය වර්ධනය වී තිබේ. ආහාර සොයා ගම්මානවලට සංක්‍රමණය වන මොනරුන්, මහ කන්නයේ වගා සමයේදී බෝග හානිවලට හේතු වී ඇත (ධනසේකර 2020).

වඳුරන්: ශ්‍රී ලංකාවට ආවේණික සහ වඳවීමේ තර්ජනයට ලක්ව ඇති රිලවා ද ප්‍රධාන කෘෂිකාර්මික පළිබෝධකයෙකු බවට පත්ව ඇත. 2022 මුල් භාගයේදී, රිලවා සහ දඬු ලේනුන් පොල් ගෙඩි මිලියන 92ක් විනාශ කළ බවට ඇස්තමේන්තු කර තිබේ. රිලවා පොල් වගාවට දැඩි බලපෑමක් කරයි (කෘෂිකර්ම අමාත්‍යාංශය 2025). ජීවනෝපායන් ආරක්ෂා කිරීමේ අවශ්‍යතාව සමඟ මෙම සත්ව විශේෂය සඳහා සංරක්ෂණ උත්සාහයන් සමතුලිත කිරීම දැඩි අභියෝගයක් වේ.

වල් ඌරන්: වන විනාශය සහ නාගරීකරණය හේතුවෙන් වැඩි වැඩියෙන් අවතැන් වූ වල් ඌරන්, වගා බිම් සහ ගෙවතු නිතර ආක්‍රමණය කරන්නෙකු බවට පත්ව ඇති අතර එමඟින් දැඩි ලෙස බෝග හානි සිදු වේ. වල් ඌරන් දැන් ගෘහාශ්‍රිතව වැඩිපුරම වාර්තා වන සතුන් අතර වන අතර වනාන්තාර කලාප අසල කුඹුරුවල සහල් නිෂ්පාදනයට සැලකිය යුතු බාධාවක් වේ (තල්ගස්පිටිය සහ විජේරත්න 2023; කුමාර සහ වෙනත් අය 2023; හොර්ගන් සහ කුඩාවිදානගේ 2020).

දඬු ලේනුන්: ශ්‍රී ලංකාවේ ජාතික සත්වයා ලෙස දේශීයව සලකනු ලබන සහ තර්ජනයට ලක්ව ඇති සත්ව විශේෂයක් වවන දඬු ලේනුන් මානව-වනජීවී ගැටුම් වර්ධනය කරන ප්‍රධාන මූලාශ්‍රයක් බවට පත්ව ඇත. දඬු ලේනුන් විශේෂයෙන් පොල් ඇතුළු බෝගවලට හානි කරති. එබැවින් වගාකරුවෝ දඬු ලේන් ගහනය පාලනය කරන්නැයි ඉල්ලති. කෙසේ වෙතත්, සංරක්ෂණ උත්සාහයන් සහ විශේෂයේ සංකේතාත්මක වැදගත්කම විසඳුම් සංකීර්ණ කරයි (රොඩ්රිගෝ 2023).

ශ්‍රී ලංකාවේ මානව-වනජීවී ගැටුම් මගින් සංරක්ෂණය, දේශගුණික විපර්යාස සහ ජීවනෝපායන් අතර සංකීර්ණ අන්තර් ක්‍රියාකාරිත්වය අවධාරණය කරයි. ඇතැම් විට එකිනෙක සමග තරගකාරී වන, වනජීවී සංරක්ෂණය, දේශගුණික විපර්යාස සහ සමාජ ප්‍රතිපත්ති සමතුලිත කිරීමේ අවශ්‍යතාව ද ඉස්මතු කරයි. හුවමාරු කිරීම් පිළිබඳව සම්පූර්ණයෙන්ම දැනුවත් සහ බලපෑමට ලක් වූ ප්‍රජාවන් සඳහා පිළිගත හැකි සමතුලිතතාවක් සොයා ගන්නා ඉලක්කගත මැදිහත්වීම් නොමැතිව, මෙම ආතතීන් උත්සන්න වීමට ඉඩ තිබේ. ග්‍රාමීය ප්‍රජාවන් සහ පරිසර පද්ධති තවදුරටත් පීඩාවට පත් වේ.

සංයුක්ත සමාජ ආතතීන් පාලනයේ අඩුපාඩු

ඓතිහාසිකව, වනජීවී අවදානම් සාමූහිකව කළමනාකරණය කිරීම සහ බෝග ආරක්ෂා කිරීම සඳහා ශ්‍රී ලාංකික ප්‍රජාවෝ අත්තම් (අන්‍යෝන්‍ය ශ්‍රම හුවමාරුව) වැනි අවිධිමත් පද්ධති මත විශ්වාසය තැබූහ. ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව සහ සහයෝගීතාවය පෝෂණය කළ මෙම පිළිවෙත් බොහෝ දුරට අතුරුදහන් වී ඇති අතර, අද වන විට සහයෝගීතාවයේ උදාහරණ ඉතිරි වී ඇත්තේ කිහිපයක් පමණි.

එක් කැපී පෙනෙන ව්‍යතිරේඛයක් වන්නේ ඇතැම් ගොවි ප්‍රජාවන් විසින් සම්බන්ධීකරණය කරන ලද මුර අට්ටාල ජාල භාවිතා කිරීමයි. එහිදී ගොවීන් රාත්‍රියේ අලි ඇතුන්ගෙන් වගා මුර කරන අතර සන්නිවේදනය සඳහා ජංගම දුරකථන සහ අලි ඇතුන් වැළැක්වීම සඳහා ඝෝෂාකාරී ශබ්ද භාවිතා කරයි. මෙම පද්ධතිය සම්පත්දායකත්වය සහ සහයෝගීතාවය නිරූපණය කරන අවස්ථාවකි. ඒය මිනිස්-වනජීවී ගැටුමට විසඳුම් සෙවීම සඳහා ප්‍රජාවේ අනුවර්තන හැකියාව පිළිබිඹු කරයි. පවුලේ පිරිමි සාමාජිකයන් නොමැති විට රාත්‍රී ආරක්ෂකයින් සඳහා ආහාර පිළියෙල කිරීමෙන් සහ ගෘහ වගකීම් කළමනාකරණය කිරීමෙන්, අනුවර්තන උපාය මාර්ගවලට කාන්තාවෝ දායකත්වය ලබාදෙති. මෙය ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවය අනුව ශ්‍රම විභේදනය සඳහා නිදසුනකි. කාන්තාවෝ මෙම පද්ධතිය තුළ තීරණාත්මක කාර්යභාරයක් ඉටු කරති.

කෙසේ වෙතත්, මෙම පිළිවෙතට පවා අභියෝග තිබේ. පිරිමින් අලි ඇතුන්ට එරෙහිව ආරක්ෂා වීමට මුළු රාත්‍රිය පුරාම අවදියෙන් සිටිය යුතු අතර, ඔවුන්ගේ දෛනික වැඩ නැවත ආරම්භ කරන විට වෙහෙසට පත්වී සිටීම හේතුවෙන් ඔවුන්ගේ ජීවනෝපායන් තවදුරටත් පීඩාවට පත් වේ.

මෙම වෙහෙස නිසා ඵලදායිතාව අඩු වනවා පමණක් නොව, බෝග විවිධාංගීකරණය හෝ පාංශු සංරක්ෂණය වැනි දිගුකාලීන ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව සඳහා අවශ්‍ය ක්‍රියාකාරකම්වල නිරත වීමේ හැකියාව ද සීමා කරයි. එක් නිවසක සාකච්ඡාවකදී ප්‍රකාශ කළ පරිදි, පිරිමින් වැඩි වැඩියෙන් විදේශ සංක්‍රමණයට යොමු වීමත් සමඟ, මෙම අනුවර්තන ධාරිතාව තවදුරටත් දුර්වල වේ. කාන්තාවන්ට විශාල බරක් දැරීමට හෝ ප්‍රජාවන්ට මෙම පිළිවෙත සම්පූර්ණයෙන්ම අත්හැර දැමීමට සිදු වේ.

පිරිමි සමාජ සහයෝගීතාවය නැතිවීම සමඟ ඒකාබද්ධ වූ කල, වනජීවී තර්ජනවලට ප්‍රජාවන්ගේ අවදානම තවත් ඉහළ යයි. නිදසුනක් ලෙස, ලුණුගම්වෙහෙර (හම්බන්තොට දිස්ත්‍රික්කය) ගොවීන්, වර්ධනය වන අලි අර්බුදයට වනජීවී සංරක්ෂණ දෙපාර්තමේන්තුවේ මන්දගාමී සහ අකාර්යක්ෂම ප්‍රතිචාර පිළිබඳව කලකිරීම ප්‍රකාශ කරති. ඊට අමතරව, උතුරු හා නැගෙනහිර බොහෝ දෙනෙකු පවසන්නේ පළාත් පාලන, වනාන්තර සහ වනජීවී සහ සංරක්ෂණ නිලධාරීන් දෙමළ ජාතිකයින්ට වඩා සිංහල ප්‍රජාවන්ට සහයෝගය ලබා දෙන බවයි. උදාහරණයක් ලෙස, දෙමළ ගොවීන්ට අලි වැට සඳහා බලපත්‍ර ලබාදීම ප්‍රතික්ෂේප කරන මුත්, ඒවා සිංහල ගොවීන්ට වඩාත් පහසුවෙන් ලබා දෙන බව ඔවුහු විශ්වාස කරති. පක්ෂග්‍රාහීත්වය පිළිබඳ මෙම සංජානනය හේතුවෙන් පවතින වාර්ගික ආතතීන් උග්‍ර වෙනවා පමණක් නොව, ගැටුම්වලින් තවමත් යථා තත්ත්වයට පත්වෙමින් ඇති ප්‍රදේශ ඇතුළුව, ආන්තික කලාපවල දුක්ගැනවිලි නැවත ඇවිළීමේ අවදානමක් ද ඇත. සම්පත් වෙන් කිරීමේදී එවැනි අසමානතාවන් මගින් පාලනය කෙරෙහි විශ්වාසය අඩපණ වන අතර ජාතික එක්සත් කිරීමේ උත්සාහයන්ට බාධා කරයි.

1 "ආතම්" ලෙසද හඳුන්වන අත්තම්, ශ්‍රී ලංකාවේ සාම්ප්‍රදායික ශ්‍රමය බෙදා ගැනීමේ පුරුද්දකි, විශේෂයෙන් ග්‍රාමීය ප්‍රදේශවල බහුලව දක්නට ලැබේ. අන්‍යෝන්‍ය සහයෝගීතාවය සහ ප්‍රජා සහයෝගීතාවයෙන් මුල් බැසගත් එයට, මුදල් හුවමාරුවකින් තොරව කෘෂිකාර්මික කාර්යයන් හෝ වෙනත් ආකාරයේ ශ්‍රමයක් සඳහා පුද්ගලයින් හෝ පවුල් එක්ව වැඩ කිරීම ඇතුළත් වේ. ඒ වෙනුවට, පද්ධතිය ක්‍රියාත්මක වන්නේ අන්‍යෝන්‍ය සහයෝගය මත වන අතර, එහිදී එක් නිවසක් තවත් නිවසකට ශ්‍රමය දායක කරන්නේ අවශ්‍ය වූ විට අනුග්‍රහය ආපසු ලැබෙනු ඇතැයි අපේක්ෂාවෙනි.

හම්බන්තොට නව මත්තල ජාත්‍යන්තර ගුවන්තොටුපළ ඉදිකිරීම වැනි දකුණුදිග පළාත්වල වැඩියෙන් සිදුවන සංවර්ධනය හේතුවෙන් තමන් නිතර නිතර අලි ආක්‍රමණවලට මුහුණ දෙන බව උතුරු සහ නැගෙනහිර ප්‍රජාවෝ විශ්වාස කරති. මෙම වර්ධනයන් නිසා අලි ගහනය අවතැන් වී ඇති අතර, වනජීවී අවදානම් කළමනාකරණය කිරීම සඳහා දැනටමත් සීමිත සම්පත් සහ ප්‍රමාණවත් යටිතල පහසුකම් නොමැති ප්‍රදේශවලට ඔවුහු යොමු වෙති.

වනජීවී සංරක්ෂණ දෙපාර්තමේන්තුවේ විධානය ප්‍රධාන වශයෙන් අවධානය යොමු කරන්නේ මිනිස් ජීවනෝපායන්ට ඇති අවදානම් අවම කිරීමට වඩා වනජීවීන් ආරක්ෂා කිරීම කෙරෙහි බැවින්, වන සතුන් කළමනාකරණය කිරීම සඳහා ව්‍යුහගත වැඩසටහනක් නොමැති බව රජය පිළිගනී. මෙම පාලන පරතරය මිනිස් ජීවිත සහ වනජීවීන් යන දෙකම අවදානමට ලක් කරයි. පසුගිය වසර 13 තුළ, දුම්රිය ගැටීම්වලින් වන අලි 149 දෙනෙකු මිය ගොස් ඇති අතර, එය දුම්රිය හා වනජීවී දෙපාර්තමේන්තු අතර දුර්වල සම්බන්ධීකරණයේ සෘජු ප්‍රතිඵලයකි (ජයවර්ධන 2025). කසළ ගොඩවල්වල කුණු කසළ බුදින අලි ඇතුන්, ප්ලාස්ටික් සහ අනෙකුත් අපද්‍රව්‍ය ශරීරගත වී බොහෝ විට මාරාන්තික සෞඛ්‍ය තත්වයන්ගෙන් මිය යන බව පශ්චාත් මරණ පරීක්ෂණවලින් හෙළි වේ (විජේසිංහ 2018).

ගැටලුව පිළිබඳ දැනුවත්භාවය තිබියදීත්, වනජීවී සංරක්ෂණ දෙපාර්තමේන්තුව කසළ ස්ථාන හෝ රක්ෂිත මායිම් වටා විදුලි වැටවල් ඉදිකිරීම වැනි පියවර ක්‍රියාත්මක කිරීමට අපොහොසත් වී ඇති අතර, පරිසර පද්ධති සහ වනජීවීන් අවදානමට ලක්වේ.

නීති විරෝධී ඝාතන සහ "හක්කා පටාස්" ('හකු බිඳීම') වැනි පුපුරන උගුල් භාවිතය දිගටම සිදුවීමට මෙම වගවීමේ ඌනතාවය බලපායි. දැනටමත් දුර්වල සමාජ සහජීවනය සහ සීමිත සම්පත් සමඟ පොරබදමින් සිටින ග්‍රාමීය ප්‍රජාවන්ට, මෙම ගැටලුවල බර දරා ගැනීමට සිදුවී ඇති අතර, බොහෝ විට එයින් වැඩිම බලපෑම සිදුවන්නේ ජෛව විවිධත්වයටය. පාලන හිඩැස් ආමන්ත්‍රණය කිරීමට සහ සාධාරණ සහයෝගය සහතික කිරීමට ඉලක්කගත මැදිහත්වීම් නොමැති වීම හේතුවෙන්, මිනිස් ජීවනෝපායන් සහ වනජීවී සංරක්ෂණය යන දෙකම අවදානමට ලක්ව ඇත.

3.4 දේශගුණික විපර්යාස සහ දුර්වල අධ්‍යාපන සේවා ශ්‍රී ලංකාවේ තරුණයින්ට අහිතකර ලෙස බලපායි

මාර්ග සාරාංශය: දේශගුණික විපර්යාස, දුර්වල අධ්‍යාපන සේවා සහ සමාජ ආර්ථික පීඩනයන්ගේ සාමූහික බලපෑම ශ්‍රී ලංකාවේ තරුණයින්ට සැලකිය යුතු අභියෝගයක් ඉදිරිපත් කරයි. සෘතුමය කෘෂිකාර්මික ශ්‍රමය, අධ්‍යාපනය පිළිබඳ කලකිරීම සහ පෞද්ගලික උපකාරක පන්තිවල මූල්‍යමය බර, විශේෂයෙන් ග්‍රාමීය හා ගැටුම්වලින් පීඩාවට පත් ප්‍රදේශවල ගුණාත්මක අධ්‍යාපනයට ඇති බලපෑම තීව්‍ර කරයි මෙම ප්‍රදේශවල දැනටමත් අධ්‍යාපනයට ඇත්තේ සීමිත ප්‍රවේශයකි. ගැහැණු ළමයින් රැකබලා ගැනීමේ වගකීම් සහ අඩු වයස් විවාහ ඇතුළු අමතර බාධකවලට මුහුණ දෙන අතර, පිරිමි ළමයින් ශ්‍රමයේ යෙදීමට හෝ රැකියාව සඳහා සංක්‍රමණය වීමට වැඩි ඉඩක් ඇත. මෙම අභියෝගවලට මුහුණ දීම සඳහා ශ්‍රී ලංකාවේ පළාත් පුරා තරුණයින්ගේ අද්විතීය අවශ්‍යතා සලකා බලන ඉලක්කගත මැදිහත්වීම් අවශ්‍ය වේ. අධ්‍යාපනය දේශගුණික හා සමාජ ආර්ථික ආතතීන්ගේ ගොදුරක් වෙනුවට ඔරොත්තු දීමේ මාවතක් බවට පත්වන බව සහතික කළ යුතුය.

දේශගුණික විපර්යාස සහ අධ්‍යාපනික බාධා

දේශගුණික විපර්යාස සහ ප්‍රමාණවත් නොවන අධ්‍යාපන සේවා ශ්‍රී ලාංකික තරුණ ජනයාගේ ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව සහ අනාගත අවස්ථාවන් අඩපණ කරමින් ඔවුන් අභියෝග රැසකට ලක්කරයි. අක්‍රමවත් වර්ෂාපතනය, ගංවතුර සහ නියඟ වැනි දේශගුණික විපර්යාස නිසා ඇතිවන බාධා ග්‍රාමීය සහ ආන්තික ප්‍රජාවන්ට අසමාන ලෙස බලපායි.

ගුණාත්මක අධ්‍යාපනයට ප්‍රවේශය දැනටමත් සීමිතය. සමාජ ආර්ථික පීඩනයන්, ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවී විෂමතා සහ අධ්‍යාපනයේ වටිනාකම පිළිබඳව තරුණයින් අතර වර්ධනය වන කලකිරීම මගින් මෙම අභියෝග සංකීර්ණ වේ.

පාසල් පැමිණීම සහ සෘතුමය ශ්‍රමය කෙරෙහි බලපෑම

දේශගුණික විචල්‍යතාවයන් නිසා බොහෝ විට සෘතුමය කෘෂිකාර්මික කටයුතු අත්‍යවශ්‍ය තත්වයට පත් කරන නිසා, තීරණාත්මක කාලවලදී බොහෝ දරුවන්ට පාසල් යාම මඟ හැරේ. හම්බන්තොට සහ බදුල්ල යන ප්‍රදේශවල, ගොවිතැන් කිරීමට හෝ දෛනික වැටුප් ශ්‍රමයට උපකාර කිරීම සඳහා පිරිමි ළමයින් නිතර පාසලෙන් ඈත් වන අතර, ගැහැණු ළමයින්ට අමතර ගෘහ වගකීම් හෝ කෘෂිකාර්මික කටයුතු පැවරේ. මෙම නොපැමිණීම් නිසා සිසුන් අධ්‍යාපනික වශයෙන් පසුගාමී වේ.

ඔවුන්ට ඉගෙනීම දුෂ්කර වන අතර අධ්‍යාපනය සම්පූර්ණයෙන්ම අත්හැරීමේ සම්භාවිතාව වැඩි වේ. මඩකලපුව සහ මුලතිව් දිස්ත්‍රික්කවල, සෘතුමය වැඩ සඳහා සති ගණනක් පාසල් යාම අතපසු කරන සිසුන් බොහෝ විට තම අධ්‍යාපන කටයුතු කෙරෙහි ඇති උනන්දුව නැති කර ගන්නා බවත්, එය ග්‍රාමීය සහ නාගරික තරුණයින් අතර අධ්‍යාපනික පරතරය තවදුරටත් පුළුල් කරන බවත් ගුරුවරු වාර්තා කරති.

පාසල් යටිතල පහසුකම් සහ විෂයමාලාවට බාධා

ගංවතුර සහ නායයෑම් වැනි ආන්තික කාලගුණික සිදුවීම්, විශේෂයෙන් මඩකලපුව සහ බදුල්ල වැනි ප්‍රදේශවල, පාසල් යටිතල පහසුකම්වලට නිතර හානි කරන අතර ප්‍රවාහනයට බාධා කරයි. මෙම සිදුවීම් හේතුවෙන් දීර්ඝ කාලයක් වසා දැමීමට සිදුවීම අධ්‍යයන දින දර්ශනයට බාධා කරන අතර, පාසල්වලට ස්ථාවර විෂය මාලාවක් ලබා දීමට අපහසු වේ. නියඟයට ගොදුරු වන හම්බන්තොට දිස්ත්‍රික්කයේ, ජල හිඟය නිසා සිසුන්ට ජලය ලබා ගැනීමට පැය ගණනක් ගත කිරීමට සිදු වන අතර, ඔවුන්ගේ අධ්‍යාපන කටයුතු කෙරෙහි අවධානය යොමු කිරීමට බැරි තරමට ඔවුන් වෙහෙසට පත් වේ. අර්බුදවලදී රැකබලා ගැනීමේ වගකීම් බොහෝ විට ඔවුන් මත පැටවෙන බැවින්, නිතිපතා පාසල් යාමට ඇති හැකියාව තවදුරටත් සීමා වන බැවින්, ගැහැණු ළමයි අසමාන ලෙස පීඩාවට පත්වෙති.

අධ්‍යාපනයට සමාජ ආර්ථික බාධක

පෞද්ගලික ටියුෂන් පිරිවැය

රාජ්‍ය අධ්‍යාපනයේ දුර්වල ප්‍රතිපාදන හේතුවෙන් පෞද්ගලික උපකාරක පන්ති මත යැපීම වැඩි වී ඇති අතර, එය අඩු ආදායම්ලාභී පවුල් මත සැලකිය යුතු මූල්‍ය බරක් ඇති කරයි. රජයේ පාසල්වල බොහෝ විට ප්‍රමාණවත් ඉගැන්වීමේ කාර්ය මණ්ඩලයක් සහ ඉගෙනුම් ද්‍රව්‍ය නොමැති මුලතිව් සහ බදුල්ල දිස්ත්‍රික්කවල, දෙමාපියන් තම දරුවන්ගේ අධ්‍යාපන සාර්ථකත්වය සහතික කිරීම සඳහා පෞද්ගලික උපකාරක පන්ති සඳහා ආයෝජනය කිරීමට යොමු වෙති. මෙම පිරිවැය බොහෝ පවුල්වලට දරාගැනීම දුෂ්කරය. විශේෂයෙන් දේශගුණික විපර්යාස හේතුවෙන් ආදායම් අහිමිවීම් සමඟ පොරබදමින් සිටින අයට ටියුෂන් අධ්‍යාපනය දරාගත නොහැකිය. අධ්‍යාපනයේ අධික පිරිවැය සහ ඒ සඳහා ආයෝජනයෙන් ලැබෙන්නේ සුළු ප්‍රතිලාභයක් බවට ඇති මතය මත පිහිටා පිරිමි ළමයින් පාසලෙන් සම්පූර්ණයෙන්ම ඉවත් වීමට ඉඩ ඇත.

ශ්‍රී ලංකාවේ 5 ශ්‍රේණියේ ශිෂ්‍යත්ව විභාගය දුප්පත් හෝ ග්‍රාමීය ප්‍රජාවන්ගෙන් පැමිණෙන දරුවන්ට උසස් තත්ත්වයේ අධ්‍යාපනයක් ලබා ගැනීමට ඇති මාර්ග කිහිපයෙන් එකක් නියෝජනය කරයි. තරඟකාරී විභාගයට සූදානම් වන අතරතුර පවුල් සහ දරුවන් අධික ආතතියකට මුහුණ දෙන බැවින් මෙම අවස්ථාව සැලකිය යුතු වියදමකට හේතු වේ. සාර්ථක වන අයට පවා, මූල්‍යමය බර සහ තම පවුල්වලින් වෙන්වීමේ චිත්තවේගීය ආතතිය අතිමහත් විය හැකිය.

නිදසුනක් වශයෙන්, පර්යේෂකයන්ට හම්බන්තොටදී හමු වූ පවුලක් දුර බැහැර වඩා හොඳ පාසලකට තම දරුවා නොයැවීමට තීරණය කළේ දුර සහ වියදම ඉතා විශාල බැවිනි. ඒ වෙනුවට, ඔවුන් තම දරුවා අඩු ගුණාත්මක ප්‍රාදේශීය පාසලකට ඇතුළත් කිරීමට තෝරා ගත් අතර, එය ආන්තික කලාපවල ආර්ථික යථාර්ථයන් සමඟ අභිලාෂයන් සමතුලිත කිරීමේ පුළුල් අභියෝග පිළිබිඹු කරන තීරණයකි.

අධ්‍යාපනය කෙරෙහි කලකිරීම

අධ්‍යාපනයේ වටිනාකම පිළිබඳ බලාපොරොත්තු රහිත හැඟීමක් තරුණයින් අතර, විශේෂයෙන් පිරිමි ළමයින් අතර වර්ධනය වෙමින් පවතී. හම්බන්තොට සහ මුලතිව්හි, බොහෝ තරුණයින් විශ්වාස කරන්නේ සුදුසුකම් තිබියදීත්, ඔවුන්ට ජීවනෝපාය අවස්ථා මඳ බැවින්, අධ්‍යාපනය දිගටම කරගෙන යාම නිෂ්ඵල බවයි. වෘත්තීය පුහුණුව සහ රැකියා ස්ථානගත කිරීමේ වැඩසටහන් නොමැතිකම නිසා මෙම හැඟීම තවත් උග්‍ර වන අතර, බොහෝ තරුණයින් විධිමත් අධ්‍යාපනයෙන් ඈත් වී ශ්‍රම බලකායට සූදානම් නොවී සිටින අතර, එසේ නොමැති වී නම්, අධ්‍යාපනයට අර්ථවත් රැකියා සහ සමාජ ඒකාබද්ධතාවකට පාලමක් ලෙස සේවය කළ හැකිය. ගැහැණු ළමයින්, පාසලේ රැඳී සිටීමට වැඩි ඉඩක් තිබුණත්, විශේෂයෙන් අඩු වයස් විවාහ හෝ රැකබලා ගැනීමේ වගකීම් ඔවුන්ගේ අධ්‍යාපන අභිලාෂයන්ට බාධාකාරී වන කලාපවලදී ඔවුහු සමාන කලකිරීම්වලට මුහුණ දෙති.

සමාජ සහ චර්යා අභියෝග

බැහැරට යොමු වීම් සහ අවදානම් හැසිරීම්

ජංගම දුරකථන සහ සමාජ මාධ්‍යවල නැගීම හේතුවෙන්, විශේෂයෙන් මඩකලපුව සහ බදුල්ල වැනි නාගරික සහ අර්ධ නාගරික ප්‍රදේශවල තරුණයින් ඔවුන්ගේ අධ්‍යාපන කටයුතුවලින් අවධානය වෙනතකට යොමු කිරීම වැඩි වැඩියෙන් සිදුවෙමින් පවතී. සමාජ මාධ්‍ය මගින් තම අධ්‍යයන වගකීම්වලින් සිසුන්ගේ අවධානය වෙනතකට යොමු කරන බවත්, එය කාර්ය සාධනය අඩුවීමට සහ පාසලෙන් ඈත් වීමට හේතු වන බවත්, අඩු වයස් විවාහ සහ යොවුන් වියේ ගැබ්ගැනීම් වැනි වෙනත් චර්යාවලට හේතු වන බවත් ගුරුවරු වාර්තා කරති.

ඊට අමතරව, සමාජීය හා ආර්ථික පීඩනයන් තරුණයින් අතර අවදානම් චර්යා වැඩිවීමට හේතු වී ඇත. හම්බන්තොට සහ මුලතිව් දිස්ත්‍රික්කවල, මත්පැන්, අපරාධ, යොවුන් වියේ ගැබ් ගැනීම් සහ, විශේෂයෙන් පාසල් හැර ගිය පුද්ගලයන් සහ තරුණයන් අතර සියදිවි නසාගැනීම් වැඩි වී ඇති බව වාර්තා වී ඇත. පිරිමි ළමයින් මත්ද්‍රව්‍ය අනිසි භාවිතය සහ අපරාධ ක්‍රියාකාරකම්වල යෙදීමට වැඩි ඉඩක් ඇති අතර, ගැහැණු ළමයි අඩු වයස් ගැබ්ගැනීම් සහ සූරාකෑමේ අවදානමට මුහුණ දෙති. මෙම හැසිරීම් පුද්ගල යහපැවැත්මට හානි කරනවා පමණක් නොව, සමාජ සහජීවනය සහ ප්‍රජා ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව දුර්වල කරයි.

යෞවනයන්ට විවිධාකාර බලපෑම්

ගැහැණු ළමයින්: සත්කාර සැපයීමේ බර සහ අඩු වයස් විවාහ

ශ්‍රී ලංකාවේ ගැහැණු ළමයි අධ්‍යාපනයට ප්‍රවේශ වීමේදී, විශේෂයෙන් ග්‍රාමීය සහ ගැටුම්වලින් පීඩාවට පත් ප්‍රදේශවලදී, සුවිශේෂ අභියෝගවලට මුහුණ දෙති. මුලතිව් සහ මඩකලපුවෙහි, රැකබලා ගැනීමේ වගකීම්වල බර බොහෝ විට ගැහැණු ළමයින් මත අසමානුපාතිකව පැටවේ.

විශේෂයෙන් දේශගුණික අර්බුදවලදී පවුල් ඉහළ ආර්ථික පීඩනයකට මුහුණ දෙන විට මෙම තත්වය දැකිය හැකිය. සෘතුමය ශ්‍රම අවශ්‍යතා හේතුවෙන් අඛණ්ඩව පාසල් යාමට ඇති හැකියාව තවදුරටත් සීමා වේ. බොහෝ ගැහැණු ළමයින් අධ්‍යාපනික වශයෙන් පසුගාමී වේ. මූල්‍යමය වශයෙන් ස්ථාවර, නාගරික මුස්ලිම් නිවාසවලට වඩා දුප්පත්, ග්‍රාමීය මුස්ලිම් සහ දෙමළ නිවාසවල ගැහැණු ළමයින් ගල්ෆ් කලාපයේ රැකියාවලට යැවීමට වැඩි ඉඩක් ඇති බව ප්‍රතිචාර දැක්වූ අය සඳහන් කළහ.

උතුරු හා නැගෙනහිර ප්‍රතිචාර දැක්වූවන් මිනිස් ජාවාරම, ලිංගික අපයෝජනය, බලහත්කාර විවාහ සහ වහල්භාවයේ අවදානම පිළිබඳව අවිධිමත් ලෙස දැනගෙන සිටිමුත් විකල්පයක් නොමැති බැවින් මිනිසුන් කෙසේ හෝ විදේශගත වන බව පෙන්වා දුන්හ.

බොහෝ විට වයස අවුරුදු 14දී සිදුවන අඩු වයස් විවාහ, මෙම කලාපවල ගැහැණු ළමයින්ට සැලකිය යුතු බාධකයක් ලෙස පවතී. විශේෂයෙන් ආර්ථික දුෂ්කරතාවන්ට මුහුණ දෙන දෙමළ සහ මුස්ලිම් පවුල් අතර, විවාහය මූල්‍යමය බර අඩු කර ගැනීමේ මාර්ගයක් ලෙස සැලකේ. බදුල්ලේදී, වතුකරයේ ප්‍රජාවන්හි ගැහැණු ළමයින් විශේෂයෙන් අඩු වයස් විවාහවලට ගොදුරු වන අතර, එමඟින් ඔවුන්ගේ අධ්‍යාපනය අවසන් වේ. දුප්පත් ග්‍රාමීය සහ මුස්ලිම් පවුල්වල අඩු වයස් විවාහවල වැඩිවීමක් ප්‍රතිචාර දැක්වූ අය සටහන් කළහ.

> "අපේ තරුණයින්ට ඇති ප්‍රධාන අභියෝගය නම් ඔවුන්ට මග පෙන්වීමට කිසිවෙකු නොමැති වීමයි. දෙමාපියන්ට තවදුරටත් එසේ කළ නොහැක. ඒ නිසා තරුණයෝ අධ්‍යාපනය අතහැර දමනවා. ගැහැණු ළමයින් ඉක්මනින් විවාහ වන අතර පිරිමි ළමයින් නගරයට ගොස් මත්ද්‍රව්‍ය වෙත යොමු වෙනවා."
>
> - යාලිනි, කාන්තාව, වයස අවුරුදු 28, කතිරවේලි, මඩකලපුව

පිරිමි ළමයින්: ශ්‍රම පීඩනය සහ විධිමත් ජීවිතවලින් ගිලිහී යාම

පිරිමි ළමයින් සඳහා, ප්‍රධාන අභියෝගය වන්නේ ගෘහස්ථ ආහාර සපයන්නන් සහ සැපයුම්කරුවන් ලෙස ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවී අපේක්ෂාවන්ය. කෘෂිකර්මාන්තයට සහ ධීවර කර්මාන්තයට දේශගුණික බලපෑම් දැඩිව බලපාන හම්බන්තොට දිස්ත්‍රික්කයේදී, පිරිමි ළමයින් බොහෝ විට පාසලෙන් ඉවත් වී දෛනික වැටුප් ශ්‍රමයේ යෙදීමට හෝ නාගරික මධ්‍යස්ථානවලට සංක්‍රමණය වීමට යොමු වේ. මෙය ඔවුන්ගේ අධ්‍යාපනයට බාධා කරනවා පමණක් නොව, එහි වටිනාකම පිළිබඳ කලකිරීමක් ද ඇති කරයි. බදුල්ල දිස්ත්‍රික්කයේදී, වතු ප්‍රජාවන්හි පිරිමි ළමයින් විධිමත් අධ්‍යාපනයෙන් ඉවත් වීමට හේතුව වී ඇත්තේ, එය සීමිත ආර්ථික ප්‍රතිලාභ ලබා දෙන බවට ඔවුන් අතර ඇති මතය නිසාය.

මෙම ප්‍රවණතාව විශේෂයෙන් කැපී පෙනෙන්නේ වැඩිහිටි පිරිමි ළමයින් අතර වන අතර, ඔවුහු බොහෝ විට පාසලෙන් ඉවත් වී තේ වතු හෝ වෙනත් ශ්‍රමය දැඩි ලෙස අවශ්‍ය වන අංශවල පූර්ණ කාලීන රැකියාවක් කිරීමට පටන් ගනිති. මඩකලපුව සහ මුලතිව් දිස්ත්‍රික්කවල පිරිමි ළමයින් අවිධිමත් ප්‍රාදේශීය රැකියාවලට යොමු වන අතර, අවුරුදු 14 සිට 15 දක්වා බොහෝ දෙනෙක් පාසල් අධ්‍යාපනය අතහැර දෛනික කම්කරුවන් ලෙස වැඩ කරති. මෙම කාර්යය හරහා, ඔවුහු නීති විරෝධී දේශීය මධ්‍යසාරයක් වන 'කසිප්පු' වෙත පවා යොමු වෙති. බොහෝ විට ඇබ්බැහි වී පසුව ඔවුන්ගේ පුරුද්ද වෙනුවෙන් මුදල් සෙවීම සඳහා කසිප්පු නිෂ්පාදනය හෝ මත්ද්‍රව්‍ය විකිණීම වැනි නීති විරෝධී ක්‍රියාකාරකම්වල නිරත වෙති.

බොහෝ ප්‍රතිචාර දැක්වූවන් උතුරු නැගෙනහිර මත්ද්‍රව්‍ය සහ මධ්‍යසාර අර්බුදය වසංගතයක් බවට පත්ව ඇතැයි විස්තර කළ අතර එය පිරිමි ළමයින්ට සහ තරුණයින්ට සෘජුවම බලපායි. වැඩිවන ප්‍රවණ්ඩත්වය, දික්කසාද සහ ස්ත්‍රී දූෂණ හරහා කාන්තාවන්ට සහ ගැහැණු ළමයින්ට වක්‍රව බලපායි. මත්ද්‍රව්‍ය ආශ්‍රිත අපරාධ සඳහා පොලිස් ක්‍රියාමාර්ග හෝ අධිකරණ නඩු පැවරීම් සිදු නොවන බව කිහිප දෙනෙක් පෙන්වා දුන්හ. කලාපයේ දෙමළ සහ මුස්ලිම්වරුන් අතර පොදු විශ්වාසයක් වන දෙමළ ප්‍රදේශවලට හිතාමතාම මත්ද්‍රව්‍ය හඳුන්වා දෙනු ලබන්නේ ඊළඟ පරම්පරාවේ අධ්‍යාපනය, ප්‍රගතිය සහ අනාගත අපේක්ෂාවන් අඩපණ කිරීම සඳහා බව ඔප්පු කිරීමට සහාය වන සාක්ෂියක් ලෙස මෙම තත්වය පුළුල් ලෙස සැලකේ. මෙම දැක්ම රජය තමන්ට අසාධාරණ ලෙස සලකන බවට ඇති හැඟීම් ශක්තිමත් කරයි. රාජ්‍ය ආයතන සමග සමාජ සහජීවනය සහ විශ්වාසය තවදුරටත් ඛාදනය කරයි.

> "අපේ ජනතාව පහත් කර තැබීමට ඔවුන් අටවා ඇති මෙම උගුලෙන් බේරීමට සමත් වන්නේ තරුණ තරුණියන් ඉතා ස්වල්ප දෙනෙකු පමණයි."
>
> - කේතීස්, පිරිමි, අවුරුදු 24, මුලතිව්

අධ්‍යාපනික ප්‍රතිඵලවල කලාපීය විෂමතා

උතුරු සහ නැගෙනහිර පළාත් (මුලතිව් සහ මඩකලපුව)

මුලතිව් සහ මඩකලපුව දිස්ත්‍රික්කවල, ගැටුම්වල උරුමය මගින් අධ්‍යාපන ප්‍රතිඵල හැඩගැස්වීම දිගටම සිදු වේ. මෙම කලාපවල පාසල්වල බොහෝ විට ප්‍රමාණවත් යටිතල පහසුකම් සහ ඉගැන්වීමේ කාර්ය මණ්ඩල නොමැති අතර, එය සැලකිය යුතු අධ්‍යාපන බාධක නිර්මාණය කරයි. දේශගුණික විපර්යාස හේතුවෙන් ගංවතුර සහ නියඟයේ වාර ගණන වැඩි වීමෙන් මෙම අභියෝග තීව්‍ර වේ. එය පාසල් පැමිණීමට බාධා කරන අතර අධ්‍යාපනයට වඩා ගෘහස්ථ වගකීම්වලට ප්‍රමුඛත්වය දීමට දරුවන්ට බල කරයි. මෙම කලාපවල ගැහැණු ළමයින් අමතර අභියෝගවලට මුහුණ දෙන අතර, අඩු වයස් විවාහ සහ රැකවරණ බර ඒ අතර ප්‍රමුඛය. පිරිමි ළමයින් රැකියා සඳහා නාගරික මධ්‍යස්ථාන වෙත සංක්‍රමණය වීමට වැඩි ඉඩක් ඇති අතර, ග්‍රාමීය පාසල්වලට ඇතුළත් වීමේ අනුපාතය අඩු වේ.

දකුණු පළාත (හම්බන්තොට)

හම්බන්තොට දිස්තික්කයෙහි, දේශගුණික විපර්යාස අධ්‍යාපනයට ප්‍රබල බලපෑමක් ඇති කර තිබේ. විශේෂයෙන් ධීවර හෝ කෘෂිකාර්මික කටයුතුවලින් තම පවුල් නඩත්තු කිරීම සඳහා බොහෝ විට පාසලෙන් ඉවත් වීමට පිරිමි ළමයින්ට සිදු වේ.

මෙම කලාපයේ ගැහැණු ළමයින් ආර්ථික පීඩනයන්ට මුහුණ දෙන්නේ අඩුවෙන් නමුත් ද්විතීයික පාසල්වලට ප්‍රවේශ වීමේ දුර්වලතාව සහ ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවයට සංවේදී නොවන පහසුකම් හේතුවෙන් ඔවුන් තවදුරටත් සිටින්නේ අවාසි සහගත තත්වයකය. සෘතුමය ජල හිඟය අධ්‍යාපනය තවදුරටත් කඩාකප්පල් කරයි. මන්ද, පාසල් සනීපාරක්ෂක පහසුකම් භාවිතයට අයෝග්‍ය වන අතර, සිසුන්ට පන්තිවලට යාම වෙනුවට ජලය ලබා ගැනීමට කාලය ගත කිරීමට බල කෙරෙයි.

ඌව පළාත (බදුල්ල)

බදුල්ල දිස්ත්‍රික්කයෙහි, වතු ආර්ථිකය තරුණ අධ්‍යාපනය සඳහා සුවිශේෂ අභියෝග නිර්මාණය කරයි. තේ වතුවල වැඩ කිරීම සඳහා පිරිමි ළමයින් බොහෝ විට පාසලෙන් ඉවත් කරනු ලබන අතර, ගැහැණු ළමයි අඩු වයස් විවාහ පීඩනයන්ට සහ ද්විතීයික අධ්‍යාපනය සඳහා සීමිත ප්‍රවේශයකට මුහුණ දෙති. ගෘහස්ථ ආදායම අඩු කිරීමෙන් සහ විශේෂයෙන් කෘෂිකාර්මික ආතතියෙන් පෙළෙන කාලවලදී ළමා ශ්‍රමයේ අවශ්‍යතාවය වැඩි කිරීමෙන් දේශගුණික විපර්යාස මෙම ගැටලු උග්‍ර කරයි.

3.5 දැනටමත් බිඳෙනසුලු සෞඛ්‍ය සේවා පද්ධතියක දෝෂ ගැඹුරු කරන දේශගුණික විපර්යාස

මාර්ග සාරාංශය: නිදන්ගත අරමුදල් ඌනතාවය, දුර්වල වීම සහ අසමානතාවයෙන් සමන්විත ශ්‍රී ලංකාවේ සෞඛ්‍ය සේවා පද්ධතිය, විශේෂයෙන් ග්‍රාමීය සහ ආන්තික ප්‍රදේශවලදී වැඩිවන පීඩනයකට ලක්ව ඇත. මුලතිව් සහ මඩකලපුව වැනි දිස්ත්‍රික්කවල සෞඛ්‍ය පද්ධතිය වෛද්‍ය කාර්ය මණ්ඩලය, ඖෂධ සහ රෝග විනිශ්චය උපකරණවල දැඩි හිඟය වැනි ගැටලුවලට මුහුණ දෙන අතර, බොහෝ දෙනෙකුට මිල අධික පෞද්ගලික ඔසුසැල් මත විශ්වාසය තැබීමට හෝ ප්‍රතිකාර සම්පූර්ණයෙන්ම අත්හැරීමට සිදු වේ. බහුමාන දරිද්‍රතාවයේ ප්‍රධාන සාධක ලෙස හඳුනාගෙන ඇති මෙම පද්ධතිමය අඩුපාඩු හේතුවෙන් දේශගුණික විපර්යාස මගින් සෞඛ්‍ය සේවා පද්ධතිය දේශගුණයට අදාළ අභියෝගවලට අනුවර්තනය වීමට තබා, දෛනික අවශ්‍යතා සපුරාලීමටවත් ප්‍රමාණවත් ලෙස සකස් නොවේ. වාහක මගින් බෝවන රෝග, මන්දපෝෂණය සහ මානසික සෞඛ්‍ය ගැටලු වැනි සෞඛ්‍ය අවදානම් තීව්‍ර කිරීමෙන් දේශගුණික විපර්යාස මගින් මෙම අවදානම් උග්‍ර කරයි. අධික බරක් පැටවී තිබීම සහ සම්පත් ඌනතාව හේතුවෙන් සෞඛ්‍ය පද්ධතිය මෙම නැගී එන පීඩනවලට ප්‍රතිචාර දැක්වීමට අරගල කරන අතර, ආන්තික කාලගුණික සිදුවීම් සෞඛ්‍ය සේවා යටිතල පහසුකම් සහ ප්‍රවේශයට තවදුරටත් බාධා කරයි. මෙම බිඳෙනසුලු පදනම හේතුවෙන් ශ්‍රී ලංකාවේ සෞඛ්‍ය සේවා පද්ධතිය බාහිර කම්පන අවශෝෂණය කර ගැනීමට වැඩි වැඩියෙන් අසමත් වන අතර, සත්කාර ගුණාත්මකභාවය සහ ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව තවදුරටත් අවදානමට ලක් වේ.

දේශගුණික විපර්යාස විසින් සෞඛ්‍ය අවදානම් වැඩි කිරීම

ශ්‍රී ලංකාවේ සෞඛ්‍ය සේවා පද්ධතිය සැලකිය යුතු අභියෝගවලට මුහුණ දෙන අතර, ප්‍රමාණවත් අරමුදල් නොමැතිකම, කාර්ය මණ්ඩල හිඟය සහ අසමාන ප්‍රවේශය හේතුවෙන් එය වඩ වඩාත් පීඩාවට පත් වේ. දේශගුණික විපර්යාස මෙම පීඩන තවත් උග්‍ර කරයි. මන්ද ඉහළ යන උෂ්ණත්වය, අක්‍රමවත් වර්ෂාපතනය සහ ජල හිඟය ඩෙංගු සහ නිදන්ගත වකුගඩු රෝග (කණෘම) වැනි රෝග පැතිරීමට දායක වන අතර, අධික තාපය කෘෂිකාර්මික සේවකයින් සහ ග්‍රාමීය පවුල් සඳහා අවදානම් නිර්මාණය කරයි. ආර්ථික දුෂ්කරතා සහ දක්ෂ වෛද්‍යවරුන් සංක්‍රමණය වීම වතු කම්කරුවන් සහ කාන්තා නායකත්වයෙන් යුත් පවුල් වැනි අවදානමට ලක්විය හැකි කණ්ඩායම්වලට තවදුරටත් බලපාන අතර, වර්ධනය වන සෞඛ්‍ය ඉල්ලීම් සමඟ සාර්ථකවකට යුතු කිරීමේ හැකියාව සීමා වේ.

සෞඛ්‍යයට දේශගුණික බලපෑම්

දේශගුණික විපර්යාස හේතුවෙන් අවදානම් වැඩි වෙමින්, නව සෞඛ්‍ය අවදානම් නිර්මාණය වෙමින් සහ පැරණි ඒවා නරක අතට හැරෙමින් පවතී. දිගු නියඟ, අක්‍රමවත් වර්ෂාපතනය සහ ඉහළ යන උෂ්ණත්වය ජල හිඟය සහ තාප ආතතිය නිර්මාණය කරන අතරම CKDu වැඩිවීමට ද හේතු වේ. ගංවතුර සහ නියඟ විසින් ක්ෂණික අනතුරු සහ දිගු කාලීන සෞඛ්‍ය බලපෑම් යන දෙකම රැගෙන එන අතර, ශ්‍රී ලංකාවේ වාර්ෂිකව ඇමරිකානු ඩොලර් මිලියන 19ක් වන ඇස්තමේන්තුගත සෞඛ්‍ය සේවා වියදම් වැය වේ (ද අල්විස් සහ වෙනත් අය 2019). මෙම සිදුවීම් නිතර නිතර හා දරුණු ලෙස වර්ධනය වන විට, ඒවායේ හානිය මානව හා ආර්ථික යන දෙඅංශයෙන්ම වැඩි වන අතර, කාන්තාවන් සහ සුළු ජාතීන් ඇතුළුව වඩාත්ම ආන්තික වූවන් අඛණ්ඩ අවදානම් චක්‍රයකට කොටු කරනු ලැබේ. එහිදී බිඳෙනසුලු සෞඛ්‍ය සේවා පද්ධති සහ දේශගුණික බලපෑම් එකිනෙකාට පෝෂණය කරගනිමින් තත්වය තව තවත් නරක අතට හරවයි.

දේශගුණික විපර්යාස නිසා ඇතිවන සෞඛ්‍ය උවදුරු

වාහක මගින් බෝවන රෝග:
මඩකලපුව වැනි දිස්ත්‍රික්කවල අක්‍රමවත් වර්ෂාපතනය සහ දුර්වල අපද්‍රව්‍ය කළමනාකරණය ඩෙංගු සහ මැලේරියාව වැනි මදුරුවන්ගෙන් බෝවන රෝග වැඩිවීමට දායක වී ඇත. ඉහළ උෂ්ණත්වය, මෝසම් වර්ෂාපතනය සහ වැඩිවන ආර්ද්‍රතාව මදුරු ගහනය වර්ධනය වීමට සුදුසු තත්වයන් නිර්මාණය කරයි. දරුණු හා පුළුල් ලෙස පැතිර යන වසංගත බොහෝ විට සිදු වන්නේ ප්‍රමාණවත් නොවන ඝන අපද්‍රව්‍ය බැහැර කිරීම සහ දුර්වල ජලාපවහන පද්ධති ඇතුළු බහුවිධ පාරිසරික සාධකවල සංකීර්ණ අන්තර් ක්‍රියාකාරිත්වය මගිනි. අනාගත දේශගුණික තත්ත්වයන් යටතේ සැලකිය යුතු අවදානම් ඇති කිරනු ඇතැයි අපේක්ෂිත වාහක මගින් බෝවන රෝග අතර ඩෙංගු, ලෙප්ටොස්පයිරෝසිස් සහ ලීෂ්මේනියාසිස් වේ(ජෙල්ඩින් 2025).

රෝග සම්ප්‍රේෂණය වැඩි වීම:
දේශගුණික තත්ත්වයන් කෘමීන්, ගොළුබෙල්ලන් හෝ වෙනත් සීතල-ලේ සහිත සතුන් හරහා සම්ප්‍රේෂණය වන රෝගවලට දැඩි ලෙස බලපාන බවත්, දේශගුණික විපර්යාස සම්ප්‍රේෂණ සෘතු දිගු කිරීමට සහ භූගෝලීය පරාසයන් වෙනස් කිරීමට ඉඩ ඇති බවත් අධ්‍යයනවලින් ඉස්මතු වේ.

ජල හිඟය සහ වකුගඩු රෝගය:
ශ්‍රී ලංකාව ඉහළ ගංවතුර අවදානම්වලට පමණක් නොව, අසමාන කලාපීය සහ සෘතුමය වර්ෂාපතන රටා හේතුවෙන් දැඩි ජල හිඟයකටද මුහුණ දෙයි. වාර්ෂික වර්ෂාපතන පරිමාවන් ඉහළ මට්ටමක තිබියදීත්, ජල හිඟයන් නිතර රටට බලපායි. ඉහළ විමෝචන තත්වයන් යටතේ, ශ්‍රී ලංකාව සියවසේ මැද භාගය දක්වා මධ්‍යම සිට ඉහළ මට්ටම දක්වා වන ජලය සම්බන්ධ පීඩනයක් පවත්වා ගනු ඇතැයි අපේක්ෂා කෙරේ. දැනටමත්, බදුල්ල සහ මුලතිව් වැනි ප්‍රදේශවල දීර්ඝ කාලීන නියඟයන් නිසා ප්‍රජාවන්ට අනාරක්ෂිත ජල මූලාශ්‍ර මත යැපීමට සිදු වී තිබේ. එය වකුගඩු රෝගය ඉහළ යාමට දායක වේ. කෘෂි රසායනික දූෂණය මෙම ගැටලුව තවදුරටත් උග්‍ර කරයි. එමඟින් වකුගඩු රෝගය ගොවි ප්‍රජාවන් අතර නිහඬ වසංගතයක් බවට පත් කරයි.

ශ්‍රී ලංකාවේ ජනගහනයෙන් 8% ත් 21% ත් අතර ප්‍රමාණයකට CKDu බලපාන අතර, සමහර ගොවි ප්‍රජාවන් වාර්තා කරන පරිදි තරුණ පිරිමින් 5දෙනෙකුගෙන් 1 අයෙකුට වකුගඩු හානි සිදුවී ඇත. භයානක ලෙස, මෙම ප්‍රජාවන්හි ළමුන්ගෙන් 5-10% අතර ප්‍රතිශතයක් වකුගඩු හානිවල මුල් සලකුණු පෙන්නුම් කරයි (මැන්ඩාවිලි 2024). උතුරු මැද සහ වයඹ පළාතේ දිස්ත්‍රික්කවල ජනගහනයෙන් අවම වශයෙන් 10%ක් සැලකිය යුතු ලෙස අවදානමට ලක්විය හැකි කණ්ඩායමට ඇතුළත් වේ (ගෙල්ඩින් 2025). නිදසුනක් වශයෙන්, ඔවුන්ගේ රැකබලා ගැනීමේ භූමිකාවන් සහ සෞඛ්‍ය සේවා සඳහා සීමිත ප්‍රවේශය හේතුවෙන් කාන්තාවෝ ඉහළ අවදානම්වලට මුහුණ දෙති. ආපදාවන්හිදී, ඔවුන් බොහෝ විට තමන්ගේම අවශ්‍යතාවලට වඩා තම පවුල්වල අවශ්‍යතාවලට ප්‍රමුඛත්වය දෙන අතර, ඔවුන් සෞඛ්‍ය සංකූලතාවලට ගොදුරු වීමේ අවදානම ඉහළ යයි.

ඒ හා සමානව, දැනටමත් කටුක සේවා තත්වයන්ට නිරාවරණය වී ඇති ග්‍රාමීය කෘෂිකාර්මික සේවකයින්, අධික උෂ්ණත්වයට සහ දූෂිත ජලයට දිගු කාලයක් නිරාවරණය වීම හේතුවෙන් තාප ආතතිය සහ CKDu අවදානම වැඩි වේ.

අධික තාපය:
ඉහළ ආර්ද්‍රතාවය සමඟ ඒකාබද්ධ වන දිවා කාලයේ අධික උෂ්ණත්වය, විශේෂයෙන් 35°C ඉක්මවන විට සැලකිය යුතු සෞඛ්‍ය අවදානම් නිර්මාණය වේ. ශ්‍රී ලංකාවේ වියළි කලාපයේ, විශේෂයෙන් උතුරු මැද පළාතේ මෙම තත්වයන් තියුණු ලෙස වැඩි වනු ඇතැයි පුරෝකථනය කර ඇත. ගෘහස්ථ තාපය දැනටමත් නාගරික අවකාශයන්හි වැඩවලට බලපාන අතර පාසල්වලට ක්‍රීඩා කටයුතු අත්හිටුවීමට සිදු වී තිබේ. මේ අතර, එළිමහන් සේවකයින්, විශේෂයෙන් කාන්තාවන්, කෘෂිකාර්මික හා ගෘහාශ්‍රිත කාර්යයන් අතරතුර දිගුකාලීනව තාපයට නිරාවරණය වීම සමඟ පොරබදමින් මෙම ආන්තික තත්වයන්ගේ බර දරා ගනී.

ඉහළ විමෝචන දේශගුණික තත්වයක් යටතේ, උතුරු මැද පළාතට කෙටි කාලීනව 35°C ට වැඩි තාප දර්ශකයක් සහිත අමතර දින 45ක් අත්විඳිය හැකි අතර මධ්‍ය කාලීනව එය මාස 4 දක්වා ඉහළ යා හැකිය. ග්‍රීෂ්ම මාසවලදී වඩාත්ම නාටකාකාර වැඩිවීම් අපේක්ෂා කරන අතර, කලාපයේ උණුසුම් හා තෙතමනය සහිත තත්වයන් පෙර නොවූ විරූ පරිදි වැඩි වේ. වඩාත් අවදානමට ලක්විය හැකි අය දැනටත් මුහුණ දෙන අභියෝග මෙමගින් තවදුරටත් තීව්‍ර වේ.

බිඳෙනසුලු බව උග්‍ර කරන ආර්ථික අභියෝග

2022 ආර්ථික අර්බුදය ශ්‍රී ලංකාවේ සෞඛ්‍ය සේවා පද්ධතියට ප්‍රහාරයක් එල්ල කළ අතර, දේශගුණික විපර්යාස හේතුවෙන් ඇති වන සෞඛ්‍ය තර්ජනවලට මුහුණ දීමට එය ප්‍රමාණවත් ලෙස හැඩගැසුනේ නැත. නරක අතට හැරෙන ආර්ථිකය දක්ෂ වෛද්‍යවරුන්ගේ නික්මයාමට ද හේතු වී ඇති අතර, වෛද්‍ය කාර්ය මණ්ඩලයේ දැඩි හිඟයත් සමග දැනටමත් බිඳෙනසුලු පද්ධතියෙහි ආතතිය තීව්‍ර වී ඇත.

විදේශයන්හි අධ්‍යාපනය ලබන ශ්‍රී ලාංකික වෛද්‍ය සිසුන් ඔවුන්ගේ සත්කාරක රටවල රැඳී සිටීමේ ආකර්ෂණය වැඩි වී ඇත. ඉහළ වැටුප්, වඩා හොඳ ජීවන තත්වයන් සහ වැඩි රැකියා අවස්ථා එයට හේතුවයි. ඒ සමඟම, දේශපාලන හා ආර්ථික අස්ථාවරත්වය වැනි සාධක, ශ්‍රී ලංකාවේ රැකියා අවස්ථා හිඟය සමඟ එක්ව, විදේශයන්හි රැඳී සිටීමට ඔවුන් ගත් තීරණය තවදුරටත් තහවුරු කරයි (අබේසූරිය සහ තවත් අය, 2023; FDG 2025).

2023 දී, වෛද්‍ය විශේෂඥවරුන් 2,000ක් රට තුළ සේවයේ යෙදුණු අතර එය ජාතික අවශ්‍යතාවෙන් අඩක් විය (මාධවී 2023). බදුල්ල දිස්ත්‍රික්කයේ වතුකරයේ බොහෝ වතුවල ප්‍රජාවන්ට සුදුසුකම් ලත් වෛද්‍යවරුන් සඳහා ප්‍රවේශය නොමැති අතර ඒ වෙනුවට වෛද්‍ය සහායකයින් විසින් පවත්වාගෙන යනු ලබන බෙහෙත් ශාලා මත රඳා පවතින්නට ඔවුන්ට සිදු වේ. ඔවුන් බොහෝ විට නිසි සුදුසුකම් නොමැති අය ලෙස සැලකේ. රෝග වැළැක්වීමේ සත්කාර, කාලෝචිත රෝග විනිශ්චය සහ දැරිය හැකි ප්‍රතිකාර සඳහා ප්‍රවේශය නොමැති බැවින්, දේශගුණික විපර්යාසයන්ට ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව ගොඩනගානැගීමට ප්‍රජාවන්ට ඇති හැකියාව මෙම පද්ධතිමය දුර්වලතා හේතුවෙන් සීමා වේ.

ප්‍රතිසාධනය සහ නොනවතින අභියෝග

උද්ධමනය සම්බන්ධයෙන් කටයුතු කිරීම සහ මූල්‍ය කළමනාකරණය වැඩිදියුණු කිරීම සඳහා වන පියවර ඇතුළුව ශ්‍රී ලංකාවේ මෑත කාලීන ආර්ථික ස්ථාවරත්වය, සම්පත් ලබා ගැනීමේ හැකියාව වැඩිදියුණු කිරීම සහ තීරණාත්මක හිඟයන් විසඳීම මගින් සෞඛ්‍ය අංශය ශක්තිමත් කිරීම සඳහා යහපත් තත්වයක් නිර්මාණය කරයි. 2022දී ඒක පුද්ගල සෞඛ්‍ය සේවා වියදම ඇමරිකානු ඩොලර් 145ක් වූ අතර, රජයේ 2025 අයවැයෙන් සෞඛ්‍ය අංශය සඳහා වෙන් කිරීම රුපියල් බිලියන 604ක් (ආසන්න වශයෙන් ඇමරිකානු ඩොලර් බිලියන 2 ක්) විය. එය වැඩිදියුණු කිරීම් සම්බන්ධයෙන් යම් බලාපොරොත්තුවක් ලබා දෙයි. සම්පත් බෙදා හැරීමේ අකාර්යක්ෂමතාව සහ ග්‍රාමීය ප්‍රදේශවල ප්‍රමාණවත් යටිතල පහසුකම් නොමැතිකම ඇතුළු අඛණ්ඩ ව්‍යුහාත්මක ගැටලු ප්‍රගතියට බාධා කරමින් පවතී.

අසමාන ප්‍රවේශය සහ ආන්තික ප්‍රජාවන්

ශ්‍රී ලංකාවේ දේශගුණය ආශ්‍රිත සෞඛ්‍ය අවදානම් බොහොමයක් කෙටි කාලීනව සහ මධ්‍ය කාලීනව නරක අතට හැරෙනු ඇතැයි පුරෝකථනය කර තිබේ. විශේෂයෙන් එළිමහන් කම්කරුවන්, වැඩිහිටියන්, ගර්භනී කාන්තාවන්, ළමුන් සහ පෙර සිට පවතින සෞඛ්‍ය අවදානම් ඇති පුද්ගලයින් වැනි විශේෂිත ප්‍රජා කණ්ඩායම්වල මරණ සහ රෝගාබාධ අවදානම් කෙටි කාලීනව ඉහළ යනු ඇත (ජෙල්ඩින් 2025). සෘජු අවදානම්වලට අමතරව, වක්‍ර අවදානම් ද තිබේ. මානසික සෞඛ්‍ය ගැටලු සහ සියදිවි නසාගැනීම් ඒවාට ඇතුළත් වේ.

කාන්තාවන් නායකත්වය දරන කුටුම්භ, වතු කම්කරුවන් සහ වාර්ගික සුළුතරයන් ඇතුළු ආන්තික කණ්ඩායම් දැඩි සෞඛ්‍ය අසමානතාවයන්ට මුහුණ දෙති. එබැවින් දේශගුණික විපර්යාස හේතුවෙන් ඇතිවන සෞඛ්‍ය අවදානම්වලට ගොදුරු වන කාන්තාවන්ට, රැකියාව සහ ගෘහ වගකීම් සමතුලිත කරමින්, සීමිත සහයෝගයක් සහිතව නොනවතින ආතතිය විඳදරා ගැනීමට සිදු වේ. එය බොහෝ විට මානසික සෞඛ්‍යය පිරිහීමට ද හේතු වේ. පිරිමින් සමාජ කවයන් හෝ මත්පැන් වෙත යොමු විය හැකි වුවද, කාන්තාවන්ට මෙම බර තනිවම දරා ගැනීමට සිදු වේ.

තේ වතුවල ප්‍රජාවන් මත්පැන් අනිසි භාවිතය, මත්ද්‍රව්‍ය භාවිතය සහ ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවය මත පදනම් වූ ප්‍රචණ්ඩත්වය ඇතුළු ඉහළ යන සමාජ අභියෝගවලට මුහුණ දෙයි. සමහර වතු හිමියන් විසින් සපයනු ලබන ළදරු පාසල් සහ වෛද්‍ය මධ්‍යස්ථාන වැනි මූලික සමාජ පහසුකම් බොහෝ විට ප්‍රමාණවත් නොවන බවටත්, ඒවා හුදෙක්ම කම්කරුවන් වතුකරයට බැඳ තබා ගැනීමට පමණක් නිර්මාණය කර ඇති බවටත් විවේචනය කෙරේ. සාමාන්‍යයෙන් බෙහෙත් ශාලාවලට වඩා මඳක් ඉහළ මට්ටමක ඇති වෛද්‍ය මධ්‍යස්ථානවල පුහුණු කාර්ය මණ්ඩලයක් නොමැති අතර නිසි රැකවරණයක් ලබා දීමට අපොහොසත් වේ. වතුකරය පෞද්ගලික දේපළක් බැවින්, රජයේ සේවාවන් මෙම ප්‍රජාවන් වෙත ළඟා දීම දුෂ්කර වන අතර, එය ඔවුන් තවදුරටත් හුදකලා කරයි. ගෘහස්ථ හිංසනය සහ ආරක්ෂිත අවකාශයන් නොමැතිකම නිසා අසමාන ලෙස පීඩාවට පත් වූ කාන්තාවන් මෙමගින් විශේෂයෙන් අවදානමට ලක්වන අතර, තරුණ ජනයා අධික වැඩ සහ හුදකලාවෙන් ඉහළ මට්ටමේ මනෝ සමාජීය ආතතියකට මුහුණ දෙති. එය මානසික සෞඛ්‍ය මැදිහත්වීම් සඳහා හදිසි අවශ්‍යතාව අවධාරණය කරයි. පාරිසරික හා සෞඛ්‍ය අභියෝග මතු කරන දුර්වල රෝහල් අපද්‍රව්‍ය කළමනාකරණය මඩකලපුවේ ප්‍රතිචාර දක්වන්නන් විසින් ගැටලුවක් ලෙස පෙන්වා දෙන ලදී.

ආපදා ප්‍රතිචාර යාන්ත්‍රණයන් බොහෝ විට ආන්තික කණ්ඩායම්වල නිශ්චිත අවශ්‍යතා සපුරාලීමට අසමත් වේ. අර්බුද අතරතුර ඔසප් සනීපාරක්ෂක නිෂ්පාදන සඳහා ප්‍රමාණවත් ප්‍රවේශයක් නොමැති බව කාන්තාවන් වාර්තා කරන අතර, ආබාධ සහිත ජනයා සෞඛ්‍ය සේවා පහසුකම් සම්බන්ධ සැලකිය යුතු බාධකවලට මුහුණ දෙති. සෞඛ්‍ය සේවා සැපයීමේ මෙම හිඩැස් විසින් අවදානම් ගැඹුරු කරන අතර දේශගුණික කම්පනවලින් සුවය ලැබීමට බාධා කරයි. සියල්ලන් ඇතුළත් කරගන්නා සෞඛ්‍ය ප්‍රතිපත්ති සහ සේවාවන් සම්බන්ධ තීරණාත්මක අවශ්‍යතා එමගින් ඉස්මතු කරයි.

හැඩගැසීමේ යාන්ත්‍රණ සහ දේශීය මුලපිරීම්

පද්ධතිමය අඩුපාඩු තිබියදීත්, ප්‍රජාවන් සෞඛ්‍ය අභියෝගවලට මුහුණ දීමේදී ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව පෙන්නුම් කර ඇත. මුලතිව්හි පවුල් නියඟ කාලවලදී පිරිසිදු ජලය සුරක්ෂිත කිරීම සඳහා සම්පත් ඒකරාශී කරන අතර, ප්‍රාදේශීය රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන කසළ කළමනාකරණ ව්‍යාපෘති මෙහෙයවයි. ඇතැමෙක් තම සෞඛ්‍යය සහ භූමිය විෂ සහිත රසායනික ද්‍රව්‍යවලින් ආරක්ෂා කර ගැනීම සඳහා කාබනික ගොවිතැනට යොමු වෙති. කෙසේ වෙතත්, ශක්තිමත් රජයේ සහයෝගයක් නොමැතිව, නරක අතට හැරෙන අර්බුදයක් මධ්‍යයේ මෙම උත්සාහයන් අවදානමට ලක්ව ඇත.

බදුල්ල දිස්ත්‍රික්කය, ශ්‍රී ලංකාව (c) ෆිලිස් එලාර්ට්ස්/අන්ප්ලෑශ්

4 ශ්‍රී ලංකාවේ පරිසර හා දේශගුණික විපර්යාස

මෙම කොටස ශ්‍රී ලංකාවේ දේශගුණික විපර්යාසවල වර්තමාන සහ අනාගත බලපෑම් ගවේෂණය කරන අතර, කෙටි කාලීන (2020-2039) සහ මධ්‍ය කාලීන (2040-2059) තත්වයන් කෙරෙහි අවධානය යොමු කරයි. නිරීක්ෂණය කරන ලද දේශගුණික දත්ත නැගෙනහිර ඇන්ග්ලියා විශ්ව විද්‍යාලයේ දේශගුණික පර්යේෂණ ඒකකය සහ මධ්‍යම පරාස කාලගුණ අනාවැකි සඳහා යුරෝපීය මධ්‍යස්ථානයේ කොපර්නිකස් දේශගුණික විපර්යාස සේවයේ (C3S) දත්ත ගබඩාව CDS වෙතින් ලබා ගන්නා ලද අතර, ඒ දෙකම වෙත ප්‍රවේශ වූයේ ලෝක බැංකුවේ දේශගුණික විපර්යාස දැනුම ද්වාරය හරහාය. ප්‍රක්ෂේපිත දේශගුණික දත්ත ලෝක දේශගුණික පර්යේෂණ වැඩසටහනේ CMIP6, යුගල කළ ආකෘති අන්තර් සංසන්දන ව්‍යාපෘතියේ 6 අදියර වෙතින් ලබා ගන්නා ලදී. කෙටි කාලීනව සහ මධ්‍ය කාලීනව ශ්‍රී ලංකාවේ දේශගුණය සහ ප්‍රවණතා සම්බන්ධ සම්පූර්ණ ක්‍රමවේදයක් සහ සවිස්තරාත්මක සමාලෝචනයක් සඳහා, ඇඩෙල්ෆි ආයතනය විසින් ශ්‍රී ලංකාව සඳහා අනුපූරක දේශගුණික බලපෑම් පැතිකඩක් නිල වශයෙන් ආරම්භ කරන ලදී.

4.1 වායු උෂ්ණත්වය

කලාපීය වශයෙන් විවිධ වර්ෂාපතන රටා සහිත ශ්‍රී ලංකාවේ උණුසුම්, නිවර්තන දේශගුණය තුළ, ඉහළ යන උෂ්ණත්වය ජීවනෝපායන්ට සැලකිය යුතු තර්ජන එල්ල කරයි. ඉහළ විමෝචන තත්වයක් යටතේ, කෙටි කාලීනව (2020-2039) 0.84 °C දක්වා සහ සියවස මැද භාගය වන විට (2040-2059) 1.64 °C දක්වා ප්‍රක්ෂේපනය කරන ලද සාමාන්‍ය උෂ්ණත්ව වැඩිවීමකට ශ්‍රී ලංකාව මුහුණ දෙයි. 35°C ට වැඩි තාප දර්ශක දින ගණන මාස 4 දක්වා වැඩි වේ (Geldin 2025).

අවදානමට ලක්විය හැකි නිෂ්පාදකයින් සම්බන්ධයෙන් මෙම විද්‍යාත්මක ප්‍රක්ෂේපණ දැනටමත් යථාර්ථයක් බවට පත්වෙමින් තිබේ. "උෂ්ණත්වය වැඩි වන බව අපට දැනටමත් දැනෙන අතර එය කුකුළන්ගේ වර්ධනයට බලපානවා," යි හිඹිලියාගහ මඩිත්ත (බදුල්ල දිස්ත්‍රික්කය) කුකුළු ගොවියෙකු පැවසීය. මෙම උණුසුම් වීම ඔහුගේ ලාභය තවදුරටත් අඩු කරනු ඇතැයි ඔහු බියෙන් පසු වේ. ඔහුගේ කුඩා පරිමාණ ව්‍යාපාර මෙහෙයුම වෙනුවෙන්, සිසිලන පද්ධති වැනි අනුවර්තන පියවර අනුගමනය කිරීම මූල්‍යමය වශයෙන් කළ නොහැකි දෙයකි. එවැනි දේශීය අත්දැකීම් පුළුල් ආර්ථික අනාවැකි සමඟ සමපාත වන අතර, දේශගුණික බලපෑම් හේතුවෙන් යාපනය වැනි උතුරු ප්‍රදේශවල ජීවන තත්ත්වය 10% දක්වා මට්ටමකින් බිඳවැටිය හැකි බව අධ්‍යයනවලින් යෝජනා වේ (ලෝක බැංකුව 2021b).

4.2 වර්ෂාපතනය වෙනස් වීම

නියඟය

ශ්‍රී ලංකාවේ වියළි කලාපය සහ පහතරට අතරමැදි කලාපය ජීවනෝපායන්ට බාධා කරන සහ අවදානම් උග්‍ර කරන නැවත නැවත සිදුවන නියඟයන්ට මුහුණ දෙයි. යල කෘෂිකාර්මික කන්නයේදී (මාර්තු-සැප්තැම්බර්), ගිනිකොනදිග වියළි කලාපය දිගු වියළි කාල පරිච්ඡේදයන්ට මුහුණ දෙන අතර, වයඹදිග වියළි කලාපය මහ කන්නයේදී (ඔක්තෝබර්-පෙබරවාරි) ඒ සමාන අභියෝගවලට මුහුණ දෙයි. මෙම නියඟයන් වර්ෂාවෙන් පෝෂණය වන කෘෂිකර්මාන්තයට, විශේෂයෙන් වී වගාවට දැඩි ලෙස බලපාන අතර බෝග අසාර්ථක වීමට සහ ආර්ථික පීඩනයට හේතු වේ. හම්බන්තොට ගොවීන්ට මෙනේරි වැනි නියඟයට ඔරොත්තු දෙන බෝග වෙත මාරු වීමට බල කෙරී ඇති නමුත් දැරිය හැකි මිලකට බීජ සහ තාක්ෂණික දැනුම සඳහා ප්‍රවේශය සීමිත වීම බාධාවක් වී ඇත. ඉහළ විමෝචන තත්වයන් යටතේ දේශගුණික ප්‍රක්ෂේපණ විසින් පෙන්නුම් කරන්නේ නියඟ අවදානම තීව්‍ර වන බවයි. විශේෂයෙන් වියළි කලාපයේ, යල කන්නයේ ජල හිඟය තවත් නරක අතට හැරෙනු ඇතැයි අපේක්ෂා කෙරේ. ඒ හා සමානව, මහ කන්නයේ වැඩිවන වර්ෂාපතන විචල්‍යතාවක් දැකිය හැකි අතර, කෘෂිකාර්මික ඵලදායිතාවයට තවදුරටත් තර්ජනයක් එල්ල වේ.

නියඟයේ බලපෑම් විශේෂයෙන් කාන්තාවන්ට දරුණු අන්දමින් බලපාන අතර, ඔවුන්ට බොහෝ විට ගෘහස්ථ ජල අවශ්‍යතා කළමනාකරණය කිරීමේ සහ කෘෂිකාර්මික ශ්‍රමයට දායක වීමේ ද්විත්ව බර දරන්නට සිදු වේ. මොනරාගල ප්‍රදේශයේ, කාන්තා ගොවීන් වාර්තා කරන්නේ වියළි කාලවලදී ජලය ලබා ගැනීම සඳහා දිගු දුරක් ඇවිදීම නිසා ආදායම් උත්පාදන කටයුතු සඳහා ඔවුන්ගේ කාලය අඩු වන අතර වනජීවී තර්ජන සහ ලිංගික ප්‍රචණ්ඩත්වය වැනි භෞතික අවදානම්වලට ද ඔවුහු නිරාවරණය වෙති.

උතුරු පළාතේ ජාල ගැලීම් තත්වයක් (c) ඊස්වරන් අරුල්කුමාර්

ගංවතුර

ශ්‍රී ලංකාව ගංවතුර වැනි නැවත නැවත සිදුවන අභියෝගවලට මුහුණ දෙන අතර, අධික මෝසම් වැසි, දේශගුණික විපර්යාස සහ අප්‍රමාණවත් කාලගුණ නිරීක්ෂණ මගින් එය උග්‍ර වේ. ඒවා රට තුළ නැවත නැවත සිදුවන ස්වාභාවික ව්‍යසනයන් වන අතර එය තවදුරටත් තීව්‍ර වනු ඇතැයි අපේක්ෂා කෙරේ. ශ්‍රී ලංකාව නැගෙනහිර, උතුරු සහ උතුරු මැද පළාත්වල නිවර්තන සුළි කුණාටුවලට ද නිරාවරණය වේ (Geldin 2025). ඉහළ ගංවතුර අවදානමක් ද පවතී.

2024 මැයි සිට ජුනි දක්වා කාලය තුළ, අධික වර්ෂාව, ගංවතුර, තද සුළං සහ නායයෑම් හේතුවෙන් දිස්ත්‍රික්ක 25න් 20කටම දැඩි හානියක් සිදු වූ අතර, නිවාස 12,000කට වැඩි ප්‍රමාණයකට හානි සිදු විය. පුද්ගලයින් 6,000ක් ඉවත් කිරීමට සිදු විය (OCHA 2024). මෙම ගංවතුර හේතුවෙන් සිසුන්ගේ අධ්‍යාපනය අඩාල වූ අතර, දහස් ගණනක් අවතැන් වී ජීවිත හානි ද සිදු වූ අතර, ප්‍රධාන මාර්ග ජලයෙන් යටවීම, කුඹුරුවලට හානි වීම සහ ජලාශ වාන් දැමීම හේතුවෙන් ගංවතුර තවත් උග්‍ර විය. ජලාශ පිටාර ගැලීම සහ නිසි යටිතල පහසුකම් නොමැතිකම හේතුවෙන් ගැටලුව සංකීර්ණ වී ඇති අතර, ප්‍රවාහනය, ජීවනෝපායන් සහ දෛනික කටයුතුවලට බාධා එල්ල වී තිබේ.

මෙම ආන්තික කාලගුණික සිදුවීම්වල බලපෑම් ගැඹුරින් ම ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවය මත පදනම් වේ. විශේෂයෙන් ග්‍රාමීය ප්‍රදේශවල කාන්තාවන්, පවුලේ අය රැකබලා ගැනීම, ජලය සුරක්ෂිත කිරීම සහ ගෘහ සම්පත් කළමනාකරණය කිරීම සඳහා බොහෝ විට වගකිව යුතු බැවින්, ඔවුහු ඉහළ අවදානම්වලට මුහුණ දෙති. මේ සියල්ල ගංවතුර සමයේදී වඩාත් අභියෝගාත්මක වේ. ගර්භනී කාන්තාවන් සහ කිරි දෙන මව්වරුන් අමතර සෞඛ්‍ය අවදානම් සහ සංචලතා අභියෝගවලට මුහුණ දෙන අතර, අධ්‍යාපනය කඩාකප්පල් වූ ගැහැණු ළමයින් පාසලෙන් ඉවත් වීමට ඉඩ ඇත. අනෙක් අතට, පිරිමින් බොහෝ විට යටිතල පහසුකම් නැවත ගොඩනැගීම හෝ අතරමං වූ පුද්ගලයින් බේරා ගැනීම වැනි ශාරීරික වශයෙන් වෙහෙසකර කාර්යයන් භාර ගනී. එමඟින් ඔවුන් භෞතික අවදානම්වලට නිරාවරණය විය හැකිය. අනුවර්තනය වීමේ හැකියාවන් ද වෙනස් වේ. කාන්තාවන්ගේ ප්‍රතිචාර දැක්වීමේ හැකියාව බොහෝ විට සම්පත් වෙත ඇති සීමිත ප්‍රවේශය, තීරණ ගැනීමේ බලය සහ සංචලනය මගින් සීමා වේ. පිරිමින්ට මූල්‍ය සම්පත් හෝ බාහිර ජාල වෙත වැඩි ප්‍රවේශයක් තිබිය හැකි නමුත්, ප්‍රාථමික ආදායම් උපයන්නන් වීමේ පීඩනයට මුහුණ දෙන්නට සිදු වේ.

4.3 පාංශු හායනය

පසෙහි pH අගය වෙනස් වීම සහ ඛාදනය ඇතුළු පස හායනය ශ්‍රී ලංකාවේ උග්‍ර වෙමින් පවතින අභියෝගයකි. බදුල්ලේ ගොවීන් වාර්තා කරන පරිදි අනපේක්ෂිත වර්ෂාපතනය සහ දුර්වල ඉඩම් කළමනාකරණ පිළිවෙත් විසින් පාංශු ඛාදනය වේගවත් කර තිබේ. කෘෂිකාර්මික ඵලදායිතාව අඩු වී ඇත. බොහෝ දෙනෙකුට සාම්ප්‍රදායික බෝග අතහැර දැමීමට සිදු වී තිබේ. මඩකලපුවේ, ගංගා සහ වෙරළබඩ ප්‍රදේශවල නියාමනය නොකළ වැලි කැණීම් හේතුවෙන් ගංඉවුරු අස්ථාවර වී, ජල සම්පත් ක්ෂය වී ඇති අතර, පාංශු ඛාදනය තවත් නරක අතට හැරී ඇත. මුලතිව්හි, නීති විරෝධී දැව කැපීම සහ ඉඩම් එළිපෙහෙළි කිරීම මගින් සිදු වන වනාන්තර විනාශය හේතුවෙන් පාංශු ඛාදනය උග්‍ර වී ඇත.

පාංශු ඛාදනය අධ්‍යයනය කිරීමට සහ විසඳීමට සහාය නොමැතිකම හේතුවෙන් ගොවීන්ට තිරසර විසඳුම් ක්‍රියාත්මක කිරීමට අවශ්‍ය මෙවලම් හෝ දැනුම ලබාගත නොහැකි බව ද ඔවුහු පෙන්වා දුන්හ (FGD 2025).

දේශගුණික ප්‍රක්ෂේපණවලින් පෙනී යන්නේ මෙම අභියෝග තීව්‍ර වීමට ඉඩ ඇති බවයි. ඉහළ විමෝචන අවස්ථා යටතේ, වර්ෂාපතන රටා වල වැඩිවන විචල්‍යතාව සහ නිතර සිදුවන ආන්තික කාලගුණික සිදුවීම්, විශේෂයෙන් බදුල්ල වැනි කඳුකර ප්‍රදේශවල පාංශු ඛාදනය උග්‍ර කරනු ඇතැයි අපේක්ෂා කෙරේ.

4.4 ආන්තික කාලගුණ සිදුවීම්

නායයෑම්

1992 සිට, ජාතික ගොඩනැගිලි පර්යේෂණ සංවිධානය ශ්‍රී ලංකාවේ නායයෑම් අවදානම් කලාපකරණ සිතියම් සකස් කර ඇති අතර එමඟින් අධි අවදානම් ප්‍රදේශ හඳුනා ගැනීමට හැකි වේ (ජයතිලක සහ ද සිල්වා 2018). මධ්‍යම කඳුකර කලාපයේ මෙන්ම තෙත් සහ අතරමැදි කලාපවල බෑවුම්, විශේෂයෙන් දෙවන අන්තර් මෝසම් කාලය තුළ සහ ඉන් පසු වහාම එළඹෙන කාලය තුළ මෙන්ම නිරිතදිග මෝසම් කාලය ආරම්භයේදී (Geldin 2025) නායයෑම් අවදානමට ලක්ව ඇත. මධ්‍යම කඳුකරයේ පිහිටි බදුල්ල දිස්ත්‍රික්කයේ ගොඩනැගිලි 24,419ක සමීක්ෂණයකදී, ගොඩනැගිලි 22,436ක් නායයෑම් අපේක්ෂා කළ හැකි ප්‍රදේශවල පිහිටා ඇති අතර, ගොඩනැගිලි 1,170ක් අධි අවදානම් කලාපයක පවතින බව හඳුනාගෙන ඇත (ජයතිලක සහ ද සිල්වා 2018).

නායයෑම් අවදානම් සහිත ප්‍රදේශවල නිවාසවලින් 72%ක් පමණ ග්‍රාමීය ප්‍රදේශවල පවතින අතර, 18%ක් වතු අංශවල සහ 10%ක් නාගරික ප්‍රදේශවල වේ (ජයතිලක සහ ද සිල්වා 2018). තවද, නායයෑම් අවදානම් සහිත ප්‍රදේශවල නිවාස බහුතරයක් විධිමත් අනුමැතියකින් තොරව ඉදිකර ඇති අතර දළ වශයෙන් 44%ක් බෑවුම් සහිත බෑවුම්වල පවා ඉදිකර ඇත (ජයතිලක සහ ද සිල්වා 2018). නායයෑම්වලට ඇති මෙම ඉහළ නිරාවරණය සමඟ ආපදා සූදානම ප්‍රමාණවත් නොවීම ද සම්බන්ධ වේ: අවදානම් සහිත ප්‍රදේශවල පදිංචිකරුවන්ගෙන් 81%ක් ප්‍රමාණවත් නොවන ආපදා සූදානම් උපදෙස් පිළිබඳ වාර්තා කළ අතර, පදිංචිකරුවන්ගෙන් 38%ක් තම ගම්මානවල ආපදා කළමනාකරණ කමිටු තිබේද යන්න නොදැන සිටියහ (ජයතිලක සහ ද සිල්වා 2018).

සුනාමි

2004 ඉන්දියානු සාගර සුනාමිය ශ්‍රී ලංකාවට විනාශකාරී බලපෑම් ඇති කළ අතර, 30,000ක් මරණයට පත්ව මිලියනයකට අධික පිරිසක් අවතැන් වූහ (Geldin 2025 & FGD 2025). ඇස්තමේන්තුවලට අනුව, ඉන්දුනීසියාව, ශ්‍රී ලංකාව සහ ඉන්දියාවේ සුනාමියෙන් පීඩාවට පත් ප්‍රදේශවල පිරිමින්ට වඩා හතර ගුණයකින් වැඩි කාන්තාවන් සංඛ්‍යාවක් මිය ගියහ (MacDonald 2005) සුනාමියේ බලපෑම් කලාපීය වශයෙන් වෙනස් වූ අතර, හානිවලින් තුනෙන් දෙකක් දෙමළ සහ මුස්ලිම් සුළුතර ජනගහනයන් සංකේන්ද්‍රණය වී ඇති උතුරු සහ නැගෙනහිර පළාත්වල සිදු විය (Kuhn 2009). ප්‍රජා මට්ටමේ දත්තවලින් පෙනී යන්නේ ආපදාවෙන් විනාශ වූ නිවාසවලින් 48%ක් දෙමළ ජනතාවටත්, 23%ක් මුස්ලිම් ජනතාවටත්, 29%ක් සිංහල ජනතාවටත් අයත් බවයි (Kuhn 2009).

සුනාමියෙන් පසු පුනරුත්ථාපන ව්‍යාපෘති බොහොමයක් හැඩගැසුණේ දේශපාලනික අනුබද්ධතා, බල ගතිකයන් සහ මනාපයන් මගින්ය. එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස, එකී ප්‍රයත්නයන් මගින් ද පවතින අවදානම් උග්‍ර කළ අතර අසාධාරණ සහ ගැටුම්-සංවේදී නොවන ආකාරයෙන් ආධාර සැපයීම, සම්පත් බෙදා හැරීම සහ ප්‍රතිපත්ති සම්පාදන ක්‍රියාවලීන් හේතුවෙන් අලුත් අවදානම් ද නිර්මාණය කළේය. මෙම වැරදි කළමනාකරණය අසමානතාවන් ගැඹුරු කළා පමණක් නොව, ප්‍රජාවන් තුළ ඒ වන විටත් බිඳෙනසුලු මට්ටමක පැවති ආතතීන් ද වැඩි කළේය.

ආධාර බෙදා හැරීම මෙන්ම පශ්චාත් ආපදා ප්‍රතිසංස්කරණ කටයුතු සිදු වූ ස්ථාන හා විනාශ වීමට ලක්වූ ප්‍රදේශ සැලකිය යුතු පරිදි වෙනස් විය. පරිත්‍යාගශීලීහු එල්ටීටීඊ පාලනය යටතේ පවතින ප්‍රදේශ සඳහා අරමුදල් සැපයීමට පසුබට වූහ (කුන් 2009). ඇත්ත වශයෙන්ම, ආපදාවෙන් වසර දෙකකට පසු පවා, අම්පාරේ විනාශ වූ නිවාසවලින් නැවත ගොඩනගා තිබුණේ 20%ක් පමණක් වන අතර, මඩකලපුවේ 30%ක් විය. එවකට ජනාධිපති රාජපක්ෂගේ බල ප්‍රදේශය වූ හම්බන්තොට දිස්ත්‍රික්කයේ විනාශ වූ නිවාස මෙන් තුන් ගුණයකට වඩා නිවාස ඉදිකර තිබිණි (Kuhn 2009) සුනාමිය සහ ඉන් පසුව සිදු වූ සහන කටයුතු අතර, ඊසානදිගට සාපේක්ෂව නිරිතදිගට ඇමරිකානු ඩොලර් මිලියන 150ක් වැඩියෙන් ප්‍රතිලාභ ලැබිණි (Kuhn 2009).

පසුගිය වසර 20 තුළ, ශ්‍රී ලංකාව පූර්ව අනතුරු ඇඟවීමේ පද්ධති, ඉවත් කිරීමේ සැලසුම් සහ ප්‍රජා පාදක වැඩසටහන් හරහා ආපදා සූදානම වැඩිදියුණු කර ඇති අතර, ආපදා අධ්‍යාපනය සහ අභ්‍යාස පාසල් විෂයමාලාවට ඒකාබද්ධ කර තිබේ. කෙසේ වෙතත්, සම්පත් සහ ඉවත් කිරීමේ මාර්ග සඳහා ප්‍රවේශය සීමිත බැවින් කාන්තාවන් ඇතුළු ආන්තික කණ්ඩායම් සඳහා ගැටලු පවතී. ආපදාවලදී කාන්තාවන්ගේ වෙනත් අය රැකබලා ගැනීමේ භූමිකාවන් සහ සීමිත සංචලනය හේතුවෙන් ඔවුන්ගේ අවදානම් උග්‍ර වන අතර, වාර්ගික හා සමාජ ආර්ථික විෂමතා සාධාරණ ආපදා ප්‍රතිචාරයකට තවදුරටත් බාධා කරයි.

4.5 අන්තර් ඡේදක ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවී දෘෂ්ටි කෝණයකින් දේශගුණික විපර්යාසවල ආංශික ඇඟවුම්

ශ්‍රී ලංකාවේ දේශගුණික විපර්යාසවල බලපෑම් ගැඹුරින් ඡේදනය වන අතර කාන්තාවන්, තරුණයින්, වැඩිහිටියන් සහ ආන්තිකකරණයට ලක් වූ ප්‍රජාවන්ට ඒවා අසමාන ලෙස බලපායි. ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවය, සමාජ ආර්ථික තත්ත්වය සහ කලාපීය විෂමතාවන් ඡේදනය වීම හේතුවෙන් අසමාන අවදානම් සහ ඔරොත්තු දීමේ අවස්ථා නිර්මාණය කර ඇත.

මෙම අභියෝගවලට මුහුණ දීම සඳහා සියල්ලන් ඇතුළත් කරගැනීම සහ ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව සඳහා ප්‍රමුඛත්වය දෙන ඉලක්කගත මැදිහත්වීම් අවශ්‍ය වන අතර, වැඩිවන දේශගුණික පීඩන සමඟ පොරබදමින් සිටින ශ්‍රී ලංකාවේ කිසිදු කණ්ඩායමක් මගනොහැරෙන බව සහතික කරයි.

ශ්‍රමය සහ සුරැකුම් බර

දේශගුණික විපර්යාස හේතුවෙන් ශ්‍රී ලංකාවේ විවිධ කණ්ඩායම් අතර ශ්‍රම බර අසමාන ලෙස ඉහළ ගොස් ඇති අතර, කාන්තාවන්, තරුණයින් සහ වැඩිහිටියන් විශේෂයෙන් පීඩාවට පත්ව ඇත. 2024දී ඇති වූ දීර්ඝ නියඟය නිසා කාන්තාවන්ට ජලය ලබා ගැනීමට සහ බෝග වගා කිරීමට අමතර පැය ගණනක් ගත කිරීමට සිදු වූ අතර, කෘෂිකාර්මික ආදායම පහත වැටීම නිසා බොහෝ දෙනෙකුට අතිරේක රැකියා සෙවීමට සිදු විය (අරුලිංගම් සහ වෙනත් අය 2024). මුලතිව්හි, වාරිමාර්ග සහ වෙළඳපොළ සඳහා සීමිත ප්‍රවේශය හේතුවෙන් දැනටමත් ආන්තික වී ඇති කාන්තා මූලික කුටුම්භ, දිගුකාලීන දරිද්‍රතාව ගැඹුරු කරන යැපුම් ගොවිතැනකට යොමු වී ඇත (FGD & KII සම්මුඛ සාකච්ඡා 2025). යැපුම් ගොවිතැන, බොහෝ විට දේශගුණික විචල්‍යතාවන්ට මුහුණ දීමේ සාම්ප්‍රදායික යාන්ත්‍රණයක් ලෙස සලකනු ලැබුවද, ආදායම් උත්පාදනය සහ ආර්ථික සංචලනය සීමා වීම නිසා එමගින් දිගුකාලීන දරිද්‍රතාව වඩාත් ගැඹුරු කරයි. ගොවීන් ප්‍රධාන වශයෙන් තමන්ගේම පරිභෝජනය සඳහා වගා කරන අතර, විකිණීමට හෝ වඩා හොඳ මෙවලම් සහ ශිල්පීය ක්‍රම සඳහා ආයෝජනය කිරීමට ඉතිරි වන්නේ සුළු අතිරික්තයකි. නියඟ හෝ ගංවතුර වැනි දේශගුණික කම්පනවලට දැඩි ලෙස ගොදුරු විය හැකි යැපුම් ගොවිතැන බොහෝ විට පවුල් ණය බරට ඇද දමන අතර අධ්‍යාපනය, සෞඛ්‍ය සේවා සහ වෙනත් අවස්ථාවන්ට ප්‍රවේශය සීමා කරයි, දරිද්‍රතාවයේ චක්‍ර පරම්පරා ගණනාවක් පුරා පවත්වා ගනී.

උතුරු පළාතේ, කාන්තා ශ්‍රම සහභාගීත්වය 25%ක් පමණක් වන අතර, තාප ආතතිය මුහුදු පැලෑටි ජලජීවී වගාව සඳහා තිබෙන අවස්ථාවන්ට දැඩි ලෙස බලපා ඇත. මඩකලපුවේ, කාන්තාවන් සහ ගැහැණු ළමයින් නොගැඹුරු ජලයේ ඉස්සන් ඇල්ලීමෙහි සහ මසුන් ඇල්ලීමෙහි නිරත වන නමුත්, වැඩිවන වර්ෂාව සහ ගංවතුර සමඟ ඔවුන්ට එම කාර්යයේ නිරත වීම දුෂ්කර වේ. එබැවින් එය පිරිමින්ට සහ පිරිමි ළමයින්ට වැඩි වැඩියෙන් ඉතිරි වේ. සංස්කෘතික හේතු නිසා කාන්තාවන්ට ගැඹුරු ජලයේ පිහිනීමට ඇති අවස්ථා අඩුය. වඩා ගැඹුරු සිසිල් ජලය වෙත මාරු කර ඇති ධීවර මෙහෙයුම්වලින් කාන්තාවන් බැහැර කර ඇත (අරුද්ප්‍රගාසම් 2025). ඒ හා සමානව, කාන්තාවන් බල ගැන්වීම සඳහා නිර්මාණය කර ඇති වන්නි කජු වගාවේ ද, වැඩ කරන වේලාවන් සීමා කරන පීඩාකාරී ගෘහස්ථ උෂ්ණත්වයන් හේතුවෙන් ඵලදායිතාව පහත වැටී ඇත (අරුද්ප්‍රගාසම් 2025). බදුල්ල සහ මඩකලපුව වැනි දිස්ත්‍රික්කවල තරුණයින් කෘෂිකර්මාන්තය ශක්‍ය නොවන ජීවනෝපායක් ලෙස සැලකීම වැඩි වී තිබෙන අතර, අක්‍රමවත් කාලගුණික රටා සාම්ප්‍රදායික ජීවනෝපායන් අඩු ආකර්ශනීය තත්වයකට පත් කරයි (FGD සහ KII සම්මුඛසාකච්ඡා 2025). පාලනය නොකළහොත්, ශ්‍රම බල-කායෙන් ආසන්න වශයෙන් 30%ක් පමණ යෙදී සිටින සමස්ත අංශයක්ම කඩාකප්පල් කිරීමට මෙම ප්‍රවණතාව හේතු විය හැකිය. කම්කරුවන්ගෙන් සැලකිය යුතු කොටසක් පීඩාවට පත්වීමත් සමඟ, එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස ඇතිවන ආර්ථික අස්ථාවරත්වය, විශේෂයෙන් දැනටමත් අවදානමට ලක්විය හැකි කලාපවල සාමය සහ සමාජ සහජීවනය ද අඩපණ කළ හැකිය.

ගැහැණු ළමයින් සඳහා ජීවනෝපාය විකල්ප ලෙස පිටි ඇඹරීම සහ මිරිස් කුඩු සඳහා මිරිස් ඇඹරීම යෝජනා කරන ලද නමුත්, එහි යෙදිය හැක්කේ ඇඹරුම් යන්ත්‍ර සඳහා ප්‍රවේශය ඇති අයට පමණි. ඒ හා සමානව, උතුරු හා නැගෙනහිර කාන්තාවන් සඳහා විකල්ප ආදායම් මාර්ග ලෙස මාළු, මිරිස්, ඉඟුරු සහ කහ වියළීම හඳුන්වාදෙන ලදී. එහෙත්, මෙම විකල්ප ප්‍රචලිත වූයේ අඩුවෙනි. ඇයිදැයි විමසූ විට, කාන්තාවන් බොහෝ විට පැහැදිලි කළේ වෙළඳපොළට සීමිත ප්‍රවේශය, වෙළඳපොළට ළඟා වූ විට පවා සාධාරණ මිලක් ලබා ගැනීමේ දුෂ්කරතා සහ ළමා රැකවරණය සහ ගෘහ සේවය වටා ඔවුන් දැනටමත් සිදු කරන කාර්යයන් සමඟ ඒවා යන්තම් කළමනාකරණය කළ හැකි විට පවා බලාපොරොත්තු සුන්වීමේ අවදානම් හැඟීම් හේතුවෙන් ඔවුන්ගේ අනාගතය සඳහා ආයෝජනය කිරීමට පෙළඹවීමක් නොමැතිකම වැනි සැලකිය යුතු බාධකවලට තමන් මුහුණ දෙන බවයි.

ස්වාභාවික විපත්වලදී අන්තර් ආංශික අවදානම්

සංස්කෘතික සම්මතයන් සහ සම්පත් සඳහා අසමාන ප්‍රවේශය හේතුවෙන් ස්වාභාවික විපත් කාන්තාවන්, ළමුන්, වැඩිහිටියන් සහ දුප්පත් නිවාස ඇතුළු ආන්තික කණ්ඩායම්වලට අසමාන ලෙස බලපායි. පිහිනීම සහ ගස් නැගීම වැනි ජීවිතාරක්ෂක කුසලතා ලබාගැනීමට පිරිමින්ට වැඩි ඉඩක් ඇති අතර, කාන්තාවන්ගේ සීමිත අන්තර්ජාල ප්‍රවේශය කාලෝචිත අනතුරු ඇඟවීම් ලබා ගැනීමේ හැකියාව අඩු කරයි (Caballero-Anthony et al. 2023). අනෙක් අතට, කාන්තාවන්ට වඩා අවදානම් ක්‍රියාමාර්ග ගැනීමේ ප්‍රතිඵලයක් ලෙස ආපදාවලදී වැඩි පිරිමින් පිරිසක් මිය යා හැකි සංදර්භීය තත්වයන් පිළිබඳව ඇතැම් මූලාශ්‍ර චෝදනා කරයි (BBC 2024).

බදුල්ලේදී, වැඩිහිටි පදිංචිකරුවන් ආන්තික කාලගුණික සිදුවීම්වලදී හුදකලා වූ බවක් වාර්තා කළහ. ප්‍රමාණවත් නොවන යටිතල පහසුකම් සහ සීමිත ඉවත් කිරීමේ සහාය ඔවුන් විසින් පෙන්වා දෙන ලදී (FGD සහ KII සම්මුඛ සාකච්ඡා 2025).

මේ අතර, කිලිනොච්චියේදී, ගංවතුර කාලවලදී කාලෝචිත ඉවත් කිරීමට බාධාවක් ලෙස කාන්තාවන් රැකවරණ වගකීම් හඳුනා ගන්නා ලදී. එය පවුල් තවදුරටත් අනතුරේ හෙළයි (FGD සහ KII සම්මුඛ සාකච්ඡා 2025). ගැටුම් අතරතුර බලහත්කාරයෙන් නැවත පදිංචි කිරීමේ උරුමයන්ගේ බලපෑම් සහිත මඩකලපුවේ, හමුදාව විසින් ක්‍රියාත්මක කරන ලද ආපදා සහන උත්සාහයන් දෙමළ ප්‍රජාවන් අතර සැලකිය යුතු අන්දමේ විශ්වාසය සම්බන්ධ ගැටලුවලට මුහුණ දෙයි. නැවත පදිංචි කරන ලද පවුල් පමණක් ආහාර සහ මූල්‍ය ආපදා සහන සඳහා සුදුසුකම් ලැබුවද, තීරණාත්මක සහාය සඳහා ඔවුන්ගේ ප්‍රවේශය තවදුරටත් සීමා වේ. එම නිසා, ගංවතුර කාලවලදී නැවත ස්ථානගත කිරීමට ප්‍රතිචාර දැක්වූවන් අකමැත්ත පළ කළහ.

ආහාර අනාරක්ෂිත බව

ශ්‍රී ලංකාවේ ආහාර සුරක්ෂිතතාව සම්බන්ධ පීඩනය දිනෙන් දින ඉහළ යයි. රටේ ප්‍රධාන බෝගය වන සහල් වගාවට අදාළ ඉහළ උෂ්ණත්ව සීමාවට රට ළඟා වෙමින් පවතින අතර, වියළි කලාපයේ අස්වැන්න 2080 වන විට 34% දක්වා පහත වැටෙනු ඇතැයි පුරෝකථනය කර ඇත (Esham et al. 2018). පරිභෝජනය සහ අපනයනය යන දෙකටම අත්‍යවශ්‍ය පොල් නිෂ්පාදනය, 2040 වන විට දේශීය ඉල්ලුමට වඩා පහත වැටෙනු ඇතැයි අපේක්ෂා කරන අතර, එය විනාශකාරී පොල් රෝගයක් හේතුවෙන් උග්‍ර වේ (Esham et al. 2018).

වනජීවී ආක්‍රමණ කෘෂිකාර්මික ඵලදායිතාවට තවදුරටත් තර්ජනයක් වේ. මුලතිව්හි අලි ඇතුන් නිතර භෝග විනාශ කරන අතර බදුල්ලේදී වඳුරෝ කුඩා වතු හිමියන්ගේ ගොවිපලවලට හානි සිදු කරති. මෙම ආක්‍රමණ අස්වැන්න අඩු කරනවා පමණක් නොව, කෘෂිකාර්මික ඉඩම් සඳහා ගැටුම් ද උත්සන්න කරයි (Geldin 2025; FGD and KII සම්මුඛ සාකච්ඡා 2025).

මෙම පාඩු අවම කිරීමට සම්පත් නොමැතිකම හේතුවෙන් තරුණයින් සහ දුප්පත් ගොවීන් විශේෂයෙන් අවදානමට ලක් වේ.

ශ්‍රී ලංකාවේ ආහාර අනාරක්ෂිතභාවය කාන්තාවන්ට අසමාන ලෙස බලපාන අතර, ඔවුන් බොහෝ විට ගෘහස්ථ ආහාර සැපයුම් කළමනාකරණය කරන නමුත් ඉඩම්, සම්පත් සහ තීරණ ගැනීමේ බලය සඳහා ඔවුන්ට ඇත්තේ සීමිත ප්‍රවේශයකි. එමගින් ඔවුන් දේශගුණික කම්පන සහ ඉහළ යන ආහාර මිල ගණන්වල ගොදුරු බවට පත් වේ. ප්‍රාථමික ආදායම් උපයන්නන් ලෙස පිරිමින් බොහෝ විට ආහාර අර්බුද අතරතුර රැකියාව සඳහා සංක්‍රමණය වීමට පෙළඹෙන අතර, කාන්තාවන්ගේ රැකවරණය සහ කෘෂිකාර්මික බර වැඩි වේ. කාන්තාවන් තමන්ගේම අවශ්‍යතාවලට වඩා පවුලේ අවශ්‍යතාවලට ප්‍රමුඛත්වය දෙන නිසා ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවයේ අසමානතාවන් ගැඹුරු වන අතර මන්දපෝෂණය සහ සෞඛ්‍ය ගැටලු සම්බන්ධ අවදානමට ලක් වේ.

බලශක්තිය

දේශගුණික විපර්යාස හමුවේ ශ්‍රී ලංකාවේ බලශක්ති යටිතල පහසුකම් වඩ වඩාත් බිඳෙනසුලු තත්වයකට පත්වෙමින් පවතී. රටේ විදුලියෙන් 40%ක් ජනනය කරන ජල විදුලිය, ජලාශ ජල මට්ටම් අඩු කරන නියඟ සහ ජලාශවල අවසාදිත තැන්පත් වීම වේගවත් කරන අධික වර්ෂාව හේතුවෙන් අඩපණ වේ (IEA 2022). ඉහළ යන උෂ්ණත්වයන් හේතුවෙන් ද බලශක්ති ඉල්ලුම වැඩි වේ. සිසිලන අවශ්‍යතා 2040 ගණන් වන විට 10% කින් වැඩි වනු ඇතැයි අපේක්ෂා කෙරේ (ලෝක බැංකුව 2022).

මුහුදු මට්ටම ඉහළ යාම සහ කුණාටු රළ පහර හේතුවෙන් වෙරළබඩ විදුලි පහසුකම් අමතර තර්ජනවලට මුහුණ දෙති. ආන්තික කාලගුණික සිදුවීම්වලදී දේශීය බලශක්ති යටිතල පහසුකම්වල ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව පිළිබඳව හම්බන්තොට ප්‍රජාවන් කනස්සල්ල පළ කළහ (FGD සහ KII සම්මුඛ සාකච්ඡා 2025).

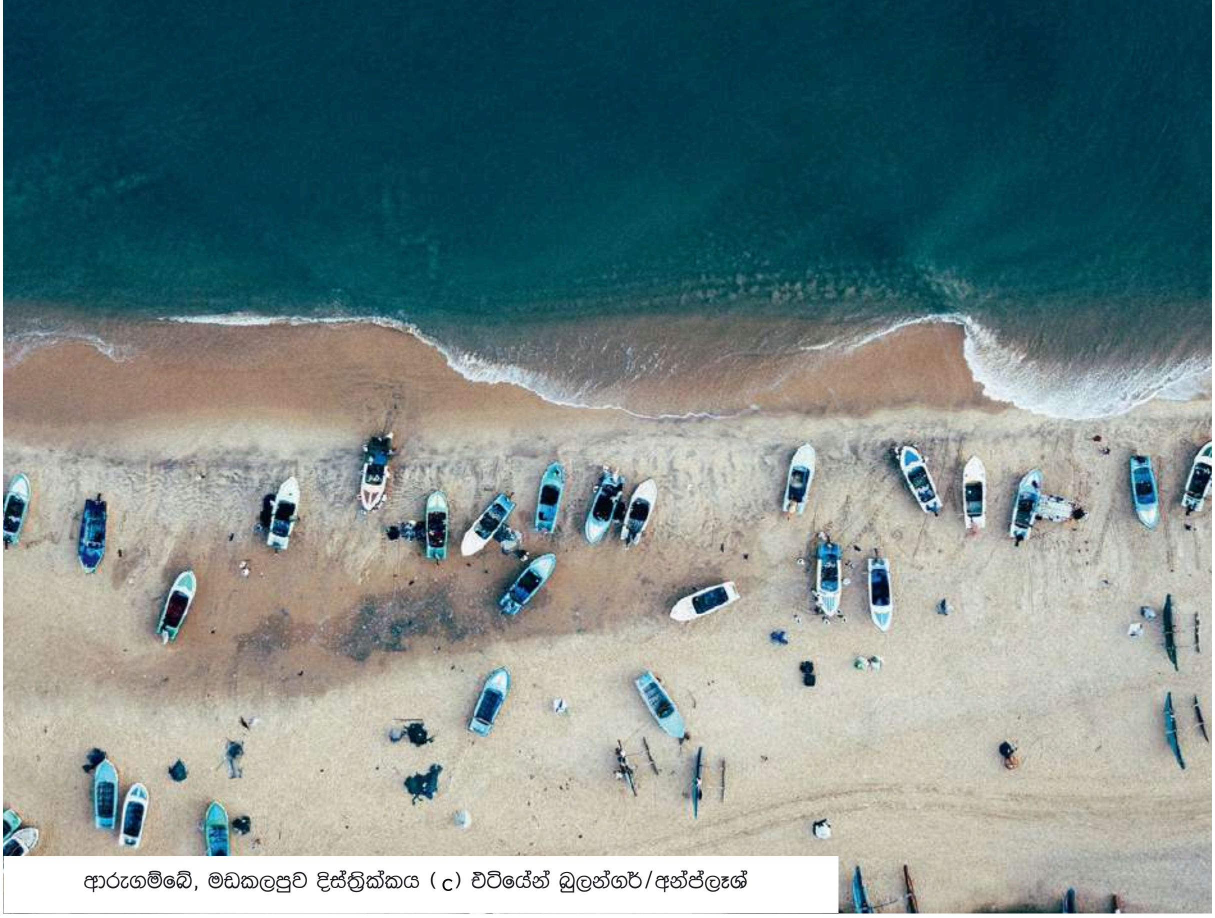

ආරුගම්බේ, මඩකලපුව දිස්ත්‍රික්කය (c) එට්ියේන් බුලන්ගර්/අන්ප්ලෑශ්

ධීවර කර්මාන්තය

ශ්‍රී ලාංකිකයින් මිලියනයකට ආසන්න පිරිසකගේ ජීවනෝපාය වන්නේ ධීවර අංශයයි. සාගර උණුසුම සහ ආම්ලිකකරණය හේතුවෙන් 2050 වන විට මත්ස්‍ය අස්වැන්න 20%කින් පහත වැටෙනු ඇතැයි පුරෝකථනය කර ඇත (ලෝක බැංකුව 2021b)මත්ස්‍ය තොග පහත වැටෙන විට ප්‍රධාන වශයෙන් පසු අස්වනු සැකසුම් ක්ෂේත්‍රයේ සේවය කරන කාන්තාවන්ගේ ආදායම අඩු වන බව මේ වන විට අත්දකිමින් සිටිති.

තංගල්ලේදී, කුඩා පරිමාණ ධීවරයින් තම මසුන් ඇල්ලීම උපරිම කර ගැනීම සඳහා LED ආලෝකය භාවිතයෙන් මසුන් ඇල්ලීමට යොමු වී ඇති අතර, එම භාවිතය මත්ස්‍ය තොගවල තිරසරභාවය පිළිබඳ කනස්සල්ල මතු කරයි (FGD සහ KII සම්මුඛ සාකච්ඡා 2025). මේ අතර, මඩකලපුවේ, කලපු ධීවරයින් ලවණ ආක්‍රමණය හේතුවෙන් අස්වැන්න පහත වැටෙන බව වාර්තා කළ අතර, එය ඔවුන්ගේ ජීවනෝපායන්ට තවදුරටත් තර්ජනයක් එල්ල කරයි (FGD සහ KII සම්මුඛ සාකච්ඡා 2025). ධීවර ප්‍රජාවන්හි තරුණ ජනයා වැඩි වැඩියෙන් මෙම අංශය අතහැර දමමින්, නාගරික සංක්‍රමණය හෝ දෛනික වැටුප් ශ්‍රමය තෝරා ගනිමින් සිටිති (FGD සහ KII සම්මුඛ සාකච්ඡා 2025).

සෞඛ්‍යය

ඉහළ යන උෂ්ණත්වය සහ වෙනස් වූ වර්ෂාපතන රටා, විශේෂයෙන් උතුරු සහ දකුණු ශ්‍රී ලංකාවේ ඩෙංගු සහ ලීෂ්මේනියාසිස් වැනි වාහක මගින් බෝවන රෝග පැතිරීම වැඩි කරයි (Geldin 2025). කාන්තාවන්, වැඩිහිටි පුද්ගලයින් සහ පෙර සිට පැවති රෝග තත්වයන් ඇති අය තාප ආතතියෙන් අසමාන ලෙස පීඩාවට පත්ව සිටිති. තාප නිරාවරණය නොමේරූ දරු උපත් සහ ගබ්සා වීමේ අවදානම වැඩි කිරීමට ඉවහල් වී ඇති අතර, සාම්ප්‍රදායික රැකවරණ භූමිකාවන් හේතුවෙන් බොහෝ විට කාන්තාවන්ට වෛද්‍ය ප්‍රතිකාර සඳහා ප්‍රවේශය ප්‍රමාද වේ (ADB nd; Arudpragasam 2025).

නිදන්ගත වකුගඩු රෝගය තවත් වර්ධනය වන කනස්සල්ලකි. විශේෂයෙන් ගොවි ප්‍රජාවන් තුළ එය විශාල වශයෙන් පැතිර තිබේ. ඉහළ උෂ්ණත්වයන් සහ පළිබෝධනාශකවලට නිරාවරණය වීම වකුගඩු හානිවලට හේතු වී ඇති අතර, කෘෂිකාර්මික ප්‍රදේශවල නොගැඹුරු ළිං දූෂණයේ ප්‍රධාන මූලාශ්‍රයක් වේ (රාජපක්ෂ සහ වෙනත් අය 2016).

අවතැන් වීම

දේශගුණික ආපදා හේතුවෙන් අවතැන්වීම් වැඩි වෙමින් පවතී. 2024 දී, දීර්ඝ වූ නිරිතදිග මෝසම් වැසි සමය හේතුවෙන් කිලිනොච්චි සහ මුලතිව්හි පුද්ගලයින් 13,000කට වැඩි පිරිසක් අවතැන් වූ අතර, එය 2022 දී 10,000 ක් විය (DMC 2025). දුර්වල ලෙස සැලසුම් කරන ලද සංවර්ධන ව්‍යාපෘති හේතුවෙන් අවතැන් වන ප්‍රජාවන්ට ප්‍රමාණවත් සහයෝගයක් නොමැතිව නැවත පදිංචි වීමට සිදු වී තිබෙන අතර, එමඟින් ඔවුන්ගේ අවදානම් තවත් උග්‍ර වේ.

සාම්ප්‍රදායික ජීවනෝපායන් අඩු ශක්‍යතාවන් සහිත ඒවා බවට පත්වීමත් සමඟ තරුණ සංක්‍රමණය වේගවත් වෙමින් පවතී. මඩකලපුවේ, තරුණයින් නාගරික රැකියා සඳහා කෘෂිකර්මාන්තය අතහැර දැමීම වැඩි වැඩියෙන් සිදුවෙමින් පවතින අතර, එක් මවක් මෙසේ කණස්සල්ල පළ කළාය: "තරුණයින් තවදුරටත් කෘෂිකර්මාන්තයට යාමට කැමති නැහැ. ඔවුන්ට රජයේ රැකියා අවශ්‍යයි, නමුත් ඔවුන්ට කිසිවක් නැහැ" (FGD 2025).

තේ වතු

ශ්‍රී ලංකාවේ දෙවන විශාලතම අපනයනය වන තේ, ජනගහනයෙන් 10%කගේ පමණ ජීවනෝපාය වන අතර, කාන්තා සේවිකාවෝ ප්‍රධාන වශයෙන් දළු නෙලීමෙහි සහ වල් නෙලීමෙහි නිරත වෙති (ශ්‍රී ලංකාවේ එක්සත් ජාතීන්, 2021; මොහොට්ටි සහ මොහොට්ටි 2020). බොහෝ වතු වර්ෂාපතනය මත පදනම් වන අතර, නියඟ සහ අධික වර්ෂාපතනය ඇතුළු වෙනස් වන වර්ෂාපතන රටාවලට ඒවා බෙහෙවින් ගොදුරු වේ (මොහොට්ටි සහ මොහොට්ටි 2020). ඉහළ යන උෂ්ණත්වයන් අතිරේක අවදානම් ඇති කරයි. තේ වගා කරන කලාපවල ප්‍රශස්ත යෝග්‍යතාවය 2050 වන විට 14%කින් සහ 2070 වන විට 30%කින් පමණ අඩු වනු ඇතැයි පුරෝකථනය කර ඇත (මව්බ්‍රේ 2024).

උෂ්ණත්වය ඉහළ යාම සහ තේ වගා කරන කලාපවල යෝග්‍යතාව අඩුවීම, ජීවනෝපායන් සඳහා තේ වගාව මත දැඩි ලෙස රඳා පවතින වතු කම්කරුවන්ගේ ආර්ථික සුරක්ෂිතභාවයට තර්ජනයක් වේ. කම්කරුවන් අඩු රැකියා සුරක්ෂිතභාවය, අඩු ආදායම් සහ ඉහළ ආර්ථික අවදානමකට මුහුණ දෙයි. මෙය දුර්වල වැටුප්, ප්‍රමාණවත් තරම් නිවාස නොමැතිකම සහ අධ්‍යාපනය සහ සෞඛ්‍ය සේවා සඳහා සීමිත ප්‍රවේශය හේතුවෙන් වතු ප්‍රජාවන් තුළ දරිද්‍රතාවයේ චක්‍ර තවදුරටත් මුල් බැස ගැනීම වැනි දැනට ද පවතින අභියෝග උග්‍ර කළ හැකිය.

සංචාරක කර්මාන්තය

2023 දී, ශ්‍රී ලංකාවේ සංචාරක අංශය සෘජු රැකියා 200,000කට වැඩි ප්‍රමාණයක් ඇතුළුව ජීවනෝපායන් 430,000කට ආසන්න සංඛ්‍යාවක් සඳහා සහාය වූ අතර, විදේශ විනිමය ඉපැයීම්වලින් ඇමරිකානු ඩොලර් බිලියන 2ක් උත්පාදනය කරමින් සහ දළ දේශීය නිෂ්පාදිතයට 2.5%ක් ලබාදෙමින් දායක විය (ශ්‍රී ලංකා සංචාරක සංවර්ධන අධිකාරිය 2024). ජාත්‍යන්තර පැමිණීම් පූර්ව වසංගත මට්ටම්වලින් 88% දක්වා නැවත පැමිණි අතර, බොහෝ සංචාරකයින් කොළඹ සහ දකුණු වෙරළ තීරයට පැමිණෙති. උතුර ගමනාන්තයක් ලෙස ඌන සංවර්ධිතව පවතී (කිරින්ගෝඩා 2022).

කාන්තාවන් සහ පිරිමින් යන දෙපිරිසම සංචාරක අංශයේ සේවයේ යෙදෙති. කෙසේ වෙතත්, පද්ධතිමය සහ සමාජීය බාධක හේතුවෙන් ශ්‍රී ලංකාවේ සංචාරක අංශයේ කාන්තා සහභාගීත්වය අඩුය. ජනගහනයෙන් 55% ක් වුවද, ආර්ථික වශයෙන් ක්‍රියාකාරී වන්නේ කාන්තාවන්ගෙන් 30-35% ක් පමණි, සංචාරක රැකියාවල නියැලීම ඊටත් වඩා අඩුය (ගුණතිලක සහ චන්ද්‍රසිරි 2022). සංචාරක ව්‍යාපාරයට අදාළ රැකියා අවස්ථා පිළිබඳ බොහෝ දෙනෙකුට දැනුවත්භාවයක් නොමැති අතර, සමාජ අපකීර්තිය, රැකියා අනාරක්ෂිතභාවය, අසමාන වැටුප් සහ සීමිත වෘත්තීය වර්ධනය වැනි සාධක කාන්තාවන් සංචාරක කර්මාන්තය සමග සම්බන්ධ වීම අධෛර්යවත් කරයි. දුර්වල ප්‍රවාහනය, ආරක්ෂක ගැටලු, නවාතැන් නොමැතිකම සහ දිගු වේලාවක් වැඩ කිරීමට සිදු වීම වැනි ප්‍රායෝගික ගැටලු විසින් ඔවුන්ගේ ප්‍රවේශය තවදුරටත් සීමා කරයි. විශේෂයෙන් රැකවරණ රාජකාරි ඇති කාන්තාවන් සඳහා මෙය දැඩි ලෙස බලපායි.

වෙරළ, තේ වතු සහ වනජීවීන් වැනි ප්‍රධාන ආකර්ෂණීය ස්ථාන දේශගුණික විපර්යාස හේතුවෙන් වර්ධනය වන තර්ජනවලට මුහුණ දෙයි. වෙරළබඩ සංචාරක ව්‍යාපාරය මුහුදු මට්ටම ඉහළ යාම, ඛාදනය සහ කොරල් විරංජනය මගින් බලපෑමට ලක් වන අතර වනජීවී සංචාරක ව්‍යාපාරයට වෙනස් වන සංක්‍රමණ රටා මගින් බාධා ඇති කරයි (ආරච්චි 2024). අධික වර්ෂාපතනය සහ නායයෑම් හේතුවෙන් කඳු නැගීම ඇතුළු වික්‍රමාන්විත සංචාරක අංශය වැඩි වැඩියෙන් අවදානමට ලක්ව ඇත (SLTDA 2024). ශ්‍රී ලංකාවේ සංචාරක කර්මාන්තය ආරක්ෂා කිරීම සඳහා එහි ස්වාභාවික ආකර්ෂණීය ස්ථාන ආරක්ෂා කිරීම සඳහා සැලකිය යුතු ආයෝජන අවශ්‍ය වනු ඇත. ඒවා ආදායම තිරසර කිරීම සහ වෙරළබඩ ප්‍රජාවන්ට සහාය වීම සඳහා ඉතා වැදගත් වේ.

උතුරු හා නැගෙනහිර සංචාරක සංවර්ධනයේ ඇති විෂමතාව සහ එම අංශයේ ඇති ප්‍රයෝජනයට නොගත් විභවය මුලතිව් සහ මඩකලපුවේ ප්‍රතිචාර දැක්වූවන් ගණනාවක් විසින් පෙන්වා දෙන ලදී. යටිතල පහසුකම් සඳහා ප්‍රමාණවත් ආයෝජන, මූල්‍ය පහසුකම් සඳහා වැඩිදියුණු කළ ප්‍රවේශය සහ දෙමළ සහ මුස්ලිම් ප්‍රදේශවල සියල්ලන් ඇතුළත් කරගන්නා වර්ධනය ප්‍රවර්ධනය කරන ඉලක්කගත ප්‍රතිපත්ති දිරිගැන්වීම් හරහා දෙමළ, මුස්ලිම් සහ සිංහල ප්‍රදේශ පුරා සංචාරක ව්‍යාපාරය සඳහා සාධාරණ ලෙස සක්‍රිය පරිසරයක් නිර්මාණය කිරීම මෙම දුක්ගැනවිල්ල අඩු කිරීමට උපකාරී වන බව ප්‍රතිචාර දැක්වූ අය සඳහන් කළහ.

ෂෙල් වෙඩිවලින් හානි වූ, අතහැර දැමූ ගොඩනැගිලි, මුලතිව් දිස්ත්‍රික්කය

5 ශ්‍රී ලංකාව සන්දර්භය සහ ප්‍රවණතා

5.1 ජන විකාශනය

2025 වන විට ශ්‍රී ලංකාවේ ජනගහනය මිලියන 21.8 කි (ජනලේඛන හා සංඛ්‍යාලේඛන දෙපාර්තමේන්තුව 2025). බහුතරය (74.9%) සිංහලයන් ලෙස හඳුනා ගන්නා අතර, ශ්‍රී ලාංකික දෙමළ (11.2%), මුස්ලිම් (9.3%) සහ ඉන්දියානු දෙමළ (4.1%) ඇතුළු සැලකිය යුතු සුළු ජාතීන් සිටිති (Bunse and Murugani 2023). රටේ ආගමික විවිධත්වය එහි ජනවාර්ගික සංයුතිය පිළිබිඹු කරන අතර, බුද්ධාගම, හින්දු, ඉස්ලාම් සහ ක්‍රිස්තියානි ආගම් ප්‍රධාන ඇදහිලි වේ.

පරිපාලනමය වශයෙන්, ශ්‍රී ලංකාව පළාත් නවයකට සහ දිස්ත්‍රික්ක 25 කට බෙදා ඇති අතර, පළාත් පරිපාලනය, සංවර්ධනය සහ ආපදා කළමනාකරණය දිස්ත්‍රික් ලේකම්වරුන් විසින් අධීක්ෂණය කරනු ලැබේ. මෙම මට්ටමට පහළින්, ප්‍රාදේශීය ලේකම් කාර්යාල සහ පළාත් පාලන ආයතන ප්‍රජා මට්ටමේ පාලනය හසුරුවයි.

නාගරිකකරණය ඉහළ යමින් පවතින අතර, ජනගහනයෙන් 28%ක් නාගරික ලෙස වර්ගීකරණය කර ඇති අතර 72%ක් ග්‍රාමීය ප්‍රදේශවල පවතී (2025 ජන සංගණන හා සංඛ්‍යාලේඛන දෙපාර්තමේන්තුව). ආර්ථික අවස්ථා හේතුවෙන් කොළඹ, ගම්පහ සහ කුරුණෑගල ප්‍රධාන නාගරික සංක්‍රමණික මධ්‍යස්ථාන වේ. උපත් අනුපාත පහත වැටීමේ සහ වයස්ගත ජනගහනයේ ප්‍රවණතා පිළිබිඹු කරමින් ජනගහන වර්ධනය වාර්ෂිකව 0.5% දක්වා මන්දගාමී වී ඇත. ජනගහනයෙන් 24%ක් වයස අවුරුදු 14 ට අඩු දරුවන් වන අතර, 12.5% ක් වයස අවුරුදු 65 සහ ඊට වැඩි අය වෙති (2025 ජන සංගණන හා සංඛ්‍යාලේඛන දෙපාර්තමේන්තුව). මෙම ජන විකාශන වෙනස්කම්, නාගරීකරණ රටා සමඟ, පාලනය සහ සංවර්ධන ප්‍රමුඛතා කෙරෙහි බලපෑම් කරයි.

5.2 ගැටුම් ඉතිහාසය

ශ්‍රී ලංකාවේ ප්‍රධාන වශයෙන් බෞද්ධ සිංහල බහුතරය සහ ප්‍රධාන වශයෙන් හින්දු දෙමළ සුළුතරය අතර සිවිල් යුද්ධය (1983-2009) විශේෂයෙන් උතුරු සහ නැගෙනහිර පළාත්වල ගැඹුරු කැළැල් ඇති කළේය. භාෂාව, අධ්‍යාපනය, ආර්ථික අවස්ථා සහ දේශපාලන නියෝජනය පිළිබඳ දුක්ගැනවිලි නිසා ඇති වූ ගැටුමේ ප්‍රතිඵලයක් ලෙස ආසන්න වශයෙන් මරණ 100,000ක් පමණ සිදුවිය (ආනන්දකුගන් 2020).

1956 රාජ්‍ය භාෂා පනත සහ සිංහල සිසුන්ට හිතවාදී වන පරිදී රජයේ සේවාවන් සහ අධ්‍යාපනයට ප්‍රවේශය සීමා කිරීමෙන් දෙමළ ප්‍රජාවන් වෙනස් ලෙස සැලකීමට ලක්විය. (ආනන්දකුගන් 2020). 1979 ත්‍රස්තවාදය වැළැක්වීමේ පනත සහ අනෙකුත් පියවර විසින් ආතතීන් උග්‍ර කළ අතර, පුළුල් මානව හිමිකම් උල්ලංඝනයන් හේතුවෙන් රැඩිකල්කරණය වැඩි විය (Bunse and Murugani 2023).

ගැටුමේ උරුමය දිගටම පවතින අතර, නොවිසඳුනු දුක්ගැනවිලි සහ ව්‍යුහාත්මක අසමානතාවන් විසින් බෙදීම් ගැඹුරු කරනු ලැබේ. ශ්‍රී ලංකාවේ උතුරු හා නැගෙනහිර ප්‍රදේශවල පවතින මිලිටරිකරණය විසින් දෙමළ සහ මුස්ලිම් ප්‍රජාවන්ගේ දුක්ගැනවිලි උග්‍ර කරනු ලැබේ. එය සමාජ සහජීවනය අඩපණ කරයි. ජාතික සමගිය දුර්වල කරයි. ඉඩම් ප්‍රවේශය සීමා කිරීම හේතුවෙන් මෙම කලාපවල දේශගුණික ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව ගොඩනැගීමට දරන උත්සාහයන්ට බාධා එල්ල වේ. උතුරු හා නැගෙනහිර දෙමළ පවුල් ඉඩම් ආරවුල් සහ අතුරුදහන් වූ ඥාතීන් සඳහා මරණ සහතික නොමැතිකම ඇතුළු බාධකවලට මුහුණ දෙන අතර එමඟින් ණය සහ නීතිමය අයිතිවාසිකම් සඳහා ප්‍රවේශය සීමා වේ (Gowthaman 2023, FGDs සහ KIIs මාර්තු 2025).

2012 සිට, සිංහල සහ බෞද්ධ අන්ත-ජාතිකවාදයේ නැගීමක් සිදුවී ඇති අතර, දෙමළ මෙන්ම මුස්ලිම් සහ ක්‍රිස්තියානීන් ඉලක්ක කර ගනිමින් වරින් වර ප්‍රචණ්ඩත්වය මතු වීමට එය හේතු වී ඇත (Bunse and Murugani 2023). 2014, 2018 සහ 2019 වසරවලදී මුස්ලිම් විරෝධී කෝලාහල සහ ප්‍රචණ්ඩත්වයන් සිදු විය (Bunse and Murugani 2023). 2019 දී ඉස්ලාමීය අන්තවාදී කණ්ඩායමක් විසින් පල්ලි සහ හෝටල්වලට එල්ල කරන ලද මරාගෙන මැරෙන බෝම්බ ප්‍රහාර මගින් ශ්‍රී ලංකාවේ සමාජ සහජීවනයට තවදුරටත් හානි විය (Bunse and Murugani 2023). ප්‍රතිචාර දැක්වූ මුස්ලිම් සහ දෙමළ ප්‍රජාවන්ට අයත් පුද්ගලයන් සඳහන් කළේ, එක්සත්කම සඳහා ආයාචනා කිරීමට වඩා, එවකට රජය මෙම සිදුවීම මුස්ලිම් විරෝධී හැඟීම් අවුලුවාලීමට භාවිතා කළ බවයි. ප්‍රහාරයේ වගකීම ISIS වෙත ආරෝපණය කර තිබුණ අතර, දේශීය මුස්ලිම්වරුන් සමඟ කිසිදු සම්බන්ධයක් තිබුණේ නැත.

ශ්‍රී ලංකාවේ බහුතරවාදී ප්‍රවණතා ගැඹුරු අසමානතාවන් සහ ගැටුම් සඳහා දායක වන බව, නිලධාරි තන්ත්‍රයේ 90% කට වඩා වැඩි පිරිසක් සහ හමුදාවේ 96%ක් පමණ සිංහල නියෝජනයක් වීමෙන් පෙන්නුම් කෙරේ (Global Centre for Pluralism 2023). සුළුතරයන් කලාතුරකින් රජයේ ප්‍රධාන තනතුරු දරන අතර, එමඟින් බහුතරය විසින් ආධිපත්‍යය දරන පසුබිම් තුළ තීරණ ගැනීමට ඔවුන්ට සිදු වේ. 2021 දී, ජාතික රජයේ අමාත්‍යාංශ 32න් කිසිවක් ජනවාර්ගික ආගමික සුළුතරයන් නියෝජනය කළ පුද්ගලයින් විසින් මෙහෙයවනු ලැබුවේ නැත (Global Centre for Pluralism 2023). තවද, උප ජාතික මට්ටමේ රාජ්‍ය අමාත්‍යාංශ 42 න් සුළුතර ප්‍රජාවක සාමාජිකයෙකු විසින් මෙහෙයවන ලද්දේ එකක් පමණි (Global Centre for Pluralism 2023).

යුධ ගැටුම් වලින් විනාස වූ, උතුරු පළාතේ ගොඩනැගිල්ලක් (c) විදු ගුණරත්න

තීරණ ගැනීමේ ක්‍රියාවලීන්ගෙන් විවිධ කණ්ඩායම් බැහැර කිරීමෙන් සියලු දෙනාටම ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව වැඩි දියුණු කිරීමට ඇති අවස්ථාවන් සීමා වේ. දුක්ගැනවිලි විසඳීමට සහ සංහිඳියාව ප්‍රවර්ධනය කිරීමට පොරොන්දු වී ඇති ජනාධිපති දිසානායකගේ පරිපාලනය යටතේ සුබවාදී බවක් තිබුණද, පද්ධතිමය අසමානතාවන් එලෙසම පවතී. දේශපාලන පෙළපත් සමඟ සබඳතා නොමැතිව අගමැති භූමිකාවට පත් වූ පළමු කාන්තාව වන හරිනි අමරසූරිය නායකත්වයේ වෙනසක් සනිටුහන් කරයි. කෙසේ වෙතත්, සංහිඳියා උත්සාහයන් අභියෝගවලට මුහුණ දෙයි. විශේෂයෙන් චෝදනා එල්ල වන යුද අපරාධ සම්බන්ධයෙන් වගවීම සඳහා කටයුතු කිරීමේදී සහ සුළු ජාතීන් සඳහා සාධාරණ නියෝජනයක් සහතික කිරීමේදී අභියෝගවලට මුහුණ දීමට සිදු වේ (Keenan 2024).

දේශගුණික විපර්යාස, දශක ගණනාවක ව්‍යුහාත්මක වෙනස්කම් කිරීම් සහ ජනවාර්ගික ජාතිකවාදී ප්‍රතිපත්තිවල මුල් බැසගත් අසමානතාවන් සහ දුක්ගැනවිලි තවදුරටත් ගැඹුරු කිරීමෙන්, ශ්‍රී ලංකාවේ පශ්චාත් ගැටුම් අවදානම් උග්‍ර කරයි. ගැටුම්වලින් පීඩාවට පත් කලාපවල, ඉඩම් අයිතිවාසිකම්, හමුදාකරණය සහ සම්පත් වෙන් කිරීම පිළිබඳ නොවිසඳුනු දුක්ගැනවිලි, දේශගුණික විපර්යාසයන් නිසා ඇතිවන ජීවනෝපාය බාධාවන් සමඟ ඡේදනය වන අතර, සමාජ සහජීවනය තවදුරටත් බිඳවැටී අලුත් ආතතීන් නිර්මාණය කරයි. ඒ හා සමානව, ආන්තික ප්‍රජාවන් තුළ ජනගහනය, දේශගුණික විචල්‍යතාවය, ආර්ථික අවිනිශ්චිතතාව සහ පද්ධතිමය නොසලකා හැරීම හේතුවෙන් සංකීර්ණ අභියෝගවලට මුහුණ දෙන අතර, එය දරිද්‍රතාවේ සහ බැහැර කිරීමේ චක්‍ර පවත්වාගෙන යයි. සංහිඳියාව සහ සාමය ගොඩනැගීම සඳහා පුළුල් උත්සාහයන් අඩපණ කරයි.

5.3 ආර්ථික අර්බුදය සහ දේශපාලන නොසන්සුන්තාව

2022 දී සිදු වූ ශ්‍රී ලංකාවේ ආර්ථික අර්බුදය පැනනගින්නේ, ගෝලීය කම්පන මගින් සංකීර්ණ වූ දශක ගණනාවක වැරදි මූල්‍ය කළමනාකරණයෙනි. අඛණ්ඩ අයවැය හිඟයන්, විදේශ ණය මත යැපීම සහ 2021 රසායනික පොහොර තහනම වැනි ප්‍රතිපත්තිමය වැරදි පියවරයන් විසින් ආර්ථිකය දුර්වල කරන ලදී. කෝවිඩ් වසංගතය සහ 2019 පාස්කු බෝම්බ ප්‍රහාර සංචාරක ව්‍යාපාරය වැනි ප්‍රධාන අංශ තවදුරටත් අඩපණ කළ අතර, එහි දළ දේශීය නිෂ්පාදිතයේ කොටස 2018 දී 5% කට ආසන්න මට්ටමක සිට 2020 දී 0.8% දක්වා පහත වැටුණි (පෙරේරා 2023).

2022 වන විට, ශ්‍රී ලංකාව පළමු වරට විදේශ ණය ගෙවීම පැහැර හැරී අතර, ආහාර සහ ඉන්ධන හිඟය, උද්ධමනය සහ විදුලි කප්පාදුව සම්බන්ධයෙන් පුළුල් විරෝධතා ඇති විය.

විදේශ මුදල් උත්පාදනය කරන කර්මාන්තවල අසමානුපාතිකව සේවය කරන අඩු ආදායම්ලාභී පවුල්වල කාන්තාවන්, ජනාධිපති ගෝඨාභය රාජපක්ෂගේ ඉල්ලා අස්වීමට හේතු වූ මෙම විරෝධතාවලදී කේන්ද්‍රීය කාර්යභාරයක් ඉටු කළහ (මාෂාල් සහ වරවිට 2025).

ජනාධිපති දිසානායක යටතේ වත්මන් රජය මහජන අතෘප්තියට පිළියම් යෙදීම සඳහා පුළුල් සමාජ ආරක්ෂණය සහ සෞඛ්‍ය සේවා අරමුදල් ඇතුළු සුභසාධන පියවර හඳුන්වා දී ඇත. කෙසේ වෙතත්, ඇමරිකානු ඩොලර් බිලියන 3ක IMF ණයක් සමඟ බැඳී ඇති කප්පාදු පියවර අඩු ආදායම්ලාභී පවුල් සහ සුභසාධන වැඩසටහන්වල තිරසාරභාවය කෙරෙහි අසමානුපාතික බලපෑමක් ඇති කිරීම පිළිබඳව අවදානමක් මතු වී ඇත (ෂහීඩ් 2025).

5.4 වෙනස් වන මාධ්‍ය අවකාශය

ශ්‍රී ලංකාවේ මාධ්‍ය භූ දර්ශනය භාෂාමය හා සංස්කෘතික බෙදීම් මගින් හැඩගැසී ඇති අතර, සිංහල, දෙමළ සහ ඉංග්‍රීසි මාධ්‍ය බොහෝ විට ක්‍රියාත්මක වන්නේ එකිනෙකට මුළුමනින්ම වෙනස් අවකාශ ලෙසයි. සිංහල මාධ්‍ය ප්‍රධාන වශයෙන් සිංහල බහුතරයට බලපාන ගැටලු කෙරෙහි අවධානය යොමු කරන අතර දෙමළ මාධ්‍ය දෙමළ කතා කරන සුළු ජාතීන්ගේ ප්‍රශ්න ඉස්මතු කරයි. ඉංග්‍රීසි මාධ්‍ය, වඩාත් සමබර වුවද, බොහෝ දුරට නාගරික ප්‍රභූන්ට සේවය කරයි (Global Centre for Pluralism 2023).

මෑත කාලීන නීති සම්පාදනය, උදාහරණයක් ලෙස මාර්ගගත ක්‍රමවල සුරක්ෂිතභාවය පිළිබඳ පනත, මාධ්‍ය නිදහස පිළිබඳ කනස්සල්ලට හේතු වී තිබේ. විචාරකයින් තර්ක කරන්නේ රජයට "අසත්‍ය ප්‍රකාශ" ඉවත් කිරීමට ඉඩ සලසන විධිවිධාන, විශේෂයෙන් මැතිවරණවලට පෙර විසම්මුතිය මර්දනය කිරීමට උපයෝගී කරගත හැකි බවයි (Ng 2024). 2022 විරෝධතා අතරතුර සමාජ මාධ්‍ය අත්‍යවශ්‍ය සන්නිවේදන මෙවලමක් වූ නමුත්, වාර්ගික හා ආගමික ගැටුම උත්සන්න කිරීම මෙන්ම, ප්‍රාදේශීය මට්ටමේ පවතින් ආතතීන් ජාතික මට්ටමේ ගැටුම් බවට ගෙන ඒමට සමාජ මාධ්‍ය භාවිතා වී ඇත.

5.5 ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවය, ආබාධිතභාවය සහ අන්තර් ආංශික ඡේදනය

සෞඛ්‍ය හා අධ්‍යාපන ක්ෂේත්‍රවල කාන්තාවන් හා සම්බන්ධ ධනාත්මක සමාජ සංවර්ධන දර්ශක තිබියදීත්, ශ්‍රී ලංකාවේ ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවය පිළිබඳ දුක්ගැනවිලිවලට ප්‍රමාණවත් අවධානයක් ලබාදී නොමැත. කාන්තාවන්ගේ දේශපාලන සහභාගීත්වයට ඇති බාධක ප්‍රාදේශීය හා ජාතික මට්ටම් දෙකෙහිම පවතී.

සෞඛ්‍ය හා අධ්‍යාපන අංශවල දියුණුවක් තිබියදීත්, ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවයේ අසමානතාවන් දිගටම පවතී. ශ්‍රම බලකායේ කාන්තා සහභාගීත්වය 2024දී ආසන්න වශයෙන් 30%ක් ලෙස අඩු මට්ටමක පැවතිණි (ජනලේඛන හා සංඛ්‍යාලේඛන දෙපාර්තමේන්තුව 2024). ළමා රැකවරණය සඳහා සීමිත ප්‍රවේශය, රාත්‍රී වැඩ සීමා කිරීම සහ පොදු ස්ථානවල පුළුල් ලිංගික හිරිහැර ඇතුළු පද්ධතිමය බාධක මගින් ඔවුන්ගේ රැකියාවන් සීමා කර ඇත (ගුණතිලක සහ චන්ද්‍රසිරි 2022).

පාරම්පරික නීති සහ සංස්කෘතික සම්මතයන් විසින් විවාහය, උරුමය සහ දේපළ වැනි ක්ෂේත්‍රවල කාන්තා අයිතිවාසිකම් තවදුරටත් සීමා කරයි. උතුරු හා නැගෙනහිර දෙමළ වැන්දඹුවන් අතුරුදහන් වූ පවුල් සාමාජිකයන් සඳහා මරණ සහතික නොමැති වීම හේතුවෙන් විශ්‍රාම වැටුප් ලබා ගැනීමේ හෝ ඉඩම් ඔප්පු මාරු කිරීමේ දුෂ්කරතා ඇතුළු විශේෂ අභියෝගවලට මුහුණ දෙති (Bunse and Murugani 2023).

ශ්‍රී ලංකාවේ ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවය මත පදනම් වූ ප්‍රචණ්ඩත්වය තවමත් පුළුල් ලෙස පැතිරුණු ගැටලුවක් වන අතර, ස්ථාවර දත්ත රැස්කිරීමේ සැලකිය යුතු හිඩැස් හේතුවෙන් එය තවදුරටත් සංකීර්ණ වේ. 2015-2019 අතර කාලයේදී බරපතල අපරාධ පිළිබඳ ජනලේඛන හා සංඛ්‍යාලේඛන දෙපාර්තමේන්තුවේ දත්ත අනුව, මුළු වාර්තා වූ සිදුවීම්වල අඩුවීමක් පෙන්නුම් කරයි (2015 දී 8,830 සිට 2019 දී 6,831 දක්වා). කාන්තාවන් නිරන්තරයෙන් සියලුම වින්දිතයින්ගෙන් අඩක් නියෝජනය කරයි (ජන හා සංඛ්‍යාලේඛන දෙපාර්තමේන්තුව 2019). අපරාධ වර්ගය අනුව, පැහැරගැනීම් සහ දූෂණයට ගොදුරු වූවන්ගෙන් සහ ලිංගික අපයෝජනයට ලක් වූවන්ගෙන් බහුතරය කාන්තාවන් වේ (ජන හා සංඛ්‍යාලේඛන දෙපාර්තමේන්තුව 2019). මෑතකදී, ශ්‍රී ලංකා පොලිස් දෙපාර්තමේන්තුව උප දිස්ත්‍රික්ක අනුව වෙන් කරන ලද බරපතල අපරාධ පිළිබඳ 2023 දළ විශ්ලේෂණයක් ප්‍රකාශයට පත් කළ නමුත් ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවය අනුව විශේෂිත දත්ත එහි සපයා නොතිබුණි (ශ්‍රී ලංකා පොලිසිය 2024).

කාන්තා මූලික පවුල්, ආබාධ සහිත පුද්ගලයින් සහ LGBTQ+ පුද්ගලයින් වැනි ආන්තික කණ්ඩායම් අතර අන්තර් ඡේදනය විසින් සංකීර්ණ අවදානම් හෙළි කරයි. ආබාධ සහිත පුද්ගලයින් සිටින පවුල් ඉහළ බහුමාන අවදානමකට මුහුණ දෙන අතර, අනෙකුත් නිවාසවල 54.4% ට සාපේක්ෂව ඒවායේ බහුමාන අවදානම් සාමාන්‍ය අනුපාතය 60.4% කි (OPHI and UNDP 2023). මේ අතර, සමලිංගික සබඳතා අපරාධයක් ලෙස සැලකෙන අතර, LGBTQ+ ප්‍රජාව ප්‍රචණ්ඩත්වයට සහ වෙනස්කම් කිරීම්වලට මුහුණ දෙති. බොහෝ විට, ඔවුන්ට නීතිමය පිළිසරණක් නබාගත නොහැක (Kolundzija et al. 2020).

මෙම අභියෝග මධ්‍යයේ වුවද, ප්‍රතිපත්ති සම්පාදනයේ දී ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජ සමානාත්මතාව හඳුනා ගැනීම සම්බන්ධයෙන් රජය යම් ප්‍රගතියක් ලබා ඇත. 2025 අයවැය සැලකිය යුතු ඉදිරි පියවරක් සනිටුහන් කරන අතර, කාන්තා හා ළමා කටයුතු අමාත්‍යාංශයට රුපියල් බිලියන 45ක් (ආසන්න වශයෙන් ඇමරිකානු ඩොලර් මිලියන 150 ක්) වෙන් කර තිබේ. එය පෙර වසරට වඩා 12% ක වැඩිවීමකි. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය, ව්‍යවසායකත්ව ප්‍රදාන සහ කුසලතා සංවර්ධනය හරහා කාන්තාවන්ගේ ආර්ථික සවිබල ගැන්වීම සඳහා රුපියල් බිලියන 10ක් (ආසන්න වශයෙන් ඇමරිකානු ඩොලර් මිලියන 33.3ක්) ප්‍රධාන විධිවිධාන අතර වේ. කෙසේ වෙතත්, මෙම මුලපිරීම් ප්‍රධාන වශයෙන් අඩු වැටුප් සහිත, කුඩා පරිමාණ ව්‍යාපාර ඉලක්ක කරන අතර වැඩි මූල්‍ය ස්ථාවරත්වයක් සහ වර්ධනයක් ලබා දෙන තාක්ෂණය සහ ඉංජිනේරු විද්‍යාව වැනි ඉහළ වටිනාකමක් ඇති අංශවලට කාන්තාවන් ඒකාබද්ධ කිරීමට අපොහොසත් වේ. ඊට අමතරව, පාසල් සිසුවියන් සඳහා සනීපාරක්ෂක තුවා ලබා දීම සඳහා රුපියල් බිලියන 1.4ක් (ආසන්න වශයෙන් ඇමරිකානු ඩොලර් මිලියන 4.7ක්) වෙන් කර ඇති අතර එය ඔසප් සනීපාරක්ෂාව වැඩි දියුණු කිරීම, නොපැමිණීම අඩු කිරීම සහ අධ්‍යාපනයේ ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජ සමානාත්මතාව ප්‍රවර්ධනය කිරීම සඳහා වූ තීරණාත්මක පියවරකි. කෙසේ වෙතත්, වැටුප් නොලබන සුරැකුම් වැඩ වෙනස්කම් කරන නීති සහ කාන්තාවන්ගේ දේශපාලන හා ආර්ථික සහභා- ගීත්වයට ඇති පද්ධතිමය බාධක ආමන්ත්‍රණය කිරීම සම්බන්ධයෙන් ගත් කල සැලකිය යුතු හිඩැස් පවතී.

හම්බන්තොට දිස්ත්‍රික්කයේ වීරවිල ප්‍රදේශයේ වනජීවීන් හේතුවෙන් බෝග විනාශය

6 සිද්ධි අධ්‍යයන

6.1 බදුල්ල

ශ්‍රී ලංකාවේ ඌව පළාතේ පිහිටා ඇති බදුල්ල, දෙවන අන්තර් මෝසම් සහ නිරිතදිග මෝසම් කාලවලදී නිතර සිදුවන නායයෑම්වලට ගොදුරු වීමේ අවදානමට ලක් වේ. තේ වතු, වාරිමාර්ග ආශ්‍රිත ගොවිතැන, සංචාරක ව්‍යාපාරය සහ සුළු ගොවීන්ගේ වගාවන් ඇතුළුව එහි විවිධාකාරථ එමෙන්ම, බිඳෙනසුලු ජීවනෝපායන්, ප්‍රධාන වශයෙන් දුප්පත් ජනගහනය දැඩි දේශගුණික කම්පනවලට නිරාවරණය කරයි (Geldin 2025). බුද්ධාගම, හින්දු ආගම් අදහන සිංහල, ඉන්දියානු දෙමළ සහ ඉස්ලාම් ආගම අදහන ශ්‍රී ලංකා මුවර්ස් යන අයගෙන් සමන්විත දිස්ත්‍රික්කයේ පොහොසත් ජනවාර්ගික සහ ආගමික විවිධත්වය, සියල්ලන් ඇතුළත් කරගන්නා, සන්දර්භයන්ට විශේෂිත වූ ඔරොත්තු දීමේ උපාය මාර්ගවල වැදගත්කම ඉස්මතු කරයි.

බදුල්ලේ ආර්ථිකය තුළ කෘෂිකර්මාන්තය ආධිපත්‍යය දරයි. තේ, එළවළු සහ වී ප්‍රධාන භෝග වේ. කෙසේ වෙතත්, දේශගුණික විපර්යාස හේතුවෙන් කලාපය වඩ වඩාත් පීඩාවට පත් වෙමින් තිබේ. අක්‍රමවත් වර්ෂාපතනය, ඉහළ යන උෂ්ණත්වය සහ ආන්තික කාලගුණික සිදුවීම් ගොවිතැන් චක්‍රවලට බාධා කරයි. පසුගිය දශක පහ තුළ, ඌව පළාත දශකයකට අවම උෂ්ණත්වය සෙල්සියස් 0.12කින් වැඩිවන ආකාරය අත්විඳ තිබේ. ඊසානදිග මෝසම් කාලයේ ඉහළ වර්ෂාපතනයක් ලැබෙයි. අනෙකුත් සෘතු පුරෝකථනය කළ නොහැකි වී ඇත (Geldin 2025). දුර්වල සම්පත් වෙන් කිරීම, දුර්වල රජයේ සේවා සහ ආර්ථික දුෂ්කරතා සංක්‍රමණයට සහ ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජ භූමිකාවන් නැවත සකස් කිරීමට හේතු වන අතර, කාන්තාවන්ගේ, ආන්තික කණ්ඩායම්වල සහ අඩු ආදායම්ලාභී පවුල්වල අවදානම් තවදුරටත් වැඩි කරයි.

ඇල්ල සංචාරක ව්‍යාපාරය

ඌව පළාතේ කඳුකර ගම්මානයක් වන ඇල්ල, එහි දර්ශනීය කඳුකර භූ දර්ශන, වලාකුළු වනාන්තර සහ තේ වගාවන් හේතුවෙන් ජනප්‍රිය සංචාරක ගමනාන්තයක් බවට පත්ව ඇත. සංචාරක අංශය විදේශ විනිමය උත්පාදනය කිරීමෙන්, රැකියා අවස්ථා නිර්මාණය කිරීමෙන් සහ යටිතල පහසුකම් සංවර්ධනයට මඟ පෑදීමෙන් දේශීය ආර්ථිකයට සහාය වේ.

ඇල්ලෙහි සංචාරක ව්‍යාපාරයේ වේගවත් ව්‍යාප්තිය ඉහළ යන දේශගුණික හා ජල විද්‍යාත්මක අවදානම් සමඟ සමපාත වේ. නායයෑම් සහ පාංශු ඛාදනය හේතුවෙන් මෙම ප්‍රදේශය මුහුණ දෙන අවදානම් වැඩිවෙමින් තිබෙන අතර, නියාමනය නොකළ ඉදිකිරීම්, යටිතල පහසුකම් පුළුල් වීම සහ ප්‍රමාණවත් නොවන අපද්‍රව්‍ය කළමනාකරණ පිළිවෙත් නිසා ඒවා වඩාත් නරක අතට හැරේ. දේශගුණික අවදානම් සහ සංවර්ධන පීඩනයන්ගේ ඒකාබද්ධ බලපෑම් හේතුවෙන් අමුත්තන් ආකර්ෂණය කරගත් පාරිසරික තත්ත්වයන් ක්‍රමයෙන් පිරිහීමට ලක්වෙමින් තිබේ.

ප්‍රජා මට්ටමින් ආරක්ෂක ගැටලු ද මතු වී තිබේ. Pekoe මංපෙත වැනි මුලපිරීම් විවිධ ප්‍රදේශ හරහා සංචාරකයින් විශාල සංඛ්‍යාවක් ගෙන එන බැවින් පදිංචිකරුවන්ගේ ස්ථාපිත සමාජීය සහ නේවාසික රටාවන්ට බාධා සිදුවන බව වාර්තා වේ. වත්මන් තිරසර උත්සාහයන් මගින් පාරිසරික අවදානම්, ප්‍රජා ආරක්ෂාව සහ ආරක්ෂක ගැටලුවල ඡේදනය සම්බන්ධයෙන් ප්‍රමාණවත් ලෙස කටයුතු කර නොමැත. විශේෂයෙන් අවදානමට ලක්විය හැකි කණ්ඩායම් සඳහා ඒවා ප්‍රමාණවත් නැත.

මෙම තත්වය විසින් සැලකිය යුතු අභියෝග රැසක් මතු කරයි: සංචාරක ව්‍යාපාරයේ ආර්ථික ප්‍රතිලාභ, වර්ධනය වන පාරිසරික අවදානම් සහ ප්‍රජාවන්ගේ උවමනාවන් අතර ආතතියක් පවතී. විශේෂයෙන් සංවර්ධන රටා මගින් තීව්‍ර කරන ලද නායයෑම් වැනි දේශගුණය ආශ්‍රිත අවදානම් පදිංචිකරුවන්ට සහ සංචාරක කර්මාන්තයට සෘජු ආරක්ෂක තර්ජනයක් එල්ල කරයි.

බදුල්ලේ දේශගුණය සහ පාරිසරික අභියෝග

හදිසි වර්ෂාවකින් සතියක කාලයක් පුරා කෙත්වතු ජලයෙන් යට විය හැකි අතර, ඊළඟ සතියේ දැඩි අව් රශ්මිය නිසා පස වියළී ඉරිතලා යා හැකිය. සෘතුවලට අනුකූල නොවන අසාමාන්‍ය උෂ්ණත්ව උච්චාවචනයන් බෝග චක්‍රවලට බාධා කරන අතර පරම්පරා ගණනාවක් පුරා සම්ප්‍රේෂණය වන රෝපණ දැනුමට අභියෝග කරයි. 1974 සහ 2022 අතර කාලයේදී, ශ්‍රී ලංකාවේ ගංවතුරෙන් සිදුවිය හැකි දරුණුතම බෝග හානිය අත්විඳ ඇත්තේ බදුල්ල දිස්ත්‍රික්කයයි (අලහකෝන් සහ වෙනත් අය 2024).

වැලිමඩ අර්තාපල් ගොවීන් වාර්තා කර ඇති පරිදි අස්ථාවර වර්ෂාපතනය සහ වෙනස් වන සුළං රටා ඔවුන්ගේ අස්වැන්නට දැඩි බලපෑමක් ඇති කරයි. ඇතැම් ගොවීන් වෙනස් වන ජලය ලබා ගැනීමේ උපාය මාර්ගයන්ට අනුගත වීම පිණිස සාම්ප්‍රදායික භෝගවලින් මල් වගාව වෙත මාරු වීම වැඩි වී .

දිස්ත්‍රික්කයේ කඳුකර භූමි ප්‍රදේශය නායයෑම්වලට විශේෂයෙන් ගොදුරු විය හැකි අතර, වන විනාශය, නියාමනය නොකළ ඉදිකිරීම් සහ තිරසර නොවන කෘෂිකාර්මික පිළිවෙත් මගින් නැවත නැවත සිදුවන අනතුරු තව තවත් උග්‍ර කරයි.

ඇල්ල, බදුල්ල දිස්ත්‍රික්කය, ශ්‍රී ලංකාව (c) එරියෙන් බුලන්ගර්/අන්ස්ප්ලෑශ්

පයින් ගස් බහුලව සිටුවීමෙන් උග්‍ර වන පාංශු හායනය මෙම අවදානම් වැඩි කරයි. පශ්චාත් ගැටුම් ශ්‍රී ලංකාවේ, පාලනය කෙරෙහි තිබෙන විශ්වාසය බිඳෙනසුලු මට්ටමක පවතින අතර, පාරිසරික උපද්‍රව සාධාරණ ලෙස විසඳීමට අපොහොසත් වීම විසින් දැනට පවතින දුක්ගැනවිලි ගැඹුරු කළ හැකිය. විශේෂයෙන් බදුල්ල වැනි කලාපවල, ජනවාර්ගික හා සමාජ-ආර්ථික අසමානතාවයන් පවතින බැවින්, එහි මෙම අවදානම වැඩිය.

කාර්මික අරමුණු සඳහා ඓතිහාසිකව ස්ථාපිත කරන ලද පයින් වතු, ජලය රඳවා තබා ගැනීම අඩු කරයි. ජල හිඟය උග්‍ර කරයි. පාංශු ඛාදනයට දායක වේ. පරණගම ප්‍රජා සාමාජිකයින් ජල ප්‍රවේශය අඩුවීම පිළිබඳ ආරවුලක් වාර්තා කළහ. එය බහුතර සහ සුළුතර කණ්ඩායම් අතර සබඳතා අඩාල කිරීමට හේතු වී තිබේ. මෙම සිද්ධියෙන් පෙන්නුම් කරන්නේ පාරිසරික හායනය සමාජ අසමානතාවන් සහ ජනවාර්ගික බෙදීම් සමඟ ඡේදනය වන ආකාරය සහ යුද්ධයේ උරුමයන් සමඟ තවමත් පොරබදමින් සිටින රටක සමාජ සහජීවනය තවදුරටත් බිඳවැටීමේ අවදානමක් නිර්මාණය කරන ආකාරයයි. එවැනි අභියෝගවලට මුහුණ දීමේදී ප්‍රජාව විසින් මෙහෙයවනු ලබන මුලපිරීම්වල වැදගත් කාර්යභාරය ඉස්මතු කරමින්, ප්‍රදේශයෙන් සිවිල් සමාජ සංවිධානයක සහාය ඇතිව ආරවුල අවසානයේ විසඳන ලදී.

වනජීවීන්ගෙන් සිදුවන බලපෑම්

මෙම අභියෝගවලට එකතු වන තවත් කරුණක් වන්නේ මිනිස්-වනජීවී ගැටුමේ වර්ධනය වන ගැටලුවයි. ගොවීන් වාර්තා කරන ආකාරයට මොනරුන්, වඳුරන්, වල් ඌරන් සහ ඉත්තෑවන් නිසා සිදුවන බෝග විනාශය විශාලය. නරුන්ගේ ස්වාභාවික විලෝපිකයන් වන නරින් අඩුවීම ගැටලුව තවදුරටත් උග්‍ර කර ඇති බව ගොවීහු පවසති.

බදුල්ලේ සමහර ප්‍රදේශවල අලි ඇතුන් භෝග සහ මානව ආරක්ෂාවට සැලකිය යුතු තර්ජනයක් එල්ල කරයි. අතරමැදි කලාපයේ ජීවී විශේෂවලට මුහුණ දීමට සිදු වන දේශගුණික විපර්යාස ආශ්‍රිත තර්ජන ඇතුළුව ඌව පළාතේ ජෛව විවිධත්ව අභියෝග හේතුවෙන්ව මානව-වනජීවී අන්තර්ක්‍රියා තීව්‍ර විය හැකිය. ගෘහස්ථ ආහාර සැපයුම් කළමනාකරණය කිරීම සඳහා බොහෝ විට වගකිව යුතු කාන්තාවන්ට මෙම අර්බුදවල බර අසමාන ලෙස දරා ගන්නට සිදු වේ. බෝග පාඩු සඳහා වන්දි ලෙස අතිරේක ශ්‍රමය යෙදවීමට හෝ ප්‍රවේශමෙන් සම්පත් කළමනාකරණය කිරීමට ඔවුන්ට සිදු වේ.

සමාජ ආර්ථික සහ ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවී ගතිකත්වයන්

පන්තිය, ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවය සහ දේශගුණික විපර්යාසවල කටුක යථාර්ථයන් අනුව හැඩගැසුණු ගැඹුරට මුල් බැසගත් අසමානතාවන් බදුල්ල දිස්ත්‍රික්කයේ දෛනික ජීවිතයට දැඩි ලෙස බලපායි. ආර්ථික පීඩනයන් සහ සංක්‍රමණය පවුලේ සාමාජිකයන් විසුරුවා හරින අතර, පිරිමින් විසින් ආධිපත්‍යය දැරූ භූමිකාවන් භාර ගනිමින්, කෘෂිකර්මාන්තයේ සහ කුඩා ව්‍යාපාරවල බරට වැඩි වැඩියෙන් උරදීමට කාන්තාවන්ට සිදු වේ.

"ඒක තාම හීනයක්. අපේ රට තවමත් සියල්ලන්ට සමාන ආරක්ෂාවක් සොයමින් ඉන්නේ."

- ඌව ශක්ති පදනම

රසායනික පොහොර හදිසියේ තහනම් කිරීම මගින් සංකීර්ණ කරන ලද මෑත කාලීන ආර්ථික අර්බුදය, ග්‍රාමීය ප්‍රජාවන්ට දැඩි ලෙස බලපා තිබේ. සාම්ප්‍රදායික ජීවනෝපායන්ට මෙම පීඩනයන් එල්ල වී තිබේ. පවුල්වලට ජීවත් වීමට නව ක්‍රම සෙවීමට බල කෙරී ඇත.

"රජයේ රැකියාවක් ලැබීම පහසු සහ වඩා හොඳ වැටුපක් ලබා ගත හැකි ක්‍රමයකැයි මම සිතනවා. එහෙත්, මම දන්නා එකම රැකියාව මෙයයි."

- අමල්, පිරිමියෙක්, ගොවියෙක්, වයස 57, බුත්තල

සංක්‍රමණය බොහෝ කුටුම්භ සඳහා අර්බුදයන්ට මුහුණ දීමේ උපාය මාර්ගයක් බවට පත්ව තිබේ. ආදායම් උත්පාදනය සහ වැඩිදියුණු කළ ද්‍රව්‍යමය යහපැවැත්ම සඳහා එමගින් අවස්ථා ලබා දෙයි. එහෙත්, එය නව අවදානම් ද නිර්මාණය කරයි. පිරිමින් නොමැතිකම බොහෝ විට කාන්තාවන්ට කුටුම්භ හා කෘෂිකාර්මික කටයුතු කළමනාකරණය කිරීමේ ද්විත්ව බරක් ඇති කරන අතර, පුරුෂ ආධිපත්‍යය දරන තීරණ ගැනීමේ අවකාශයන් සහ මූල්‍ය ජාල වෙත ඔවුන්ගේ ප්‍රවේශය සීමා කරයි. ඊට අමතරව, අවතැන් වීම, වැඩිහිටියන් අහිමි වීම හෝ බිඳුණු ප්‍රජා ජාල හේතුවෙන් ඇති වන සාම්ප්‍රදායික දැනුම පද්ධති බිඳවැටීම හේතුවෙන් සමහර කුටුම්භවලට ඵලදායී ලෙස අනුවර්තනය වීමට අපහසු වී තිබේ. ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව ඇති සහ නැති ප්‍රජාවන් අතර පරතරය එමගින් පුළුල් වේ.

තරුණයින්ගේ සංක්‍රමණය හේතුවෙන් ග්‍රාමීය ප්‍රජාවන් තුළ, සාම්ප්‍රදායික අන්‍යෝන්‍ය සහයෝගයේ ක්‍රම බැඳවැටී දරිද්‍රතාව ගැඹුරු වෙමින් තිබේ. කෙසේ වෙතත්, රහන්ගල වැනි ස්ථානවල, සමහර තරුණයින් ප්‍රදේශය තුළ රැඳී සිටීමට තෝරාගෙන, නවීන ගොවිතැන් ක්‍රම කෙරෙහි උනන්දුවක් දක්වන අතර, නිවැරදි සහයෝගය ලැබේ නම්, ඔවුන්ට ශක්තිමත් සහ තිරසර ජීවනෝපායන් වර්ධනය කර ගත හැකි බවට බලාපොරොත්තුවක් තැබිය හැකිය.

වතුකරයේ ප්‍රජාවන්හි කාන්තාවන් මෙන්ම කුඩා දරුවන් සිටින සහ ළමාරක්ෂක පහසුකම් සඳහා සීමිත ප්‍රවේශයක් ඇති අය ද මෙම සමාජ ආර්ථික වෙනස්වීම්වලින් අසමාන ලෙස පීඩාවට පත්ව සිටිති.

ඔවුහු බොහෝ විට අසමාන වැටුප්, සූරාකෑමේ සේවා කොන්දේසි සහ මූල්‍ය සම්පත් හෝ තීරණ ගැනීමේ අවකාශයන් සඳහා සීමිත ප්‍රවේශය සම්බන්ධ ගැටලුවලට මුහුණ දෙති. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ණය යෝජනා ක් මගින් ජීවනෝපායන් සඳහා සහාය වනු ඇතැයි අදහස් කළද, ඉහළ පොලී අනුපාත සහ අඩු මූල්‍ය සාක්ෂරතාව හේතුවෙන් එය බොහෝ විට ණයගැතිභාවයට හේතු වේ.

ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව

"නව ක්‍රමය සඳහා කෘෂිකර්ම දෙපාර්තමේන්තුව අපට පුහුණුව සහ දැනුම ලබා දුන්නා. ඒත්, සුදුසුකම් ලැබීමට නම්, ඔබ ගොවි සංගමය විසින් නිර්දේශ කරනු ලබන, අවම වශයෙන් අක්කර භාගයක ඉඩමක් හිමියකු විය යුතුයි."

- රවී, පිරිමියෙක්, ගොවියා, වයස අවුරුදු 60, සපුගොල්ල

මෙම නිලධාරිවාදී අවශ්‍යතා හේතුවෙන් බොහෝ විට කුඩා පරිමාණ සහ ආන්තික ගොවීන් බැහැර කරනු ලැබේ. විශේෂයෙන් පශ්චාත් ගැටුම් ප්‍රදේශවල ඉඩම් හිමිකම අසමානය. ඉඩම් අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ ආරවුල් පවතී. එවැනි බැහැර කිරීම් අත්‍යවශ්‍ය සම්පත් වෙත ප්‍රවේශය සීමා කරනවා පමණක් නොව, දැනටමත් අවදානමට ලක්විය හැකි ප්‍රජාවන් අතර දුක්ගැනවිලි ගැඹුරු කිරීමට සහ නොසලකා හැරීම පිළිබඳ සංජානන ශක්තිමත් කිරීමටද හේතු වීමේ අවදානමක් ඇත.

ප්‍රධාන වශයෙන් පිරිමින් වන මූල්‍ය බාධක මඟහරවා ගැනීමට සමත් වූ අයට, එවැනි ඇතැම් කාන්තාවන්ට ද අදාළ ප්‍රතිඵල කැපී පෙනෙන ලෙස වෙනස්ය. නව ව්‍යාපාරවල ශක්‍යතාව පෙන්වීම සඳහා බොහෝ විට පෞද්ගලික ණය හරහා මූල්‍ය හා තාක්ෂණික සහාය ලබා ගත් බදුල්ලේ ගොවීන්, නවීකරණය කරන ලද සහ විවිධාංගීකරණය වූ ගොවිතැන් ප්‍රවේශයන් ඔස්සේ වැඩිදියුණු කළ ඔරොත්තු දීමේ හැකියාවක් පෙන්නුම් කළහ.

උදාහරණයක් ලෙස, වැලිමඩ ගොවියෙක් මල් වගාවට මාරු වී, ඉඩම් මිලදී ගැනීම සඳහා ණයක් ලබාගෙන මූල්‍ය ස්ථාවරත්වයක් ගොඩනගා ගත්තේය. කෙසේ වෙතත්, 2019 සිට රජයේ සහයෝගය අඩුවීම සහ බීජ ආනයන සීමා කිරීම් හේතුවෙන් කුඩා පරිමාණ ගොවීන් සඳහා සැලකිය යුතු බාධක ප්‍රමාණයක් නිර්මාණය කර ඇත.

ඒ හා සමානව, අනෙකුත් ගොවීහු හතු සහ කුළුබඩුවලට යොමු වී විවිධාංගීකරණය වී ඇති අතර, අක්‍රමවත් වර්ෂාපතනයෙන් සහ පාංශු හායනයෙන් ඇතිවන අවදානම් අවම කිරීම සඳහා පොලිටනල් ගොවිතැන, වසුන් යෙදීම සහ ස්මාර්ට් ගොවිතැන වැනි ශිල්පීය ක්‍රම අනුගමනය කරති. හොඳම ප්‍රතිඵල සඳහා මෙම නවීන ක්‍රම සාම්ප්‍රදායික සහ දේශීය දැනුම සමඟ ඒකාබද්ධ කළ යුතු බව බොහෝ දෙනෙක් අවධාරණය කළහ.

අර්තාපල් ගොවියෙකු අලුතින් සපයන ලද ශීතාගාර පහසුකමක ප්‍රතිලාභ පෙන්වා දුන්නේය. එහෙත්, හරිතාගාර සහ අනෙකුත් දියුණු තාක්ෂණයන් සඳහා මූලික සහාය නොමැතිකම ද සඳහන් කළ අතර එවැනි සහයෝගයක් තිබේ නම් ඵලදායිතාව තවදුරටත් වැඩි දියුණු කළ හැකිය.

මෙම සාර්ථකත්වයන් තිබියදීත්, ගොවීන් අහස උසට නැගෙන යෙදවුම් පිරිවැය, සීමිත රජයේ සහයෝගය සහ බීජ සහ පොහොර සැපයුම් පාලනය කරන ඒකාධිකාරයන් සමඟ සටන්වලට මුහුණ දෙමින් සිටිති.

බොහෝ දෙනෙක් සම්පත් සඳහා සාධාරණ ප්‍රවේශයක්, තිරසර තාක්ෂණික සහාය සහ ඔවුන්ගේ වෙහෙස මහන්සි වී දිනාගත් ප්‍රගතිය නැති නොවන බව සහතික කිරීම සඳහා වැඩිදියුණු කළ යටිතල පහසුකම් ආදියෙහි හදිසි අවශ්‍යතාවය ප්‍රකාශ කළහ.

රජයේ සේවා: අඩුපාඩු සහ පක්ෂග්‍රාහීත්වය

බදුල්ලේදී, සම්පත් සහ අවස්ථාවන් සඳහා ප්‍රවේශය ඇති අය හැඩගස්වනු ලබන්නේ ජනවාර්ගිකත්වය, පන්තිය සහ ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවය අනුව නිර්මාණය වී තිබෙන ගැඹුරු අසමානතාවන් විසිනි. ඌව පළාතේ ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවය පිළිබඳ ප්‍රතිචාරාත්මක තක්සේරුවකදී ලබාගනු ලැබුවේ ලකුණු 100න් 19.67ක් පමණි. කාන්තා සහභාගීත්වය නොමැ-තිකම සහ පාලනයට ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවය සහ සමාජ විවිධත්වය ඒකාබද්ධ කිරීමට අපොහොසත් වීම යන කාරණා දෙක එය විසින් අවධාරණය කරනු ලැබේ (UNDP 2021).

රජයේ සම්පත් වෙන් කිරීමේදී බොහෝ විට මුදල් සහ සමාජ සම්බන්ධතා ඇති අයට අනුග්‍රහය දක්වන බවත්, දුප්පත් ප්‍රජාවන්ට සේවාවන් වෙත ප්‍රවේශ වීමට හෝ ඔවුන්ගේ හඬ ඇසෙන තත්වයට පත්කර ගැනීම සඳහා අරගල කිරීමට සිදුවන බවත්, මුස්ලිම් කුකුළු ගොවියෙක් පැහැදිලි කළේය. මෙය කටුක යථාර්ථයක් ඉස්මතු කරයි. වාර්ගිකත්වය හෝ ආගමට වඩා මූල්‍ය තත්ත්වය බොහෝ විට සහයෝගය ලැබෙන්නේ කාටද සහ නොලැබෙන්නේ කාටද යන්න තීරණය කරයි.

බදුල්ලේදී, අසමාන සම්පත් වෙන් කිරීම, සීමිත ප්‍රවේශය සහ පවතින වැඩසටහන් පිළිබඳ අඩු දැනුවත්භාවය ඇතුළු අඛණ්ඩ අභියෝගවලට මුහුණ දීම සඳහා වඩාත් ඵලදායී රජයේ සහායක් සඳහා ජනතාව උනන්දුව දක්වති.

"කෘෂිකර්ම නිලධාරීවරයා අපට පැවසුවා, අප සැමවිටම භාවිතා කරන තක්කාලි පේළි අතර අඟල් 25 පරතරය වෙනුවට අඟල් 18ක් දුරින් සිටුවන ලෙස. මෙය පැළවල වර්ධනය දැඩි ලෙස අඩාල කර ඇත. ඊළඟ වතාවේ, මම සාම්ප්‍රදායික ක්‍රමයම අනුගමනය කරමි".

- ප්‍රදීප්, පිරිමියෙක්, ගොවියා, වයස 54, සපුගොල්ල

කෘෂිකාර්මික නිලධාරීන්ගෙන් ප්‍රායෝගික, දේශීය වශයෙන් දැනුවත් මග පෙන්වීමක් මෙන්ම දැරිය හැකි මිලකට පොහොර වැනි අත්‍යවශ්‍ය සම්පත් සඳහා සාධාරණ ප්‍රවේශයක් ද අවශ්‍ය බව ගොවීන් අවධාරණය කර ඇත.

ඉහළ යන ආදාන පිරිවැය හේතුවෙන් බොහෝ ගොවීන් ගෙදර හැදූ පොහොර භාවිතා කිරීමට පෙළඹී ඇත. එය අවශ්‍යතාවන් විසින් මෙහෙයවනු ලබන නමුත් බොහෝ විට සැලකිය යුතු සෞඛ්‍ය හා පාරිසරික අවදානම් සහිත ප්‍රවේශයකි. මෙම අභියෝග මගින් ගොවීන්ගේ මූල්‍ය පීඩනයන් සමනය කරන අතරම ආරක්ෂිත, තිරසර පිළිවෙත් අනුගමනය කිරීමට උපකාර කිරීම සඳහා තාක්ෂණික සහාය සහ වැඩිදියුණු කළ සන්නිවේදන ක්‍රමවල හදිසි අවශ්‍යතාවය අවධාරණය කෙරේ.

සෞඛ්‍ය හා සමාජීය ගැටලු

ඉහළ යන සෞඛ්‍ය හා සමාජීය අවදානම් සමඟ බදුල්ලේ පාරිසරික හා සමාජ ආර්ථික අභියෝග සමීපව සම්බන්ධ වේ. වකුගඩු රෝගය විශේෂයෙන් වතුකරයේ ප්‍රජාවන් තුළ වැඩිවන කනස්සල්ලකි. දුර්වල ජල ගුණාත්මකභාවය සහ කෘෂිකාර්මික පිළිවෙත්වල වෙනස්කම් පසෙහි රසායන විද්‍යාව වෙනස් කර ඇත. ප්‍රජාවන්ට දැරිය හැකි සහ ඵලදායී සෞඛ්‍ය සේවා සඳහා ඇත්තේ සීමිත ප්‍රවේශයක් බව ද වාර්තා වේ. බොහෝ දෙනෙක් පෞද්ගලික සේවා සැපයුම්කරුවන් මත විශ්වාසය තබන මුත්, ඒවා බොහෝ විට ඉතා මිල අධික වේ. අවදානමට ලක්විය හැකි කණ්ඩායම්වලට ප්‍රමාණවත් වෛද්‍ය ප්‍රතිකාර ලබාගත නොහැක.

විශේෂයෙන් වතුකරයේ සහ දුරස්ථ ගම්මානවල මත්පැන් අනිසි භාවිතය, ගෘහස්ථ හිංසනය සහ අඩු වයස් ගැබ්ගැනීම් ද වැඩි වෙමින් පවතී.

ආර්ථික ආතතිය, සමාජ හුදකලාව සහ සීමිත මාර්ග යටිතල පහසුකම් මෙම ගැටලු තවත් උග්‍ර කරයි. මෙම ප්‍රජාවන්හි කාන්තාවෝ රැකියාව, ගෘහ කළමනාකරණය සහ රැකවරණ වගකීම් හැසිරවීම සම්බන්ධයෙන් සැලකිය යුතු මනෝ සමාජීය බරකට මුහුණ දෙති. ඉහළ යන ගොවිතැන් වියදම් ආහාර තේරීම්වලට ද බලපා ඇත. එක් ප්‍රජා සාමාජිකයෙකු මෙසේ පැහැදිලි කළේය: "අපේ ආහාර වැවීම හා විකිණීම එන්න එන්නම මිල අධික වෙන නිසා දැන් මිනිස්සුන්ගේ ආහාර පරිබෝජන රටාව වෙනස් වෙලා. දැන් ගම්වාසීන් නූඩ්ල්ස්, පාන් හා බිස්කට් වැනි ක්ෂණික ආහාර වලට හුරු වෙලා."

ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව වැඩි දියුණු කිරීමේ අවස්ථා: බදුල්ල සඳහා දිස්ත්‍රික්-නිශ්චිත නිර්දේශ

1. කෘෂිකාර්මික ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව ශක්තිමත් කිරීම:

- නියඟයට ඔරොත්තු දෙන භෝග සහ තිරසර ගොවිතැන් ක්‍රම ප්‍රවර්ධනය කරන්න: අක්‍රමවත් වර්ෂාපතනයේ සහ පාංශු ඛාදනයේ බලපෑම් අවම කිරීම සඳහා වසුන් යෙදීම සහ කෘෂි වන වගාව වැනි ශිල්පීය ක්‍රම සමඟ දේශගුණයට ඔරොත්තු දෙන භෝග වගා කිරීම දිරිමත් කරන්න.
- ප්‍රජාව විසින් මෙහෙයවනු ලබන වාරිමාර්ග සහ වැසි ජලය රැස්කිරීමේ පද්ධති ස්ථාපිත කිරීම: වැසි ජලයෙන් පෝෂණය වන කෘෂිකර්මාන්තය මත යැපීම අඩු කිරීම සඳහා දේශීය ජල කළමනාකරණ මුලපිරීම් දිරිමත් කරන්න. මෙය විශේෂයෙන් සුළු ගොවීන්ට ප්‍රතිලාභ සලසයි.
- දේශගුණික වශයෙන් සුහුරු කෘෂිකර්මය සම්බන්ධ පුහුණුව සඳහා ප්‍රවේශය පුළුල් කිරීම: කාන්තාවන්, තරුණයින් සහ ආන්තික කණ්ඩායම් සඳහා සියල්ලන් ඇතුළත් කරගන්නා සහභාගීත්වය සහ අනුවර්තන ගොවිතැන් ශිල්පීය ක්‍රම සඳහා සාධාරණ ප්‍රවේශය සහතික කිරීම සඳහා ඉලක්කගත පුහුණුවක් ලබා දෙන්න.

2. අපද්‍රව්‍ය කළමනාකරණය වැඩිදියුණු කිරීම:

- ප්‍රජා පාදක ඝන අපද්‍රව්‍ය කළමනාකරණ පද්ධති සංවර්ධනය කිරීම: විශේෂයෙන් වතුකර ප්‍රජා වාසස්ථාන තුළ අපද්‍රව්‍ය එකතු වීම අවම කිරීම සඳහා කොම්පෝස්ට් සැකසීමේ සහ ප්‍රතිචක්‍රීකරණ වැඩසටහන් ක්‍රියාත්මක කරන්න.
- අපද්‍රව්‍ය බලශක්තිය බවට පරිවර්තනය කිරීමේ මුලපිරීම් සඳහා සහනාධාර හෝ දිරිගැන්වීම් ලබා දෙන්න: පරිසර දූෂණය අඩු කරන අතරම දේශීය ප්‍රජාවන් සඳහා පිරිසිදු බලශක්තිය ජනනය කරන වැඩසටහන් සඳහා සහාය වන්න.

3. වනජීවී ගැටුම් ආමන්ත්‍රණය කරන්න:

- ප්‍රජාව විසින් කළමනාකරණය කරනු ලබන වනජීවීන් වැළැක්වීමේ පද්ධති ක්‍රියාත්මක කිරීම: අලි වැටවල් විනිවිද පෙනෙන පරිදි පාලනය සහ සියලුම ප්‍රජා සාමාජිකයින් සඳහා සාධාරණ අන්දමින් අවසර පත්‍ර සහ සම්පත් සඳහා සාධාරණ ප්‍රවේශය සහතික කිරීම වැනි පියවර ස්ථාපිත කරන්න.
- වන්දි සහ විකල්ප ජීවනෝපාය අවස්ථා ලබා දෙන්න: වනජීවී ආශ්‍රිත බෝග හානිවලින් පීඩාවට පත් ගොවීන්ට සාධාරණ වන්දි යෝජනා ක්‍රම සහ ආදායම් උත්පාදන විකල්ප හරහා සහාය වන්න.

4. තරුණ සහභාගීත්වය සහ ජීවනෝපායන්:

- ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවයට සංවේදී තරුණ ව්‍යවසායකත්ව වැඩසටහන් ප්‍රවර්ධනය කිරීම: සංක්‍රමණය අඩු කිරීම සහ දේශීය ආර්ථික අවස්ථා නිර්මාණය කිරීම සඳහා පාරිසරික සංචාරක ව්‍යාපාරය සහ පුනර්ජනනීය බලශක්තිය වැනි කෘෂිකාර්මික නොවන අංශවල මුලපිරීම් සඳහා සහාය වන්න.
- තරුණයන්ට සංස්කෘතික වශයෙන් සංවේදී වෘත්තීය පුහුණුවක් හඳුන්වා දීම: දේශීය සංස්කෘතික සම්මතයන්ට ගරු කරමින් සූර්ය පැනල ස්ථාපනය සහ කාබනික ගොවිතැන වැනි තිරසර කර්මාන්තවල කුසලතා තරුණ තරුණියන්ට ලබා දෙන්න.

5. කාන්තාවන් සහ ආන්තික කණ්ඩායම් බලගැන්වීම:

- මූල්‍ය සාක්ෂරතාවය සහ ව්‍යවසායකත්ව වැඩසටහන් ලබා දීම: ආර්ථික සවිබල ගැන්වීම සහ ස්වාධීන ජීවනෝපාය අවස්ථා වැඩි දියුණු කිරීම සඳහා පුහුණුව ලබාදෙන්න.
- භෝග විවිධාංගීකරණයට සහාය වීම: මූල්‍ය ස්ථාවරත්වය වැඩි දියුණු කිරීම සහ දේශගුණික අවදානම්වලට ඇති අවදානම අඩු කිරීම සඳහා මල් හෝ හතු වැනි ඉහළ වටිනාකමක් ඇති භෝග වගා කිරීමට කාන්තාවන් සහ ආන්තික ගොවීන් දිරිමත් කරන්න.
- තීරණ ගැනීමේදී කාන්තා සහභාගීත්වය ප්‍රවර්ධනය කිරීම: ප්‍රජා සැලසුම්කරණය, කෘෂිකාර්මික කමිටු සහ සම්පත් කළමනාකරණ සංසදවලට කාන්තාවන් ක්‍රියාකාරීව ඇතුළත් කරගන්නා කර ඇති බව සහතික කරන්න.

6. සාම්ප්‍රදායික හා නවීන ගොවිතැන් ක්‍රම මිශ්‍ර කිරීම:

- දැරිය හැකි කෘෂිකාර්මික යටිතල පහසුකම් සඳහා ප්‍රවේශය වැඩි දියුණු කිරීම: වසුන් යෙදීම, පොලිටනල් ගොවිතැන සහ නියඟයට ඔරොත්තු දෙන භෝග වගා කිරීම වැනි නවීන පිළිවෙත් පුළුල් කරන්න. හරිතාගාර, සීත ගබඩා සේවා ආදිය දැරිය හැකි මිලකට ලබාදෙන්න.
- ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව ශක්තිමත් කිරීම සඳහා නවීන ශිල්පීය ක්‍රම සමඟ සාම්ප්‍රදායික දැනුම ඒකාබද්ධ කිරීම
- කෘෂිකාර්මික සම්පත් සඳහා සාධාරණ ප්‍රවේශයක් සහතික කිරීම: ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවය හෝ සමාජ ආර්ථික තත්ත්වය නොසලකා සියලුම ගොවීන්ට ඔරොත්තු දෙන කෘෂිකාර්මික පිළිවෙත් ක්‍රියාත්මක කිරීමට අවශ්‍ය යෙදවුම් සඳහා ප්‍රවේශය සලසන්න.

7. සමාජ සහජීවනය ශක්තිමත් කිරීම:

- අන්තර් ප්‍රජා සංවාද සහ සහයෝගීතා ව්‍යාපෘති සඳහා පහසුකම් සැපයීම: විවිධ ජනවාර්ගික සහ ආගමික කණ්ඩායම් අතර විශ්වාසය සහ සහයෝගීතාවය ගොඩනැගීම සඳහා ජලය බෙදාගැනීමේ වැඩසටහන් වැනි මුලපිරීම් සඳහා සහාය වන්න.
- සාම්ප්‍රදායික අන්‍යෝන්‍ය ශ්‍රම හුවමාරු පිළිවෙත් නැවත පණ ගැන්වීම: සමාජ බැඳීම් ශක්තිමත් කිරීම, සහයෝගීතාව දිරිමත් කිරීම සහ වැටුප් ශ්‍රමය මත යැපීම අඩු කිරීම සඳහා "අත්තම්" වැනි සම්ප්‍රදායික ක්‍රම ප්‍රවර්ධනය කරන්න.
- අපකීර්තියට පිළියම් යෙදීම සහ නිල ලියකියවිලි වෙත ප්‍රවේශය වැඩි දියුණු කිරීම: පුළුල් සමාජයට ඒකාබද්ධ වීමට සහ සේවාවන් වෙත ප්‍රවේශ වීමට පහසුකම් සැලසීම සඳහා වතු කම්කරුවන්ට උප්පැන්න සහතික සහ අනෙකුත් අත්‍යවශ්‍ය ලියකියවිලි ලබා ගත හැකි බව සහතික කරන්න.

8. සේවා සඳහා ප්‍රවේශය වැඩි දියුණු කිරීම:

- රජයේ සම්පත් වෙන් කිරීමේදී ඇති වන අසමානතා සම්බන්ධයෙන් විසඳුම් ලබාදීම: දේශීය තත්වයන්ට අනුව කෘෂිකාර්මික සහාය සකස් කර සියලුම ප්‍රජා සාමාජිකයින්ට විනිවිද පෙනෙන අන්දමින් ලබාදෙන්න.
- ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවයට සංවේදී පොදු සේවාවන් සැපයීම: ළමාරක්ෂක සේවා, සෞඛ්‍ය සේවා සහ අනෙකුත් අත්‍යවශ්‍ය සහාය සේවා සඳහා ප්‍රවේශය ඇතුළුව කාන්තාවන්ගේ විශේෂිත අවශ්‍යතා සපුරාලන වැඩසටහන් සහතික කරන්න.
- තේ වතුවල සෞඛ්‍ය සේවා ප්‍රවේශය වැඩි දියුණු කිරීම: අසමානුපාතික සෞඛ්‍ය අවදානම්වලට මුහුණ දෙන කාන්තාවන් සහ ළමුන් කෙරෙහි විශේෂ අවධානයක් යොමු කරමින්, දෙමළ කතා කරන ජනයා සඳහා ජංගම වැඩසටහන් පවත්වා භාෂා බාධකවලට විසඳුම් ලබාදෙන්න.

9. මානසික සෞඛ්‍යය සහ යහපැවැත්ම ප්‍රවර්ධනය කිරීම:

- ප්‍රජා පාදක මානසික සෞඛ්‍ය ආධාරක පද්ධති ස්ථාපිත කිරීම: කාන්තාවන්, තරුණයින් සහ අනෙකුත් අවදානමට ලක්විය හැකි කණ්ඩායම් අතර ආතතිය දුරු කිරීම සඳහා ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවයට සංවේදී උපදේශන සහ මනෝ සමාජීය සේවා සපයන්න.
- සංවාදය සහ සහයෝගය සඳහා ආරක්ෂිත අවකාශයන් නිර්මාණය කරන්න: මානසික සෞඛ්‍ය පීඩනය සමනය කිරීම, සමාජ සහජීවනය ප්‍රවර්ධනය කිරීම, මානසික සෞඛ්‍ය ගැටලු අපකීර්තියට පත් නොකිරීම සහ මානසික සෞඛ්‍ය සේවා පුළුල් සෞඛ්‍ය සේවා සම්පාදනයට ඒකාබද්ධ කිරීම සඳහා සංසද ස්ථාපිත කරන්න.
- තේ වතු සේවකයින් සඳහා හුදකලාව අඩු කර සමාජ සහයෝගය ශක්තිමත් කිරීම: ශාරීරික හා සමාජීය වශයෙන් ආන්තිකකරණය නිසා ඇතිවන මානසික සෞඛ්‍ය බර අවම කිරීම සඳහා නිවාසවල තත්වයන් සහ ප්‍රජා ජාල වැඩිදියුණු කරන්න.

තේ වතු

ශ්‍රී ලංකාවේ තේ වතු ප්‍රජාවන් ඓතිහාසික ආන්තිකකරණය, පරිපාලනය විසින් නොසලකා හැරීම සහ සීමිත ආර්ථික අවස්ථාවන් සම්බන්ධ ගැටලු සමුච්චයකට මුහුණ දෙන අතර එමගින් රටේ වෙනත් තැනක දක්නට නොලැබෙන අවදානම් නිර්මාණය වේ. දශක ගණනාවක් තිස්සේ විවිධ මැදිහත්වීම් තිබියදීත්, ඔවුන්ගේ ජීවන සහ සේවා කොන්දේසි යටත් විජිත යුගයේ සිට බොහෝ දුරට නොවෙනස්ව පවතින අතර, ඔවුන් දේශගුණික විපර්යාසයන්ට බෙහෙවින් නිරාවරණය වේ.

වතුකරයේ දෛනික ජීවිතයේ මූලික ලක්ෂණ වන්නේ භෞතික හුදකලාව සහ ප්‍රමිතියෙන් තොර ජීවන තත්වයන් වේ. බොහෝ විට, පරම්පරා ගණනාවක් පුරා විහිදෙන පවුල් කිහිපයක් විසින් බෙදාගන්නා ලද, සනීපාරක්ෂාව, පිරිසිදු ජලය සහ අපද්‍රව්‍ය කළමනාකරණය ඇතුළු මූලික සේවාවන් සඳහා සීමිත ප්‍රවේශයක් සහිත ජනාකීර්ණ ලයින් කාමර එහි ප්‍රධාන ලක්ෂණයකි. රජයේ අපද්‍රව්‍ය එකතු කිරීම ප්‍රමාණවත් නොවීම නිසා ප්‍රජාවන්ගේ සෞඛ්‍යය තවදුරටත් අවදානමට ලක්කරමින් ජනයා අඛණ්ඩ පාරිසරික උපද්‍රවයන්ට නිරාවරණය වේ.

සත්කාර ගුණාත්මකභාවය

මෙම සේවා අඩුපාඩු අතර, සෞඛ්‍ය සේවා ප්‍රවේශය වඩාත් තීරණාත්මක අභියෝගවලින් එකකි. බොහෝ වතුවල සුදුසුකම් ලත් වෛද්‍යවරුන් නොමැති අතර, ඒ වෙනුවට සුදුසුකම් නොලත් අය ලෙස බොහෝ විට සැලකෙන වෛද්‍ය සහායකයින්ගෙන් සමන්විත බෙහෙත් ශාලා කෙරෙහි විශ්වාසය තැබීමට ඔවුන්ට සිදු වේ. භූගෝලීය හුදකලාව ගැටලුව තවත් උග්‍ර කරයි. දුරස්ථ කඳුකර ප්‍රදේශවල පොදු අනතුරක් වන සර්ප දෂ්ට කිරීම් වැනි ජීවිතයට තර්ජනයක් වන හදිසි අවස්ථාවලදී පවා නිසි වෛද්‍ය පහසුකම් කරා ළඟා වීමට දුෂ්කර භූමි ප්‍රදේශ හරහා තමන්ගේම ප්‍රවාහනය සංවිධානය කිරීමට ප්‍රජා සාමාජිකයින්ට සිදු වේ. මෙම දුරස්ථ සෞඛ්‍ය පහසුකම් කරා ළඟා වූ විට පවා, භාෂා බාධක සත්කාරයේ ගුණාත්මකභාවය තවදුරටත් බලපා අවදානම වැඩි කරයි. මෙම පද්ධතිමය නොසලකා හැරීමේ සෞඛ්‍ය ප්‍රතිවිපාක බරපතලය: වතු ජනගහනය අතර මන්දපෝෂණ අනුපාත වේගයෙන් ඉහළ ගොස් තිබේ. අඩු බර දරුවන් සංඛ්‍යාව 2.9 ගුණයකින් වැඩි වී තිබෙන අතර අඩු බර වැඩිහිටි කාන්තාවන් නාගරික මධ්‍යස්ථානවලට සාපේක්ෂව 3.4 ගුණයකින් වැඩිය (ලෝක බැංකුව 2017).

මෙම සන්දර්භයන් තුළ කාන්තාවන් සහ ගැහැණු ළමයින් අසමානුපාතික බරක් දරති. විශේෂයෙන් කාලගුණික වශයෙන් ආන්තික කාලවලදී හුදකලාව වඩාත් දරුණු වේ. සනීපාරක්ෂාව සහ ඖසප් සෞඛ්‍යයට අදාළ අමතර දුෂ්කරතාවන්ට කාන්තාවෝ සහ ගැහැණු ළමයි මුහුණ දෙති. අධ්‍යාපනය සහ අනෙකුත් අත්‍යවශ්‍ය සේවාවන් සඳහා සීමිත ප්‍රවේශය හේතුවෙන් මෙම රාශිභූත සෞඛ්‍ය අසමානතාවන් තවදුරටත් සංකීර්ණ වේ. දරුවන් බොහෝ විට වතු පාසල්වලට යවනු ලබන්නේ පුළුල් අධ්‍යාපන අවස්ථා සඳහා නොව, ප්‍රධාන වශයෙන් නොමිලේ ආහාර ලබා ගැනීම සඳහා බව උපදෙස් විමසීම්වලට සහභාගී වූ ප්‍රජාවන් විසින් පෙන්වා දෙන ලදී.

ඉඳහිට ක්‍රියාත්මක හුදකලා රජයේ මුලපිරීම් විසින් විකල්ප හැකියාවන් පිළිබඳ ඉඟි ලබා දී ඇත. ඌව පළාතේ තරුණ වතු කම්කරුවන්ට පර්චස් 7ක කුඩා ඉඩම් කට්ටි හිමිකාරිත්වය ලබා දුන් වැඩසටහන එවැන්නකි. ඔවුන්ට ලයින් නිවාසවලින් ඉවත් වීමට සහ ගෙවතු සහිත නිවාස තනාගැනීමට හැකි විය. මෙම උත්සාහයන් පුළුල් ප්‍රජා වැඩිදියුණු කිරීම්වලට හේතු වී නොමැත. වසර 20කට පෙර සිදු වූ මෙම මුලපිරීම ජීවන තත්වයන් හෝ සමස්ත ජීවන තත්ත්වය ක්‍රමානුකූලව වෙනස් කිරීම සඳහා උත්ප්‍රේරකයක් ලෙස නොව ව්‍යතිරේකයක් ලෙස පවතින බව ප්‍රජා සාමාජිකයෝ සඳහන් කළහ.

තේ වතුවල කාන්තාවෝ ත්‍රිත්ව බරකට මුහුණ දෙති: ඒවා නම්, ශ්‍රමය අධිකව අවශ්‍ය තේ දළු නෙලීම, ගෘහ කළමනාකරණය සහ රැකබලා ගැනීමේ වගකීම් වේ. යාන්ත්‍රික හෝ වෙනත් අතින් කරන ලද මෙහෙයුම්වලදී පිරිමින්ගේ භූමිකාවන්ට සාපේක්ෂව කාන්තාවන්ගේ දළු නෙලීමේ කාර්යය අවතක්සේරු කර ඇති බැවින්, වතු වැටුප් ව්‍යුහය අසමානතාව පවත්වාගෙන යයි. දෛනික කෝටා පදනම් කරගත් වැටුප් හේතුවෙන් ආර්ථික අවදානම උග්‍ර වේ. ශාරීරිකව සමාන වෙහෙසක් දරන කාර්යයන් ඉටු කළද, පිරිමින්ට සමාන මුදලක් උපයා ගැනීමට කාන්තාවන්ට දිගු පැය ගණනක් වැඩ කිරීමට සිදු වේ.

දේශගුණික අවදානම්වලට ඉහළ නිරාවරණය

තේ වතු ප්‍රජාවන් තේ වගාව මත යැපීම සහ භූ භෞතික උපද්‍රවවලට නිරාවරණය වීම හේතුවෙන් දේශගුණික විපර්යාසයන්ට විශේෂයෙන් ගොදුරු වේ. ප්‍රධාන වශයෙන් තෙත් සහ අතරමැදි කලාපවල පිහිටා ඇති ඌව පළාතේ වතු, වෙනස් වන කාලගුණික රටාවන්ට ඉතා සංවේදී වන අතර අධික වැසි සමයේදී නායයෑම් අවදානම වැඩි වේ. දිගු නියඟ, අක්‍රමවත් වර්ෂාපතනය සහ ඉහළ යන උෂ්ණත්වය තේ ඵලදායිතාවයේ සැලකිය යුතු පහත වැටීමකට දායක වී තිබේ. 2020 වසර වසර 25ක අවම ඵලදායිතා අගයක් වාර්තා කළේය (සිධාකරන් සහ වෙනත් අය 2022). මෙම දේශගුණික බලපෑම් තේ වතුවල සේවකයින්ගේ ජීවනෝපායන් සහ ආරක්ෂාවට තර්ජනයක් වනවා පමණක් නොව, පවතින සමාජ ආර්ථික අවදානම් ද උග්‍ර කරයි.

බොහෝ විට, අවුරුදු 50ට වැඩි වයස්ගත වන ශ්‍රම බලකාය තවත් අවදානමක් එක් කරයි. මන්ද ශාරීරික ශ්‍රමය සම්බන්ධයෙන් වැඩිහිටි සේවකයින් තිරසර නොවන තත්වයට පත්වන බැවිනි.

විකල්ප ජීවනෝපායන්

මෑත වසරවලදී, තේ වතු කම්කරුවෝ වැඩි වැඩියෙන් වතුකරයෙන් පිටත තාවකාලික ආර්ථික අවස්ථා සොයමින් සිටිති. කාන්තාවන් වැඩි වැඩියෙන් නුපුහුණු කම්කරුවන් ලෙස විදේශගත වෙමින් සිටින අතර, බොහෝ විට මැද පෙරදිග ගෘහ සේවය සඳහා යති. මෙම සංක්‍රමණය ඔවුන්ගේ පවුල් සඳහා තීරණාත්මක ප්‍රේෂණ සපයන අතර, එය කාන්තාවන් නව අවදානම්වලට නිරාවරණය කරයි. විශේෂයෙන් සීමිත අධ්‍යාපනයක් ඇති කාන්තාවන් ඇතුළු බොහෝ අය බඳවා ගැනීමේ ආයතනවල වංචාවන්ට ගොදුරු වන බවත්, මුදල් සහ බලාපොරොත්තුව යන දෙකම අහිමි වන බවත් ප්‍රජා සාමාජිකයෝ සඳහන් කළහ. මෙම ප්‍රවණතාව "මාපියන් නොමැතිව වැඩුණු පරම්පරා" නිර්මාණය කර ඇති අතර, බොහෝ විට දෙමාපියන් විදේශයන්හි සේවය කරන දරුවන් රැකබලා ගැනීමේ වගකීම් භාර ගැනීමට ආච්චිලා සීයලාට සිදු වේ.

තරුණ පිරිමි වතුවලින් බැහැර ආර්ථික අවස්ථා හඹා යමින් සිටින අතර, බොහෝ විට ඉදිකිරීම්, ප්‍රවාහන සහ අනෙකුත් අවිධිමත් අංශවල තාවකාලික රැකියා සඳහා නාගරික මධ්‍යස්ථාන වෙත සංක්‍රමණය වෙති. එවැනි අවස්ථා කෙටි කාලීන මූල්‍ය සහන ලබා දෙන අතර, ඒවා තේ වතු තුළ ප්‍රජා සහජීවනය දුර්වල කරයි. මත්පැන් සහ මත්ද්‍රව්‍ය අනිසි භාවිතයේ අවදානම වැඩි කරයි. තරුණ පරම්පරාවල විදේශගත වීම නිසා වැඩිහිටි කම්කරුවන්ට - විශේෂයෙන් කාන්තාවන්ට - අධික ශ්‍රමයක් අවශ්‍ය තේ දළු නෙලීමේ බර දැරීමට සිදු වන අතර, එමගින් පවතින අවදානම් තවදුරටත් ගැඹුරු වේ.

මෙම සංක්‍රමණ රටා තේ වතු ප්‍රජාවන්ගේ ගැඹුරු වන ආර්ථික අවිනිශ්චිතභාවය ඉස්මතු කර දක්වන අතර වැඩිවන සමාජ ආර්ථික හා පාරිසරික පීඩනයන්ට අනුවර්තනය වීම සඳහා විකල්ප සීමිත බව හෙළි කරයි.

සීමා කරන ලද ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව

මෙම අභියෝග තිබියදීත්, තේ වතු ප්‍රජාවන් ඔවුන්ගේ අවදානම් කළමනාකරණය කිරීම සඳහා උපායමාර්ග අනුගමනය කිරීම දිගටම කරගෙන යති. විශේෂයෙන් කාන්තාවෝ ගෘහස්ථ ආදායමට අතිරේකව කුඩා පරිමාණ ගොවිතැන හෝ නිවස පදනම් කරගත් ව්‍යාපාර වැනි අවිධිමත් ව්‍යවසායකත්වයේ වැඩි වැඩියෙන් නිරත වෙති. මෙම උත්සාහයන් මගින් තීරණාත්මක මූල්‍ය වාසි ලැබෙන නමුත්, එය කාන්තාවන්ට අමතර බරක් වේ. ඔවුන් දැනටමත් දරන අධික වැටුප් ශ්‍රමය, ගෘහ සේවය සහ රැකවරණ වගකීම් තීව්‍ර කරමින් ආතතිය සහ කාල දරිද්‍රතාව ඉහළ යයි. වෙළඳපොළ වෙත සීමිත ප්‍රවේශය, මූල්‍ය සේවා සහ සාක්ෂරතා අවස්ථා ඇතුළු ව්‍යුහාත්මක බාධක හේතුවෙන් මෙම මුලපිරීම් තවදුරටත් සීමා වේ. එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස, බොහෝ කාන්තාවන් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ණය වෙත යොමු වී ඇති අතර, එය ප්‍රායෝගිකව බොහෝ විට කොල්ලකාරී ව්‍යාපාරයක් බව ඔප්පු වී තිබේ. බදුල්ල දිස්ත්‍රික්කයේ, ප්‍රජාවන් වාර්තා කළ ආකාරයට ඉහළ පොලී අනුපාත සහ අස්ථායී ඉපැයීම් හේතුවෙන් කාන්තාවෝ බොහෝ විට කළමනාකරනය කළ නොහැකි ණය චක්‍රවල සිරවී සිටිති.

ඒකාබද්ධ කිරීමට ඇති අභියෝග

තේ වතු කම්කරුවන් මුහුණ දෙන අභියෝග වතු සීමාවන් ඉක්මවා විහිදේ. ප්‍රධාන වශයෙන් ඉන්දියානු දෙමළ සම්භවයක් ඇති ඔවුන්ගේ වාර්ගික සහ භාෂාමය අනන්‍යතාව එම ප්‍රජාව පුළුල් ශ්‍රී ලාංකික සමාජයට ඒකාබද්ධ වීම සම්බන්ධ මූලික බාධක නිර්මාණය කරයි. ඔවුන් බාහිර ආයතන සමඟ සම්බන්ධ වීමට හෝ වතුවලින් පිටත අවස්ථා හඹා යාමට උත්සාහ කරන විට වතු කම්කරු ශ්‍රමය හා සම්බන්ධ පැතිරුණු අපකීර්තිය ඔවුන් පසුපස හඹා යයි. සිංහල භාෂාව පිළිබඳ සීමිත ප්‍රවීණතාව මෙම දුෂ්කරතා තවදුරටත් සංකීර්ණ කරයි. රාජ්‍ය සේවා, උසස් අධ්‍යාපනය සහ විධිමත් රැකියා සඳහා ප්‍රවේශය සීමා කරයි. එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස, බොහෝ වතුවල පදිංචිකරුවන් සමාජීය වශයෙන් සහ ආර්ථික වශයෙන් ආන්තිකව සිටින අතර, පරම්පරා ගණනාවක් තිස්සේ පවතින බැහැර කිරීමේ චක්‍ර ශක්තිමත් කරති.

මෙම මට්ටම් ගණනාවක බැහැර කිරීම විසින් අත්‍යවශ්‍ය අයිතිවාසිකම් සහ සේවාවන් සඳහා ප්‍රවේශය සෘජුවම සීමා කරයි. උප්පැන්න සහතික සහ ජාතික හැඳුනුම්පත් වැනි මූලික ලියකියවිලි ලබා ගැනීමේදී ප්‍රජාවන් අඛණ්ඩ බාධක වාර්තා කරති. ඒවා ඔවුන්ගේ සංචලතාව දැඩි ලෙස සීමා කරන සහ වතු ජීවිතයෙන් ඔබ්බට අවස්ථා ලබාගැනීම සීමා කරන බාධක වේ. ප්‍රාදේශීය පොලිසිය ඇතුළු විධිමත් ආයතන සමඟ සම්බන්ධ වන විට කාන්තාවෝ විශේෂ අවදානම්වලට මුහුණ දෙති. එහිදී වෙනස්කම් කිරීම් සහ බිය ගැන්වීම් පිළිබඳ අත්දැකීම් හේතුවෙන් ඔවුහු ප්‍රචණ්ඩත්වය වාර්තා කිරීමට හෝ යුක්තිය සෙවීමට අධෛර්යවත් වෙති. මෙම පද්ධතිමය බාධක හේතුවෙන් ආන්තිකකරණයේ චක්‍ර මුල් බැස ගන්නා අතර, රාජ්‍ය ආයතන කෙරෙහි විශ්වාසය ද බිඳවැටේ. එමඟින් පුළුල් සමාජයෙන් ලබා ගත හැකි ආරක්ෂාවන් සහ අවස්ථාවන් වෙතින් කාන්තාවෝ හුදකලා වෙති.

මෙම සාධක එක්ව ගත් කල, ප්‍රජා සාමාජිකයින්ට පූර්ණ සමාජීය හා ආර්ථික පුරවැසිභාවය සඳහා ඇති මූලික අයිතිය ක්‍රමානුකූලව ප්‍රතික්ෂේප කරන, ඉහළ සමාජ සංචලනය සහ ජාතික සංවර්ධනයේ අර්ථවත් සහභාගීත්වය සඳහා ඇති අවස්ථා සීමා කරන ස්වයංව වැරගැන්වෙන චක්‍රයක් නිර්මාණය කරයි. මෙම මුල් බැසගත් බැහැර කිරීමේ ක්‍රමය හේතුවෙන් නැඟී එන දේශගුණය ආශ්‍රිත අභියෝගවලට ඔවුන්ගේ ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව අඩපණ වන අතර, පරම්පරා ගණනාවක් තිස්සේ පැවත එන අවදානම් දිගටම පවතී.

6.2 මඩකලපුව

ශ්‍රී ලංකාවේ නැගෙනහිර පළාතේ දිස්ත්‍රික්කයක් වන මඩකලපුව, දේශගුණික විපර්යාස, සමාජ ආර්ථික ආන්තිකකරණය සහ පාලන අඩුපාඩු හේතුවෙන් සංකීර්ණ අභියෝග සමූහයකට මුහුණ දෙයි. කෘෂිකර්මාන්තය සහ ධීවර කර්මාන්තය මත දැඩි ලෙස යැපෙන කලාපයක පිහිටා ඇති මඩකලපුව, ගංවතුර, නියඟ සහ පාරිසරික හායනය වැනි දේශගුණික සාධක විසින් නිර්මාණය කරනු ලබන උපද්‍රවයන්ට විශේෂයෙන් නිරාවරණය වේ. පද්ධතිමය අසමානතාවයන් සහ ශ්‍රී ලංකාවේ සිවිල් ගැටුමේ කල් පවතින බලපෑම් මගින් මෙම අවදානම් සංකීර්ණ කර ඇති අතර එමඟින් දිස්ත්‍රික්කයේ දෙමළ සහ මුස්ලිම් ජනගහනය ජාතික සංවර්ධන ප්‍රමුඛතාවලින් බැහැර කර ඇති බවක් දැනේ. ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවයේ ගතිකතාවන් හේතුවෙන් මෙම අභියෝග තවදුරටත් උග්‍ර වේ. දේශගුණික බලපෑම් සහ පාලන අසාර්ථකත්වයන් නිසා කාන්තාවන් අසමාන ලෙස පීඩාවට පත්ව ඇත. මෙම සිද්ධි අධ්‍යයනය විසින් මඩකලපුවේ නිශ්චිත අවදානම් සහ ඔරොත්තු දීමේ මාර්ග ගවේෂණය කරයි. දිස්ත්‍රික්කයේ අභියෝගවලට මුහුණ දීමේදී සියල්ලන් ඇතුළත් කරගන්නා, ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවයට සංවේදී ප්‍රතිපත්තිවල තීරණාත්මක කාර්යභාරය ඉස්මතු කරයි.

දේශගුණික හා පාරිසරික අභියෝග

ගංවතුර සහ වැස්සෙන් පෝෂණය වන කෘෂිකර්මාන්තය

මඩකලපුව මෑත වසරවලදී ප්‍රධාන ගංවතුර තුනකට මුහුණ දී ඇති අතර එය දිස්ත්‍රික්කයේ ආර්ථිකයේ කොඳු නාරටිය වන වර්ෂාවෙන් පෝෂණය වන කෘෂිකර්මාන්තයට දැඩි ලෙස බලපායි. ගංවතුර රෝපණ සහ අස්වනු නෙලීමේ චක්‍රවලට බාධා කරයි. භෝග විනාශ කරයි. නිවාස අඛණ්ඩ දරිද්‍රතා චක්‍රවලට කොටු කරයි. ගෘහස්ථ ආහාර සුරක්ෂිතතාව සඳහා මූලික වගකීම දරන කාන්තාවෝ, එවැනි සිදුවීම් අතරතුර අසමානුපාතික බරක් අත්විඳිති. අවධානය යොමු කළ කණ්ඩායම් සමඟ සාකච්ඡාවලදී, කාන්තා ගොවීන් වාර්තා කළේ ගංවතුර හේතුවෙන් විකල්ප ආහාර සැපයුම් ලබා ගැනීම, ගෘහස්ථ අලුත්වැඩියාවන් කළමනාකරණය කිරීම සහ පවුලේ රෝගී සාමාජිකයන් රැකබලා ගැනීම ඇතුළුව ඔවුන්ගේ වැටුප් නොලබන සත්කාර වගකීම් වැඩි වන බවයි.

දේශගුණික අවදානම පිළිබඳ ඔහෑජ තක්සේරුව (2023) සහ ඉදිරියේදී නිකුත් කිරීමට නියමිත "අවදානම් දේශගුණය සමග සම්බන්ධ කිරීම: ශ්‍රී ලංකා දේශගුණික අවදානම් පැතිකඩ" (2025) මගින් පෙන්නුම් කරන්නේ දේශගුණික විපර්යාස හේතුවෙන් මඩකලපුවේ ආන්තික කාලගුණික සිදුවීම්වල වාර ගණන, තීව්‍රතාව සහ අනපේක්ෂිතබව වැඩි වනු ඇතැයි අපේක්ෂා කරන බවයි. එහෙත්, දිස්ත්‍රික්කයේ ප්‍රමාණවත් ගංවතුර කළමනාකරණ යටිතල පහසුකම් නොමැති අතර, විශේෂයෙන් කාන්තා ගෘහමූලික පවුල් ඇතුළු ප්‍රජාවන් නැවත නැවත හානිවලට ගොදුරු වීමේ අවදානමට ලක් වේ.

වැලි කැණීම සහ පාරිසරික හායනය

මඩකලපුවේ ගංගා සහ වෙරළබඩ ප්‍රදේශවල නියාමනය නොකළ වැලි කැණීම පාරිසරික හායනයට, ගං ඉවුරු අස්ථාවර කිරීමට, ජල සම්පත් ක්ෂය වීමට සහ පාංශු ඛාදනය වේගවත් කිරීමට හේතු වන ප්‍රධාන ධාවකයක් බවට පත්ව ඇත. මෙම ක්‍රියාව බොහෝ විට දේශපාලන ක්‍රියාකාරීන් සහ වැලි කැණීම් මාෆියාවන් ඇතුළු බලවත් දේශීය ජාලයන් සමඟ සම්බන්ධය. එබැවින්, ඔවුහු දඬුවම් නොලබා ක්‍රියාත්මක වන අතර, පාරිසරික රෙගුලාසි සහ බලපෑමට ලක් වූ ප්‍රජාවන්ගේ අවශ්‍යතාවන් නොසලකා හරිති. නීති විරෝධී පතල්කරුවන් දඬුවම්වලින් වැළකී සිටීම සඳහා නිලධාරීන්ට නිතර අල්ලස් ලබා දෙන බැවින්, පළාත් පාලන ආයතන විසින් නීතිය ක්‍රියාත්මක කිරීම දුර්වල බව ප්‍රදේශවාසීහු පවසති.

මඩකලපුවේ එක් ප්‍රජා සාමාජිකයෙකු මෙසේ පැවසීය: "ට්‍රක් රථ සෑම දිනකම වැලි රැගෙන යන ආකාරය අපි දකිනවා. ඒත්, කිසිවෙකු ඒවා නවත්වන්නේ නැහැ. ඔවුන්ට බලවත් සම්බන්ධතා ඇති නිසා නීති ඔවුන්ට අදාළ නොවන බව තමයි හැඟෙන්නේ."

වැලි කැණීමේ පාරිසරික බලපෑම් ජීවනෝපායන් සහ ජල සුරක්ෂිතතාවය දුරදිග යන ප්‍රතිවිපාක ඇති කරයි. ගං පත්ලෙහි ජලය රැඳීම අඩු වීම හේතුවෙන් වියළි කාලවල ජල හිඟය තීව්‍ර වේ. ගෘහ භාවිතය සඳහා ජලය රැස් කිරීම සම්බන්ධයෙන් ප්‍රධාන වශයෙන් වගකිව යුතු පවුල් සාමාජිකයන් වන කාන්තාවන්ට පිරිසිදු ජල ප්‍රභවයන් සෙවීම සඳහා දිගු දුරක් ගමන් කිරීමට සිදු වී ඇත. මෙය ඔවුන්ගේ භෞතික බර වැඩි කරනවා පමණක් නොව, මෙම ගමන්වලදී ඔවුහු හිරිහැර හෝ ප්‍රචණ්ඩත්වයේ අවදානමට ද නිරාවරණය වෙති. එපමණක් නොව, වැලි නිධි ක්ෂය වීම කෘෂිකාර්මික ඵලදායිතාවට බාධා කරයි. අස්ථායී ගං ඉවුරු සහ සීමිත ජල සැපයුම හේතුවෙන් ගොවීන්ට ඔවුන්ගේ කෙත්වලට ජලය සපයා ගැනීම වඩ වඩාත් දුෂ්කර වීම එයට හේතුවයි.

වැලි කැණීම වටා ඇති දඬුවම් නොලැබීමේ සංස්කෘතිය ප්‍රජාව තුළ අමනාපය සහ අවිශ්වාසය වර්ධනය කර ඇත. මෙම සූරාකෑමෙන් ලාභ ලබන ජාලවලට අභියෝග කිරීමට බොහෝ පදිංචිකරුවන්ට බලයක් නොමැති බව හැඟෙන අතර, එමගින් ඔවුන්ගේ ආන්තිකකරණය පිළිබඳ හැඟීම ගැඹුරු වේ. මෙම ගතිකය සමාජ සහජීවනය අඩපණ කරනවා පමණක් නොව, දුප්පත් නිවාසවලට අසමාන ලෙස බලපාන පරිදි අක්‍රමවත් වර්ෂාපතනය සහ ගංවතුර වැනි දේශගුණික කම්පනවලට ඇති අවදානම වැඩි කරයි. මෙම ගැටලුව විසඳීම සඳහා පාරිසරික රෙගුලාසි දැඩි ලෙස ක්‍රියාත්මක කිරීම පමණක් නොව, පළාත් පාලනයේ වැඩි විනිවිදභාවයක් සහ වගවීමක් ද අවශ්‍ය වේ. බලධාරීන් බලපෑමට ලක් වූ ප්‍රජාවන්ගේ හඬට සවන් දී ක්‍රියා කරන බව සහතික කළ යුතුය. දේශගුණික ඔරොත්තු දීමේ පියවර පාලන ප්‍රතිසංස්කරණවලට ඒකාබද්ධ කිරීම මෙම අවදානම් අවම කිරීම සඳහා උපකාරී වන අතර විශ්වාසය සහ දිගුකාලීන ස්ථාවරත්වය පෝෂණය කරයි.

මිනිස්-වනජීවී ගැටුම්

මඩකලපුවේ මිනිස්-අලි ගැටුම තීව්‍ර වීම තීරණාත්මක කරුණක් බවට පත්ව ඇති අතර, දිස්ත්‍රික්කය ජාතික සාමාන්‍යයට සාපේක්ෂව ඉහළ මිනිස් මරණ අනුපාතයක් සිදුවෙමින් තිබේ (ගුණවංශ සහ වෙනත් අය, 2023). අලි ඇතුන් නිතර බෝග සහ දේපළ විනාශ කරන අතර, ප්‍රාදේශීය ප්‍රජාවන්ගේ ජීවනෝපායන්ට තර්ජන එල්ල කරයි. එයට දායක වන ප්‍රධාන සාධක අතරට වනාන්තර ප්‍රදේශවල වැලි කැණීම ද අයත් වන අතර, එමගින් ස්වාභාවික වාසස්ථාන විනාශ වේ. දුර්වල ලෙස නඩත්තු කරන ලද වනාන්තර පොකුණු හේතුවෙන් ද, අලි ඇතුන්ට වෙනත් ස්ථානවල ජලය සෙවීමට බල කරන අතර, අලින් මිනිස් ජනාවාස වෙත පැමිණීම වැඩි වේ.

ගොවීහු බෝග හා දේපළ හානි හේතුවෙන් සැලකිය යුතු ආර්ථික පාඩු වාර්තා කරති. කෙත්වලට යාමේදී සහ ගෘහ ආහාර සැපයුම් කළමනාකරණය කිරීම සම්බන්ධ කාර්යයන්හිදී ඉහළ අවදානම්වලට මුහුණ දීමට කාන්තාවන්ට සිදු වේ. සාකච්ඡාවක් අතරතුර මයිලම්බාවේලිහි ගොවියෙක් මෙසේ පැවසීය: "අපි නිරතුරුව තනිව කුඹුරුවලට යාමට බියයි. අලි ඇතුන් රාත්‍රියේ පැමිණෙනවා. අපට ඉතිරිව ඇති අස්වනු ස්වල්පය ආරක්ෂා කර ගැනීමට අප අවදියෙන් සිටිය යුතුයි."

ගැටලුව මෙතරම් බරපතල වී තිබියදීත්, අලි වැටවල් වැනි රජයේ මැදිහත්වීම් දකුණට වැඩි අවධානයක් යොමු කර තිබේ. මඩකලපුවේ ප්‍රජාවන්ට මෙම ගැටුම බොහෝ දුරට තනිවම කළමනාකරණය කිරීමට සිදු වී තිබෙන බව ප්‍රදේශවාසීන් වටහාගෙන ඇත. බොහෝ විට වන්දි යෝජනා ක්‍රම සඳහා ප්‍රවේශය නොමැති කාන්තාවන් විශේෂයෙන් අවාසි සහගතය. වනජීවී සංරක්ෂණ දෙපාර්තමේන්තුව ගොවීන්ට බෝග හානි සඳහා සහ ප්‍රජා සාමාජිකයින්ට මරණ, තුවාල සහ දේපළ හානි සඳහා වන්දි ගෙවීමේ වැඩසටහනක් ක්‍රියාත්මක කරන අතර, අනාගත බලපෑම් වැළැක්වීම සහ අවම කිරීම සඳහා සංයුක්ත ක්‍රියාකාරී සැලසුම් ඉක්මනින් අවශ්‍යය.

කිඹුල් ප්‍රහාර ද තවත් වර්ධනය වන ගැටලුවක් බව ප්‍රදේශවාසීහු වාර්තා කරති. මඩකලපුවේ කලපු අවට ප්‍රදේශ විශේෂයෙන් අවදානමට ලක්විය හැකි අතර, 2010 සහ 2024 අතර කාලයේදී ශ්‍රී ලංකාවේ මිනිස්-කිඹුල් සිදුවීම්වලින් 28% ක් මෙම කලපුවල සහ ඒ ආසන්නයේ සිදු විය (විජේසුන්දර සහ කරවිට, 2024).

ගංවතුර හේතුවෙන් කිඹුලන් ඔවුන්ගේ සාමාන්‍ය වාසස්ථානවලින් පිටත ප්‍රදේශවලට තල්ලු වී යා හැකි අතර ජලය බැස යන විට ඔවුහු ඒවායේ සිරවෙති (රොඩ්‍රිගෝ, 2024). ආදායම් උත්පාදනය කරන අතරතුර කිඹුල් ගහනය කළමනාකරණය කිරීමට ද උපකාරී වන සංචාරක මුලපිරීමක් ලෙස කිඹුල් උද්‍යාන ස්ථාපිත කිරීම සුදුසු යයි ප්‍රදේශවාසීන් යෝජනා යෝජනා කර ඇත. මිනිස්-කිඹුල් ගැටුම් වැඩියෙන් වාර්තා වන තවත් දිස්ත්‍රික්කයක් වන දකුණු පළාතේ මාතර මේ හා සමාන උද්‍යානයක් පිහිටුවා තිබේ.

වෙරළබඩ කලාපය

මඩකලපුවේ වෙරළ ඛාදනය තවත් ප්‍රධාන ගැටලුවකි. වෙරළ ස්ථායිකරණය සහ ගංවතුර පාලනය හරහා තීරණාත්මක වෙරළ ආරක්ෂාවක් සපයන කඩොලාන පරිසර පද්ධතිය 1995 සහ 2022 අතර කාලයේදී 26%කින් අඩු වී ඇත (Veettil 2022). ජෛව විවිධත්වයට සහ ජීවනෝපායන්ට සහාය වන එලදායී පරිසර පද්ධතියක් වන මඩකලපු කලපුවට හදිසි අවධානයක් අවශ්‍ය වේ. රොන්මඩ තැන්පත් වීමෙන් කලපුවේ ගැඹුර අඩු වී ඇති අතර එය මසුන් ඇල්ලීම, ජල ප්‍රවාහය සහ එහි ගංවතුර පාලන හැකියාවන්ට අහිතකර ලෙස බලපායි. කලපුව යථා තත්ත්වයට පත් කිරීමේදී සහ ප්‍රාදේශීය ප්‍රජාවන් ආරක්ෂා කිරීමේදී එහි කාර්යභාරය ශක්තිමත් කිරීම සඳහා ශක්‍යතා අධ්‍යයනයක් කිරීම සහ පතුල කැණීම සඳහා අරමුදල් සහාය අවශ්‍ය වේ.

පොල් රෝගය

මඩකලපුවේ ප්‍රධාන කෘෂිකාර්මික ක්‍රියාකාරකමක් වන පොල් වගාව, කලාපය පුරා වේගයෙන් ව්‍යාප්ත වෙමින් නිෂ්පාදනය විනාශ කරන නව දේශගුණය ආශ්‍රිත රෝගයකින් තර්ජනයට ලක්ව ඇත. පොල් අස්වැන්න නෙළීමේදී සහ සැකසීමේදී සැලකිය යුතු කාර්යභාරයක් ඉටු කරන කාන්තාවන්ට බොහෝ විට තාක්ෂණික සහාය, රෝග-ප්‍රතිරෝධී බෝග ප්‍රභේද හෝ විකල්ප ආදායම් උත්පාදන ක්‍රියාකාරකම් සඳහා අවස්ථා නොමැත. පොල් අස්වැන්න අඩු වන විට, විකල්ප ආදායම් මාර්ග සැපයිය හැකි පොල් ආශ්‍රිත නිෂ්පාදන සඳහා අගය එකතු කිරීම සඳහා ආයෝජන සහ වෙළඳපොළ ප්‍රවේශය සීමිත වීම හේතුවෙන් එම අංශවල තිබෙන්නේ අඩු දියුණුවකි.

ඉඩම් සහ නැවත පදිංචි කිරීමේ අභියෝග

මඩකලපුව දිස්ත්‍රික්කය එහි ජනගහනයෙන් ආසන්න වශයෙන් 25% පමණ වන මුස්ලිම් ප්‍රජාවකට නිවහන වේ. කෙසේ වෙතත්, දෙමළ සහ මුස්ලිම්වරුන් අතර සබඳතා බොහෝ විට පළුදු වී ඇති අතර, ප්‍රජාවන් දෙකෙහිම ප්‍රතිචාර දැක්වූවෝ නිතර නිතර ප්‍රචණ්ඩ සිදුවීම් සිදුවන බව වාර්තා කළහ. විශේෂයෙන් තරුණයින් අතර මෙම තත්වය පැතිර තිබේ. දෙමළ සහ මුස්ලිම්වරුන්ට ව්‍යාපාර හෝ සහල් ගොවිතැන වැනි ක්ෂේත්‍රවල සහයෝගයෙන් කටයුතු කළ හැකි බව සමහරු සඳහන් කළද, දෙමළ ප්‍රතිචාර දැක්වූවෝ මුස්ලිම්වරුන් පදිංචි කර ඇති ප්‍රදේශවල නිදහසේ ගවයන් තණ කැවීමට පවා යා නොහැකි බව පැවසූහ. සමහරු ඔවුන් සමඟ ජීවත් වීමට වඩා පිටව යාමට කැමති බව පෙන්නුම් කළහ. ඒ අතරම, කලාපයේ වෙළඳාමෙන් වැඩි ප්‍රමාණයක ආධිපත්‍යය මුස්ලිම් ව්‍යාපාරිකයන් විසින් දරන බව දෙමළ ගොවීන් පිළිගත් අතර, ඔවුන්ගේ භාණ්ඩ සඳහා වෙළඳපොළ ප්‍රවේශය සුරක්ෂිත කිරීම සඳහා සබඳතා පවත්වා ගැනීම අවශ්‍ය වේ. බොහෝ ප්‍රදේශවල නැවත පදිංචි කිරීමේ ක්‍රියාවලිය අවසන් කර ඇති බවට රජය ප්‍රකාශ කළද, නොවිසඳුණු නැවත පදිංචි කිරීම් සහ ඉඩම් ගැටලු පිළිබඳව මුස්ලිම් ප්‍රජාවල ජනයා කනස්සල්ල පළ කළහ. දිගට පවතින දුක්ගැනවිල්ල වන්නේ මුස්ලිම්වරුන්ට අයත් ඉඩම් රජය විසින් අත්පත් කර ගැනීමයි. ප්‍රතිචාර දැක්වූවන් වාර්තා කරන පරිදි, මෙම තත්වය වසර ගණනාවක් තිස්සේ පවතී. බොහෝ දෙනෙකුට යුද්ධයෙන් පසු ඔවුන්ගේ ඉඩම්වලට ආපසු යාමට සහ ඔවුන්ගේ ජීවිත නැවත ගොඩනගා ගැනීමට නොහැකි වී ඇති අතර, ඔවුන්ගේ නීත්‍යානුකූල අයිතිවාසිකම් ප්‍රතික්ෂේප කර, ඔවුන්ගේ ජීවනෝපාය අවශ්‍යතා නොසලකා හැර ඇත.

එක් නිවැසියෙක් ගොවීන්ගේ දුක්ඛිත තත්වය ඉස්මතු කරමින්, "යුද්ධය අතරතුර පවා අපි මෙම ඉඩම් වගා කළේ ඉතා අපහසුවෙන්. දැන්, රජය විසින් අප ඒවා වගා කිරීම වළක්වනවා," යි පැවසීය. මුස්ලිම් ප්‍රජාවේ සාමාජිකයින් ද අවධාරණය කළේ ඉඩම් ආරවුල් සිවිල් පරිපාලන යාන්ත්‍රණයන් හරහා විසඳා ගත යුතු බවයි. කෙසේ වෙතත්, නැගෙනහිර පළාතේ, හමුදාව ඉඩම් අත්පත් කර ගැනීමේ ක්‍රියාවලීන්හි ක්‍රියාකාරීව නිරතව සිටින බවත්, එමඟින් ආතතීන් තවදුරටත් උග්‍ර වන බවත් ඔවුහු චෝදනා කරති.

මෙම අභියෝග ඉඩම් ආරවුල් වලින් ඔබ්බට ජීවනෝපාය සීමාවන් දක්වා විහිදේ. මුස්ලිම් ධීවරයින්ට මසුන් ඇල්ලීම සඳහා කලපුවේ ඇතැම් ප්‍රදේශවලට ප්‍රවේශය අහිමි වී ඇති බව වාර්තා වූ අතර අනෙක් බෝට්ටුවලට නිදහසේ ක්‍රියාත්මක වීමට අවසර දී ඇත. "වාර්ගිකත්වය අනුව තමන්ට වෙනස්කම් කරන බව මිනිසුන්ට හැඟේ," යයි එක් ප්‍රතිචාර දක්වන්නෙකු සඳහන් කළේ පද්ධතිමය අසමානතාවයන් පිළිබඳ පුළුල් අවබෝධයක් පිළිබිඹු කරමිනි.

ආන්තිකකරණය සහ පාලන හිඩැස්

සම්පත් වෙන් කිරීමේ සහ පාලන අවධානයේ අසමානතාවන් උපුටා දක්වමින් මධ්‍යම රජය විසින් නොසලකා හැරීම පිළිබඳ හැඟීම් මඩකලපුවේ පදිංචිකරුවෝ නිතර ප්‍රකාශ කරති. යුද්ධයෙන් පසු ස්ථාපිත කරන ලද සාමයෙන් මඩකලපුවේ ප්‍රජාවන්ට පූර්ණ ප්‍රතිලාභ ලැබෙන බව සහතික කිරීමට රජය එතරම් දෙයක් කර නොමැති බව බොහෝ ප්‍රතිචාර දැක්වූ අය සඳහන් කළහ.

> මඩකලපුවේ පදිංචි 27 හැවිරිදි කාන්තාවක් වන ගයාත්‍රි ප්‍රකාශ කළ පරිදි, "යුද්ධයෙන් වසර 15කට පසුවත්, මිනිසුන් තවමත් ඔවුන්ගේ පුද්ගලික ජීවනෝපායන්හි දියුණුවක් දැක නැත."

> මඩකලපුවේ 50 හැවිරිදි සුජිත් නිරීක්ෂණය කළ පරිදි, "දෙමළ ජනතාව සඳහා වන බොහෝ ආයෝජන යාපනයට සහ පසුව ත්‍රිකුණාමලයට යයි. වරාය එයට හේතුවයි. මඩකලපුව නොසලකා හරිනු ලැබේ."

වී වගා කිරීමේ කාලය නියම කරන ශ්‍රී ලංකාවේ ජාතික බෝග දින දර්ශනය, දකුණු සහ මධ්‍යම කලාපවලට ප්‍රමුඛත්වය දෙන බව වටහාගෙන ඇති අතර, එමඟින් නැගෙනහිර දෙමළ සහ මුස්ලිම් ගොවීන් අවාසියට ලක් වේ. දින දර්ශනය සැලසුම් කර ඇත්තේ දකුණු සහ මධ්‍යම කලාපවල පුරෝකථනය කළ හැකි වර්ෂාපතනය සහ හොඳින් සංවර්ධනය වූ වාරිමාර්ග පද්ධති මත පදනම්ව. එය නැගෙනහිර පළාතේ අක්‍රමවත් වර්ෂාපතනය සහ ඌන සංවර්ධිත වාරිමාර්ග යටිතල පහසුකම් සමඟ නොගැලපෙන තත්වයන් වටා ය.

වැස්සෙන් පෝෂණය වන කෘෂිකර්මාන්තය සහ දුර්වල ලෙස නඩත්තු කරන ලද වැව් මත යැපෙන දෙමළ ගොවීන්, බොහෝ විට නියමිත බෝග දින දර්ශනයට අනුගත වීමට අරගල කරන අතර, එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස අඩු අස්වැන්නක් සහ ඉහළ නිෂ්පාදන පිරිවැයක් ඇති වේ. පශ්චාත් ගැටුම් සන්දර්භය තුළ, මෙම විෂමතා විසින් පවතින දුක්ගැනවිලි උග්‍ර කරයි. දෙමළ ගොවීන් එම දින දර්ශනය ඓතිහාසික අසමානතාවන් තුළ මුල් බැසගත් පද්ධතිමය ආන්තිකකරණයේ තවත් උදාහරණයක් ලෙස සලකති.

පොහොර, බීජ සහ වාරිමාර්ග ජලය වෙන් කිරීම ඇතුළු රජයේ සහාය බෝග දින දර්ශනය සමග බැඳී ඇති අතර, එය නැගෙනහිර ගොවීන්ට තවදුරටත් අවාසිදායක වේ. බෙදා හරිනු ලබන පොහොර සහ බීජ බොහෝ විට දෙමළ ගොවීන්ට අවශ්‍ය කාලයට පෙර හෝ ප්‍රමාද වී ලැබෙන අතර එමඟින් ඵලදායිතාව උපරිම කිරීම දුෂ්කර වේ. පක්ෂග්‍රාහීත්වය පිළිබඳ මෙම හැඟීම් හේතුවෙන් බැහැර කිරීමේ හැඟීම් ඔවුන් තුළ ශක්තිමත් වේ. දෙමළ ගොවීන් විශ්වාස කරන ආකාරයට අනුව, රජය සිංහල බහුතර ප්‍රදේශවලට පක්ෂව ඔවුන්ගේ අවශ්‍යතා නොසලකා හරියි. දේශගුණික විපර්යාස හේතුවෙන් වර්ෂාපතනයේ වැඩිවන අනපේක්ෂිතබව මගින් මෙම කලකිරීම් තවත් උග්‍ර වන අතර එමඟින් ජීවනෝපායන් අනුවර්තනය කරගැනීමට සහ පවත්වා ගැනීමට ඇති හැකියාව තවදුරටත් අඩපණ වේ. දේශගුණික අනාරක්ෂිතභාවය සහ පාලන අසාර්ථකත්වයන් ඡේදනය වීම හේතුවෙන් සමාජ සහජීවනය විඳවැටීමේ අවදානමක් ඇති වේ. එක මත එක එන අභියෝගවලට මුහුණ දීමේ අරගලයේදී රජය ඔවුන් අතහැර දමා ඇති බවක් ඔවුන්ට දැනේ. මඩකලපුවේ දෙමළ ගොවියෙක් පැහැදිලි කළ පරිදි, "දින දර්ශනය අප වෙනුවෙන් නොව ඔවුන් වෙනුවෙන් නිර්මාණය කළ එකක්. ඔවුන් අපගේ ගැටලු තේරුම් ගන්නේ හෝ අපට අවශ්‍ය දේට සවන් දෙන්නේ නැහැ."

ජාතික බෝග දින

ශ්‍රී ලංකාවේ ජාතික බෝග දින දර්ශනය දකුණු සහ මධ්‍යම කලාපවලට ප්‍රමුඛත්වය දෙන අතර නැගෙනහිර දෙමළ ස මුස්ලිම් ගොවීන්ට අවාසිදායක බවට ඇති මතය ව්‍යුහාත්මක, දේශගුණික සහ පාලනය ආශ්‍රිත සාධකවල එකතුවකින් පැ නගී. දින දර්ශනය දේශගුණික තත්ත්වයන්, ජල සැපයුම සහ ඓතිහාසික කෘෂිකාර්මික පිළිවෙත් මත විධිමත් ලෙස පදන වුවද, එය ක්‍රියාත්මක කිරීමේදී බොහෝ විට කලාපීය වෙනස්කම් නොසලකා හරිනු ලැබේ. බොහෝ දෙමළ සහ මුස්ලි ගොවීන් තර්ක කරන්නේ ඔවුන්ගේ සුවිශේෂී වගා අවශ්‍යතා ජාතික සැලසුම්කරණයේදී ප්‍රමාණවත් ලෙස පිළිබිඹු නොවන බවයි.

1. දේශගුණික හා ජල විද්‍යාත්මක වෙනස්කම්

ශ්‍රී ලංකාවේ දකුණු සහ මධ්‍යම කලාප සාපේක්ෂව පුරෝකථනය කළ හැකි වර්ෂාපතන රටා සහ පුළුල් වාරිමාර්ග යටිතල පහසුකම් හේතුවෙන් වඩා යහපත් තත්වයක තිබේ. එම නිසා එම කලාපවලට ජාතික බෝග දින දර්ශනයේ රෝපණ සහ අස්වනු නෙලීම සඳහා නියමිත කාලරාමු සමඟ සම්පව පෙළගැස්වීමට අවස්ථාව ලැබේ. ඊට වෙනස්ව, නැගෙනහිර පළාත වර්ෂාපතනයේ බොහෝ විශාල විචල්‍යතාවයකට මුහුණ දෙන අතර වාරිමාර්ග සඳහා වැසි ජලයෙන් පෝෂණය වන කෘෂිකර්මාන්තය සහ කුඩා වැව් පද්ධති මත දැඩි ලෙස රඳා පවතී. ජාතික බෝග දින දර්ශනය බොහෝ විට කලාපයේ සැබෑ ජල ලබා ගැනීමේ හැකියාවට අනුරූප නොවන අතර, නැගෙනහිර ගොවීන්ට නියමිත කාලසටහනට අනුකූල වීම දුෂ්කරය.

2. වාරිමාර්ග යටිතල පහසුකම් විෂමතා

දකුණු සහ මධ්‍යම කලාප සාමාන්‍යයෙන් මහා පරිමාණ වැව් ප්‍රතිසංස්කරණ ව්‍යාපෘති සහ පුළුල් ඇළ මාර්ග ජාල ඇතුළුව වඩාත් දියුණු වාරිමාර්ග පද්ධතිවලින් ප්‍රතිලාභ ලබයි. එමගින් ගොවීන්ට සාපේක්ෂ පහසුවකින් ජාතික බෝග දින දර්ශනය අනුගමනය කිරීමට හැකි වේ. කෙසේ වෙතත්, නැගෙනහිර පළාතේ, වැව් ප්‍රතිසංස්කරණය සහ වාරිමාර්ග යටිතල පහසුකම් වෙනුවෙන් රජයේ සීමිත ආයෝජන හේතුවෙන් තීරණාත්මක රෝපණ සහ අස්වනු නෙළන කාලවලදී ගොවීන්ට විශ්වාසදායක ජල ප්‍රවේශයක් නොමැත. මෙම විෂමතාව හේතුවෙන් ඵලදායිතාව අඩපණ වෙනවා පමණක් නොව, ජාතික කෘෂිකාර්මික ප්‍රමුඛතා තුළ තමන් ආන්තිකකරණයට ලක් වූ බවක් හා දෙමළ සහ මුස්ලිම් ගොවීන් අතර බැහැර කිරීමේ ගැඹුරු හැඟීමක් නිර්මාණය වේ.

3. පාලනය සහ සම්පත් වෙන් කිරීම

රජය ප්‍රධාන වශයෙන් සිංහල ජනයා බහුතරය වන ප්‍රදේශ වන දකුණු සහ මධ්‍යම කලාපවලට සම්පත් සහ අවධානය අසමානුපාතිකව වෙන් කරන බව නැගෙනහිර පළාතේ ගොවීහු සිතති. ජාතික සංවර්ධන සැලසුම්කරණයේදී දෙමළ ජනයා බහුතරය වන ප්‍රදේශ බොහෝ විට පසෙකට දමා ඇති බැවින්, දිගුකාලීන ඓතිහාසික හා දේශපාලන දුක්ගැනවිලි මගින් මෙම සංජානනය ශක්තිමත් වේ. උදාහරණයක් ලෙස, වාරිමාර්ග ජල නිකුත් කිරීම් බොහෝ විට තීරණය කරන්නේ නැගෙනහිර ගොවීන් සමඟ අර්ථවත් උපදේශනයකින් තොරවය. එවැනි තීරණ බොහෝ විට ඵලදායිතාව අඩපණ කරන සහ රාජ්‍ය ප්‍රමුඛතාවලින් බැහැර කිරීමේ හැඟීම් ගැඹුරු කරන නොගැලපෙන කාලරාමුවලට හේතු වේ.

4. ඵලදායිතාවයට සහ ජීවනෝපායන්ට ඇති බලපෑම

නැගෙනහිර පළාතේ ජාතික බෝග දින දර්ශනය සහ ගොවිතැන් තත්වයන් අතර නොගැලපීම නිසා දෙමළ සහ මුස්ලිම් ගොවීහු අඩු අස්වැන්නක් සහ ඉහළ නිෂ්පාදන පිරිවැයකට මුහුණ දෙති. ජල හිඟය නිසා ඔවුන්ට ඉතා ඉක්මනින් හෝ ඉතා ප්‍රමාද වී පැළ සිටුවීමට සිදු වේ. එමගින් භෝග පළිබෝධ, රෝග සහ අහිතකර කාලගුණයට ගොදුරු වීමේ අවදානම වැඩි වන අතර වී වගාවේ සමස්ත ඵලදායිතාව අඩු වේ. මෙම පසුබෑම විසින් ජීවනෝපායන් සෘජුවම අඩපණ කරයි. විශේෂයෙන් දැනටමත් ඉහළ දරිද්‍රතාවකින් සහ සීමිත වෙළඳපොළ ප්‍රවේශයකින් පීඩාවට පත්ව සිටින දෙමළ ගොවීන්ගේ ආර්ථික අවිනිශ්චිතතාවය තවත් ගැඹුරු වේ.

5. ජනවාර්ගික-ආගමික පක්ෂග්‍රාහීත්වය පිළිබඳ සංජානන

ජාතික බෝග දින දර්ශනය දෙමළ ජනයා බහුතරයක් වන ප්‍රදේශවලට එරෙහිව පද්ධතිමය පක්ෂග්‍රාහීත්වයක් පිළිබිඹු කරන බව බොහෝ දෙනාගේ අදහසයි. නැගෙනහිර පළාතේ ගොවීන් තර්ක කරන්නේ රජයේ ප්‍රතිපත්ති දකුණු සහ මධ්‍යම කලාපවල සිංහල ගොවීන්ගේ අවශ්‍යතාවලට අසමාන ලෙස ප්‍රමුඛත්වය දෙන බවත්, දිගුකාලීන බැහැර කිරීමේ සහ ආන්තිකකරණයේ හැඟීම් ශක්තිමත් කරන බවත්ය.

ග්‍රාමීය වගා බිමකට පැමිණි අලියෙක් (c) ඇලෙක්ස්පන්කර්

විශේෂයෙන් කාන්තා ගොවීහු, ඔවුන්ගේ අවශ්‍යතාවලට ගැලපෙන කෘෂිකාර්මික සහයෝගයක් නොමැතිකම හේතුවෙන් සැලකිය යුතු අභියෝගවලට මුහුණ දෙති. එක් සහභාගිවන්නෙකු පැහැදිලි කළ පරිදි, "අප වගා කළ යුත්තේ කවදාද සහ අස්වැන්න නෙළා ගත යුත්තේ කවදාද යන්න රජය තීරණය කරනමුත් ඔවුන් අපගේ අවශ්‍යතා තේරුම් ගන්නේ නැහැ. අප සැමවිටම සිටින්නේ පිටුපසින්."

ව්‍යුහාත්මක සහ ආයතනික බාධක

පද්ධතිමය පාලන අභියෝග හේතුවෙන් මඩකලපුවේ අවදානම් තවදුරටත් උග්‍ර වේ. රෝහල්වල කාර්ය මණ්ඩලය හිඟ වන අතර වෛද්‍යමය කැමැත්ත පළකිරීමේ ප්‍රකාශ ආකෘති පත්‍ර බොහෝ විට ලබාගත හැක්කේ සිංහල භාෂාවෙන් පමණි. එමඟින් දෙමළ බස කතා කරන රෝගීන් සඳහා බාධක නිර්මාණය වේ. තම පවුල් වෙනුවෙන් සෞඛ්‍ය සේවා ලබා ගැනීමට පැමිණෙන කාන්තාවන්ට, සෞඛ්‍ය සේවා පද්ධතිවලදී අමතර දුෂ්කරතාවන්ට මුහුණ දෙන්නට සිදු වේ. දෙමළ ජනයා ජීවත් වන ප්‍රදේශවල බෞද්ධ ප්‍රතිමා සහ පන්සල් ස්ථාපනය කිරීම හරහා ආගමික ආක්‍රමණය පිළිබඳ චෝදනා මතු වේ.

පුරා විද්‍යා දෙපාර්තමේන්තුව සහ වන සංරක්ෂණ දෙපාර්තමේන්තුව ද පක්ෂග්‍රාහී ලෙස කටයුතු කරන ආයතන ලෙස සැලකේ. එවැනි පිළිවෙත් අවිශ්වාසය ගැඹුරු කරන අතර වාර්ගික ආතතීන් තීව්‍ර කරයි. කාන්තාවෝ බොහෝ විට ප්‍රජා ප්‍රතිරෝධයේ ප්‍රමුඛ කාර්යභාරයක් ඉටු කරති.

වනජීවී කළමනාකරණයේ විෂමතා

අලි වැටවල් අසමාන ලෙස බෙදා හැරීම පිළිබඳ සංජානනය පාලන විෂමතා පිළිබඳ හැඟීම් තවදුරටත් අවධාරණය කරන කාරණයකි. ශ්‍රී ලංකාවේ පළාත් අනුව අලි වැටවල් ගණන පිළිබඳ නිශ්චිත සංඛ්‍යා පහසුවෙන් ලබා ගත නොහැක. එසේ වුවද, ප්‍රතිචාර දැක්වූවන් විශ්වාස කරන්නේ වනජීවී කළමනාකරණය සඳහා රජයේ ආයෝජන දකුණට වැඩිපුර ලැබී ඇති බවයි. බොහෝ දෙනෙකුට මිනිස්-අලි ගැටුම් කළමනාකරණය කිරීමට සිදු වී තිබෙන්නේ අවම සහයෝගයක් සහිතව බව වාර්තා වේ. බෝග විනාශයෙන් අසමාන ලෙස පීඩාවට පත් වූ කාන්තා ගොවි කාන්තාවෝ, ඔවුන්ගේ ජීවනෝපායන් ආරක්ෂා කර ගැනීම සඳහා ආරක්ෂිත පියවර නොමැතිකම පිළිබඳව කලකිරීම ප්‍රකාශ කරති.

ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවී වශයෙන් වෙන් වුණ ජීවනෝපායන්ගේ අභියෝග

කෘෂිකර්මාන්තය සහ මසුන් ඇල්ලීම

කෘෂිකර්මාන්තය සහ ධීවර කර්මාන්තය මඩකලපුවේ ප්‍රධාන ජීවනෝපායන් වනමුත්, එම අංශ දෙකම සැලකිය යුතු අභියෝගවලට මුහුණ දෙයි. ගොවීහු දුර්වල අලෙවිකරණ පහසුකම්, සම්පත් සඳහා සීමිත ප්‍රවේශය සහ බෝග සහ කිරි නිෂ්පාදන සඳහා අගය එකතු කිරීමේ හැකියාව නොමැතිකමේ ගැටලුවලට මුහුණ දෙති. බොහෝ විට කුඩා පරිමාණ ගොවිතැන් සහ කිරි නිෂ්පාදන කළමනාකරණය කරන කාන්තාවන්ට, නෙස්ලේ වැනි විශාල සමාගම්වලට අඩු මිලට තම භාණ්ඩ විකිණීමට සිදුවන බව වාර්තා වේ. එමඟින් ඔවුන්ට ලැබෙන්නේ අඩු ලාභයකි. ඒ හා සමානව, නීති විරෝධී ධීවර පිළිවෙත් සහ බාහිර කණ්ඩායම් විසින් අනවසරයෙන් මසුන් අල්ලා ගැනීම වැනි බාධකවලට මුහුණ දීමට සිදු වේ. එමඟින් ධීවර කර්මාන්තයේ තිරසරභාවය අඩපණ වේ. මාළු සැකසීමේ සහ අලෙවිකරණයේ නියැලී සිටින කාන්තාවන්ට, වෙළඳපොලේ ඵලදායී ලෙස තරඟ කිරීමට අවශ්‍ය සම්පත් සහ සම්බන්ධතා ජාල නොමැති වීම විශේෂයෙන් බලපායි.

විකල්ප ජීවනෝපායන්

මෙම අභියෝගවලට ප්‍රතිචාර වශයෙන්, සමහර පදිංචිකරුවන් කුඩා පරිමාණයේ මී පැණි නිෂ්පාදනය සහ කොසු සහ වියන ලද භාණ්ඩ සැකසීම ඇතුළු විකල්ප ජීවනෝපායන් වෙත යොමු වී ඇත. මෙම ක්‍රියාකාරකම්වලදී කාන්තාවෝ ප්‍රධාන කාර්යභාරයක් ඉටු කරති. එහෙත්, ඔවුන්ගේ උත්සාහයන් බොහෝ විට සීමිත තාක්ෂණික සහාය, දුර්වල වෙළඳපොළ ප්‍රවේශය සහ ප්‍රමාණවත් ආයෝජන නොමැතිකම හේතුවෙන් සීමා වේ.

උදාහරණයක් ලෙස, පොල් ආශ්‍රිත නිෂ්පාදන සැලකිය යුතු ආර්ථික අවස්ථා ලබා දිය හැකි නමුත්, නිෂ්පාදනය වැඩි කිරීමට අවශ්‍ය සම්පත් සහ පුහුණුව කාන්තාවන්ට බොහෝ විට ලබාගත නොමැත. එක් කාන්තා ව්‍යවසායිකාවක් පැහැදිලි කළ පරිදි, "පොල්තෙල් සහ අනෙකුත් නිෂ්පාදන සෑදීමට අපට කුසලතා තිබෙනවා. එහෙත්, නිෂ්පාදනය පුළුල් කිරීමට අපට යන්ත්‍ර හෝ මුදල් නැහැ. සහාය දෙනවා නම්, අපට තවත් බොහෝ දේ කළ හැකියි."

කාන්තා රැකියා අවස්ථා

මඩකලපුවේ කාන්තාවෝ ජීවනෝපාය අවස්ථා වෙත ප්‍රවේශ වීමේදී සුවිශේෂී අභියෝගවලට මුහුණ දෙති. හින්දු සහ දෙමළ ප්‍රජාවන් කාන්තාවන් නිවසින් පිටත රැකියාවලට යාම එතරම් හොඳින් පිළිගන්නේ නැත. මුස්ලිම් ප්‍රජාවන් බොහෝ විට වඩාත් සීමාකාරී වේ. සමහර කාන්තාවන් ප්‍රාදේශීය ඇඟලුම් සහ ඩයි කර්මාන්තශාලාවල රැකියා සොයා ගන්නා නමුත් ප්‍රමාණවත් ප්‍රවාහන යටිතල පහසුකම් නොමැතිකම ග්‍රාමීය ප්‍රදේශවලින් පැමිණෙන කාන්තාවන්ගේ සහභාගීත්වය සීමා කරයි. තවද, වෘත්තීය පුහුණුව සහ ප්‍රාථමික ආහාර නිෂ්පාදනයට අගය එකතු කිරීම වැනි පුහුණු ශ්‍රම අවස්ථා නොමැතිකම කාන්තාවන්ගේ ආර්ථික සවිබල ගැන්වීම තවදුරටත් සීමා කරයි.

සමාජ හා ආර්ථික ගැටලු

සිවිල් ගැටුමේ උරුමය

මඩකලපුවේ සමාජ ආර්ථික ගතිකත්වයන් හැඩගස්වා ඇත්තේ ශ්‍රී ලංකාවේ සිවිල් ගැටුමේ උරුමය විසිනි. බොහෝ වැසියන්ට, යුද්ධය තවමත් කේන්ද්‍රීය යොමු ලක්ෂ්‍යයක් ලෙස පවතී. යුද්ධයේ බලපෑම බොහෝ විට කෝවිඩ් අධිවසංගතය හෝ ආර්ථික පසුබෑම වැනි මෑත කාලීන අර්බුදවල බලපෑමට වඩා වැඩිය. බොහෝ සංහිඳියා ප්‍රයත්නයන් ක්‍රියාත්මක වී තිබෙන්නේ දෙමළ ප්‍රජාවන්ගේ නිශ්චිත අවශ්‍යතා කෙරෙහි සීමිත අවධානයක් යොමු කරමිනි. විශේෂයෙන් කාන්තාවන් යුද්ධයෙන් පසු චිත්තවේගීය හා ආර්ථික බර උසුලන අතර කාන්තා ගෘහ මූලිකයෝ සම්පත් සහ සහයෝගය ලබා ගැනීමේදී සැලකිය යුතු බාධකවලට මුහුණ දෙමින් දරිද්‍රතා චක්‍රවල සිරවී සිටිති.

සංක්‍රමණය සහ සමාජ පීඩනය

දේශගුණික විපර්යාස සහ සීමිත ජීවනෝපාය අවස්ථා හේතුවෙන් සංකීර්ණ වූ මඩකලපුවේ ආර්ථික දුෂ්කරතා, විශේෂයෙන් මධ්‍යම මට්ටමේ සහ අඩු ආදායම්ලාභී පවුල්වල කාන්තාවන් අතර සංක්‍රමණයේ සැලකිය යුතු වැඩිවීමක් සිදු වී තිබේ. බොහෝ දෙනෙක් ගෘහ සේවිකාවන්, රැකබලා ගන්නන් හෝ වෙනත් අඩු වැටුප් සහිත අංශවල රැකියා සඳහා මැදපෙරදිගට සංක්‍රමණය වන අතර, එමගින් ඔවුන්ගේ පවුල්වලට මූල්‍යමය වශයෙන් සහාය වීමට උත්සාහ කරති. විදේශ රැකියා ප්‍රේෂණ පවුල් සඳහා තීරණාත්මක ආදායමක් සපයන අතර, සංක්‍රමණයේ සමාජීය පිරිවැය කාන්තාවන්ට සහ දරුවන්ට දරාගන්නට සිදු වන්නේ සැලකිය යුතු තරමින් අසමානුපාතිකවය.

සංක්‍රමණය වන කාන්තාවන් සඳහා, බොහෝ විට ලැබෙන්නේ අවදානම් බහුල ගමනකි. බොහෝ දෙනෙකුට අධික ගාස්තු අය කරන සහ සේවා කොන්දේසි පිළිබඳ තොරතුරු ඉතා සුළු වශයෙන් සපයන අවිධිමත් බඳවා ගැනීමේ ආයතන හෝ තැරැව්කරුවන් මත විශ්වාසය තබන්නට සිදු වී තිබේ. සීමිත මූල්‍ය සාක්ෂරතාවය සහ දුර්වල නීතිමය ආරක්ෂාවන් බොහෝ කාන්තාවෝ ඔවුන් යන රටවලදී සූරාකෑමට, වැටුප් සොරකම් කිරීමට සහ අපයෝජනයට ගොදුරු වෙති. කුවේටයේ සේවය කිරීමෙන් පසු ආපසු පැමිණි මඩකලපුවේ සංක්‍රමණික සේවිකාවක් ඇගේ අත්දැකීම් මෙසේ බෙදා ගත්තාය: "මම මගේ දරුවන්ගේ අධ්‍යාපනය සඳහා මුදල් උපයා ගැනීමටයි ගියේ. ඒත්, මට සැලකුවේ වහලෙකු ලෙසයි. ඔවුන් මට විවේක ගැනීමට ඉඩ දුන්නේ නැහැ. මට ආපසු යන්නට ඕනෑයි කීවාම, ඔවුන් මගේ විදේශ ගමන් බලපත්‍රය පැහැර ගත්තා."

සංක්‍රමණය වීමට ගන්නා තීරණය බොහෝ විට පහසු එකක් නොවේ. විශේෂයෙන් මව්වරුන්ට එය අතිශය දුෂ්කරය. බොහෝ කාන්තාවෝ තම ළමයින් අතහැර යාම පිළිබඳව වරදකාරී හැඟීම් සහ කාංසාව පිළිබඳ හැඟීම් වාර්තා කරති. එහෙත්, ප්‍රාදේශීය රැකියා අවස්ථා නොමැතිකම නිසා ඔවුන්ට විකල්පයක් නොපෙනේ. සෞදි අරාබියට සංක්‍රමණය වීමට සූදානම් වන කාන්තාවක් අවධානය යොමු කණ්ඩායම් සාකච්ඡාවකදී මෙසේ පැවසුවාය: "මට මගේ ළමයින් හැර යාමට අවශ්‍ය නැහැ. එහෙත්, මට වෙන කරන්නට දෙයක් නැහැ. මගේ සැමියාගේ ආදායම ප්‍රමාණවත් නැහැ. ණය ගොඩගැහිලා. මම පිටරට නොගියහොත්, අපට සියල්ල අහිමි වනු ඇති."

මවක් හෝ බිරිඳක් නොමැති වීම පවුල් සාමාජිකයන්ට පිරවීමට අපහසු පරතරයක් නිර්මාණය කරයි. පවුලේ පිරිමි සංක්‍රමණය වූ පවුල්වල කාන්තාවන්ට පවුල් කළමනාකරණය සඳහා බොහෝ විට රැකබලා ගැනීමේ සහ ආදායම් උත්පාදනය කිරීමේ ද්විත්ව බරට උර දීමට සිදුවන අතර, විස්තෘත පවුල් හෝ ප්‍රජා ජාලවලින් ලැබෙන සහයෝගය අඩුය. මෙම අමතර වැඩවල බර නිසා ශාරීරික වෙහෙස සහ මානසික සෞඛ්‍ය අභියෝග ඇති විය හැකිය. විශේෂයෙන් කාන්තා මූලික පවුල්වල කාන්තාවෝ මෙම තත්වයට මුහුණ දෙති. තවමත් ගැටුම්වල උරුමයන් සමඟ පොරබදමින් සිටින කලාපයක, වසර ගණනාවක අවතැන්වීම් සහ සමාජ ඛණ්ඩනය හේතුවෙන් දැනටමත් දුර්වල වී ඇති සාම්ප්‍රදායික ප්‍රජා ආධාරක පද්ධතිවල බිඳවැටීම නිසා මෙම පීඩනයන් තවදුරටත් උග්‍ර වේ.

සංක්‍රමණික පවුල්වල ළමයින් විශේෂයෙන් නොසලකා හැරීමට, දුර්වල අධ්‍යාපන ප්‍රතිඵලවලට සහ චිත්තවේගීය පීඩාවන්ට ගොදුරු වේ. මවක් නිවසේ නොමැති දරුවන්ට බොහෝ විට ප්‍රමාණවත් අධීක්ෂණයක් නොලැබේ. එය චර්යා ගැටලු, පාසල් හැරයාම හෝ අඩු වයස් විවාහවලට හේතු විය හැකි බවත් පර්යේෂණ සහභාගිවන්නන් විසින් සඳහන් කරන ලදී. මඩකලපුවේ පාසල් ගුරුවරියකගේ නිරීක්ෂණය මෙසේය: "සංක්‍රමණික පවුල්වල බොහෝ ළමයින් පාසලේදී දුෂ්කරතාවලට මුහුණ දෙන ආකාරය අපට පෙනෙනවා. ඔවුන්ට තම මව්වරුන් මග හැරෙන අතර, නිවසේදී මඟ පෙන්වීමට කිසිවෙකු නොමැති නිසා ඇතැමෙක් පාසල් පැමිණීම පවා නතර කරනවා." ස්ථාවර රැකවරණ ව්‍යුහයන් නොමැතිකම හේතුවෙනු අවදානම් චක්‍ර අඛණ්ඩව පැවැතීමේ අවදානමක් ද නිර්මාණය කරයි. එය දරුවන්ගේ ඉදිරි ගමන සහ ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව ගොඩනැගීමේ අවස්ථා සීමා කරයි.

මව්වරුන් නොමැති වීම පියවරුන් මත අමතර වගකීම් පටවන අතර, ඔවුන් ගෘහ කාර්යයන් කළමනාකරණය කිරීමට හෝ රැකබලා ගැනීමට පුරුදු අය නොවිය හැකිය. සමහර අවස්ථාවලදී, මෙම ගතිකය වැඩි කලකිරීමට හා ආතතියට හේතු වන අතර, ගෘහස්ථ හිංසනයට හෝ මත්ද්‍රව්‍ය අනිසි භාවිතයට ද දායක වේ. ප්‍රජා නායකයෙක් මෙසේ පැහැදිලි කළේය: "මව ගල්ෆ්හි වසර තුනක් රැකියාවට යන විට, පියාට බොහෝ විට අතරමං වූ බවක් දැනෙනවා. සමහරු තම රැකියා අමතක කර මත්පැන්වලට යොමු වෙනවා. කාන්තාවන්ට නැවත විදේශගත වීමට සිදු වන අතර පවුල වැඩියෙන් දුක්ඛිත තත්වයට පත්වෙනවා."

මඩකලපුවේ දික්කසාද අනුපාතය ඉහළ යාම සමග සංක්‍රමණය ද සම්බන්ධ වී ඇත. දිගු කාලයක් වෙන්වීම විවාහ සබඳතාවලට සැලකිය යුතු පීඩනයක් ඇති කරන අතර, සමහර අවස්ථාවල පිරිමි නැවත විවාහ වීම හෝ තම පවුල් අතහැර දැමීම සිදු කරති. විදේශයන්ගෙන් ආපසු පැමිණෙන කාන්තාවන්ට බොහෝ විට මූල්‍ය ආරක්ෂාව සහ සමාජ සහයෝගය යන දෙකම නොමැති අවිනිශ්චිත තත්වයන්ට මුහුණ දෙන්නට සිදු වේ. ආපසු පැමිණි සංක්‍රමණික කාන්තාවක් මෙසේ පැවසුවාය: "මම මුදල් ගෙදර යැවීම සඳහා වසර ගණනාවක් වැඩ කළා. එහෙත්, මම ආපසු එන විට, මගේ සැමියා වෙනත් කෙනෙකු සමඟ විවාහ වී සිටියා. දැන් මට කිසිවක් නැහැ."

පුළුල් ප්‍රජාවට ද සංක්‍රමණයේ බලපෑම ද දැනේ. වැඩ කරන වයසේ වැඩිහිටියන්, විශේෂයෙන් කාන්තාවන්, පිටවීම හේතුවෙන් සමාජ සහජීවනය දුර්වල වේ. ප්‍රජා ඔරොත්තු දීම සම්බන්ධ ගැටලු ඇති වේ. අවිධිමත් ළමා රැකවරණය සහ බෙදාගත් කෘෂිකාර්මික ශ්‍රමය වැනි සාම්ප්‍රදායික ආධාරක පද්ධති බිඳ වැටී ඇති අතර, පවුල්වලට ආර්ථික හෝ දේශගුණය ආශ්‍රිත කම්පන සමඟ සාර්ථකව කටයුතු කිරීම වඩාත් අපහසු වේ.

මෙම අභියෝග තිබියදීත්, මඩකලපුවේ බොහෝ පවුල් සඳහා සංක්‍රමණය වීම යනු තීරණාත්මක මුහුණ දීමේ උපාය මාර්ගයක් වේ. ආහාර, අධ්‍යාපනය සහ සෞඛ්‍ය සේවා වැනි අත්‍යවශ්‍ය වියදම් ආවරණය කිරීමට ප්‍රේෂණ උපකාරී වේ. ඒවා බොහෝ විට ආර්ථික හා දේශගුණික ආතතීන්ට එරෙහිව බෆරයක් ලෙස ක්‍රියා කරයි. කෙසේ වෙතත්, සංක්‍රමණයේ ප්‍රතිලාභ බෙදී යන්නේ අසමාන ලෙසය. ධනවත් පවුල්වලට සංක්‍රමණය සඳහා අවශ්‍ය ආරම්භක පිරිවැය දරා ගැනීමට සහ එහි ප්‍රතිලාභ ලබා ගැනීමට වැඩි හැකියාවක් තිබේ. දුප්පත් පවුල් අවිධිමත් මාර්ග කෙරෙහි විශ්වාසය තැබීමට වැඩි ඉඩක් ඇති අතර, එමඟින් සූරාකෑමට සහ අපයෝජනයට ලක්වීමේ අවදානම වැඩි වේ.

ඇබ්බැහි වීම සහ සමාජ පරිහානිය

මඩකලපුවේ මත්පැන් සහ මත්ද්‍රව්‍යවලට ඇබ්බැහි වීමේ වැඩිවන ප්‍රවණතාවය දේශගුණික විපර්යාස නිසා උග්‍ර වන ආර්ථික හා සමාජීය ආතතීන් සමග සමීපව සම්බන්ධ වේ. කෘෂිකර්මාන්තය සහ ධීවර කර්මාන්තය වැනි දේශගුණික සංවේදී ජීවනෝපායන් මත දිස්ත්‍රික්කයේ ආර්ථිකය රඳා පැවතීම නිසා අක්‍රමවත් වර්ෂාපතනය, ගංවතුර සහ අනෙකුත් ආන්තික කාලගුණික සිදුවීම්වලට පවුල් ගොදුරු වීමේ අවදානම වැඩි වේ. මෙම දේශගුණික කම්පන හේතුවෙන් ආදායම් මාර්ග කඩාකප්පල් වේ. දරිද්‍රතාවය ගැඹුරු වී බලාපොරොත්තු සුන්වීමේ හැඟීමක් ඇති කරයි. බොහෝ විට පුද්ගලයන් මත්ද්‍රව්‍ය අනිසි භාවිතය හරහා එයින් පැන යාමට පෙළඹේ.

බොහෝ විට පවුලේ ප්‍රධාන සපයන්නන් ලෙස සැලකෙන්නේ පිරිමින්ය. ගංවතුර හෝ මිනිස්-අලි ගැටුම හේතුවෙන් බෝග අසාර්ථක වීම හෝ ධීවර උපකරණ විනාශ වීම වැනි හේතු මත ඔවුන් තුළ අතෘප්තිය සහ බලාපොරොත්තු සුන්වීම පිළිබඳ හැඟීම් ඇති කළ හැකිය. ගොවීන් කෘෂිකාර්මික ණය සඳහා ඇපයක් ලෙස විශ්වාසය තබා ඇති අපේක්ෂිත බෝග අස්වැන්න අහිමි වීම හේතුවෙන් ඔවුන් ණය උගුල්වල සිරවේ. සාම්ප්‍රදායික පුරුෂ අනන්‍යතා සහ ආර්ථික දුෂ්කරතා සමඟ බැඳී ඇති ලැජ්ජාව හේතුවෙන් ඇතිවන චිත්තවේගීය ආතතිය හේතුවෙන්, බොහෝ පිරිමින් මත්පැන්, මත්ද්‍රව්‍ය, මානසික අවපීඩනය සහ ආන්තික අවස්ථාවන්හිදී, සියදිවි නසා ගැනීම වෙත පවා යොමු වේ. අවධානය යොමු කළ කණ්ඩායම් සාකච්ඡාවකදී මඩකලපුවේ ගොවියෙක් මෙසේ පැහැදිලි කළේය: "අස්වැන්න අසාර්ථක වූ විට, අපට කළ යුතු කිසිවක් නැහැ. අපෙන් සමහරෙක් මත්පැන් පානයට යොමු වන්නේ දුකෙන් මිදීමට මාර්ගයක් නොමැති බව හැඟෙන බැවිනුයි."

දේශගුණය ආශ්‍රිත ජීවනෝපායන්ගේ ආතතියෙන් ඇතිවන ආර්ථික බලපෑම කාන්තාවන්ට අසමානුපාතික ලෙස බලපානයි. ඔවුන් බොහෝ විට ගෘහස්ථ මූල්‍ය කළමනාකරණය සහ ආහාර සුරක්ෂිතතාව සහතික කිරීම සම්බන්ධ අමතර වගකීම් දැරිය යුතුය. බොහෝ අවස්ථාවලදී, අහිමි වූ කෘෂිකාර්මික ආදායමට වන්දි ගෙවීම සඳහා කුඩා පරිමාණයේ අත්කම් හෝ කිරි නිෂ්පාදන විකිණීම වැනි විකල්ප ආදායම් මාර්ග සෙවීමට කාන්තාවන්ට සිදු වේ. කෙසේ වෙතත්, මෙම උත්සාහයන් බොහෝ විට අවතක්සේරු කර ඇති අතර, කාන්තාවන් තම ආදායම් උත්පාදන ක්‍රියාකාරකම් පුළුල් කිරීම සඳහා වෙළඳපොළවල් හෝ සම්පත් වෙත ප්‍රවේශ වීමේදී සැලකිය යුතු බාධකවලට මුහුණ දෙන්නට සිදු වේ.

ජීවනෝපාය ආතතිය සහ ඇබ්බැහි වීම් ඡේදනය වීම මගින් කාන්තාවන් සඳහා අවදානම් චක්‍රයක් නිර්මාණය වේ. පිරිමින් මත්පැන් හෝ මත්ද්‍රව්‍ය වෙත යොමු වන විට, ගෘහස්ථ මූල්‍ය ශක්තිය තවදුරටත් ක්ෂය වන අතර, එහි ප්‍රතිඵල කළමනාකරණය කිරීමේ බර කාන්තාවන් පිට පැටවේ. ඇබ්බැහි වීම ආක්‍රමණශීලී චර්යාවලට උත්ප්‍රේරකයක් වන අතර පවතින ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවී අසමානතාවන් උග්‍ර වේ. මෙය බොහෝ විට වැඩිවන ගෘහස්ථ ප්‍රචණ්ඩත්වය ඔස්සේ ප්‍රකාශමාන වේ.

මඩකලපුව අසල පිටිසර ගමක කාන්තාවක් මෙසේ පැවසුවාය: "බෝග අසාර්ථක වූ විට, මගේ සැමියා වැඩිපුර මත්පැන් පානය කරනවා. ඔහුට ඉක්මනින් කේන්ති යනවා. අපි දුක් විඳිනවා. අපට උදව් කිරීමට කිසිවෙකු නැහැ." මෙම ගතිකතාවයන් විශේෂයෙන් පශ්චාත් ගැටුම් ප්‍රදේශවල කැපී පෙනෙන අතර, ප්‍රජා ආරක්ෂක ජාල බිඳවැටීම සහ යුක්තිය සඳහා සීමිත ප්‍රවේශය හේතුවෙන් කාන්තාවන්ට ආරක්ෂාව හෝ පිළිසරණ සඳහා එතරම් උපකාර ලබාගත නොහැක.

දේශගුණික විපර්යාස, ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවය මත පදනම් වූ ප්‍රචණ්ඩත්වයට GBV දායක වන තත්වයන් බහුවිධ ආකාරවලින් තීව්‍ර කරයි. පාරිසරික හායනය සහ සම්පත් හිඟය හේතුවෙන් මඩකලපුවේ කාන්තාවන්ට බොහෝ විට ජලය ලබා ගැනීමට හෝ දර එකතු කිරීමට දිගු දුරක් ගමන් කිරීමට සිදුවේ. මෙම කාර්යයන් ඔවුන් හිරිහැර හෝ ප්‍රචණ්ඩත්වයේ අවදානමට නිරාවරණය කරයි. විශේෂයෙන් සාම්ප්‍රදායික ප්‍රජා ආරක්ෂණ ජාල බිඳවැටී ඇති ප්‍රදේශවල මෙම තත්වය සුලබය. මීට අමතරව, දේශගුණික බලපෑම් නිසා ඇති වන ආර්ථික ආතතිය බොහෝ විට ළමයින්ට, විශේෂයෙන් ගැහැණු ළමයින්ට, තම පවුල්වලට සහයෝගය දැක්වීම සඳහා පාසලෙන් ඉවත් වීමට බල කරයි. අඩු වයසේ විවාහ හෝ සූරාකෑමට ඔවුන්ගේ අවදානම ඉහළ යයි.

කාන්තාවන්ගේ මානසික සෞඛ්‍යයට සිදුවන හානිය සැලකිය යුතු නමුත් බොහෝ විට එය නොසලකා හරිනු ලැබේ. ආර්ථික ආතතිය, ගෘහස්ථ හිංසනය සහ ආරක්ෂිත අවකාශයන් හෝ මානසික සෞඛ්‍ය සහාය නොමැතිකම යන දෙකෙහිම සංයෝජනය මගින් බොහෝ කාන්තාවන්ට තමන් හුදකලා වී කොටු වී ඇති බවක් දැනේ. එක් සහභාගිවන්නෙකු සඳහන් කළේ,

"අපි සියල්ල අපේ උරහිස් මත තබාගෙන සිටිනවා. පවුල පෝෂණය කිරීම, මුදල් ඉපයීම සහ නිවසේදී ප්‍රචණ්ඩත්වයට මුහුණ දීම වැනි තත්වයන්ට මුහුණ දීමට අපට සිදුවෙනවා. එහෙත්, අපට සවන් දීමට කිසිවෙකු නැහැ." යුද්ධයේ මානසික කැළැල් සුව නොවී පවතින කලාපයක, දේශගුණික විපර්යාස මගින් නිර්මාණය කරන ආතතියේ අමතර බර හේතුවෙන් මානසික සෞඛ්‍ය අභියෝග තවදුරටත් උග්‍ර වේ. විශේෂයෙන් කාන්තාවන් සහ ළමුන් සඳහා මෙය දරුණු අන්දමින් බලපායි.

මෙම අභියෝගවලට මුහුණ දීමට ගන්නා උත්සාහයන් දේශගුණික විපර්යාස, ඇබ්බැහි වීම සහ ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවය මත පදනම් වූ ප්‍රචණ්ඩත්වය GBV සමග අන්තර් සම්බන්ධිත වන ආකාරය හඳුනාගත යුතුය. දේශගුණය කෙරෙහි සංවේදී කෘෂිකර්මාන්තය පිළිබඳ පුහුණුව ලබාදීම හෝ කුඩා ව්‍යාපාර සඳහා ක්ෂුද්‍ර මූල්‍යකරණය සඳහා ප්‍රවේශය වැනි ජීවනෝපාය සහාය පුළුල් කිරීම මගින් දේශගුණික සංවේදී ක්‍රියාකාරකම් මත ආර්ථික යැපීම අඩු කිරීමට සහ කාන්තාවන්ට වැඩි මූල්‍ය ස්වාධීනත්වයක් ලබා දීමට හැකි වේ. ඒ සමගම, ඇබ්බැහි වීම් සහ GBV වලට එරෙහිව සටන් කිරීම සඳහා ප්‍රජා පාදක මූලපිරීම් පුළුල් කළ යුතුය. ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවය සම්බන්ධ හානිකර සමාජ සම්මතයන්ට අභියෝග කිරීම සඳහා දැනුවත් කිරීමේ ව්‍යාපාර සඳහා පිරිමින් සහ පිරිමි ළමයින් මෙන්ම පිරිමි ප්‍රජාව සහ ආගමික නායකයින් සම්බන්ධ කර ගැනීම කෙරෙහි අවධානය යොමු කළ යුතුය.

එපමණක් නොව, මානසික සෞඛ්‍ය සේවා ආපදා ප්‍රතිචාර යාන්ත්‍රණවලට ඒකාබද්ධ කිරීම සහ දේශගුණික විපර්යාසවලට ලක් වූ ප්‍රජාවන්හි කාන්තාවන් සඳහා ආරක්ෂිත අවකාශයන් නිර්මාණය කිරීම තීරණාත්මක පියවර වේ. මඩකලපුවේ කාන්තා කණ්ඩායම් නායිකාවක් අවධාරණය කළ පරිදි, "දේශගුණික විපර්යාස යනු කාලගුණයට පමණක් අදාළ කාරණයක් නොවේ. එය අපගේ පවුල් සහ අපගේ ප්‍රජාවන් බිඳ දමයි. අපට එයින් බේරීමට අවශ්‍ය නම්, අපි එකිනෙකාට සහයෝගය දැක්විය යුතු අතර ජීවත් වීමට නව මාර්ග සොයා ගත යුතුය."

ඔරොත්තු දීම සඳහා අවස්ථා: මඩකලපුව සඳහා දිස්ත්‍රික්-නිශ්චිත නිර්දේශ

1. ප්‍රජාව විසින් මෙහෙයවනු ලබන අනුවර්තනය මගින් නියඟයට මුහුණ දීම:

- වාරිමාර්ග වැව් ප්‍රතිසංස්කරණය කිරීම සහ ප්‍රාදේශීය අවශ්‍යතාවලට ගැලපෙන ආකාරයේ නියඟයට ඔරොත්තු දෙන බෝග වැඩසටහන් ප්‍රවර්ධනය කිරීම ඇතුළුව ප්‍රජා මට්ටමේ ජල කළමනාකරණ සැලසුම් සංවර්ධනය කිරීමට සහ ක්‍රියාත්මක කිරීමට සහාය දෙන්න.
- වෙනස් වන වර්ෂාපතන රටා සමඟ වඩා හොඳින් අනුගත වීම සඳහා ප්‍රාදේශීය ගොවීන්ට අනුවර්තන රෝපණ දින දර්ශන පුහුණු කරන්න.

2. අපද්‍රව්‍ය කළමනාකරණය සම්බන්ධයෙන් කටයුතු කරන්න:

- කලපුව සහ වෙරළබඩ ප්‍රදේශ කෙරෙහි විශේෂ අවධානයක් යොමු කරමින් ඝන අපද්‍රව්‍ය ඵලදායී ලෙස කළමනාකරණය කිරීම සඳහා ප්‍රජාව විසින් ක්‍රියාත්මක කරන අපද්‍රව්‍ය එකතු කිරීමේ සහ ප්‍රතිචක්‍රීකරණ මධ්‍යස්ථාන ස්ථාපිත කරන්න.
- අපද්‍රව්‍ය වෙන් කිරීම පිළිබඳව ප්‍රජාවන් දැනුවත් කරන්න. පාරිසරික හායනය අවම කිරීම සඳහා කාබනික අපද්‍රව්‍ය කොම්පෝස්ට් කිරීම සඳහා යටිතල පහසුකම් සපයන්න.

3. තරුණයන් හා ජීවනෝපාය:

- දේශගුණයට ඔරොත්තු දෙන ගොවිතැන සහ ජලජීවී වගාවේ නියැලීම ප්‍රවර්ධනය කිරීම සඳහා තරුණයින් කේන්ද්‍ර කරගත් කෘෂිකාර්මික නවෝත්පාදන මධ්‍යස්ථාන හඳුන්වා දෙන්න.
- පරිසර සංචාරක ව්‍යාපාරය සහ තිරසර ශිල්ප කලා ක්ෂේත්‍රයේ තරුණ ව්‍යවසායකත්වයට සහාය වීම සඳහා ක්ෂුද්‍ර ප්‍රදාන ලබා දෙන්න.

4. පාලනය සහ සමානාත්මතාව:

- දේශගුණික අනුවර්තනය සැලසුම් කිරීමේදී දෙමළ සහ මුස්ලිම් ප්‍රජාවන් ඇතුළු ආන්තික කණ්ඩායම්වලට සවන් දෙන බව සහතික කිරීම සඳහා සහභාගීත්ව පාලන යාන්ත්‍රණයන් වැඩි දියුණු කරන්න.

5. ජීවනෝපායන් තුළින් කාන්තාවන් සවිබලගැන්වීම සහ ප්‍රවාහන ප්‍රවේශය වැඩි දියුණු කිරීම:

- පොල් ආශ්‍රිත නිෂ්පාදන වැනි ලාභදායී ව්‍යාපාර ස්ථාපිත කිරීමේදී කාන්තාවන්ට සහාය වීම සඳහා සහනාධාර සහ තාක්ෂණික පුහුණුව ලබා දෙන්න.
- බාහිර වෙළඳපොළවල් මත යැපීම අඩු කිරීම සහ ගෘහස්ථ ආදායම් වැඩි කිරීම සඳහා බෝග සහ කිරි නිෂ්පාදනවලට අගය එකතු කිරීම සඳහා ප්‍රාදේශීය සැකසුම් මධ්‍යස්ථාන ස්ථාපිත කරන්න.
- කාන්තාවන්ට ආර්ථික ක්‍රියාකාරකම්වල සම්පූර්ණයෙන්ම සහභාගී වීමට හැකි වන පරිදි ආරක්ෂිත සහ වඩා විශ්වාසදායක ප්‍රවාහන විකල්ප සඳහා ආයෝජනය කරන්න. උදාහරණ ලෙස ඇඟලුම් කර්මාන්තශාලා හෝ වෙළඳපොළවල් වෙත සහන ප්‍රවාහන සේවා මෙයට ඇතුළත් වේ. විශේෂයෙන් කාන්තාවන් දිගු දුර ගමන් කරන විට ආරක්ෂක අවදානම්වලට මුහුණ දෙන ප්‍රදේශවල මෙය විශේෂයෙන් වැදගත් වේ.

6. පාලනය ශක්තිමත් කිරීම සහ කෘෂිකාර්මික ප්‍රතිපත්ති සංදර්භයට අනුව සකස් කිරීම:

- ප්‍රාදේශීය දේශගුණික තත්ත්වයන්ට අනුකූල වීම සහතික කරමින්, බෝග දින දර්ශන සහ පොහොර බෙදා හැරීම පිළිබඳ තීරණ ගැනීමේදී දෙමළ සහ මුස්ලිම් ගොවීන්ට හඬක් ලබා දීම සඳහා මඩකලපුවේ වී ගොවි සංගම් කාර්යාලයක් ස්ථාපිත කරන්න.
- නැගෙනහිර ගොවීන් සඳහා ජල සම්පත් කළමනාකරණය වැඩිදියුණු කිරීම සඳහා වැසි ජලයෙන් පෝෂණය වන වැව් සහ වාරිමාර්ග යටිතල පහසුකම් පුනරුත්ථාපනය කිරීම සඳහා ආයෝජනය කරන්න. වතුර අවම කිරීමේ දැනට ක්‍රියාත්මක සැලසුම් සහ ක්‍රියාත්මක කිරීමේදී ප්‍රමාදයන් නිසා ඇති අතහැර දැමූ වැව් ප්‍රතිසංස්කරණ සැලසුම් ආරම්භ කර ඉදිරියට ගෙන යන්න.
- පළාතේ නිශ්චිත දේශගුණික තත්ත්වයන් සහ කෘෂිකාර්මික භාවිතයන්ට අනුව සකස් කරන ලද දේශගුණික-ප්‍රතිරෝධී කෘෂිකර්මාන්තය සහ ආපදා අවදානම් අවම කිරීම (DRR) කෙරෙහි අවධානය යොමු කරමින් පිරිමි සහ කාන්තා ගොවීන් සඳහා ධාරිතා වර්ධන වැඩසටහන් දියත් කරන්න.
- ප්‍රාදේශීය අවශ්‍යතා සහ ප්‍රමුඛතා සමඟ ප්‍රතිපත්ති පෙළගැස්වීමෙන් කෘෂිකාර්මික සංවර්ධනයේ කලාපීය විෂමතා මගහරවාගන්න.
- නගර සභා, ප්‍රාදේශීය සභා, මහජන සෞඛ්‍ය පරීක්ෂකවරුන් සහ කෘෂිකර්ම හා වාරිමාර්ග දෙපාර්තමේන්තු වැනි ආයතන අතර සම්බන්ධීකරණය ශක්තිමත් කර, අදාළ ක්‍රියාකාරීන් පළාත් පාලන කටයුතු සඳහා ඵලදායී ලෙස සහාය වීම සඳහා උපදේශන කටයුතුවල ක්‍රියාකාරීව නියැලී සිටින බව සහතික කරන්න.

7. සමාජ ගැටලු ආමන්ත්‍රණය කිරීම සහ අධ්‍යාපන ප්‍රවේශය පුළුල් කිරීම:

- අදාළ ආයතනවල සහාය ඇතිව ප්‍රජාව විසින් මෙහෙයවනු ලබන ප්‍රවේශයන් හරහා ඇබ්බැහි වීම සහ ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවය මත පදනම් වූ ප්‍රචණ්ඩත්වයට එරෙහිව සටන් කරන්න.
- කාන්තාවන් සහ ගැහැණු ළමයින් සඳහා ආරක්ෂිත අවකාශයන් ස්ථාපිත කිරීම, අවදානම් අවම කිරීම සහ සමාජ සහජීවනය ශක්තිමත් කිරීම සඳහා මත්ද්‍රව්‍ය අනිසි භාවිතය පිළිබඳ දැනුවත් කිරීමේ ව්‍යාපාර පවත්වන්න.
- කාන්තාවන්ට සහ තරුණයින්ට තිරසර ආදායම් අවස්ථා නිර්මාණය කිරීම සඳහා ඇඟලුම් නිෂ්පාදනය හෝ පරිසර සංචාරක ව්‍යාපාරය වැනි ප්‍රාදේශීය කර්මාන්තවලට ගැලපෙන වෘත්තීය පුහුණු වැඩසටහන් පුළුල් කරන්න.
- අධ්‍යාපන ප්‍රතිඵල වැඩිදියුණු කිරීම සහ අධ්‍යාපනය හැර යාමේ අනුපාතය අඩු කිරීම සඳහා ගැහැණු ළමයින්, පිරිමි ළමයින් සහ ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවය අනුව විවිධ වන ළමයින් ඇතුළු ග්‍රාමීය තරුණයින් සඳහා ඉලක්කගත ශිෂ්‍යත්ව සහ ප්‍රවාහන සහාය ලබා දෙන්න.
- අධ්‍යාපනය සහ කුසලතා සංවර්ධන මුලපිරීම් හරහා දරිද්‍රතාවට සහ දේශගුණය ආශ්‍රිත අභියෝගවලට එරෙහිව දිගුකාලීන ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව ගොඩනඟන්න.

වැද්දන්ගේ ආදිවාසී ප්‍රජාවන්

ශ්‍රී ලංකාවේ ආදිවාසී ප්‍රජාවන්ගෙන් එකක් වන වැදි ජනයා හට, භූමිය හා සම්බන්ධ සංස්කෘතික හා ඓතිහාසික උරුමයක් ඇති අතර, ඔවුහු දඩයම් කිරීම, එක්රැස් කිරීම සහ කුඩා පරිමාණ ගොවිතැන වැනි සාම්ප්‍රදායික ජීවනෝපායන් අනුගමනය කරති. මඩකලපුවේ, දේශගුණික විපර්යාස, පාරිසරික හායනය සහ පාලන ගැටලු ඔවුන්ගේ ජීවන රටාවට බාධා කරන බැවින් වැදි ජනයා වැඩිවන අභියෝග සමුදායකට මුහුණ දෙති. අක්‍රමවත් වර්ෂාපතනය, දිගු නියඟ සහ වන විනාශය ඔවුන්ගේ යැපීම සඳහා අත්‍යවශ්‍ය වන ජලය, පැළෑටි සහ සතුන් ඇතුළු අත්‍යවශ්‍ය ස්වාභාවික සම්පත් වෙත ප්‍රවේශය අඩු කර ඇත. ඔවුන්ගේ සාම්ප්‍රදායික දැනුම පද්ධති පරිසරය සමඟ ගැඹුරින් බැඳී ඇති බැවින් මෙම වෙනස්කම් ඔවුන්ගේ ආහාර සුරක්ෂිතතාව සහ සංස්කෘතික උරුමය යන දෙකටම තර්ජනය කරයි.

වනාන්තරයේ වැදි ජනාවාසවල හුදකලා පිහිටීම, විශේෂයෙන් සෞඛ්‍ය සේවා සහ අධ්‍යාපනය වැනි අත්‍යවශ්‍ය සේවාවන් වෙත ප්‍රවේශ වීමේදී ඔවුන්ගේ අවදානම තවදුරටත් තීව්‍ර කරයි. ඍතුමය වර්ෂාපතනය හේතුවෙන් බොහෝ විට මාර්ග ගමන් කළ නොහැකි තත්වයට පත් වේ. එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස පාසල් සහ සායනවලින් ප්‍රජාවන් දුරස්ථ වේ. ඓතිහාසිකව, ප්‍රවේශය පවත්වා ගැනීම සඳහා වැසි සමයේදී බෝට්ටු භාවිතා කරන ලදී. එහෙත්, දේශගුණික විපර්යාස හේතුවෙන් ගංවතුර වඩ වඩාත් අනපේක්ෂිතව මතු වන අතර, බෝට්ටු ලබා ගැනීමේ හැකියාව සීමා කර ඇත. මෙම අධ්‍යයනය සඳහා ක්ෂේත්‍ර පර්යේෂණ අතරතුර, එක් ජනාවාසයකට යන මාර්ගය සාමාන්‍ය වාහන මගින් ගමන් කළ නොහැකි වූ අතර, ළමයින්ට බස් රථයෙන් පාසලට පැමිණීමට නොහැකි විය.

ඉඩම් ආක්‍රමණය, දැඩි වන වගා රෙගුලාසි සහ රජයේ නැවත පදිංචි කිරීමේ වැඩසටහන් හේතුවෙන් වැදි ජනයා තවදුරටත් කොන් වී ඇති අතර, ඔවුන්ගේ මුතුන් මිත්තන්ගේ ඉඩම් වෙත ප්‍රවේශය සහ වන සම්පත් භාවිතය සීමා වී තිබේ. මෙම අභියෝගවලට මුහුණ දීම සඳහා ස්වදේශික අයිතිවාසිකම්වලට ගරු කරන, ස්වාභාවික සම්පත් ආරක්ෂා කරන ප්‍රතිපත්ති අවශ්‍ය වේ. දේශගුණික අනුවර්තනය සහ සාමය ගොඩනැගීමේ මුලපිරීම්වලට වැදි ජනයා ඒකාබද්ධ කරගත යුතුය.

6.3 හම්බන්තොට

ශ්‍රී ලංකාවේ දකුණු පළාතේ පිහිටා ඇති හම්බන්තොට දිස්ත්‍රික්කය, සැලකිය යුතු දේශගුණික අවදානම් සහ සමාජ ආර්ථික වලට ඒකාබද්ධව මුහුණ දෙන කරන අතරම, ඓතිහාසිකව රටේ දේශපාලන හා සංවර්ධන භූ දර්ශනයේ කේන්ද්‍රීය කාර්යභාරයක් ඉටු කරයි. වියළි කලාපය, අතරමැදි කලාපය සහ තෙත් කලාපය යන දේශගුණික කලාප තුනක් පුරා විහිදෙන බැවින්, දිස්ත්‍රික්කය දේශගුණික උපද්‍රව රැසකට මුහුණ දෙයි.

හම්බන්තොට දිස්ත්‍රික්කයේ අවදානම් අතරට දිගු නියඟ, අක්‍රමවත් වර්ෂාපතනය, උෂ්ණත්වය ඉහළ යාම සහ මුහුදු මට්ටම ඉහළ යාම ඇතුළත් වන අතර මේ සියල්ල අභ්‍යන්තර හා වෙරළබඩ ජීවනෝපායන් දෙකටම තර්ජනයක් වේ. වෙරළබඩ ප්‍රජාවන් විශේෂයෙන් කොරල් විරංජනය, පරිසර පද්ධති හායනය සහ ලවණ ජලය ආක්‍රමණයට ගොදුරු විය හැකි අතර එමගින් සාම්ප්‍රදායික ධීවර පිළිවෙත් සහ දකුණු වෙරළබඩ සංචාරක ව්‍යාපාරයට බාධා ඇති වේ. පාරිසරික පීඩනයන්ගේ සහ සමාජ ආර්ථික සංවර්ධනයේ එකතුවක් හේතුවෙන් සිදුවන මධ්‍යස්ථ මට්ටමේ අවතැන්වීම් අනුපාතයක් ද දිස්ත්‍රික්කයෙහි තිබේ.

සමාජ ආර්ථික සන්දර්භය

හිටපු ජනාධිපති මහින්ද රාජපක්ෂගේ උපන් ගම වන හම්බන්තොට සංවර්ධන ගමන් මඟට එහි දේශපාලන සබඳතා දැඩි ලෙස බලපා ඇත. ඔහුගේ පාලන කාලය තුළ, හම්බන්තොට වරාය සහ මත්තල රාජපක්ෂ ජාත්‍යන්තර ගුවන්තොටුපළ ඇතුළු මහා පරිමාණ යටිතල පහසුකම් ව්‍යාපෘති දිස්ත්‍රික්කය තුළ දියත් වූ අතර, එමගින් ප්‍රදේශය කලාපීය ආර්ථික මධ්‍යස්ථානයක් බවට පරිවර්තනය කිරීමේ දැක්මක් පිළිබිඹු විය.

මෙම ආයෝජන මගින් වෙනත් බොහෝ කලාපවලට නොතිබූ සම්පත් සහ අවස්ථා උදා කර, හම්බන්තොට ආර්ථික භූ දර්ශනය වෙනස් කරන ලදී. ඒ සමගම එහි ප්‍රජාවන්ගේ ඔරොත්තු දීමේ හැකියාවට බලපෑම් ඇති විය. කෙසේ වෙතත්, ප්‍රාදේශීය ජනගහනය සඳහා තිරසර ප්‍රතිලාභවලට වඩා දේශපාලන අභිලාෂයන්ට ප්‍රමුඛත්වය දීම හේතුවෙන් මෙම ව්‍යාපෘති විවේචනයට ලක්ව ඇත. බොහෝ ප්‍රජාවන් දැන් සමෘද්ධිය පිළිබඳ ඉටු නොවූ පොරොන්දු සමඟ පොරබදමින්, පාරිසරික අභියෝග සහ සමාජ ආර්ථික අරගල අතර බිඳෙනසුලු සමතුලිතතාවයක් හරහා ගමන් කරමින් සිටිති.

හම්බන්තොට ජනගහනය ප්‍රධාන වශයෙන් සිංහල වන අතර, කුඩා ශ්‍රී ලාංකික දෙමළ සහ මුස්ලිම් ප්‍රජාවන් ප්‍රධාන වශයෙන් බුද්ධාගම සහ ඉස්ලාම් ආගම අදහති.

දේශගුණික හා පාරිසරික අභියෝග

අනපේක්ෂිත වැසි

කෘෂිකර්මාන්තයට සහ ධීවර කර්මාන්තයට දැඩි ලෙස බලපාන අක්‍රමවත් වර්ෂාපතනය, දිගු නියඟ සහ ඉහළ යන උෂ්ණත්වයේ කටුක යථාර්ථයන්ට මුහුණ දීමට හම්බන්තොට ප්‍රජාවන්ට සිදු වී තිබේ. පසුගිය දශකය තුළ, වර්ෂාපතනය වඩ වඩාත් අනපේක්ෂිත වී ඇති අතර, දිගු වියළි කාලගුණයක් සහ හදිසියේ ඇද හැලෙන අධික වර්ෂාපතනයක් කෙත්වතු ජලයෙන් යට කරයි. ලුණුගම්වෙහෙරේදී, පිරිමි සහ ගැහැණු ගොවීන් විසින් පැපොල්, අමු මිරිස්, පිපිඤ්ඤා සහ තක්කාලි වැනි භෝග මත අනපේක්ෂිත ගංවතුරේ විනාශකාරී බලපෑම පර්යේෂකයන්ට පෙන්වා දෙන ලදී. මෙම වෙනස් වන කාලගුණික රටා අස්වැන්නට හානි කරනවා පමණක් නොව, භූමිය මත යැපෙන පවුල්වල ජීවනෝපායන්ටද තර්ජනයක් වේ.

අනපේක්ෂිත පෙර අස්වනු වැසි ඇතුළුව වර්ෂාපතන රටා වෙනස් වීම ගොවීන්ට අමතර පිරිවැයක් ඇති කර ඇති අතර, ඔවුන් තම භෝග ආරක්ෂා කර ගැනීම සඳහා අමතර පියවර ගත යුතුය. යල කෘෂිකාර්මික සමය (මාර්තු-සැප්තැම්බර්) තුළ ප්‍රමාණවත් වර්ෂාපතනයක් නොලැබෙන බව ගොවීන් සඳහන් කර ඇති අතර, මහ කන්නය (ඔක්තෝබර්-පෙබරවාරි) යම් සහනයක් ලබා දෙන නමුත් වර්ෂාපතනය අස්ථාවරව පවතී.

ජල විද්‍යාත්මක රටාවල වර්ධනය වන අනපේක්ෂිතභාවය එලදායී රෝපණ කාලසටහන් සහ අවදානම් කළමනාකරණ උපාය මාර්ග පවත්වා ගැනීමට ගොවීන්ට ඇති හැකියාව අඩපණ කරමින්, කලාපයේ ආහාර සුරක්ෂිතතාව සහ කෘෂිකාර්මික ජීවනෝපායන් යන දෙකටම තර්ජනයක් බවට පත් වේ.

අධික උණුසුම

උෂ්ණත්වය ඉහළ යාම ගොවීන්ට සහ ධීවරයින්ට ජීවිතය වඩ වඩාත් දුෂ්කර කිරීමට හේතු වී තිබේ. තම සෞඛ්‍යයට සහ ඵලදායිතාවයට බලපාන තරමට තාප ආතතියෙන් පෙළෙන බව ඔවුහු වාර්තා කරති. වෙරළබඩ ප්‍රජාවන්, විශේෂයෙන් එළිමහන් ශ්‍රමයේ නියැලී සිටින අය, විජලනය සහ තාපය ආශ්‍රිත රෝග සම්බන්ධ ඉහළ යන අවදානම්වලට මුහුණ දෙති. උෂ්ණත්වය 26°C ට වඩා පහත වැටෙන්නේ නැති නිවර්තන රාත්‍රීන් නිතර නිතර උදාවන බැවින්, උෂ්ණත්වය දැනටමත් ආන්තික වෙමින් පවතී (Geldin 2025). ප්‍රක්ෂේපණවලින් පෙනී යන්නේ, සියවසේ මැද භාගය වන විට, හම්බන්තොට ඇතුළු වියළි කලාපය තුළ 1°C ට වඩා සාමාන්‍ය උෂ්ණත්ව වැඩිවීමක් සිදු විය හැකි බවත්, එමගින් මෙම ප්‍රජාවන්ට අමතර පීඩනයක් ඇති කළ හැකි බවත්ය.

හම්බන්තොට සහ ගාල්ලේ සිවිල් සමාජ කණ්ඩායම් නිරීක්ෂණය කර තිබෙන පරිදි, නව යොවුන් වියේ ගැහැණු ළමයින් අතර ඔසප් චක්‍රයට බාධා සිදු වී තිබේ. එය ඉහළ යන උෂ්ණත්වය කාන්තාවන්ගේ සෞඛ්‍යයට බලපාන ආකාරයක් බව ඔවුහු සිතති. දුප්පත් කුටුම්භ අසමාන ලෙස බලපෑමට ලක්ව ඇති අතර, තාපයේ බලපෑම් වඩාත් දරුණු ලෙස අත්විඳිති. අධික තාපය තුළ අබායා පැළඳීම ඉහළ යන උෂ්ණත්වයන්ට මුහුණ දීම තවත් දුෂ්කර කරන බැවින්, මුස්ලිම් කාන්තාවෝ අමතර අභියෝගවලට මුහුණ දෙති.

කොරල්පර විරංජනය සහ මුහුදු උෂ්ණත්වය ඉහළ යාම මත්ස්‍ය අභිජනනයට සහ මාදැල් වැනි සාම්ප්‍රදායික ධීවර ක්‍රමවලට බාධා කරන බැවින් වෙරළබඩ ප්‍රජාවන් වැඩි පීඩනයකට ලක්ව ඇති අතර, එම කර්මාන්ත ලාභ නොලබයි. බොහෝ ධීවරයින්ට තම ජීවනෝපායන් අතහැර විකල්ප රැකියා හෝ අභ්‍යන්තර ගොවිතැනට යොමු වීමට සිදු වූ ඇති අතර, සම්පත් සහ දේශගුණික-ප්‍රතිරෝධී අවස්ථා සඳහා තරඟකාරිත්වය තීව්‍ර වේ. සියවසේ මැද භාගය වන විට සෙන්ටිමීටර 23කින් ඉහළ යනු ඇතැයි පුරෝකථනය කර ඇති මුහුදු මට්ටම හේතුවෙන්, ගංවතුර, ඛාදනය සහ ලවණ ජලය ආක්‍රමණය වීම අවදානම් උග්‍ර වේ. නිවාස සහ ගොවිබිම්වලට තර්ජන ඇති වේ. දැනටමත් වෙනස් වන දේශගුණයකට අනුවර්තනය වීමට අරගල කරන ප්‍රජාවන්ට මෙම අභියෝග තවත් දුෂ්කර කරයි.

වනජීවීන්ගෙන් එල්ල වන තර්ජන

දේශගුණික බලපෑම් සහ සංවර්ධනය හේතුවෙන් ඇතිවන වාසස්ථාන වෙනස්වීම් හේතුවෙන් විශේෂයෙන් අලි ඇතුන්, වඳුරන් සහ මොනරුන් සම්බන්ධ වනජීවී ගැටුම් හම්බන්තොට නිරන්තර ගැටලුවකි.

හම්බන්තොට වරාය ඉදිකිරීම සඳහා නැවත පදිංචි කරන ලද ප්‍රජාවන් වාර්තා කරන පරිදි, අලි ඇත්තු නිතරම ගොවිබිම් විනාශ කරමින් යටිතල පහසුකම්වලට හානි කරති.

> "අපගේ ප්‍රජාව වෙනත් ස්ථානයක පදිංචි කරන විට, පාසල ඉදිකර තිබුණේ දිගු කලක් තිස්සේ ස්ථාපිත අලි මාර්ගයකයි. එහි බිත්ති අලි ඇතුන් විසින් කිහිප වතාවක් විනාශ කළා."
>
> - ඉෂාරා, කාන්තාව, වයස අවුරුදු 50, වරාය ගම්මානය, ප්‍රධාන තොරතුරු සපයන්නන්ගේ සම්මුඛ සාකච්ඡාව (KII), 2025

බොහෝ විට සීමිත ප්‍රජා උපදෙස් විමසීමකින් පසුව සිදු කරනු ලබන මෙම නැවත පදිංචි කිරීම් හේතුවෙන් සාම්ප්‍රදායික සමාජ ජාල කඩාකප්පල් වී ඇති අතර, විශේෂයෙන් දුප්පත් පවුල් අතර ආන්තිකකරණය පිළිබඳ හැඟීම් වැඩි කර ඇත.

ගොවීන්ට තම භෝග ආරක්ෂා කර ගැනීම සඳහා තනි තනිව පොලිතීන්වලින් ඉරිඟු කරල් ඔතා ගැනීම වැනි විශාල ශ්‍රමයක් අවශ්‍ය පිළිවෙත් අනුගමනය කිරීමට සිදු වේ. මෙම ගැටුම් ජීවනෝපායන් සහ පුද්ගලික ආරක්ෂාව යන දෙකටම තර්ජනයක් වන අතර එය පාරිසරික හා සමාජ ආර්ථික අවදානම් සමතුලිත කිරීමේ පුළුල් අභියෝග නිරූපණය කරන්නකි. දේශගුණික විපර්යාස හේතුවෙන් දැනටමත් ජීවනෝපායන් පීඩාවට පත්ව තිබෙන සන්දර්භයක් තුළ, මිනිස්-වනජීවී ගැටුම්වල අමතර බර ආර්ථික අනාරක්ෂිතභාවය ගැඹුරු කර ඇත. එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස, වනජීවී සංරක්ෂණ උත්සාහයන් සහ පළාත් පාලන ආයතන යන දෙකම කෙරෙහි අමනාපයක් මහජනයා තුළ නිර්මාණය වී තිබේ.

වන අලි ප්‍රහාර වැඩිවීමට ප්‍රතිචාර වශයෙන්, අසල ඇති ජාතික වනෝද්‍යාන සහ රක්ෂිතවලින් අලි ඇතුන් ඇතුළු වීම වැළැක්වීම සඳහා ගම්මාන, හේන් වගාවන් සහ කළමනාකරණය කරන ලද අලි රක්ෂිත MER වටා විදුලි වැටවල් සවි කිරීමට ප්‍රජාවන් සහ රජයේ අමාත්‍යාංශ සම්බන්ධීකරණය කර තිබේ. මෙම පියවරයන් යම් කාර්යක්ෂමතාවයක් පෙන්නුම් කර ඇතත්, ඒවා ප්‍රමාණවත් නොවේ.

ප්‍රජා උපදේශන අතරතුර, වීරවිල ගම්මානයකින් සතුන් පලවා හැරීමට උත්සාහ කරමින් සිටියදී වන අලියෙකුගේ ප්‍රහාරයකට ලක්වීමෙන් පසු මිනිසෙකු රෝහල් ගත කරන ලදී. ඔහු සුවය ලබමින් සිටිනමුත් ඔහුගේ පවුල දැන් මූල්‍ය දුෂ්කරතාවන්ට මුහුණ දෙයි. මානව-වනජීවී ගැටුම් අවම කිරීම සඳහා වඩාත් පුළුල් හා තිරසර විසඳුම් සඳහා අඛණ්ඩ අවශ්‍යතාව මෙමගින් ඉස්මතු කරයි. බලපෑමට ලක් වූ පවුල් සඳහා ප්‍රමාණවත් සහයෝගයක් නොමැතිකම පාලනය කෙරෙහි විශ්වාසය අඩපණ කරනවා පමණක් නොව, දේශගුණික අනාරක්ෂිතභාවය සහ වනජීවී ගැටුම්වල සංකීර්ණ පීඩන සමඟ සාර්ථකව කටයුතු කිරීමට අරගල කරන ප්‍රජාවන් තුළ සමාජ සහජීවනය ද දුර්වල කරයි. මානව-වනජීවී ගැටුම් පමණක් නොව හම්බන්තොට ප්‍රජාවන් මුහුණ දෙන පුළුල් අවදානම් ද විසඳීම සඳහා එලදායී පාලනයේ අවශ්‍යතාව සහ කාන්තාවන්ගේ සහභාගීත්වයේ තීරණාත්මක කාර්යභාරය මෙම අභියෝග මගින් අවධාරණය කෙරේ.

පාලනයේ සහ සම්පත් කළමනාකරණයේ අඩුපාඩු

රජයේ සේවාවන් බොහෝ විට ප්‍රමාණවත් නොවන හෝ ප්‍රවේශ වීමට අපහසු ඒවා ලෙස සැලකේ. වනජීවීන් සහ දේශගුණික බලපෑම් නිසා සිදුවන බෝග හානි සඳහා වන්දි නොමැතිකම මෙන්ම දේශගුණික-ප්‍රතිරෝධී පිළිවෙත් අනුගමනය කිරීම සඳහා සහයෝගය සීමිත වීම පිළිබඳව ගොවීන් කලකිරීමට පත්ව ඇත. සමහර පුහුණුවීම් සහ මූල්‍ය ආධාර ලැබේ. උදාහරණයක් ලෙස, බහු උමං ගොවිතැන සඳහා එවැනි ආධාර පවතින අතර, කලාපීය-විශේෂිත බෝග නිර්දේශ නොමැති වීම වැනි ප්‍රතිපත්තිමය හිඩැස් හේතුවෙන් අකාර්යක්ෂමතාව සහ වෙළඳපොළ අස්ථාවරත්වය නිර්මාණය කරයි. පිරිමි සහ ගැහැණු යන දෙඅංශයෙන්ම බොහෝ ගම්වැසියන් බෝග රක්ෂණය හෝ කෘෂිකාර්මික තාක්ෂණය සඳහා මූල්‍ය ආධාර වැනි සේවාවන් සඳහා ඔවුන්ගේ අයිතිවාසිකම් පිළිබඳව නොදැන සිටින අතර, ඔවුන්ට අත්‍යවශ්‍ය සහයෝගය නොලැබේ.

ඓතිහාසිකව කෘෂිකාර්මික ජීවනෝපායන් සඳහා සහාය වූ දිස්ත්‍රික්කයේ සාම්ප්‍රදායික එල්ලංගා සහ ජලාශ පද්ධති වැඩි වැඩියෙන් පීඩනයට ලක්ව ඇත. බොහෝ ජලාශවල රොන්මඩ තැන්පත් වී ඇති අතර, වියළි කාලය සඳහා ජලය ගබඩා කිරීමේ ධාරිතාව අඩු වී තිබේ. අක්‍රමවත් වර්ෂාපතනයේ බලපෑම් නරක අතට හැරේ. නියඟයට ගොදුරු වන මෙම කලාපයේ ජල සම්පත් කළමනාකරණය කිරීම සඳහා ඉතා වැදගත් වන මෙම පද්ධති නඩත්තු කිරීමට සහ පුනරුත්ථාපනය කිරීමට රජයේ සහාය නොමැතිකම පිළිබඳව ගොවීන් කලකිරීමට පත්ව ඇත.

> "ඔවුන් ජලාශවලින් ජලය මුදා හරින විට කිසි විටෙකත් අපට දැනුම් දෙන්නේ නැහැ. එය අපගේ නිවස අසල ගඟ සහ කෙත්වතු පිටාර ගැලීමට හේතු වේ. අපට හානිය වළක්වා ගැනීම සඳහා අපගේ ජල පොම්පය ඉක්මනින් ඉවත් කිරීමට සිදු වුණා. කුණාටුවක් අතරතුර ඔවුන් අවසන් වරට ජලාශය විවෘත කළ විට අපට මීට පෙර ද ජල පොම්පයක් අහිමි විය."
>
> - විශ්මි, පිරිමි, ගොවියෙක්, වයස අවුරුදු 62, හම්බන්තොට

ඇල්ලගල, ස්වාභාවික ඇලකට ජලය හරවා යැවූ වාරිමාර්ග ව්‍යාපෘතියක් නිසා ගං ඉවුරු ඛාදනය තවත් උග්‍ර වී ඇති අතර, නිවාස සහ කෘෂිකාර්මික ඉඩම්වලට තර්ජන එල්ල වී ඇත. මෙම අභියෝග තිබියදීත්, ගම්මිරිස් සහ කහ වැනි ඔරොත්තු දෙන භෝග ප්‍රවර්ධනය කිරීමට අවස්ථා තිබේ.ඒවා හම්බන්තොට තත්වයන්ට හොඳින් ගැලපෙන නමුත් රජයේ සීමිත සහයෝගය සහ ප්‍රවර්ධනය හේතුවෙන් ඒවා ඌන උපයෝජනයට ලක්ව ඇත.

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ණය බොහෝ ප්‍රජාවන් සඳහා දෙපැත්ත කැපෙන කඩුවක් බවට පත්ව තිබේ. එමගින් රජයේ හෝ බැංකුවල ණයවලට වඩා වේගවත් හා ප්‍රවේශ විය හැකි මූල්‍ය ආධාර සපයයි. එහෙත්, බොහෝ විට ඉහළ පොළියකටය. බොහෝ ණය ගැතියන්ට ඔවුන් එකඟ වන කොන්දේසි පිළිබඳ සම්පූර්ණ අවබෝධයක් නොමැති අතර, එකතු වන පොලී මූල්‍ය පීඩනයට හේතු වේ. ණය අයකර ගැනීම සඳහා එකතුකරන්නන් වඩ වඩාත් ආක්‍රමණශීලී උපක්‍රම අනුගමනය කරන බැවින් තත්වය වඩාත් නරක අතට හැරී ඇති අතර, අවදානමට ලක්විය හැකි නිවාස සඳහා අමතර ආතතියක් සහ අනාරක්ෂිත බවක් ඇති කරයි.

සමාජ ආර්ථික අභියෝග සහ සංක්‍රමණය

පාරිසරික අභියෝග සහ වේගවත් වෙනස්කම් හම්බන්තොට බොහෝ පවුල් සඳහා ජීවිතය වඩ වඩාත් දුෂ්කර තත්වයට පත් කර ඇත. බෝග අස්වැන්න පහත වැටීම, සාම්ප්‍රදායික ධීවර පිළිවෙත් බිඳ වැටීම සහ ගොවිතැන් සඳහා වියදම් ඉහළ යාම නිසා පවුල්වලට මිරිදිය ගොවිතැන හෝ කුඩා ව්‍යාපාර වැනි විකල්ප ආදායම් මාර්ග සෙවීමට බල කෙරී ඇත. නිවාස ඉදිකර ගැනීමට සහ ඔවුන්ගේ ජීවනෝපායන් වැඩිදියුණු කිරීමට ඔවුන්ට උපකාර කළ ගොවිතැනෙන් ලැබෙන ආදායම, දැන් ඔවුන්ට මූලික අවශ්‍යතා යන්තම් ආවරණය කිරීමට පමණක් යන්තමින් සෑහෙන බව ජනයා පෙන්වා දුන්හ.

> "මම ඉංග්‍රීසි මොන්ටිසෝරියක උගන්වනවා. කුඩා කඩයක් පවත්වාගෙන යනවා. බෝග වගාව ද කරනවා. ඒත්, තවමත්, ප්‍රමාණවත් මුදලක් උපයා ගැනීම දුෂ්කරයි."
>
> -ආශා, කාන්තා, ව්‍යවසායිකාවක්, 54, හම්බන්තොට

ආර්ථික අවදානම් විශේෂයෙන් ආපදාවලට ගොදුරු වන සහ ආර්ථික වශයෙන් ආන්තිකකරණය වූ ප්‍රදේශවල ගෘහස්ථ අභියෝග තීව්‍ර කරයි. හම්බන්තොට දිස්ත්‍රික්කයේදී, විශේෂයෙන් පවුලේ පිරිමි සාමාජිකයින්ට ගෘහස්ථ ආදායමට දායක වීමට නොහැකි වූ විට හෝ ඔවුන් එයට අකමැති වූ විට, කාන්තාවෝ සැලකිය යුතු මූල්‍ය හා චිත්තවේගීය බරක් දරති..

රන්මිණිතැන්නෙහි කුඩා පරිමාණ ව්‍යාපාරික කාන්තාවක් තම පවුලේ මූල්‍ය කටයුතු කළමනාකරණය කරන අතර රසකැවිලි විකිණීමේ ව්‍යාපාරයක් පවත්වාගෙන යයි. ඇගේ සැමියාගේ මත්පැන් පානය සහ සහයෝගය නොමැතිකම තිබියදී ඇය වී වගාවේ ද නිරත වේ. නැවත පදිංචි කරන ලද ප්‍රජාවන්ට මූලික වන්දි ගෙවීමක් කළ ද, ඔවුන්ගේ නොතකා මූල්‍ය අරගල දිගටම පවතී. බොහෝ පවුල් එම වන්දි අරමුදල් අවසන් කරගෙන ඇත. ඔවුහු දැන් ස්ථාවර රැකියාවක් ලබා ගැනීමේ දුෂ්කරතාවන්ට මුහුණ දී සිටිති.

"මිනිස්සු හිතන්නේ අපිට නැවත පදිංචි කිරීම සඳහා වන්දි ලැබුණු නිසා අපිට සල්ලි තියෙනවා කියලා. අපි ඒක ගෙයක් හදන්න වියදම් කළා. දැන් අපිට වැඩිය මුදල් ඉතුරු වෙලා නැහැ."

- සහේලි, පිරිමි, ව්‍යවසායකයා, වයස අවුරුදු 60, හම්බන්තොට

මෙම ප්‍රජාවන් තුළ මූල්‍ය ස්ථාවරත්වයේ බිඳවැටීම හේතුවෙන් පුද්ගල දුෂ්කරතා ගැඹුරු වෙනවා පමණක් නොව, විශ්වාසය සහ සාමූහික ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව නැවත ගොඩනැගීමේ උත්සාහයන්ට ද බාධා කරයි. ආර්ථික හා පාරිසරික පීඩන අතිච්ඡාදනය වන බර යටතේ සමාජ බැඳීම් ද පීඩාවට පත් වේ.

තිරසර නොවන සංවර්ධනය

යටිතල පහසුකම් සංවර්ධනය, විශේෂයෙන් හම්බන්තොට වරාය සහ මත්තල ගුවන්තොටුපළ, දිස්ත්‍රික්කයේ සමාජ ආර්ථික පැතිකඩ හැඩගැස්වීමේදී ප්‍රධාන කාර්යභාරයක් ඉටු කරයි. මෙම ව්‍යාපෘති ආර්ථික අවස්ථා නිර්මාණය කිරීමට අදහස් කළද, ඒවායේ දිගුකාලීන ශක්‍යතාව ප්‍රශ්න සහගත වී ඇත.

ඉදිකිරීම් සඳහා ගත් ණය ආපසු ගෙවීමට නොහැකි වීමෙන් පසුව, 2017දී ශ්‍රී ලංකාව විසින් හම්බන්තොට වරාය චීනයට 99 අවුරුදු බද්දකට ලබා දුන්නේය (Hillman 2018). ඉන් පසු, විශේෂයෙන් හම්බන්තොට වරාය ඉහළ යන භූ දේශපාලනික බලපෑමේ සංකේතයක් බවට පත්ව ඇත. නැවත පදිංචි කරන ලද ප්‍රදේශවල ප්‍රජාවන් ඉටු නොවූ රැකියා පොරොන්දු සහ ආර්ථික ස්ථාවරත්වයක් නොමැතිකම පිළිබඳව කලකිරීම පළ කළහ.

විකල්ප ජීවනෝපායන්

මෙම ආර්ථික අස්ථාවරත්වය හේතුවෙන් බොහෝ පවුල්වලට මුහුණ දීමේ උපාය මාර්ගයක් ලෙස සංක්‍රමණය මත යැපීමට සිදු වී ඇත. කෘෂිකර්මාන්තය සහ මසුන් ඇල්ලීම ලාභ නොලබන සහ තිරසර නොවන බව වැඩි වැඩියෙන් දකින තරුණයින් අතර සංක්‍රමණය විශේෂයෙන් බහුලව දක්නට ලැබේ. බොහෝ තරුණයෝ විදේශයන්හි සේවය කිරීමට අපේක්ෂා කරති. විශේෂයෙන්, ශ්‍රී ලාංකික සංක්‍රමණික සේවකයින් සඳහා රැකියා කෝටා ලබා දෙන කොරියාව වැනි රටවලට ඔවුහු වඩා හොඳ මූල්‍ය ස්ථාවරත්වයක් සොයමින් යොමු වෙති. මෙම ප්‍රවණතාව ග්‍රාමීය ශ්‍රමයේ පහත වැටීමට සහ සමාජ සහජීවනය දුර්වල කිරීමට දායක වී ඇත. මන්ද, සාම්ප්‍රදායික අන්‍යෝන්‍ය ආධාර සහ හුවමාරු ශ්‍රමය වැටුප් සහිත වැඩ මගින් ප්‍රතිස්ථාපනය වේ. පිරිමි සංක්‍රමණය බොහෝ විට කාන්තාවන්ට ද්විත්ව බරක් ඇති කරයි. මන්ද ඔවුන් රැකබලා ගැනීමේ සහ ආදායම් උත්පාදනය කිරීමේ වගකීම් දෙකම භාර ගන්නා බැවිනි. එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස, ඔවුන්ගේ වැඩ බර සහ මනෝ සමාජීය ආතතිය තවදුරටත් තීව්‍ර කරයි.

ප්‍රජා ගතිකය සහ ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව

"අත්තම්" වැනි සාම්ප්‍රදායික ප්‍රජා සහයෝගීතාව වසර ගණනාවක් තිස්සේ පහත වැටී ඇති අතර, යාන්ත්‍රිකකරණය සහ කුලියට ගත් ශ්‍රමය මගින් එය ප්‍රතිස්ථාපනය වී ඇත. මෙම මාරුව විසින් කෘෂිකාර්මික හා පාරිසරික අභියෝග සාමූහිකව කළමනාකරණය කිරීම සඳහා වරක් අත්‍යවශ්‍ය වූ සමාජ සහජීවනය සහ අන්‍යෝන්‍ය ආධාරක පද්ධති දුර්වල කර ඇත. "ශ්‍රමදාන" (ස්වේච්ඡා සේවය) වැනි සමහර සාමූහික භාවිතයන්, විශේෂයෙන් වී වගාව සහ ජල බෙදා හැරීමේදී තවමත් පවතී.

"අපි එකට පැළ සිටවූ විට, එකට කටයුතු කරන නිසා, වනජීවී විනාශයට ඇති අවදානම අඩුයි."

- තිළිණි, පිරිමි, ගොවියෙක් වයස අවුරුදු 36, කුඩාගම්මන

හම්බන්තොට ප්‍රජාවන් ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව සහ අනුවර්තනය වීමේ හැකියාව පෙන්නුම් කර තිබේ.. ගොවීන් පවතින සම්පත් භාවිතා කරමින් නව්‍ය පිළිවෙත් අනුගමනය කරමින් සිටිති. බහු උමං ගොවිතැන සහ අධික වර්ෂාවෙන් සහ පළිබෝධකයන්ගෙන් බෝග ආරක්ෂා කිරීම සඳහා සාරි භාවිතා කිරීම උදාහරණයකි. කාන්තාවන් කෘෂිකර්මාන්තයේ සහ කුඩා පරිමාණ ව්‍යාපාරවලට වැඩි වැඩියෙන් සම්බන්ධ වී සිටින අතර, මෙම භූමිකාවන් රැකබලා ගැනීමේ වගකීම් සමඟ සමතුලිත කරගනිති. සංවර්ධන හෝ දේශගුණික බලපෑම් හේතුවෙන් නැවත පදිංචි කරන ලද ප්‍රජාවන් තුළ, ශක්තිමත් අන්තර්-වාර්ගික සබඳතා සහ සංස්කෘතික ඒකාබද්ධතාවන් නිර්මාණය වී, අඛණ්ඩ ආර්ථික අරගල මධ්‍යයේ පවා, සමාජ සහජීවනය ශක්තිමත් වී ඇත.

ගෘහස්ථ ප්‍රචණ්ඩත්වය සහ ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවය මත පදනම් වූ අසමානතාවන් අඛණ්ඩව පැවතීම පවුල් හා ප්‍රජා ගතිකත්වයට අභියෝග කරයි. ගෘහස්ථ ප්‍රචණ්ඩත්වයෙන් පීඩාවට පත් පවුල්වල කාන්තාවන් බොහෝ විට මූල්‍ය හා පවුල් තීරණ සම්බන්ධයෙන් අඩු බලයක් ඇති තත්වයකට මුහුණ දෙන අතර එමගින් ඔවුන්ගේ අවදානම් ගැඹුරු වේ. හම්බන්තොටින් ලැබුණු සාක්ෂි මගින් පෙන්නුම් කරන පරිදි, කාන්තාවන් ප්‍රධාන ආහාර සපයන්නන් වුවද, තම කලත්‍රයාගේ සහයෝගය නොමැතිකම සමඟ අරගල කරන අතර, සමහර අවස්ථාවලදී, අපයෝජනීය සබඳතා විඳදරාගන්නා අවස්ථා දක්නට ලැබේ.

අපකීර්තිය සහ පද්ධතිමය බාධක ඇතුළු පුළුල් සමාජ සාධක, කාන්තාවන්ට යුක්තිය හෝ ආරක්ෂාව ලබා ගැනීමේ හැකියාව තවදුරටත් සීමා කරයි.

සමාජ ව්‍යුහයන් වෙනස් කිරීම

හම්බන්තොට දිස්ත්‍රික්කයෙහි විවාහ සහ පවුල් ව්‍යුහයන් දැඩි වෙනස්කම්වලට භාජනය වෙමින් තිබේ. එය පුළුල් සමාජ වෙනස්කම් පිළිබිඹු කරන කාරණයකි. විශේෂයෙන් මූල්‍ය ස්වාධීනත්වය හෝ පවුල් සහයෝගය ඇති කාන්තාවන් අතර දික්කසාදය වැඩි වැඩියෙන් පිළිගැනීමට ලක්වේ. එය සාම්ප්‍රදායික සමාජ සම්මතයන්ගෙන් බැහැරවීමක් පෙන්නුම් කරයි.

> "විවාහකයන් ගැටලුවලට මුහුණ දෙන විට දැන් දික්කසාදය බහුලව දක්නට ලැබේ. අතීතයේදී මෙන් සමාජ සම්මතයන් නිසා කාන්තාවකගේ පවුලට එය විශාල බරක් වන්නේ නැත."
>
> - ප්‍රශානි, කාන්තාවක්, සිවිල් සමාජ සංවිධාන, 38, හම්බන්තොට

කෙසේ වෙතත්, සමහර ප්‍රදේශවල අඩු වයස් විවාහයන් බහුලව දක්නට ලැබෙන අතර, බොහෝ විට විවාහ වගකීම් සහ ආර්ථික පීඩනයන් පිළිබඳ සීමිත දැනුවත්භාවය නිසා අඩු වයස් විවාහ සිදු වේ. මෙම ප්‍රවණතාව වෙන්වීම් සහ දික්කසාද අනුපාත ඉහළ යාම සමඟ සම්බන්ධ වී ඇත, හේතුව, තරුණ ජෝඩු දිගු කාලීන ස්ථාවරත්වයට වඩා ක්ෂණික තත්වයන්ට ප්‍රමුඛත්වය දිය හැකිය. මෙම පරිණාමය වන ගතිකතාවයන් සංස්කෘතික සමාජ සම්මතයන්, ආර්ථික තත්වයන් සහ පුද්ගල තේරීම් අතර සංකීර්ණ අන්තර් ක්‍රියාකාරීත්වය පෙන්වා දෙයි.

බාධක තිබියදීත්, කාන්තාවෝ වැඩි වැඩියෙන් විවිධ සමාජ භූමිකාවන් භාර ගනිමින් සිටිති. කෘෂිකර්මාන්තයේ සහ කුඩා පරිමාණ ව්‍යවසායන්හි ක්‍රියාකාරී සහභාගීත්වය ඇතුළු, බොහෝ විට සාම්ප්‍රදායිකව පිරිමින් ආධිපත්‍යය දරන ක්‍රියාකාරකම්වලට ඔවුහු පිවිසෙති. තංගල්ලේදී, කාන්තාවන් ශ්‍රම පිරිවැය අඩු කිරීම සඳහා දැල් යෙදීමෙන් මසුන් ඇල්ලීමේ නිරත වෙති. මුස්ලිම් සහ සිංහල ප්‍රජාවන් අතර ප්‍රජා සහයෝගීතාව සහ අන්තර් වාර්ගික විවාහයන් සමාජ සහජීවනය ශක්තිමත් වී ඇත. ආර්ථික අස්ථාවරත්වය, පාරිසරික පීඩනය සහ වෙනස් වන සංස්කෘතික සමාජ සම්මතයන් යන සංකීර්ණ අභියෝගවලට මුහුණ දීම සඳහා ප්‍රජාවන් සමාජ සහජීවනය සහ අනුවර්තනය වීමේ හැකියාව උපයෝගී කර ගන්නා ආකාරය මෙම උදාහරණවලින් නිරූපණය වේ.

දරාගැනීමේ හැකියාව සඳහා අවස්ථා: හම්බන්තොට සඳහා දිස්ත්‍රික්-විශේෂිත නිර්දේශ

1. වෙරළබඩ ජීවනෝපායන් ආරක්ෂා කිරීම:

- වෙරළබඩ ප්‍රජාවන්ට දැරිය හැකි මිලකට, පරිසර හිතකාමී ධීවර ආම්පන්න සහ සෘතුමය භාවිතාවන් පිළිබඳ පුහුණුව ලබාදීමෙන් තිරසර ධීවර කටයුතු සඳහා සහාය වන්න.
- විකල්ප ජීවනෝපායන් ප්‍රවර්ධනය කිරීම: නියඟයට ඔරොත්තු දෙන බෝග (උදා: ගම්මිරිස් සහ කහ), ජලජීවී වගාව, මුහුදු පැලෑටි වගාව සහ වෙරළබඩ සංචාරක ව්‍යාපාරය වැනි මුලපිරීම් සඳහා සහාය වීමෙන් ධීවර ප්‍රජාවන් සඳහා ආදායම් විවිධාංගීකරණය දිරිමත් කරන්න. සියලුම වයස්වලට හා ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවයන්ට අයත් ජනවාර්ගික-ආගමික කණ්ඩායම්වලට මෙම අවස්ථාවන්ට සාධාරණ ප්‍රවේශයක් සහතික කරන්න.
- ගොවිතැන සඳහා දිරිගැන්වීම් සහ වාරිමාර්ග සහාය ලබා දීම: මත්ස්‍ය තොග අඩුවීම නිසා ධීවර කර්මාන්තය මත ප්‍රජාවන්ගේ යැපීම අඩු කිරීම සඳහා සහ සමස්ත ආහාර සහ ආදායම් සුරක්ෂිතභාවය වැඩි දියුණු කිරීම සඳහා මූල්‍ය දිරිගැන්වීම් සහ වැඩිදියුණු කළ වාරිමාර්ග පද්ධති හරහා කෘෂිකර්මාන්තය සඳහා සහයෝගය ශක්තිමත් කරන්න.
- කොරල් පර ප්‍රතිසංස්කරණයට සහාය වීම: තීරණාත්මක මත්ස්‍ය අභිජනන ස්ථාන පුනර්ජීවනය කිරීම, සමුද්‍ර ජෛව විවිධත්වය වැඩි දියුණු කිරීම සහ වෙරළබඩ ධීවර කර්මාන්තයේ දිගුකාලීන තිරසරභාවය සහතික කිරීම සඳහා කොරල් පර ප්‍රතිසංස්කරණ ව්‍යාපෘති ක්‍රියාත්මක කර අරමුදල් සපයන්න.

2. නියඟ බලපෑම් අවම කිරීම:

- ප්‍රජා පාදක ජල සංරක්ෂණය පුළුල් කිරීම: නියඟයට ගොදුරු වන ප්‍රදේශවල ජලය ලබා ගැනීමේ හැකියාව සහ ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව වැඩි දියුණු කිරීම සඳහා වැසි ජලය රැස් කිරීම සහ කුඩා පරිමාණයේ ලවණ ඉවත් කිරීමේ ඒකක වැනි මුලපිරීම් ක්‍රියාත්මක කරන්න.
- නියඟ පූර්ව අනතුරු ඇඟවීමේ පද්ධති ස්ථාපිත කිරීම: නියඟ තත්වයන් පුරෝකථනය කිරීම සඳහා පූර්ව අනතුරු ඇඟවීමේ යාන්ත්‍රණයන් සංවර්ධනය කර ක්‍රියාත්මක කරන්න. නියඟයේ සමාජීය හා ආර්ථික බලපෑම් අවම කිරීමට ප්‍රජාවට පුහුණුව ලබා දෙන්න.

3. අපද්‍රව්‍ය කළමනාකරණය සහ වෙරළබඩ ආරක්ෂාව:

- වෙරළබඩ අපද්‍රව්‍ය කළමනාකරණ පද්ධති සංවර්ධනය කිරීම: වෙරළ තීරයේ ප්ලාස්ටික් සහ සමුද්‍ර සුන්බුන් අඩු කිරීම සඳහා ඵලදායී පද්ධති ක්‍රියාත්මක කිරීම මගින් ධීවර කර්මාන්තය, සංචාරක ව්‍යාපාරය සහ සමස්ත සමුද්‍ර පරිසර පද්ධතියේ සෞඛ්‍යය ආරක්ෂා කිරීම සඳහා පියවර ගන්න.
- කඩොලාන ප්‍රතිසංස්කරණ ව්‍යාපෘති හඳුන්වා දෙන්න: ජෛව විවිධත්වයට සහ ධීවර කර්මාන්තයට සහාය වේ.ම, මුහුදු මට්ටම ඉහළ යාම, කුණාටු රළ පහරවල් සහ වෙරළ ඛාදනයට එරෙහිව ස්වාභාවික වෙරළබඩ ආරක්ෂාව ශක්තිමත් කිරීම සඳහා කඩොලාන වනාන්තර ප්‍රතිසංස්කරණය කර පුළුල් කරන්න.

4. ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවය ඇතුළත් කරගනිමින් ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව ගොඩනැගීම:

- අස්වැන්නෙන් පසු ක්‍රියාකාරකම්වලදී කාන්තාවන්ට සහාය වීම: කාන්තාවන්ගේ ආර්ථික ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව ගොඩනැගීම සහ වෙරළබඩ ජීවනෝපායන් සඳහා කාන්තා සහභාගීත්වය වැඩි කිරීම සඳහා මාළු වියළීම, සැකසීම සහ ගබඩා කිරීම සඳහා උපකරණ සහ පුහුණුව ඇතුළුව ඉලක්කගත සහාය ලබා දෙන්න.
- ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය වැඩසටහන් අධීක්ෂණය කිරීම සඳහා කාන්තා සමුපකාර ස්ථාපිත කරන්න. කොල්ලකාරී ණය දීමේ පිළිවෙත් මත යැපීම අඩු කරන්න.

5. කාන්තාවන් බලගැන්වීම සහ ජීවනෝපාය අවස්ථා වැඩි දියුණු කිරීම:

- රසකැවිලි සෑදීම හෝ සූර්ය බලයෙන් වියළන ලද පලතුරු සහ එළවළු නිෂ්පාදනය වැනි කුඩා පරිමාණ, දේශගුණික-ප්‍රතිරෝධී ව්‍යවසායන්හි යෙදෙන කාන්තාවන්ට සහාය වීම සඳහා මූල්‍ය සාක්ෂරතා වැඩසටහන්, දැරිය හැකි ක්ෂුද්‍ර ණය පහසුකම් සහ ව්‍යවසායකත්ව පුහුණුව සඳහා අවස්ථා පුළුල් කරන්න.

6. මානව-වනජීවී ගැටුම විසඳීම:

- විදුලි වැටවල් සඳහා සීමාවන් ලිහිල් කිරීම, අලි ඇතුන් සහ අනෙකුත් වන සතුන් සමඟ ගැටුම් අවම කිරීම සඳහා ඉඩම් පරිහරණ සැලසුම් වැඩි දියුණු කිරීම සහ බලපෑමට ලක් වූ පවුල්වල මූල්‍ය ආතතිය අඩු කිරීම සඳහා, බෝග හානි වන්දි යෝජනා ක්‍රමවල ප්‍රවේශ්‍යතාව සහ විනිවිදභාවය වැඩි දියුණු කරන්න.
- මිනිස් සහ සත්ව ගහනයන් දෙකටම බාධා අවම කිරීම සඳහා වනජීවී වාසස්ථාන අසල සංවර්ධන ව්‍යාපෘතිවල ප්‍රජා උපදේශන පැවැත්වීම සහ ගැටුම් සංවේදී සැලසුම් ක්‍රියාත්මක කිරීම.
- වනජීවී කළමනාකරණ මුලපිරීම්වලදී, බොහෝ විට බෝග හානිවල විශාලතම බර දරන පිරිස වන කාන්තාවන් ක්‍රියාකාරීව සම්බන්ධ කර ගනිමින්, ප්‍රජා අවශ්‍යතා සමඟ සංරක්ෂණ ඉලක්ක සමතුලිත කරන සහයෝගී ඉඩම් පරිහරණ උපාය මාර්ග ක්‍රියාත්මක කරන්න.

7. පාලනය ශක්තිමත් කිරීම සහ සේවා සඳහා ප්‍රවේශය වැඩි දියුණු කිරීම:

- තෙත් සහ වියළි කාලවලදී ජල කළමනාකරණය වැඩි දියුණු කිරීම සඳහා සාම්ප්‍රදායික එල්ලංගා පද්ධති පුනර්ජීවනය කර රොන්මඩ ඉවත් කර ජලාශ පුනරුත්ථාපනය කරන්න.
- දිස්ත්‍රික් සහ පළාත් සීමාවන් ඔස්සේ ජල නිකුත් කිරීම් පිළිබඳ විනිවිද පෙනෙන සන්නිවේදනයක් සහතික කර ගොවීන්ට වඩාත් ඵලදායී ලෙස සැලසුම් කිරීමට උපකාර කිරීම සඳහා කලාපයන්ට විශේෂිත බෝග නිර්දේශ ලබා දෙන්න.
- තීරණ ගැනීමේදී ප්‍රාදේශීය දැනුම සහ ප්‍රමුඛතා සියල්ලන් ඇතුළත් කරගැනීම සඳහා ප්‍රජා උපදෙස් විමසීම් ජල කළමනාකරණ ව්‍යාපෘතිවලට ඒකාබද්ධ කරන්න.
- කෘෂිකාර්මික සහ ගෘහ අවශ්‍යතා යන දෙකම වෙනුවෙන් ජල සම්පත්වල දිගුකාලීන තිරසරභාවය සහතික කිරීම සඳහා පාරිසරික තක්සේරු කිරීම් සිදු කරන්න.

8. යෞවනයන් සම්බන්ධ කර සමාජ සහජීවනය ශක්තිමත් කිරීම:

- නවීන ශිල්පීය ක්‍රම, වෘත්තීය පුහුණුව සහ පරිසර සංචාරක මුලපිරීම් හරහා තරුණයින් කෘෂිකර්මාන්තයට සම්බන්ධ කර ගැනීමෙන් තරුණ සංක්‍රමණයට විසඳුම් ලබාදෙන්න.
- "අත්තම්" (අන්‍යෝන්‍ය ශ්‍රම හුවමාරුව) හා "ශ්‍රමදාන" (ස්වේච්ඡා සේවය) වැනි සාම්ප්‍රදායික පිළිවෙත් පුනර්ජීවනය කර සමාජ බැඳීම් ශක්තිමත් කිරීම සඳහා සාමූහික ක්‍රියාමාර්ග ප්‍රවර්ධනය කරන්න.

9. මානසික සෞඛ්‍යය සහ යහපැවැත්ම වැඩිදියුණු කිරීම:

- මනෝ සමාජීය ආතතිය ආමන්ත්‍රණය කිරීම සඳහා ප්‍රජා පාදක මානසික සෞඛ්‍ය සහාය පද්ධති ස්ථාපිත කරන්න. ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවයට සංවේදී උපදේශනය පිළිබඳ ප්‍රාදේශීය නායකයින් පුහුණු කරන්න.
- දැනුවත් කිරීමේ ව්‍යාපාර හරහා මානසික සෞඛ්‍ය ගැටලු පිළිබඳ අපකීර්තිය දුරු කරන්න. ප්‍රජා ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව ශක්තිමත් කිරීම සඳහා පවතින සෞඛ්‍ය සේවාවලට මානසික සෞඛ්‍ය සහාය ද ඒකාබද්ධ කරන්න.

10. සියල්ලන් ඇතුළත් කරගන්නා ගැටුම් සංවේදී ප්‍රජාවන් ගොඩනැගීම:

- විශ්වාසය ගොඩනැගීම සහ ආතතීන් ලිහිල් කිරීම සඳහා ජලය බෙදා ගැනීමේ මුලපිරීම් වැනි අන්තර් ප්‍රජා සහයෝගීතා ව්‍යාපෘති සඳහා පහසුකම් සපයන්න.
- සංවර්ධන ව්‍යාපෘති සම්බන්ධ පාරිසරික හා සමාජීය බලපෑම් තක්සේරු කිරීම් සිදු කිරීමේදී, උග්‍රවන අසමානතාවන් හෝ ආතතීන් වැළැක්වීම සඳහා ගැටුම්-සංවේදී ප්‍රවේශයන් අනුගමනය කරන බවට වග බලා ගන්න.
- සියල්ලන් ඇතුළත් කරගැනීම සහ විශ්වාසය ගොඩනැගීම සඳහා විවිධ ප්‍රජා කණ්ඩායම් සමඟ සහයෝගයෙන් සැලසුම් සකස් කරන්න.

6.4 මුලතිව්

ශ්‍රී ලංකාවේ උතුරු පළාතේ පිහිටා ඇති මුලතිව්හි අවදානම් අතර දේශගුණික අවදානම්, පශ්චාත් ගැටුම් අභියෝග සහ පද්ධතිමය අසමානතාවන් යන ඡේදනය වන කාරණා සමග ගැඹුරින්ම සම්බන්ධව තිබේ. මෙම තත්වයන් පිරිමින්ට සහ කාන්තාවන්ට බලපාන්නේ වෙනස් ආකාරවලිනි. කෘෂිකර්මාන්තය සහ ධීවර කර්මාන්තය මත දැඩි ලෙස රඳා පවතින ජීවනෝපායන් පවතින මෙම දිස්ත්‍රික්කය විශේෂයෙන් අක්‍රමවත් කාලගුණික රටාවල සහ පාරිසරික හායනයේ බලපෑමට නිරාවරණය වේ. ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවය සම්බන්ධ තත්වයන් මගින් මෙම අභියෝග තීව්‍ර වේ.

විශේෂයෙන් යුද වැන්දඹුවන් සහ කාන්තාවන් ගෘහ මූලිකයන් වන පවුල්වල කාන්තාවන් සමාජ ආර්ථික හා පාරිසරික ආතතීන්ගෙන් අසමානුපාතික බරක් දැරීම එයට හේතුවයි. මෙම ගැටලු විසඳීම සඳහා ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවයට සංවේදී ප්‍රතිපත්ති, සියල්ලන් ඇතුළත් කරගන්නා පාලනය සහ අවදානමට ලක්විය හැකි කණ්ඩායම් සඳහා ඉලක්කගත සහයෝගය ඒකාබද්ධ කරන බහුමාන ප්‍රවේශයක් අවශ්‍ය වේ. කාන්තාවන් සවිබල ගැන්වීම, තරුණ සහභාගීත්වය සහ වැඩිදියුණු කළ සේවා සැපයීම සඳහා ආයෝජනය කිරීමෙන්, මුලතිව් දිස්ත්‍රික්කයට වඩාත් ඔරොත්තු දෙන සහ සාධාරණ අනාගතයක් කරා ගමන් කළ හැකිය.

සිවිල් ගැටුමේ උරුමය

යුද වැන්දඹුවන් සහ කාන්තාවන් ගෘහ මූලිකයන් වන පවුල් සිවිල් ගැටුම (1983-2009) යුද්ධයේ දරුණුතම ප්‍රචණ්ඩත්වය අත්විඳි දිස්ත්‍රික්කයක් වන මුලතිව් මත කල් පවතින සලකුණක් තැබීය. අද වන විට, දිස්ත්‍රික්කය තුළ ආසන්න වශයෙන් කාන්තාවන් ගෘහ මූලිකයන් වන පවුල් 7,000ක් සිටින අතර, බොහෝ දෙනෙකු යුද වැන්දඹුවන් වේ (Arudpragasam 2025). උතුරු පළාත පුරා, ඇස්තමේන්තුගත යුද වැන්දඹුවන් 46,000ක් සිටින අතර, එමගින් කාන්තාවන්ට ගැටුම විසින් කර තිබෙන පුළුල් බලපෑම පෙන්නුම් කෙරේ. අතුරුදහන් වූ පුද්ගලයින් සංඛ්‍යාව තවමත් ගණන් බලා නොමැති බැවින්, කාන්තා ගෘහ මූලිකයෝ නීතිමය හා මූල්‍යමය අභියෝගවලට මුහුණ දෙති. නිවාස සැමියාගේ නමින් පවතින විට දේපළ විකිණීමට හෝ එය ඇපයක් ලෙස භාවිතා කිරීමට නොහැකි වීම වැනි ගැටලු ඒ අතර තිබේ. යුද කාලීන දුක්ගැනවිලිවල මෙම නොවිසඳුණු උරුමය ආර්ථික දුෂ්කරතා දිගට පවත්වාගෙන යයි. විශ්වාසය සහ සමාජ සහජීවනය නැවත ගොඩනැගීමට දරන උත්සාහයන් අඩපණ කරයි. හේතුව, බොහෝ කාන්තාවන්ට තමන් රාජ්‍යය විසින් අතහැර දමා ඇති බවත් සංහිඳියා ක්‍රියාවලීන්ගෙන් බැහැර කර ඇති බවත් හැඟේ.

කලාපයේ සමූහ මිනීවළවල් පිළිබඳ විමර්ශනයක් නොමැතිකම ආන්තිකකරණයේ හැඟීම් ගැඹුරු කරයි. රජය සහ සමාජ ගිවිසුම කෙරෙහි විශ්වාසය තවදුරටත් බිඳවට්ටයි. මෙම නොවිසඳුණු දුක්ගැනවිලි, අක්‍රමවත් වර්ෂාපතනය, දිගු නියඟ සහ ගංවතුර ඇතුළු දේශගුණික බලපෑම් මගින් සංකීර්ණ කර ඇති අතර එමගින් කෘෂිකාර්මික ජීවනෝපායන් කඩාකප්පල් වේ. කාන්තාවන් ගෘහ මූලිකයන් වන පවුල් තවත් අවදානමට ලක් වේ.

> "වසර 16 ක් ගතවී ඇතත්, මට තවමත් කිසිම තොරතුරක් ලැබී නැහැ. මම මානසිකව නොවැටී සිටියත්, මරණ සහතිකයක් නොමැතිව මගේ නමින් ණයක් ලබා ගත නොහැක. එබැවින් මට මූල්‍යමය වශයෙන් ඉදිරියට යා නොහැක."
>
> - යුද වැන්දඹුවක ලෙස සැලකෙන කාන්තාවක්, 57, කොකුතොඩුවායි, මුලතිව්

කාන්තාවන් ගෘහ මූලිකත්වය දරන පවුල් ආර්ථික අස්ථාවරත්වයට අමතරව තවත් බාධකවලට මුහුණ දෙති. සම්පත් සඳහා සීමිත ප්‍රවේශය, අඩු වෙළඳපොළ මිල ගණන්, සමාජ අපකීර්තිය වැනි කාරණා සහ ගොවිතැන, ගව පට්ටි පාලනය සහ භාණ්ඩ විකිණීමේ භෞතික හා මූල්‍යමය බර බෙදා ගැනීමට පිරිමි පවුලේ සාමාජිකයන් නොමැති වීම ඒ අතර වේ.

ඉඩම් අයිතිය ලබා ගැනීමේදී හෝ රජයේ සහාය ලබා ගැනීමේදී මුලතිව්හි කාන්තාවන් දැඩි අභියෝගවලට මුහුණ දෙති. හේතුව, නිලධාරිවාදී ක්‍රියාවලීන් බොහෝ විට සීමිත සාක්ෂරතාවක් ඇති දෙමළ කතා කරන කාන්තාවන්ට ප්‍රවේශ විය නොහැකි ඒවා වීමයි. කොක්කුතොඩුවායි ගම්මානයේ වැන්දඹුවක් මෙසේ පැහැදිලි කළාය: "මගේ අයිතිවාසිකම් වෙනුවෙන් සටන් කිරීමට මට කිසිවෙකු නැහැ. අපි එක්ව වගා කළ ඉඩම දැන් අන් අය විසින් ඉල්ලා සිටින අතර කිසිවෙකු මට සවන් දෙන්නේ නැහැ." පස හායනය සහ වගා කළ හැකි ඉඩම් හැකිලීම වැනි දේශගුණය ආශ්‍රිත පීඩන මගින් බලපෑමට ලක් වන ඉඩම් සඳහා තරඟකාරීත්වය ඉහළ යාම හේතුවෙන් ප්‍රජා ආතතීන් තීව්‍ර වේ. පාලන අසමානතාවයන් පිළිබඳ දුක්ගැනවිලි වැඩි වේ.

ආබාධ සහිත පුද්ගලයින්

බිම් බෝම්බ, ෂෙල් වෙඩි ප්‍රහාර සහ අනෙකුත් ගැටුම් ආශ්‍රිත ප්‍රචණ්ඩත්වය හේතුවෙන් බොහෝ පදිංචිකරුවන්ට ස්ථිර ආබාධ ඇති විය. ආබාධ සහිත පුද්ගලයින් සෞඛ්‍ය සේවා, අධ්‍යාපනය සහ රැකියා වෙත ප්‍රවේශ වීමේදී දැඩි බාධකවලට මුහුණ දෙන අතර එමගින් ඔවුන් ප්‍රජාව තුළ තවදුරටත් කොන් කරනු ලැබේ. රෝහල් සහ පාසල් වැනි ප්‍රවේශ විය හැකි පහසුකම් සහිත ප්‍රමාණවත් යටිතල පහසුකම් නොමැති වීම හේතුවෙන් මෙම අභියෝග සංකීර්ණ වේ. දේශගුණික විපර්යාස හේතුවෙන් මෙම අවදානම් තීව්‍ර වේ. හේතුව, ආන්තික කාලගුණික සිදුවීම් අත්‍යවශ්‍ය සේවාවන් වෙත ප්‍රවේශ වීමට බාධා කිරීමයි. ආබාධ සහිත පුද්ගලයින් සඳහා භෞතික හා සැපයුම් දුෂ්කරතා වැඩි වේ. උදාහරණයක් ලෙස, ගංවතුර බොහෝ විට මාර්ග සහ සෞඛ්‍ය සේවා පහසුකම්වලට හානි කරන අතර සංචලන ආබාධ ඇති අයට තීරණාත්මක සහාය ලබා ගැනීමට නොහැකි වේ.

දේශගුණික හා පාරිසරික අභියෝග

කෘෂිකර්මාන්තයට දේශගුණික බලපෑම්

මුලතිව්හි බොහෝ පවුල්වල ප්‍රධාන ජීවනෝපාය කෘෂිකර්මාන්තයයි. එහෙත්, එය දේශගුණික විපර්යාස හේතුවෙන් තර්ජනයට ලක්ව ඇත. අක්‍රමවත් වර්ෂාපතනය, දිගු නියඟ සහ නිරන්තර ගංවතුරට මුහුණ දීමට ගොවීන්ට සිදු වන අතර එමගින් රෝපණ සහ අස්වනු නෙලීමේ චක්‍ර කඩාකප්පල් වේ. බෝග අස්වැන්න අඩු වේ. අලි සහ වඳුරන් ඇතුළු වන සතුන්, භෝග සහ ගෙවතු විනාශ කිරීමෙන් මෙම අභියෝග තවදුරටත් තීව්‍ර වේ. කොක්කුතොඩුවායිහි ගොවියෙක් මෙසේ පැහැදිලි කළේය: "අපි අපේ ආහාර වගා කිරීමට වෙහෙස මහන්සි වී වැඩ කරනවා. එහෙත්, අලි රාත්‍රියේ පැමිණ සියල්ල විනාශ කරනවා. අපට උදව් කිරීමට කිසිවෙකු නැහැ. තවදුරටත් වගා කිරීමට කරදර වීම තේරුමක් නැතැයි මට සිතෙනවා."

බොහෝ විට ගෘහ ආහාර සැපයුම් කළමනාකරණය කරන කාන්තාවන්ට, කෘෂිකාර්මික ඵලදායිතාව පහත වැටෙන විට අසමාන බරක් දරන්නට සිදු වේ. ඔවුන් තම පවුල් පෝෂණය කිරීම සඳහා විකල්ප ක්‍රම සොයා ගත යුතුය. නිතර අමතර වැටුප් නොලබන ශ්‍රමය ලබා ගැනීමට හෝ ගෙදර හැදූ භාණ්ඩ විකිණීම වැනි කුඩා පරිමාණයේ ආදායම් උත්පාදන ක්‍රියාකාරකම්වල නිරත වීමට ඔවුන්ට සිදු වේ.

වන විනාශය සහ පාරිසරික හායනය

නීති විරෝධී දැව කැපීම සහ සංවර්ධන ව්‍යාපෘති සඳහා ඉඩම් එළිපෙහෙළි කිරීම හේතුවෙන් මුලතිව්හි වන විනාශය දිනෙන් දින වැඩි වන ගැටලුවකි. රජයේ ක්‍රියාකාරීන්, හමුදාව සහ බලවත් පෞද්ගලික ආයතන තේක්ක සහ මහෝගනී වැනි ඉහළ වටිනාකමක් ඇති දැව මහා පරිමාණයෙන් කැපීමට සම්බන්ධ බව පදිංචිකරුවන් වටහාගෙන ඇති අතර ඒවා බොහෝ විට දඬුවම් රහිතව ක්‍රියාත්මක වේ. මේ අතර, ගෘහස්ථ භාවිතය සඳහා දර එකතු කිරීම වැනි සුළු උල්ලංඝනයන් සඳහා දැඩි දඬුවම්වලට මුහුණ දෙන බව ප්‍රාදේශීය දෙමළ ප්‍රජාවෝ වාර්තා කරති. මෙම දෙබිඩි පිළිවෙත පාලනය කෙරෙහි අවිශ්වාසය ගැඹුරු කර ඇති අතර පදිංචිකරුවන් අතර නොරුස්නාකමක් නිර්මාණය කර තිබේ.

කොක්කුතොඩුවායිහි ගොවියෙක් මෙසේ පැහැදිලි කළේය: "හමුදාව දැවැන්ත හා වටිනා ගස් කපා දැව විකුණනවා. එහෙත්, අපි ආහාර පිසීමට දර කෑලි කිහිපයක් එකතු කළහොත්, අපව සලකන්නේ අපරාධකරුවන් ලෙසටයි. නීති අපට පමණක් බව තමයි අපට හැඟෙන්නේ."

දර හෝ වෙනත් වන සම්පත් එකතු කිරීම සම්බන්ධයෙන් දඬුවම් ලැබීමේ බිය අසමාන ලෙස බලපාන්නේ වනාන්තරයට සමීප ජීවනෝපායන් ඇති වැදි ප්‍රජාවට ය. අධ්‍යාපනයට ඇති සීමිත ප්‍රවේශය සහ බලධාරීන් කෙරෙහි දිගුකාලීන අවිශ්වාසය මගින් මෙම බිය තවත් උග්‍ර කෙරේ. විධිමත් අධිකරණ ක්‍රියාවලීන්ට සහභාගී වීමට ඔවුන්ට නොහැකිය. කාන්තාවන් බොහෝ විට දර එකතු කිරීම සඳහා වගකිව යුතු අතර යුක්තිය ලබා ගැනීම සඳහා අමතර ව්‍යුහාත්මක බාධකවලට ද මුහුණ දෙන බැවින්, ඔවුහු විශේෂයෙන් බලපෑමට ලක් වෙති. ආරක්ෂක ක්‍රියාකාරීන්ගෙන් ශාරීරික හිංසා සිදු වේය යන බියෙන් මෙම අභියෝග තවදුරටත් තීව්‍ර වේ. එමගින් කාන්තාවන් අත්‍යවශ්‍ය ජීවනෝපාය ක්‍රියාකාරකම්වල යෙදීමෙන් වළක්වන අතර අවසානයේ ඔවුන්ගේ අනුවර්තන ධාරිතාව සහ ඔවුන්ගේ පවුල්වල යහපැවැත්ම අඩපණ වේ.

පාරිසරික හායනය හේතුවෙන් කාන්තාවන්ට දෛනික ගෘහාශ්‍රිත කාර්යයන් සඳහා දර සහ ජලය වැනි ස්වාභාවික සම්පත් ලබා ගැනීමේ හැකියාව අඩු වී ඇත. වනාන්තර ආවරණය අහිමි වීම පාංශු ඛාදනය වේගවත් කරයි. ජලය රඳවා තබා ගැනීම අඩු වේ. කෘෂිකාර්මික ඵලදායිතාව තවදුරටත් අඩපණ වේ. දේශගුණික කම්පනවලට ග්‍රාමීය ප්‍රජාවන්ගේ අවදානම ඉහළ නංවයි. නීති විරෝධී දැව කැපීම සඳහා වගවීමක් නොමැතිකම පිළිබඳව පදිංචිකරුවන් කලකිරීමට පත්ව සිටින අතර, පාරිසරික රෙගුලාසි ශක්තිමත් ලෙස ක්‍රියාත්මක කිරීමේ සහ වඩාත් සාධාරණ සම්පත් කළමනාකරණයක අවශ්‍යතාව ඔවුහු අවධාරණය කළහ.

ජීවනෝපාය අභියෝග

ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවය සමග සම්බන්ධ ජීවනෝපාය බාධක

මුලතිව්හි කාන්තාවෝ ස්ථාවර සහ තිරසර ජීවනෝපායන් වෙත ප්‍රවේශ වීමේදී දැඩි අභියෝගවලට මුහුණ දෙති. කෘෂිකර්මාන්තය සහ ධීවර කර්මාන්තය දිස්ත්‍රික්කයේ ප්‍රාථමික ආර්ථික ක්‍රියාකාරකම් වුවද, දේශගුණික බලපෑම් සහ පද්ධතිමය බාධක හේතුවෙන් මෙම අංශ වඩ වඩාත් විශ්වාස කළ නොහැකි තත්වයට පත්වෙමින් පවතී. කාන්තා ගොවීන්ට බොහෝ විට ණය, කෘෂිකාර්මික යෙදවුම් සහ වෙළඳපොළ අවස්ථා සඳහා ප්‍රවේශය නොමැති අතර, බොහෝ දෙනෙක් යැපුම් ගොවිතැන මත යැපෙති.

ගොවිතැනට අමතරව, සමහර කාන්තාවෝ ප්‍රාදේශීය වෙළඳසැල් පවත්වාගෙන යාම හෝ අතින් සාදන භාණ්ඩ නිෂ්පාදනය කිරීම වැනි කුඩා පරිමාණ ව්‍යවසායන්වල නිරත වෙති. කෙසේ වෙතත්, මෙම ක්‍රියාකාරකම් සම්බන්ධයෙන් ඇත්තේ බොහෝ විට අඩු තක්සේරුවකි. එසේම, අරමුදල් ද සම්පාදනය නොවේ. එම නිසා ආර්ථික ආරක්ෂාව සම්බන්ධයෙන් ඔවුන්ගේ හැකියාව සීමා වේ. මුලතිව්හි කාන්තා ව්‍යවසායකයෙක් මෙසේ පැවසීය: "මම වෙළඳපොළේ විකිණීම සඳහා කොසු සහ අතින් වියන ලද පැදුරු සාදනවා. එහෙත්, මිල ඉතා අඩු බැවින් ලාභයක් ලබා ගැනීම දුෂ්කරයි. අපගේ ව්‍යාපාර සංවර්ධනය කිරීමට අපට මීට වඩා හොඳ සහයෝගයක් අවශ්‍යයි."

UNDP සංවර්ධන ශ්‍රේණිගත කිරීම්වලට අනුව මුලතිව් දිස්ත්‍රික්කය පහළම ස්ථානයේ පසුවේ. ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවයට ප්‍රතිචාර දැක්වීමේ දැඩි අභියෝග එමගින් නිරූපණය වේ. දිස්ත්‍රික්කයෙහි කාන්තා කාර්ය මණ්ඩල සහභාගීත්වය සම්බන්ධ අඩුපාඩු තිබේ. ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවයට විශේෂිත වන අවශ්‍යතා හඳුනා ගැනීම සඳහා ඵලදායී යාන්ත්‍රණ නොමැත. කාන්තා කණ්ඩායම් සමඟ උපදෙස් විමසීම පවතින්නේ අඩු මට්ටමකය. මුලතිව් සහ පුළුල් උතුරු පළාතේ ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවයට ප්‍රතිචාර දැක්වීම වැඩි දියුණු කිරීම සඳහා ඉලක්කගත මැදිහත්වීම් අවශ්‍යතාව මෙම සොයාගැනීම් මගින් අවධාරණය කෙරේ.

තරුණ විරැකියාව සහ වෘත්තීය පරතරයන්

මුලතිව්හි තරුණයින්ට වෘත්තීය පුහුණුව හෝ ස්ථාවර රැකියා අවස්ථා සඳහා ඇත්තේ සීමිත ප්‍රවේශයකි. විරැකියාව සහ ඌන සේවා නියුක්තිය ඉහළ මට්ටමකට පත්ව ඇත.

බොහෝ තරුණ තරුණියෝ පවුල විසින් පවත්වාගෙන යනු ලබන ගොවිතැන සහ සත්ව පාලනය සඳහා සහභාගී වෙති. එහෙත්, මෙම භූමිකාවන් බොහෝ විට විශ්වාසදායක ආදායමක් ලබා නොදේ. විනෝදාත්මක පහසුකම් සහ අධ්‍යාපන අවස්ථා නොමැතිකම තරුණයින් තවදුරටත් හුදකලා කරයි. කලකිරීමේ සහ බලාපොරොත්තු සුන්වීමේ හැඟීම් ඇති කරයි.

කලාපය තුළ නීති විරෝධී මත්පැන් සහ මත්ද්‍රව්‍ය පහසුවෙන් ලබාගත හැකි අතර, තරුණයින් අතර මත්ද්‍රව්‍ය අනිසි භාවිතය වර්ධනය වන කනස්සල්ලකි. ප්‍රජා නායකයෙක් මෙසේ පැහැදිලි කළේය: "මෙම අනපේක්ෂිත කාලගුණයත් සමඟ, අපගේ තරුණයින්ට රැකියා නොමැති අතර අනාගතය සඳහා බලාපොරොත්තුවක් නොමැත. ඔවුන්ගෙන් බොහෝ දෙනෙකු මත්ද්‍රව්‍ය වෙත යොමු වන්නේ ඔවුන්ට වෙනත් මාර්ගයක් නොපෙනෙන බැවිනි."

සමාජ සහජීවනය සහ පාලන හිඩැස්

ඉඩම් හිමිකාරීත්ව ආරවුල්

නොවිසඳුණු ඉඩම් හිමිකාරීත්ව ගැටලු මුලතිව්හි, විශේෂයෙන් ජනකපුර වැනි ප්‍රදේශවල සමාජ සහජීවනයට බාධා පමුණුවයි. රජයේ නැවත පදිංචි කිරීමේ වැඩසටහන් මගින් සිංහල පවුල් ඓතිහාසිකව දෙමළ ප්‍රජාවන් විසින් හිමිකම් කියන ඉඩම්වලට ගෙන ගොස් පදිංචි කර ඇත. දෙමළ පදිංචිකරුවන් බොහෝ විට මෙම නැවත පදිංචි කිරීමේ උත්සාහයන් රාජ්‍ය අනුග්‍රහය ලත් යටත් විජිතකරණයක් ලෙස සලකන අතර එය කලාපයේ ජනවිකාස සංයුතිය වෙනස් කිරීම අරමුණු කරගෙන කරන්නක් ලෙස සලකති. ඉඩම් වෙන් කිරීමේදී විනිවිදභාවය සහ උපදෙස් විමසීම් නොමැතිකම හේතුවෙන් බොහෝ දෙමළ පවුල්වලට නෙරපා හරින ලද බවක් දැනේ. දෙමළ ගොවියෙක් මෙසේ පැවසීය: "අපේ පවුල් පරම්පරා ගණනාවක් තිස්සේ මෙම ඉඩම වගා කළා. එහෙත්, දැන් එය අන් අයට ලබාදී තිබෙනවා. අපට අපේම නිවසේ ආගන්තුකයන් ලෙස හැඟෙනවා." මෙම නොවිසඳුණු දුක්ගැනවිලි අන්තර්-වාර්ගික අවිශ්වාසය සදාකාලික කරනවා පමණක් නොව, සමාජ සහජීවනය නැවත ගොඩනැගීමේ උත්සාහයන්ටද බාධා කරයි. හේතුව, ජීවනෝපායන් සහ සංස්කෘතික අනන්‍යතාවට සෘජුවම බලපාන තීරණ ගැනීමේ ක්‍රියාවලීන්ගෙන් තමන් බැහැර කර ඇති බව ප්‍රජාවන්ට හැඟීමයි.

කෙසේ වෙතත්, නැවත පදිංචි කරන ලද සිංහල ගොවි පවුල් ද දැඩි අභියෝගවලට මුහුණ දෙති. බොහෝ දෙනෙකු සාරවත් ඉඩම් සහ රජයේ සහාය අපේක්ෂා කළමුත්, දුර්වල යටිතල පහසුකම්, සීමිත සම්පත් සහ ප්‍රාදේශීය දෙමළ ප්‍රජාවන්ගෙන් එල්ල වන සතුරුකම සමඟ පොරබැදීමට ඔවුන්ට සිදු වී තිබේ. නැවත පදිංචි කරන ලද ගොවියෙකු මෙසේ පැහැදිලි කළේය "අපි මෙහි පැමිණියේ අපේ පැරණි ගම්මානවල කිසිවක් නොතිබූ නිසායි. මෙම ඉඩම අපට නව ආරම්භයක් ලබා දෙන බව අපට පැවසුවා. එහෙත්, දැන් අපි අපට අවශ්‍ය නොවූ අලුත් ආතතීන්ට මුහුණදී සිටිනවා."

ආගමික සිද්ධස්ථාන සම්බන්ධයෙන් හින්දු සහ බෞද්ධ ජනයා අතර ඉඩම් ආරවුල් හේතුවෙන් ශ්‍රී ලංකාවේ සමහර ප්‍රදේශ ආතතීන් අවුලුවන ස්ථාන බවට පත්ව ඇත. මුලතිව්, කොකුතොඩුවායිහි, සම්පූර්ණයෙන්ම පාහේ හින්දු ගම්මානයක් වන, කලින් හින්දු කෝවිලක් තිබූ ස්ථානයේ බෞද්ධ සිද්ධස්ථානයක් ඉදිකර ඇති අතර, එය මාරාන්තික ගැටුම් නිර්මාණය කර ඇත. එම ස්ථානය දැන් විශේෂ හමුදා කඳවුරකින් ආරක්ෂා කර ඇති අතර, එය පදිංචිකරුවෝ එය සම්පත් වැරදි ලෙස වෙන් කිරීමක් ලෙස සලකති. ඔවුන්ගේ මූලික ආරක්ෂක අවශ්‍යතා සපුරා නොමැත. පූජනීය අවකාශයන් පිළිබඳ මෙම ආරවුල් සංස්කෘතික සංරක්ෂණය සහ ඉඩම් හිමිකම අතර ඡේදනය අවධාරණය කරයි. දේශගුණික බලපෑම් තවත් සංකීර්ණතාවක් එක් කරයි. මුහුදු මට්ටම ඉහළ යාම සහ වෙරළබඩ ප්‍රදේශවල ගංවතුර හේතුවෙන් ප්‍රජාවන් රට අභ්‍යන්තරයට තල්ලු කර ඇති අතර, ඉඩම් සඳහා තරඟකාරීත්වය තීව්‍ර වී ගැටුම් ඇතිවීමේ සම්භාවිතාව ඉහළ ගොස් තිබේ.

අධ්‍යයනයේදී දෙමළ ප්‍රතිචාර දක්වන්නෝ පුරාවිද්‍යා දෙපාර්තමේන්තුව කෙරෙහි ගැඹුරු අවිශ්වාසයක් ප්‍රකාශ කළහ. බෞද්ධ පුරාවිද්‍යාත්මක ස්ථාන සංරක්ෂණය කිරීමේ මුවාවෙන් බලහත්කාරයෙන් සිංහල "ජනපදකරණයේ" යෙදෙන මෙවලමක් ලෙස ඔවුහු එය සලකති. එක් හින්දු ප්‍රතිචාර දක්වන්නෙකු සඳහන් කළ පරිදි: "ඔවුන් කන්දක් හෝ බෝ ගසක් දුටුවහොත්, පැමිණ ඒ මත සිද්ධස්ථානයක් ඉදිකර එය තමන්ගේ යැයි කියා ගනී."

මෙම ආරාවුල් අන්තර්-වාර්ගික සබඳතා දුර්වල කරනවා පමණක් නොව, ඉඩම් අයිතිය, සංස්කෘතික සංරක්ෂණය සහ සාධාරණ පාලනය පිළිබඳ පුළුල් ගැටලු මතු කරයි.

මුලතිව්හි හමුදාව විසින් අත්පත් කරගන්නා ලද ඉඩම් සහ බිම්බෝම්බවලින් ඉවත් නොකළ ප්‍රදේශ හේතුවෙන් ඉඩම් හිඟය උග්‍ර වේ. කෘෂිකාර්මික කටයුතු, ගවයින්ට තණ කැවීම සහ දේශගුණික අනුවර්තන උත්සාහයන්ට එමගින් බාධා සිදු වේ. ජීවනෝපායන් නැවත ගොඩනඟා ගැනීම සහ ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව වැඩි දියුණු කිරීම සඳහා අවතැන් වූ ප්‍රජාවන්ට ඇති අවස්ථා සීමා වේ. ප්‍රතිඵලයක් ලෙස මූල්‍ය ස්ථායිතාව දුර්වල වී පුද්ගල දුෂ්කරතා ගැඹුරු වනවා පමණක් නොව විශ්වාසය සහ සහයෝගීතාව ද අඩපණ වේ. එමඟින් ආර්ථික හා පාරිසරික පීඩන මධ්‍යයේ ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව ගොඩනැගීම සහ කල් පවතින ස්ථාවරත්වය පෝෂණය කිරීම වඩාත් අපහසු වේ.

මෙම ආරවුල් ප්‍රජාවන් අතර අවිශ්වාසය ගැඹුරු කරයි. දිගුකාලීන සහජීවනය ගොඩනැගීමේ උත්සාහයන්ට බාධා කරයි. ආන්තික කණ්ඩායම්වලට බොහෝ විට රජය විසින් නොසලකා හරින ලද බවක් දැනෙන අතර, ඔවුන්ගේ දුක්ගැනවිලි විසඳීමට හෝ ප්‍රමාණවත් සහයෝගයක් ලබා දීමට රජය අපොහොසත් වේ. මෙම ආතතීන් විසඳීම සඳහා දෙමළ, මුස්ලිම් සහ සිංහල පදිංචිකරුවන් අතර සංවාදය සහ සහයෝගීතාව වර්ධනය කිරීමේ මුලපිරීම් සමඟ, සියලු ප්‍රජාවන්ගේ අවශ්‍යතා සහ ඉතිහාසයන් සලකා බලන විනිවිද පෙනෙන ඉඩම් ප්‍රතිපත්ති අවශ්‍ය වේ.

දෙමළ-මුස්ලිම් සබඳතා සහ දේශගුණික විපර්යාස බලපෑම්

මුලතිව්හි දෙමළ සහ මුස්ලිම් ප්‍රජාවන් අතර සබඳතා ඓතිහාසික ආතතීන් සහ පොදු අරගල යන දෙකෙන්ම හැඩගැසී ඇති අතර, දේශගුණික විපර්යාස බෙදුම්කරුවෙකු ලෙස මෙන්ම එක්සත් කරන්නෙකු ලෙස ද ක්‍රියා කරයි. බොහෝ විට නැවත පදිංචි කිරීමේ ප්‍රතිපත්ති තුළ මුල් බැසගෙන තිබෙන ඉඩම් ආරාවුල් සහ බලහත්කාරයෙන් පදිංචි වීමේ චෝදනා හේතුවෙන් කණ්ඩායම් දෙක අතර ඝර්ෂණයක් නිර්මාණය වී තිබේ. ඒ හා සමානව, සමහර මුස්ලිම් පවුල් රජයේ ආධාර යෝජනා ක්‍රමවලින් බැහැර කිරීම ගැන කනස්සල්ල පළ කරති එය අවිශ්වාසය අවුළුවයි.

කෙසේ වෙතත්, දේශගුණික විපර්යාස විසින් සහයෝගීතාව සඳහා අවස්ථා ද නිර්මාණය කර ඇත. අක්‍රමවත් වර්ෂාපතනය හේතුවෙන් බෝග අසාර්ථක වීම සහ ජල හිඟය වැනි ප්‍රජාවන් දෙකම විසින් මුහුණ දෙන අභියෝග හේතුවෙන් ඇතැම් ප්‍රදේශවල දෙමළ සහ මුස්ලිම් ගොවීන් වැව් අලුත්වැඩියා කිරීමට හෝ රජයේ සහයෝගය ලබාගැනීම වෙනුවෙන් පෙනී සිටීමට එක් වී ඇත. මුස්ලිම් ගොවියෙක් මෙසේ සඳහන් කළේය: "වැසි නොලැබෙන විට, අපි සියල්ලෝම දුක් විඳිනවා. එකට වැඩ කිරීම දිවි ගලවා ගැනීමට ඇති එකම මාර්ගයයි."

ඒකාබද්ධ දේශගුණික අනුවර්තන ව්‍යාපෘති හරහා මෙම පොදු අවදානම් මත ගොඩනැගීම ප්‍රජාවන් දෙක අතර විශ්වාසය වර්ධනය වීමට සහ සමාජ සහජීවනය ශක්තිමත් කිරීමට උපකාරී විය හැකිය. මුලතිව්හි දෙමළ ගොවියෙක් මෙසේ පැවසීය: "අපි (දෙමළ සහ මුස්ලිම්) එකම භාෂාව කතා කරනවා. අපි සියල්ලෝම භූමිය සහ කාලගුණය සමඟ එකම අරගලවලට මුහුණ දෙනවා. අපි එකට වැඩ කළහොත්, අපට තවත් බොහෝ දේ අත්කර ගත හැකියි."

වෙළඳාම ප්‍රධාන සම්බන්ධකයක් ලෙස හඳුනාගෙන ඇත. මුලතිව්හි දෙමළ වෙළෙන්දෙක් මෙසේ පැහැදිලි කළේය:"වඩා හොඳ මාර්ග සහ ගබඩා පහසුකම් තිබේ නම්, අපට අපගේ එළවළු තවත් ස්ථානවලට අලෙවි කළ හැකිය. අප අන් අය සමඟ වැඩ කළ යුතුයි. මුස්ලිම් වෙළෙන්දන්ට අපට විශාල වෙළඳපොළ කරා ළඟා වීමට උදව් කළ හැකියි."

දුර්වල පාලනය සහ සේවා සැපයීම

මුලතිව්හි පාලන අභියෝග අවදානම් තත්වයන් තවදුරටත් උග්‍ර කරයි. ශ්‍රී ලංකාවේ දේශගුණික බලපෑම් හා දරිද්‍රතාවෙන් වැඩියෙන්ම පෙළෙන දිස්ත්‍රික්කවලින් එකක් වන එහි පහසුකම් අවමය. වාරිමාර්ග සඳහා වැව් ප්‍රතිසංස්කරණය සහ ප්‍රවේශ්‍යතාව වැඩි දියුණු කිරීම සඳහා මාර්ග වැඩිදියුණු කිරීම් වැනි තීරණාත්මක යටිතල පහසුකම් සංවර්ධනයන් සඳහා රජයේ ආයෝජන නොමැතිකම පිළිබඳව පදිංචිකරුවෝ නිතර කලකිරීම ප්‍රකාශ කරති. දුර්වල ලෙස නඩත්තු කරන ලද මාර්ග වෙළඳපොළ වෙත භාණ්ඩ ප්‍රවාහනය කිරීමට බාධා කරයි. ග්‍රාමීය ප්‍රදේශවල මෙම හිඩැස් විශේෂයෙන් දරුණු වේ. එමගින් පවුල්වලට සෞඛ්‍ය සේවා සහ අධ්‍යාපනය සඳහා ප්‍රවේශය සීමා කරයි. මුලතිව්හි ගොවියෙක් මෙසේ පැහැදිලි කළේය: "අපේ වැව් සිඳී ගොස්. අපේ මාර්ග කැඩී ගිහින්. රජය වෙනත් තැනක මුදල් වියදම් කරන බව අපි දන්නවා. අපව අමතක වී ඇති බවක් දැනෙනවා."

මුලතිව්හි ග්‍රාමීය රෝහල්වල වෛද්‍යවරුන් සහ හෙදියන් ඇතුළු ප්‍රමාණවත් මානව සම්පත් නොමැත. දුර්වල මාර්ග සහ ප්‍රවාහන ප්‍රවේශය හේතුවෙන් බොහෝ විට පහසුකම් වෙත ළඟා වීමට නොහැකි වේ. දෙමළ කතා කරන පදිංචිකරුවන්ට සිංහල කතා කරන වෛද්‍ය කාර්ය මණ්ඩලය සමඟ සන්නිවේදනය කිරීමට දුෂ්කර බැවින් භාෂා බාධක හේතුවෙන් සෞඛ්‍ය සේවා සැපයීම තවදුරටත් සංකීර්ණ වේ. විශේෂයෙන් කාන්තාවන් ගෘහ මූලිකයන් වන පවුල්වල සිටින කාන්තාවන් අමතර බාධකවලට මුහුණ දෙන අතර, බොහෝ විට අධික පෞද්ගලික වෛද්‍ය වියදම් දරාගැනීමට හෝ දුර බැහැර පහසුකම් වෙත ගමන් කිරීමට නොහැකි වේ. සහභාගිවන්නෙකු සඳහන් කළේ මෙසේය:"අපි රෝහලට ගිය විට පවා, ඔවුන් අපට පෞද්ගලික ඔසුසැල්වලින් ඖෂධ මිලදී ගන්නා ලෙස පවසෙනවා. අපට යන්තම් කෑමට ප්‍රමාණවත් තරම්වත් මුදල් නැහැ. අපි එය දරාගන්නේ කොහොමද?"

මුලතිව් දිස්ත්‍රික්කය රජය විසින් ක්‍රමානුකූලව නොසලකා හැර ඇති බවට මතයක් තිබේ. එහෙයින්, අනෙකුත් ප්‍රදේශවලට අසමානුපාතික අවධානයක් සහ අරමුදල් ලැබෙන බව විශ්වාස කරන එහි පදිංචිකරුවන් අතර ආන්තිකකරණය පිළිබඳ හැඟීම් ගැඹුරු වේ. මෙම පාලන ගැටලු විසඳීම කිරීම සඳහා යටිතල පහසුකම්, සෞඛ්‍ය සේවා සහ සේවා සම්පාදනය සඳහා ඉලක්කගත ආයෝජන අවශ්‍ය වේ. රජය සහ ප්‍රාදේශීය ප්‍රජාවන් අතර විශ්වාසය නැවත ගොඩනැගීමට ඒකාබද්ධ උත්සාහයන් ද අවශ්‍ය වේ.

මුලතිව්හි පාලනය වැඩිදියුණු කිරීම සඳහා දුක්ගැනවිලි ආමන්ත්‍රණය කිරීම සහ ප්‍රජාවන් සහ රාජ්‍යය අතර විශ්වාසය නැවත ගොඩනැගීම අවශ්‍ය වේ. විශේෂයෙන් දෙමළ සහ සිංහල පදිංචිකරුවන් අතර ආතතීන් ඉහළ මට්ටමක පවතින ජනකපුර වැනි ප්‍රදේශවල ඉඩම් ආරවුල් විසඳීම සඳහා විනිවිද පෙනෙන සහ සහභාගීත්ව ක්‍රියාවලීන් අත්‍යවශ්‍ය වේ. සියලුම ජනවාර්ගික කණ්ඩායම් නියෝජනය කරන ප්‍රාදේශීය ආරවුල් විසඳීමේ කමිටු පිහිටුවීම සාධාරණ ප්‍රතිඵල සහතික කිරීමට සහ ඵලදායී සංවාදයක් ඇති කිරීමට උපකාරී වේ. සමාජ ගිවිසුම ශක්තිමත් කිරීම සඳහා, රජයේ වැඩසටහන් සියල්ලන් ඇතුළත් කරගන්නා පරිදි සකස් විය යුතු අතර සියලු ප්‍රජාවන්ට දෘශ්‍යමාන ලෙස ප්‍රතිලාභ ලබා දිය යුතුය.

මාර්ග, වාරිමාර්ග වැව් සහ සෞඛ්‍ය පහසුකම් වැනි පොදු යටිතල පහසුකම් සඳහා ආයෝජනය කිරීමෙන් සාධාරණ සංවර්ධනය සඳහා රාජ්‍යයේ කැපවීම පෙන්නුම් කළ හැකිය. දෙමළ, සිංහල සහ මුස්ලිම් වෘත්තිකයන්ගෙන් සමන්විත ජංගම සෞඛ්‍ය සේවා ඒකක සියල්ලන් ඇතුළත් කරගැනීම සංකේතවත් කරයි. එමගින් සේවා ප්‍රවේශය වැඩිදියුණු කළ හැකිය. ඊට අමතරව, රජයේ ව්‍යාපෘති සඳහා පුරවැසි අධීක්ෂණ කමිටු වැනි ප්‍රජා ප්‍රතිපෝෂණ යාන්ත්‍රණ නිර්මාණය කිරීම මගින් වගවීම වැඩිදියුණු කළ හැකි අතර සම්පත් සාධාරණ ලෙස බෙදා හරින බව සහතික කළ හැකිය.

ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවයේ ගතිකය සහ අන්තර් ආංශික අවදානම්

යුද වැන්දඹුවන් සහ කාන්තාවන් ගෘහ මූලිකයන් වන පවුල්

මුලතිව්හි කාන්තා ගෘහ මූලික පවුල් ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවය, දරිද්‍රතාව සහ දේශගුණික විපර්යාසවලට සම්බන්ධ ඡේදනය වන අවදානම්වලට මුහුණ දෙති. යුද වැන්දඹුවෝ, විශේෂයෙන්, සමාජ අපකීර්තිය සහ ආර්ථික ආන්තිකකරණයට මුහුණ දෙති. හේතුව, ඔවුන් බොහෝ විට තීරණ ගැනීමේ ක්‍රියාවලීන්ගෙන් බැහැර කරනු ලබන අතර ඉඩම් අයිතිවාසිකම් ලබා ගැනීමට හෝ රජයේ සහාය ලබා ගැනීමට අරගල කරති. බොහෝ දෙනෙක් වැඩිහිටි දෙමාපියන් හෝ ආබාධිත ළමයින් රැකබලා ගැනීම ඇතුළු අමතර රැකවරණ වගකීම් ද දරන අතර, එමගින් ආදායම් උත්පාදන ක්‍රියාකාරකම්වල යෙදීමට ඔවුන්ට ඇති හැකියාව තවදුරටත් සීමා වේ. කොක්කුතොඩුවායිහි වැන්දඹුවක් මෙසේ පැවසුවාය: "මගේ දරුවන්ට හෝ ගොවිපළට උදව් කිරීමට මට කිසිවෙකු නැහැ. මට වී වගාව සඳහා ඉඩම් තිබෙනවා. එහෙත්, මට දෛනික කම්කරුවන්ගේ වියදම් දරාගත නොහැකියි. අධික අව් රශ්මියේ ඇවිදීමට මට අපහසුයි. සෑම දිනකම දිවි ගලවා ගැනීම අභියෝගයක් ලෙස දැනෙනවා."

කාන්තාවන්ගේ සහ ගැහැණු ළමයින්ගේ පෞද්ගලික ආරක්ෂාව සහ රැකවරණය

මුලතිව්හි කාන්තාවන්ට සහ ගැහැණු ළමයින්ට විශේෂයෙන් සේවා ස්ථාන සහ පොදු ස්ථානවලදී දැඩි ආරක්ෂක ගැටලුවලට මුහුණ දීමට සිදු වේ. දුර්වල ආරක්ෂක පියවරයන් සහ වගවීමේ අඩු මට්ටම් නිසා ඔවුන් හිරිහැරවලට හා සූරාකෑමට ගොදුරු විය හැකි අතර, ආර්ථික හා සමාජීය ක්‍රියාකාරකම්වල ඔවුන්ගේ සහභාගීත්වය සීමා වේ. දුරස්ථ ප්‍රදේශවල පාසල් වෙත ඇවිද යන ගැහැණු ළමයි සහ වෙළඳපොළට හෝ සේවා ස්ථාන වෙත දිගු දුරක් ගමන් කරන කාන්තාවෝ මෙම අවදානම්වලට විශේෂයෙන් මුහුණ දෙති.

දේශගුණික විපර්යාස සහ ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවය මත පදනම් වූ බලපෑම්

දේශගුණික විපර්යාස විසින් පවතින ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවී අසමානතාවන් උග්‍ර කරයි. හේතුව, කාන්තාවන්ගේ ජීවනෝපායන් අහිමි වීමෙන් සහ වැටුප් නොගෙවූ රැකවරණ වැඩවල බර වැඩිවීමෙන් ඔවුන් අසමාන ලෙස පීඩාවට පත්ව සිටීමයි. නියඟය හෝ ගංවතුර හේතුවෙන් කෘෂිකාර්මික ඵලදායිතාව පහත වැටෙන විට, කාන්තාවන් බොහෝ විට තම පවුල් සඳහා විකල්ප ක්‍රම සොයා ගත යුතු අතර, ජලය ලබා ගැනීම හෝ දර එකතු කිරීම වැනි වෙහෙසකර අමතර කාර්යයන් භාර ගන්නට ඔවුන්ට සිදු වේ. පිරිමි බොහෝ විට රැකියා සොයා සංක්‍රමණය වෙති. කාන්තාවන්ට නිවාස සහ ගොවිපළ ඉඩම් තනිවම කළමනාකරණය කිරීමට සිදු වේ. මෙම ගතිකය කාන්තාවන් මත අමතර ආතතියක් ඇති කරනවා පමණක් නොව, ගෘහස්ථ අවශ්‍යතා සපුරාලීම සඳහා ළමයින් පාසලෙන් ඉවත් වීමේ අවදානමද වැඩි වේ.

දේශගුණික විපර්යාස සන්දර්භය තුළ ආබාධ සහිත පුද්ගලයෝ සුවිශේෂ අභියෝගවලට මුහුණ දෙති. හේතුව, දේශගුණික විපර්යාස නිසා ඇතිවන බාධා බොහෝ විට අත්‍යවශ්‍ය සේවා සහ සම්පත් වෙත ඔවුන්ගේ ප්‍රවේශය සීමා කිරීමයි. උදාහරණයක් ලෙස, ගංවතුර අතරතුර, ප්‍රමාණවත් යටිතල පහසුකම් නොමැතිකම හේතුවෙන් ආබාධිත පදිංචිකරුවන්ට නැවත පදිංචි වීමට හෝ සහන සේවා වෙත ළඟා වීමට දුෂ්කර විය හැකිය. තම ආබාධිත පුතා රැකබලා ගන්නා කාන්තාවක් මෙසේ පැහැදිලි කොට: "ගංවතුර පැමිණි විට, කුමක් කළ යුතු දැයි මම දන්නේ නැහැ. මට ඔහුව රැගෙන යාමයි අපගේ දේවල් බේරා ගැනීමයි එකවර කළ නොහැකියි."

මෙම අන්තර් ආංශික අවදානම් සම්බන්ධයෙන් කටයුතු කිරීම සඳහා පිරිමින්ගේ, කාන්තාවන්ගේ, පිරිමි ළමයින්ගේ, ගැහැණු ළමයින්ගේ සහ ආබාධ සහිත පුද්ගලයින්ගේ විවිධ අවශ්‍යතා හඳුනා ගන්නා ඉලක්කගත මැදිහත්වීම් අවශ්‍ය වේ. මෙයට ළමා රැකවරණය සඳහා ප්‍රවේශය වැඩිදියුණු කිරීම, කාන්තාවන් සහ ගැහැණු ළමයින් සඳහා ආරක්ෂිත අවකාශයන් නිර්මාණය කිරීම සහ ආපදා ප්‍රතිචාර සැලසුම්කරනය සඳහා ප්‍රජාවේ සියලුම සාමාජිකයින් ඇතුළත් කරගෙන ඇති බව සහ සැමට ප්‍රවේශ විය හැකි බව සහතික කිරීම ඇතුළත් වේ.

ඔරොත්තු දීම සඳහා අවස්ථා: මුලතිව් සඳහා දිස්ත්‍රික්-නිශ්චිත නිර්දේශ

1. නියඟයට ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව ශක්තිමත් කිරීම:

- වියළි කාලවලදී ජල සැපයුම වැඩි දියුණු කිරීම සඳහා, විශේෂයෙන් කාන්තා ගෘහ මූලිකයන් සහ අවදානමට ලක්විය හැකි පවුල් සඳහා සාධාරණ ප්‍රවේශයක් සහතික කිරීම පිණිස, ප්‍රාදේශීය ප්‍රජාවන් විසින් කළමනාකරණය කරනු ලබන කුඩා පරිමාණ ජලාශ, වැව් හෝ පොකුණු ස්ථාපිත කරන්න.
- කෘෂිකාර්මික ජීවනෝපායන් තිරසරව පවත්වා ගැනීමට, පාංශු සාරවත් බව වැඩි දියුණු කිරීමට සහ නියඟයට සහ අනෙකුත් දේශගුණික කම්පනවලට ඇති අවදානම අඩු කිරීමට අන්තර් බෝග වගාව, කෘෂි වන වගාව සහ සංරක්ෂණ කෘෂිකර්මාන්තය වැනි පිළිවෙත් දිරිමත් කරන්න.

2. අපද්‍රව්‍ය කළමනාකරණය සඳහා කටයුතු කිරීම:

- කසල විවෘතව බැහැර කිරීම සහ දහනය කිරීම අඩු කිරීම, සනීපාරක්ෂාව වැඩිදියුණු කිරීම සහ ප්‍රජා සාමාජිකයින් සඳහා තිරසර ජීවනෝපායන් නිර්මාණය කිරීම සඳහා අපද්‍රව්‍ය-කොම්පෝස්ට් වැඩසටහන් ඇතුළුව ප්‍රාදේශීය අපද්‍රව්‍ය එකතු කිරීමේ සහ සැකසීමේ මුලපිරීම් ස්ථාපිත කරන්න.
- ග්‍රාමීය ප්‍රදේශවල ප්ලාස්ටික් ප්‍රතිචක්‍රීකරණ වැඩසටහන් හඳුන්වා දීම, පරිසර දූෂණය අඩු කිරීම සහ ප්‍රදේශවාසීන්ට ආදායම් උත්පාදන අවස්ථා නිර්මාණය කිරීම සඳහා ප්‍රජා පාදක සංවිධාන සමඟ සහයෝගයෙන් කටයුතු කරන්න.

3. කාන්තාවන් ගෘහ මූලිකයන් වන පවුල් සඳහා සහාය:

- කාන්තාවන් ගෘහ මූලිකයන් වන පවුල් සඳහා ඉලක්කගත ආධාර ලබා දීම:
- ආර්ථික ආරක්ෂාව සහ ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව ශක්තිමත් කිරීම සඳහා, විශේෂයෙන් පවුල් කළමනාකරණය කරන කාන්තාවන් වෙනුවෙන්, තිරසර ජීවනෝපායන් සඳහා ඉඩම්, ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය සහ පුහුණුව සඳහා ප්‍රවේශය සහතික කරන්න.
- කාන්තාවන් මත වැටුප් නොගෙවන රැකවරණ බර අඩු කිරීම සඳහා ප්‍රවේශ විය හැකි ළමාරක්ෂක සේවා සැපයීම මගින් ඔවුන්ට ආර්ථික ක්‍රියාකාරකම්වල සහ ප්‍රජා සහභාගීත්වයේ වඩාත් පූර්ණ ලෙස සම්බන්ධ වීමට හැකි වේ.

4. ගැටුම්-සංවේදී අනුවර්තනය

- ආතතීන් අඩු කිරීම සහ ප්‍රජාව තුළ විශ්වාසය ප්‍රවර්ධනය කිරීම සඳහා, අලි වැටවල් ඉදිකිරීම සඳහා බලපත්‍ර සහ කෘෂිකාර්මික ආධාර සඳහා ප්‍රවේශය වැනි සම්පත් විනිවිද පෙනෙන සහ වගකිවයුතු අන්දමින් බෙදා හැරීම ඔස්සේ අසමානතා පිළිබඳ සංජානන ආමන්ත්‍රණය කරන්න.
- සහභාගීත්ව සැලසුම්කරණය තුළින් විශ්වාසය ගොඩනඟා ගන්න. දේශගුණික අනුවර්තනය සහ සම්පත් කළමනාකරණය සඳහා තීරණ ගැනීමේ සහ සැලසුම් කිරීමේ ක්‍රියාවලීන් සමග ආන්තික දෙමළ සහ මුස්ලිම් ප්‍රජාවන් සම්බන්ධ කර ගැනීමෙන් පාලනය සහ සමාජ සහජීවනය ශක්තිමත් කරන්න.

5. ප්‍රජාවන් අතර සබඳතා ගොඩනැගීම සඳහා කාන්තා ජීවනෝපායන් බලගැන්වීම

- සමාජ සහජීවනය වර්ධනය කිරීම සඳහා කාන්තා ජීවනෝපායන්ට සහාය වීම: දෙමළ සහ මුස්ලිම් ප්‍රජාවන් අතර විශ්වාසය සහ සහයෝගීතාව ගොඩනැගීම සඳහා වේදිකාවක් ලෙස ඒකාබද්ධ ජීවනෝපායන් මුලපිරීම් භාවිතා කරමින් මුලතිව්හි කාන්තා ආර්ථික ක්‍රියාකාරකම් ශක්තිමත් කරන වැඩසටහන් ප්‍රවර්ධනය කරන්න.
- සමුපකාර ව්‍යවසායන් ස්ථාපිත කිරීම: මුලතිව්හි ජනවාර්ගික රේඛා හරහා සහයෝගීතාව සහ විශ්වාසය පෝෂණය කරමින්, පොදු ආර්ථික අවස්ථා නිර්මාණය කිරීම සඳහා කාන්තාවන් විසින් මෙහෙයවනු ලබන කෘෂිකාර්මික සාමූහිකයන් හෝ කුඩා පරිමාණ ආහාර සැකසුම් ඒකක සංවර්ධනය කරන්න.
- ප්‍රජාවන් අතර පුහුණු සැසි සංවිධානය කිරීම: විවිධ ප්‍රජාවන්ගෙන් කාන්තාවන් එක්රැස් කරන, සංවාද, සහයෝගීතාව සහ අන්‍යෝන්‍ය අවබෝධය සඳහා අවස්ථා නිර්මාණය කරන, දේශගුණයට ඔරොත්තු දෙන කෘෂිකර්මාන්තය හෝ ව්‍යවසායකත්වය පිළිබඳ වැඩමුළු පවත්වන්න.
- ප්‍රජාවන් අතර කාන්තාවන් ආර්ථික වශයෙන් බලගැන්වීම: විවිධ කණ්ඩායම් අතර අන්තර් රඳා පැවැත්ම සහ සහයෝගීතාව ප්‍රවර්ධනය කරන්න. ජීවනෝපාය ආරක්ෂාව සහ සමාජ සහජීවනය යන දෙකටම සහාය වෙමින් කාන්තාවන්ගේ ආර්ථික ධාරිතාව ශක්තිමත් කරන්න.

6. පොදු වෘත්තීය සහ ප්‍රජා වැඩසටහන් සඳහා තරුණයින් සම්බන්ධ කරගැනීම:

- ඒකාබද්ධ වෘත්තීය පුහුණු වැඩසටහන් දියත් කිරීම: දෙමළ සහ මුස්ලිම් තරුණයින් සඳහා කුසලතා සංවර්ධන මුලපිරීම් සංවිධානය කිරීම මගින් ඒකාකෘති බිඳ දමමින් සහ ප්‍රජාවන් අතර මිත්‍රත්වයන් වර්ධනය කරමින් රැකියා හැකියාවන් ප්‍රවර්ධනය කරන්න.
- තිරසර සංවර්ධනය සඳහා කුසලතා කෙරෙහි අවධානය යොමු කිරීම: අන්තර්-වාර්ගික සහයෝගීතාව අවශ්‍ය වන කණ්ඩායම් පාදක ව්‍යාපෘති සමග සම්බන්ධ කරමින් පුනර්ජනනීය බලශක්ති ස්ථාපනය, පරිසර සංචාරක ව්‍යාපාරය හෝ ගංවතුරට ඔරොත්තු දෙන යටිතල පහසුකම් පිළිබඳ පුහුණුව ලබා දෙන්න.
- තරුණයින් විසින් මෙහෙයවනු ලබන ප්‍රජා මුලපිරීම් ස්ථාපිත කිරීම: ප්‍රජා පිරිසිදු කිරීමේ ව්‍යාපාර, ගස් සිටුවීමේ ව්‍යාපාර හෝ ආපදා වැළැක්වීමේ ක්‍රියාකාරකම් වැනි ව්‍යාපෘති සඳහා සහාය වන්න. තරුණයින් හවුල් ඉලක්ක කෙරෙහි සහයෝගයෙන් කටයුතු කිරීමට සහ ප්‍රජා සහජීවනය ශක්තිමත් කිරීමට දිරිමත් කරන්න.
- විනෝදාත්මක හා සංස්කෘතික අවකාශයන් නිර්මාණය කිරීම: අන්තර් ප්‍රජා ක්‍රීඩා ඉසව්, සංස්කෘතික හුවමාරු හෝ වෙනත් ක්‍රියාකාරකම් සඳහා පහසුකම් සපයන්න. තරුණ අන්තර්ක්‍රියා සඳහා මධ්‍යස්ථ අවකාශයන් ලබා දීම මගින් සමාජ සහජීවනය පෝෂණය කරන්න.

7. සමාජ ගිවිසුම ශක්තිමත් කිරීම සඳහා පාලනය ශක්තිමත් කිරීම:

- ජනවාර්ගික-ආගමික ඉඩම් ආරවුල් විසඳන්න: ඉඩම් ගැටුම් සමථයකට පත් කිරීම සහ සාමකාමී සහජීවනය ප්‍රවර්ධනය කිරීම සඳහා, ජනකපුර වැනි අධි ආතති ප්‍රදේශවල සියලුම ජනවාර්ගික කණ්ඩායම් නියෝජනය කරන ප්‍රාදේශීය ආරවුල් විසඳීමේ කමිටු ස්ථාපිත කරන්න.
- පොදු යටිතල පහසුකම් සඳහා ආයෝජනය කිරීම: සියලු ප්‍රජාවන්ට ප්‍රතිලාභ ලැබෙන මාර්ග, වාරිමාර්ග වැව්, සෞඛ්‍ය පහසුකම් සහ අනෙකුත් පොදු සේවාවන් සංවර්ධනය කිරීම මගින් සමානාත්මතාව සහ සියල්ලන් ඇතුළත් සංවර්ධනය සඳහා රාජ්‍යයේ කැපවීම දෘශ්‍යමාන ලෙස පෙන්නුම් කරයි.
- ජංගම සෞඛ්‍ය සේවා ඒකක ප්‍රජාවන් අතර සමාජමය වශයෙන් සියල්ලන් ඇතුළත් කරගැනීම සහ විශ්වාසය ප්‍රවර්ධනය කරයි. දුරස්ථ ප්‍රදේශවල සත්කාර සඳහා ප්‍රවේශය වැඩි දියුණු කිරීම සඳහා දෙමළ, සිංහල සහ මුස්ලිම් වෘත්තිකයන්ගෙන් සමන්විත ජංගම සෞඛ්‍ය සේවා ක්‍රියාත්මක කරන්න.
- පුරවැසි අධීක්ෂණ කමිටු ස්ථාපිත කිරීම: රජයේ ව්‍යාපෘති අධීක්ෂණය කිරීම, විනිවිදභාවය, වගවීම සහ සම්පත් සාධාරණ ලෙස බෙදා හැරීම වැඩි දියුණු කිරීම සඳහා ප්‍රජා පාදක කමිටු පිහිටුවන්න.

8. සමාජ සහයෝගීතාව ශක්තිමත් කිරීම සඳහා අන්තර්-ප්‍රජා සහයෝගීතාව ප්‍රවර්ධනය කිරීම:

- ප්‍රජා නායකත්වයෙන් යුත් ආපදා සූදානම් කිරීමේ වැඩසටහන් ආරම්භ කිරීම: ගංවතුර, නියඟ සහ අනෙකුත් දේශගුණික උපද්‍රවවලට සහයෝගීව ප්‍රතිචාර දැක්වීමට, අන්‍යෝන්‍ය විශ්වාසය පෝෂණය කිරීමට සහ සමාජ සහජීවනය ශක්තිමත් කිරීමට දෙමළ, මුස්ලිම් සහ සිංහල ප්‍රජාවන්ගෙන් සමන්විත විවිධ කණ්ඩායම් පුහුණු කරන්න.
- ඒකාබද්ධ සංස්කෘතික උත්සව සංවිධානය කිරීම: අන්‍යෝන්‍ය අවබෝධය වර්ධනය කිරීම, අගතිය අඩු කිරීම සහ සමාජ සහජීවනය ශක්තිමත් කිරීම සඳහා පොංගල් අස්වැන්න නෙළීමේ උත්සව වැනි අන්තර් ප්‍රජා උත්සව සහ සැමරුම් පවත්වන්න.
- බහු-ආංශික මැදිහත්වීම් ඒකාබද්ධ කිරීම: ප්‍රජාවන් සහ රාජ්‍යය අතර විශ්වාසය නැවත ගොඩනැගීම, සමාජ ගිවිසුම ශක්තිමත් කිරීම සහ සමස්ත ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව වැඩි දියුණු කිරීම සඳහා ආර්ථික, සමාජීය සහ පාලනය කේන්ද්‍ර කරගත් වැඩසටහන් ඒකාබද්ධ කරන්න.

9. ප්‍රාදේශීය ආර්ථිකයන් සහ සමාජ සහජීවනය ශක්තිමත් කිරීම සඳහා වෙළඳ ජාල වැඩි දියුණු කිරීම:

- ප්‍රාදේශීය වෙළඳ මධ්‍යස්ථාන සංවර්ධනය කිරීම: ආර්ථික අන්තර් රඳා පැවැත්ම පෝෂණය කිරීම, ජීවනෝපායන් වැඩිදියුණු කිරීම සහ වාර්ගික ආතතීන් අඩු කිරීම සඳහා කලාපීය වෙළඳපොළවල් හරහා දෙමළ, සිංහල සහ මුස්ලිම් නිෂ්පාදකයින්, සැකසුම්කරුවන් සහ වෙළඳුන් සම්බන්ධ කරන්න.
- ග්‍රාමීය වෙළඳපොළ යටිතල පහසුකම් සඳහා ආයෝජනය කිරීම: ගොවීන්ට සහ කුඩා පරිමාණ නිෂ්පාදකයින්ට තරඟකාරී ලෙස භාණ්ඩ විකිණීමට, පසු අස්වනු පාඩු අවම කිරීමට සහ ප්‍රාදේශීය ආර්ථිකයන් ශක්තිමත් කිරීමට උපකාර කිරීම සඳහා ගබඩා පහසුකම්, ශීතාගාර දාම සහ ප්‍රවාහන සම්බන්ධතා සංවර්ධනය කරන්න.
- සාධාරණ වෙළඳ සහතික කිරීමේ යෝජනා ක්‍රම හඳුන්වා දෙන්න: කුළුබඩු සහ කාබනික එළවළු ගොවීන් වැනි ප්‍රාදේශීය නිෂ්පාදකයින්ට සාධාරණ වෙළඳ සහතිකයක් ලබා ගැනීම මගින් ඉහළ වටිනාකමක් ඇති ප්‍රාදේශීය සහ ජාත්‍යන්තර වෙළඳපොළට ප්‍රවේශ වීමට සහ ආදායම සහ වෙළඳපොළ තරඟකාරිත්වය වැඩි කිරීම සඳහා සහාය වන්න.
- වෙළඳාමෙහි අන්තර් කණ්ඩායම් සහයෝගීතාව ප්‍රවර්ධනය කිරීම: නාගරික වෙළඳපොළට බෙදා හැරීම කළමනාකරණය කරන මුස්ලිම් වෙළඳුන් සමඟ දෙමළ වී සහ එළවළු ගොවීන් සම්බන්ධ කිරීම මගින් ආර්ථික සහයෝගීතාව, අන්‍යෝන්‍ය ප්‍රතිලාභ සහ අන්තර් ප්‍රජා සබඳතා ශක්තිමත් කරන්න.

අවිධිමත් සංක්‍රමණයේ අවදානම පිළිබඳව දෙමළ ප්‍රජාවන් ඉලක්ක කර ගනිමින් මහජනතාව දැනුවත් කිරීමේ පෝස්ටරයක්

මුලතිව් දිස්ත්‍රික්කයේ ගෙවතු වගාව

7 පවතින ප්‍රතිචාර සහ උගත් පාඩම්

7.1 පවතින ප්‍රතිපත්ති රාමුව

ජාතිකව නිර්ණය කළ දායකත්ව:
ශ්‍රී ලංකාවේ NDC 2.0 සුදුසු ලෙස දේශීයකරණය කළ අවදානම් තක්සේරු කිරීම් සහ අවදානමට ලක්විය හැකි ජනගහනයේ නිශ්චිත අවශ්‍යතාවලට ප්‍රතිචාර දක්වන ආංශික සැලසුම් ඉල්ලා සිටී. මෙම පදනම මත ගොඩනැගීම මගින් වඩාත් සියුම්, ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවය සහ ගැටුම් කෙරෙහි සංවේදී ප්‍රවේශයක් ඔස්සේ අනුවර්තනය වීමේ උත්සාහයන් ශක්තිමත් කිරීමට සහ සමාජ සහජීවනය ප්‍රවර්ධනය කිරීමට හැකි වේ. රජයේ සේවාවන් සඳහා අසමාන ප්‍රවේශයට සම්බන්ධ දුක්ගැනවිලි ආමන්ත්‍රණය කිරීමට ද හැකිය.

කාන්තාවන්, සාමය සහ ආරක්ෂාව (WPS) පිළිබඳ ජාතික ක්‍රියාකාරී සැලැස්ම:
ශ්‍රී ලංකාව ජපාන රජයේ සහ එක්සත් ජාතීන්ගේ කාන්තා ඒකකයේ සහාය ඇතිව කාන්තාවන්, සාමය සහ ආරක්ෂාව පිළිබඳ එහි පළමු ජාතික ක්‍රියාකාරී සැලැස්ම (2023-2027) දියත් කළේය. මෙම සැලැස්ම කාන්තාවන් ආරක්ෂා කිරීම සහ බලගැන්වීම සඳහා නීතිමය සහ ප්‍රතිපත්ති රාමු ශක්තිමත් කරන අතර, එක්සත් ජාතීන්ගේ අංක 1325 ආරක්ෂක මණ්ඩල යෝජනාව (2000) යටතේ ජාත්‍යන්තර කැපවීම් සමඟ පෙළ ගැසේ. තිරසර සාමය සහ සංවර්ධනය ඉදිරියට ගෙන යාම සඳහා තීරණාත්මක පියවරක් වන WPS න්‍යාය පත්‍රයේ නියැලී සිටින පාර්ශ්වකරුවන් අතර සම්බ-න්ධීකරණය වැඩි දියුණු කිරීම ද එහි අරමුණයි.

දේශගුණික විපර්යාස පිළිබඳ ජාතික ප්‍රතිපත්තිය:
2050 වන විට දේශගුණික සමතුලිතතාව සාක්ෂාත් කර ගැනීම, දේශගුණික ක්‍රියාමාර්ග ජාතික සංවර්ධන න්‍යාය පත්‍රයට ඒකාබද්ධ කිරීම සහ තීරණ ගැනීමේදී තරුණයින් සහ කාන්තාවන් ඇතුළත් කරගැනීම කෙරෙහි විශේෂ අවධානයක් යොමු කරමින් පුරවැසියන් අතර බෙදාගත් වගකීම ප්‍රවර්ධනය කිරීම වෙනුවෙන් මෙම ප්‍රතිපත්තිය පෙනී සිටී (ශ්‍රී ලංකා පරිසර අමාත්‍යාංශය 2023). පරිසර අමාත්‍යාංශය සමස්ත අධීක්ෂණය සපයන අතර, ප්‍රතිපත්තියේ විවිධ සංරචක ක්‍රියාත්මක කිරීමේ වගකීම බහුවිධ රජයේ දෙපාර්තමේන්තු වෙත බෙදා දී තිබේ (ශ්‍රී ලංකා පරිසර අමාත්‍යාංශය 2023).

ජාතික පරිසර ප්‍රතිපත්තිය (NEP):
ඉඩම් පරිහරණ සැලසුම් කිරීම, මුළු භූමි ප්‍රමාණයෙන් තුනෙන් එකේ දක්වා වන ආවරණය වැඩි කිරීම, දූෂණය වැළැක්වීම සහ පාලනය, අපද්‍රව්‍ය කළමනාකරණය සහ දේශගුණයට ඔරොත්තු දෙන තිරසර ආර්ථිකයක් පෝෂණය කිරීම පිළිබඳ ප්‍රතිපත්ති ඉලක්ක NEP මගින් ඉදිරිපත් කර ඇත (ශ්‍රී ලංකා පරිසර අමාත්‍යාංශය 2022). එය තිරසර සංවර්ධනය, පරිසර දූෂකයන් විසින් කළ යුතු ගෙවීම්, ජීවන චක්‍ර ප්‍රවේශය, ආරක්ෂිත අවම ප්‍රමිතීන්, පූර්වාරක්ෂාව පිළිබඳ මූලධර්මය, භාරකාරත්වය, සමානාත්මතාවය, කාර්යක්ෂම සම්පත් භාවිතය, ග්‍රහලෝකයේ සීමාවන්, පොදු නමුත් වෙනස් වූ වගකීම් සහ මහජන විශ්වාස මූලධර්මය වැනි ප්‍රධාන මූලධර්ම මත පදනම් වේ (ශ්‍රී ලංකා පරිසර අමාත්‍යාංශය 2022).

ශ්‍රී ලංකාවේ දේශගුණික විපර්යාස බලපෑම් සඳහා ජාතික අනුවර්තන සැලැස්ම:
ආහාර සුරක්ෂිතතාව, ජලය, වෙරළබඩ සම්පත්, සෞඛ්‍යය, මානව ජනාවාස, ජෛව විවිධත්වය, සංචාරක කර්මාන්තය සහ විනෝදාස්වාදය, අපනයන සංවර්ධනය සහ කර්මාන්ත-බලශක්ති-ප්‍රවාහන යන අවදානම් සහිත අංශ නවයක අනුවර්තන අවශ්‍යතා ජාතික ක්‍රියාකාරී සැලැස්ම (NAP) මගින් ආමන්ත්‍රණය කෙරේ (මහවැලි සංවර්ධන හා පරිසර අමාත්‍යාංශය 2016). ආයතනික සංවර්ධනය සහ සම්බන්ධීකරණය, ජාත්‍යන්තර සහයෝගීතාව, තාක්ෂණ හුවමාරුව සහ අධ්‍යාපනය හා පුහුණුව ඇතුළු ජාතික අනුවර්තන අවශ්‍යතා සහ ක්‍රියාත්මක කිරීමේ සාධක ද එමගින් හඳුනා ගනී (මහවැලි සංවර්ධන හා පරිසර අමාත්‍යාංශය 2016).

කලාපීය සහයෝගීතා රාමු:
දකුණු ආසියාව ලෝකයේ අවම වශයෙන් ඒකාබද්ධ වී ඇති කලාපවලින් එකකි. එය සංස්කෘතිය, භාෂාව, ආගම සහ ජනවාර්ගිකත්වය අතින් ඉතා විෂමජාතීය වන අතර දේශපාලන සීමාවන් සහ පොදු ස්වභාවික සම්පත් සම්බන්ධ ගැටුම් ඉතිහාසයක් එහි ඇත (විශ්වනාත් සහ වෙනත් අය 2024). ශ්‍රී ලංකාව දකුණු ආසියානු කලාපීය සහයෝගීතා සංගමය, දකුණු ආසියානු සහයෝගීතා පරිසර වැඩසටහන, දකුණු ආසියානු සමුද්‍ර වැඩසටහන, දකුණු ආසියානු කොරල් පර කාර්ය සාධක බලකාය, බහු-ආංශික තාක්ෂණික සහ ආර්ථික සහයෝගීතාව සඳහා බෙංගාල බොක්ක මුලපිරීම, ඉන්දියන් සාගර පරිවාර සංගමය සහ ආපදාවන්ට ඔරොත්තු දෙන යටිතල පහසුකම් සඳහා සන්ධානය ඇතුළු කලාපීය සහයෝගීතා යාන්ත්‍රණ කිහිපයකට සහභාගී වේ (විශ්වනාත් සහ වෙනත් අය 2024). සීමිත දත්ත හුවමාරුව සහ අඩු මට්ටමේ විශ්වාසය කලාපීය සහයෝගීතාව ඉදිරියට ගෙන යාමේ ප්‍රධාන අභියෝග අතරට ඇතු ළත් වේ (විශ්වනාත් සහ වෙනත් අය 2024).

7.2 ප්‍රතිපත්ති පරතරයන් සහ දේශගුණික ආරක්ෂාව ශක්තිමත් කිරීම සඳහා අවස්ථා

ශ්‍රී ලංකාවේ වත්මන් ප්‍රතිපත්ති වපසරිය පිළිබඳ විවේචනාත්මක විශ්ලේෂණයක් මගින් දේශගුණික ආරක්ෂක සලකා බැලීම් ජාතික සහ දේශීය රාමු තුළට ඒකාබද්ධ කිරීමේ හිඩැස් හෙළි වේ. හිඩැස් අතර සීමිත ගැටුම් සංවේදීතාව, ප්‍රමාණවත් අන්දමින් ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවය ඇතුළත් නොකිරීම සහ රජයේ ආයතන අතර සහ සිවිල් සමාජය සමඟ දුර්වල සම්බන්ධීකරණය ප්‍රධාන වේ. දේශගුණික අනුවර්තනය වීමේ උත්සාහයන් නොදැනුවත්වම සමාජ ආතතීන් උග්‍ර නොකරන බව හෝ පවතින අසමානතාවයන් ගැඹුරු නොකරන බව සහතික කිරීම සඳහා මෙම හිඩැස් සම්බන්ධයෙන් විසඳුම් දීම අත්‍යවශ්‍ය වේ.

ප්‍රධාන ප්‍රතිපත්ති හිඩැස්	වැඩිදියුණු කිරීම සඳහා අවස්ථා
ගැටුම් සංවේදීතාව: වර්තමාන දේශගුණික ප්‍රතිපත්තිවලට, විශේෂයෙන් උතුරු සහ නැගෙනහිර පළාත් වැනි පශ්චාත් ගැටුම් කලාපවල, අවදානමට සහ ගැටුම්වලට හේතු වන මූල හේතු ආමන්ත්‍රණය කිරීම සඳහා වූ යාන්ත්‍රණ නොමැත.	දේශගුණික ක්‍රියාමාර්ගවල දේශපාලන මානයන් තේරුම් ගැනීම, සාධාරණ අන්දමින් සම්පත් වෙන් කිරීම සහ සියල්ලන් ඇතුළත් තීරණ ගැනීමේ ක්‍රියාවලීන් සහතික කිරීම ඔස්සේ සමාජ ආතතීන් කල්තියා අඩු කරන දේශගුණික ප්‍රතිපත්ති සැලසුම් කිරීම අත්‍යවශ්‍ය වේ.
ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවය ඇතුළත් කිරීම: ප්‍රතිපත්ති විසින් බොහෝ විට විශේෂයෙන් ග්‍රාමීය සහ ගැටුම්වලින් පීඩාවට පත් ප්‍රදේශවල කාන්තාවන්ගේ සහ ගැහැණු ළමයින්ගේ සුවිශේෂ අවදානම් සහ හැකියාවන් නොසලකා හැර තිබේ.	ඉලක්කගත මැදිහත්වීම් සහ ධාරිතා ගොඩනැගීමේ මුලපිරීම් හරහා කාන්තාවන්ගේ, පිරිමින්ගේ, පිරිමි ළමයින්ගේ සහ ගැහැණු ළමයින්ගේ ඡේදනය වන අවදානම් පිළිබඳව කටයුතු කිරීමෙන් ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවයට ප්‍රතිචාර දැක්වීම සඳහා ප්‍රතිපත්ති ශක්තිමත් කළ යුතුය.
ගප්‍රාදේශීය මට්ටමේ අනුවර්තනය: පළාත් පාලන මට්ටමින් සම්පත් සහ ධාරිතාව සීමිත වීම ප්‍රජා පාදක අනුවර්තන මුලපිරීම් ඵලදායී ලෙස ක්‍රියාත්මක කිරීමට බාධා කරයි. බොහෝ මුලපිරීම් අධික ලෙස තාක්ෂණික වන අතර බොහෝ විට ජනවාර්ගික-දේශපාලනික සංවේදීතාවන් සඳහා හේතු දැක්වීමට අපොහොසත් වේ	ප්‍රජා පාදක අනුවර්තන මුලපිරීම් ගැටුම් ගතිකත්වයන් විසින් ගැටුම් විභවයන් සැලකිල්ලට ගත යුතුය. ඒවා සාමය කෙරෙහි සුබවාදීව දායක විය යුතුය.ඵලදායී, ගැටුම්-සංවේදී ක්‍රියාත්මක කිරීම් සහ පරිමාණය වැඩි කිරීම් සඳහා අවශ්‍ය තාක්ෂණික සහාය, අරමුදල් සහ පුහුණුව පළාත් පාලන ආයතනවලට ලබා දිය යුතුය.
ප්‍රතිපත්ති සම්බන්ධීකරණය: රාජ්‍ය ආයතන, එක්සත් ජාතීන්ගේ වැඩසටහන් සහ සිවිල් සමාජ සංවිධාන එකම උත්සාහය වෙන වෙනම දැරීම හේතුවෙන් අකාර්යක්ෂමතාවයන් ඇති වේ.	රාජ්‍ය ආයතන, එක්සත් ජාතීන්ගේ වැඩසටහන් සහ සිවිල් සමාජය අතර අවදානම් සහ ගැටුම් සමස්ථ ලෙස විසඳීමට දරන උත්සාහයන් සම්බන්ධීකරණය කිරීමෙන් දේශගුණික ආරක්ෂාව ජාතික සාමය ගොඩනැගීමේ උපාය මාර්ගවලට ඒකාබද්ධ කරන්න.

7.3 උගත් පාඩම්: සමාජ සහජීවනය සඳහා අවස්ථා උපයෝගී කර ගැනීම සහ පළාත් පාලනය ශක්තිමත් කිරීම

6 වන පරිච්ඡේදයේ සිද්ධි අධ්‍යයනයන් සහ 3 වන පරිච්ඡේදයේ දක්වා ඇති මාර්ග පහ මගින් දේශගුණික ආරක්ෂක අවදානම්වලට ඔරොත්තු දීමේ මූලික මානයන් ලෙස ජන වර්ගයන් සහ ආගම් අතර සම්බන්ධතා පෝෂණය කිරීමේ මෙන්ම දේශපාලනිකව ආන්තික කරන ලද ප්‍රජාවන් සහ පළාත් පාලන ආයතන අතර සබඳතා ශක්තිමත් කිරීමේ තීරණාත්මක වැදගත්කම අවධාරණය කරයි.

දේශගුණය ආශ්‍රිත අභියෝගවලට ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව වැඩි දියුණු කිරීම සඳහා ක්‍රියාකාරී උපාය මාර්ග පහත දැක්වෙන පාඩම් විසින් අවධාරණය කෙරේ:

1. සංක්‍රමණ පීඩනය අඩු කිරීමට සහ සහයෝගීතාවය වර්ධනය කිරීමට ජීවනෝපායන් විවිධාංගීකරණය කිරීම:
දේශගුණික-ප්‍රතිරෝධී ජීවනෝපායන් වන බහු උමං වගාව, හතු වගාව සහ කුළුබඩු නිෂ්පාදනය ආදිය ඔස්සේ දේශගුණයට සංවේදී භෝග මත යැපීම අඩු කර තිබේ. එමගින් ජනවර්ගයන් සහ ආගම් අතර සහයෝගීතාවය සඳහා අවස්ථා නිර්මාණය කර ඇත. බදුල්ල සහ හම්බන්තොට වැනි කලාපවල, ඒකාබද්ධ පුහුණු වැඩසටහන් සහ පොදු වෙළඳපල ප්‍රවේශය මගින් විවිධ ප්‍රජාවන් එකට එක්කර, සමාජ සහජීවනය ශක්තිමත් කර, අනිවාර්ය සංක්‍රමණය අවම කිරීමට උපකාරී වේ.

2. දේශගුණික අනුවර්තන ප්‍රතිපත්ති:
ශ්‍රී ලංකාව දියුණු දේශගුණික අනුවර්තන රාමු සකස් කර ඇතත්, මේවාට බොහෝ විට ගැටුම් සංවේදී ඉදිරි දර්ශනයක් නොමැත. සියල්ලන් ඇතුළත් වන පරිදි තීරණ ගැනීම සහ සාධාරණ අන්දමින් සම්පත් වෙන් කිරීම වැනි සාමය ගොඩනැගීමේ අරමුණු ඒකාබද්ධ කිරීම දුක්ගැනවිලි විසඳීමට සහ විශ්වාසය වර්ධනය කිරීමට උපකාරී වේ. නියඟයට ගොදුරු වන කලාපවල කාන්තා මූලික පවුල් සහ ප්‍රජාවන් ඇතුළු ආන්තික කණ්ඩායම්වලට ප්‍රමුඛත්වය දීම මගින් ප්‍රතිපත්ති ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවයට ප්‍රතිචාර දක්වන සහ සමාජීය වශයෙන් සියල්ලන් ඇතුළත් කරගන්නා බව සහතික කරයි. දේශගුණික ක්‍රියාමාර්ග සමාජ සහජීවන ඉලක්ක සමඟ පෙළගැස්වීමෙන්, ශ්‍රී ලංකාවට එකවර ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව ගොඩනැඟීම සහ එකමුතුකම ප්‍රවර්ධනය කළ හැකිය.

3. විශ්වාසය සහ සියල්ලන් ඇතුළත් කිරීම ගොඩනැගීම සඳහා සාධාරණ සේවා සැපයීමට ප්‍රමුඛත්වය දීම:
වාරිමාර්ග පද්ධති සහ සෞඛ්‍ය සේවා පහසුකම් වැනි ග්‍රාමීය යටිතල පහසුකම්වල විනිවිද පෙනෙන පාලනය සහ සාධාරණ ආයෝජන, බැහැර කිරීම පිළිබඳ සංජානනයන් අඩු කිරීමට උපකාරී වී ඇත. සේවාවන් සඳහා සාධාරණ ප්‍රවේශයක් සහතික කිරීමෙන්, දේශපාලනිකව ආන්තික කරන ලද ප්‍රජාවන් සමඟ විශ්වාසය නැවත ගොඩනඟා ගැනීමට පළාත් පාලන ආයතනවලට හැකිය. ශක්තිමත් සබඳතා ගොඩනැගිය හැකිය. ඓතිහාසික දුක්ගැනවිලි ඇති විශේෂයෙන් උතුරු සහ නැගෙනහිර පළාත් වැනි ප්‍රදේශවල සමාජ සහජීවනය වැඩි දියුණු කළ හැකිය.

4. අන්තර් ප්‍රජා සබඳතා ශක්තිමත් කිරීම සඳහා මානව-වනජීවී ගැටුම් කළමනාකරණය සඳහා ප්‍රජාවන් සම්බන්ධ කර ගැනීම:
මුර කුලුනු ජාල සහ සම්බන්ධීකරණය කරන ලද අලි ගම් වැදීම වැළැක්වීමේ පද්ධති වැනි ප්‍රජාව විසින් මෙහෙයවනු ලබන මුලපිරීම්, පොදු අභියෝගවලට මුහුණ දීමේදී සාමූහික ක්‍රියාමාර්ගවල වටිනාකම පෙන්නුම් කරයි. හම්බන්තොට සහ මුලතිව් වැනි ප්‍රදේශවල, මෙම මුලපිරීම් මගින් විවිධ ජනවාර්ගික හා ආගමික පසුබිම්වල ගොවීන් එක් කර ඇති අතර, සහයෝගීතාව සහ අන්‍යෝන්‍ය සහයෝගය සඳහා වේදිකා නිර්මාණය කර ඇත. මෙම ගැටුම් කළමනාකරණය කිරීමේදී කාන්තාවන් සඳහා නායකත්ව භූමිකාවන් ප්‍රවර්ධනය කරන පළාත් පාලන ආයතන සහ ප්‍රජාවන් අතර හවුල්කාරිත්වයන් ඔස්සේ විශ්වාසය සහ සහයෝගීතාවය තවදුරටත් වැඩිදියුණු කළ හැකිය.

5. අන්තර් කණ්ඩායම් සහභාගීත්වය පෝෂණය කරමින් දේශගුණික පීඩනයන්ට අධ්‍යාපන පද්ධති අනුවර්තනය කිරීම:
නම්‍යශීලී ඉගෙනුම් වැඩසටහන් සහ වෘත්තීය පුහුණුව තරුණයින් තුළ දේශගුණික-ප්‍රතිරෝධී කුසලතා ගොඩනගයි. එපමණක් නොව, ප්‍රජාවන් අතර අන්තර්ක්‍රියා සඳහා අවස්ථා ද නිර්මාණය කරයි. මඩකලපුව සහ බදුල්ලෙහි, කාන්තා මූලික පවුල් සහ ආදිවාසී වැදි ප්‍රජාවන් ඇතුළුව විවිධ පසුබිම්වල ළමුන් සඳහා ශිෂ්‍යත්ව සහ ප්‍රවාහන සහාය මගින් සියල්ලන් ඇතුළත් කිරීමේ හැඟීමක් පෝෂණය කරන අතර පාසල් පැමිණීමේ අනුපාතය වැඩි කරයි.

6. විශ්වාසය සහ ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව වැඩි දියුණු කිරීම සඳහා සෞඛ්‍ය සේවා පද්ධති ශක්තිමත් කිරීම:
ගංවතුරට ඔරොත්තු දෙන සෞඛ්‍ය සේවා යටිතල පහසුකම් සහ ජංගම සායන සඳහා වන ආයෝජන මගින් ආන්තික කාලගුණික සිදුවීම්වලදී අත්‍යවශ්‍ය සේවාවන් සඳහා ප්‍රවේශය වැඩි දියුණු කර ඇත. විශේෂයෙන් වතු සේවකයින් සහ කාන්තා මූලික පවුල් වැනි අවදානමට ලක්විය හැකි කණ්ඩායම් සඳහා මෙය අදාළ වේ. ප්‍රජාවන් තුළ සාධාරණව ක්‍රියාත්මක කළ විට, මෙම මුලපිරීම් මගින් පළාත් පාලන ආයතනය කෙරෙහි විශ්වාසය ශක්තිමත් කළ හැකි අතර ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව ගොඩනැගීමේදී සහ දේශගුණික හේතු මත තීව්‍ර වන සෞඛ්‍ය අභියෝගවලට මුහුණ දීමේදී සියල්ලන් ඇතුළත් කරගන්නා පරිදි සේවා සැපයීමේ වටිනාකම පෙන්නුම් කළ හැකිය.

හෙල් මලු වී වගාව, ශ්‍රී ලංකාව (C) බ්‍රයන් ස්කැන්ටල්බරි

8 නිගමන සහ නිර්දේශ

බලාපොරොත්තු වූවාට වඩා වැඩි වේගයකින් ශ්‍රී ලංකාවේ ආර්ථිකය ප්‍රකෘතිමත් වූ අතර, එහි දේශගුණික හානි අවම කිරීමේ උත්සාහයන් ද කැපී පෙනේ. එහෙත්, ජනගහනයෙන් තුනෙන් එකක් පමණ දරිද්‍රතාව තුළ සිටිති. නැතහොත්, එයට වැටීමේ අවදානමක සිටිති. දශක ගණනාවක සිවිල් යුද්ධය, වාර්ගික-ජාතිකවාදය සහ සමාජ බෙදීම් විසින් අසමානතාව සහ ආන්තීකරණ පිළිබඳ සංජානන හැඩගස්වන අතර, පාලනය කෙරෙහි විශ්වාසය බිඳවැටීම සහ සමාජ දුක්ගැනවිලි ගැඹුරු වීම දිගටම සිදුවෙමින් පවතී. මෙම ගතිකතාවයන් විසින් පාලනය, සමාජ සහජීවනය සහ සාධාරණ සංවර්ධනය කෙරෙහි කල් පවතින බලපෑම් ඇති කරන අතර, ආන්තික කණ්ඩායම් සම්පත් සහ අවස්ථාවන් සම්බන්ධ පද්ධතිමය බාධකවලට අඛණ්ඩව මුහුණ දෙයි.

අක්‍රමවත් වර්ෂාපතනය, අධික තාපය සහ ප්‍රචණ්ඩ කුණාටු වැනි දේශගුණික ආතතීන් ශ්‍රී ලංකාවේ ඓතිහාසික අභියෝග සංකීර්ණ කරමින් පවතී. විශේෂයෙන් ගැටුම්වලින් පීඩාවට පත් ප්‍රදේශවල, දේශගුණික වශයෙන් අනුවර්තනය වීමේදී අවශ්‍ය සම්පත් සඳහා අසමාන ප්‍රවේශය අනුග්‍රහය සහ නොසලකා හැරීම පිළිබඳ සංජානනයන් ශක්තිමත් කරයි. අන්තර්-වාර්ගික සහ අන්තර්-ආගමික සබඳතා තවදුරටත් පීඩාවට පත් වේ. අවදානමට ලක්විය හැකි පවුල් දරිද්‍රතාවේ ගැඹුරට තල්ලු කරනු ලබන අතර, වැඩිපුර සම්පත් ඇති අයට වඩා හොඳින් අනුවර්තනය වීමට හැකියාව ඇත. දේශගුණික අනුවර්තනය වීමේ උත්සාහයන් අසමාන හෝ බැහැර කිරීමේ ක්‍රියාවලි ලෙස සැලකීමට ඉඩ තිබෙන ආන්තික ප්‍රජාවන් අතර මෙම විෂමතාව හේතුවෙන් දුක්ගැනවිලි අවුලුවාලීමේ අවදානමක් ඇත. මෙම අන්තර් සම්බන්ධිත ගැටලු විසඳීම සඳහා ව්‍යුහාත්මක අසමානතාවන් සහ නැගී එන දේශගුණික අවදානම් යන දෙකටම මුහුණ දෙන හදිසි, ඒකාබද්ධ විසඳුම් අවශ්‍ය වේ.

වසර ගණනාවක ආර්ථික හා දේශපාලන කැලඹීම්වලින් පසුව, ශ්‍රී ලංකාවේ මෑත කාලීන මූල්‍ය ස්ථායීභාවය, මෙම අවදානම්වලට මුහුණ දීම සඳහා අද්විතීය අවස්ථාවක් උදා කර ඇත. වැඩිදියුණු කළ මූල්‍ය ධාරිතාව සමඟ, සමාජ සහජීවනය වැඩි දියුණු කරන, පාලනය ශක්තිමත් කරන සහ අවදානම් සහිත ප්‍රජාවන් තුළ ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව ගොඩනගන සාධාරණ දේශගුණික අනුවර්තන පියවරයන් සඳහා ආයෝජනය කළ හැකිය. කෙසේ වෙතත්, මෙම ගැටලු ගැටුම්-සංවේදී ආකාරයකින් විසඳා නොගතහොත්, විශේෂයෙන් ඓතිහාසික දුක්ගැනවිලි නොවිසඳී ඇති කලාපවල, ගැඹුරු බෙදීම් ඇතිවීමේ අවදානමක් ඇත. උපායමාර්ගිකව කළමනාකරණය කළහොත්, මෙම යථා තත්ත්වයට පත්වීමේ කාල පරිච්ඡේදය පරිවර්තනීය වෙනසක් සඳහා උත්ප්‍රේරකයක් ලෙස සේවය කළ හැකිය.

සියල්ලන් ඇතුළත් පාලනයක් සඳහා කැපවූ ප්‍රගතිශීලී රජයක මතුවීම මෙම ගමනාවට උපකාරී වේ. මුල් ඇඟවීම් මගින් පෙන්නුම් කරන්නේ, රජය ආන්තික ප්‍රජාවන්ට ප්‍රමුඛත්වය දීම, ස්ත්‍රී පුරුෂ සමානාත්මතාව ප්‍රවර්ධනය කිරීම සහ නව්‍ය දේශගුණික ඔරොත්තු දීමේ උපාය මාර්ග අනුගමනය කිරීම කෙරෙහි අවධානය යොමු කර ඇති බවයි. දේශගුණික අනුවර්තනය වීමේ උත්සාහයන් සාමය ගොඩනැගීමේ ඉලක්ක සමඟ විධිමත්ව සම්බන්ධ කිරීමෙන්, ඓතිහාසිකව ජාතික සංවර්ධන ප්‍රමුඛතාවලින් බැහැර කර ඇති ප්‍රජාවන් අතර විශ්වාසය සහ සංහිඳියාව වර්ධනය කරගැනීමට ආණ්ඩුවට හැකි වේ. දේශපාලන කැමැත්ත සහ මූල්‍ය ස්ථාවරත්වයේ මෙම අභිසාරීතාවය නිර්භීත, දේශීයව සකස් කරන ලද සහ ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවයට ප්‍රතිචාර දක්වන මැදිහත්වීම් ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා තීරණාත්මක අවස්ථාවක් ඉදිරිපත් කරයි.

අවදානමට ලක්වීමේ මූල හේතු ආමන්ත්‍රණය කිරීමෙන් සහ දේශගුණික අවදානම්වලට ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව ශක්තිමත් කිරීමෙන්, ශ්‍රී ලංකාවට වඩාත් සාධාරණ, ඒකාබද්ධ සහ තිරසර අනාගතයක් කරා මාවතක් සකසා ගත හැකිය.

8.1 පොදු නිර්දේශ

1. සාමය ගොඩනැගීම සහ පාලනය සඳහා දේශගුණික ක්‍රියාමාර්ග භාවිතා කරන්න

- **පළාත් මට්ටමේ දේශගුණික ක්‍රියාකාරී සැලසුම් සංවර්ධනය කිරීම:** පළාත් සභා සහ ගෝලීය හරිත වර්ධන ආයතනයේ පළාත් අනුවර්තන සැලසුම් සකස් කිරීමේ කාර්යයන් මත ගොඩනැගෙමින් ජාතික වශයෙන් නිර්ණය කරන ලද දායකත්ව (NDC) ඉලක්ක ප්‍රාදේශීය ප්‍රමුඛතා සහ අවදානම් පිළිබිඹු කරන පළාත් ක්‍රියාකාරී සැලසුම් බවට පරිවර්තනය කළ යුතුය. උතුරු සහ නැගෙනහිර පළාත් වැනි ගැටුම්වලින් පීඩාවට පත් ප්‍රදේශවලට සමාජීය අවදානම සහ භෞතික දේශගුණික නිරාවරණය යන දෙකම මත පදනම්ව සාධාරණ අන්දමින් සම්පත් ලැබෙන බව සහතික කරමින්, ආයෝජන මෙහෙයවීම සඳහා වන සැලසුම්වලදී ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවයට ප්‍රතිචාර දක්වන දේශගුණික ආරක්ෂක අවදානම් තක්සේරු කිරීම් සහ බහුමාන අවදානම් දර්ශක (MVIs) භාවිතා කරන්න. එමගින් තවදුරටත් ආන්තිකකරණය වළක්වන්න.

- **අන්තර් ආයතන සම්බන්ධීකරණය වැඩි දියුණු කිරීම:** බහුවිධ දෙපාර්තමේන්තු හරහා පවතින සැලසුම් ක්‍රියාත්මක කිරීම විධිමත් කිරීම සඳහා මධ්‍යගත කාර්ය සාධක බලකායක් හෝ වේදිකාවක් ස්ථාපිත කරන්න. වගවීම සහතික කරමින් එකම ප්‍රයත්නය විවිධ අංශ විසින් දැරීම අඩු කරන්න. දේශගුණික ආරක්ෂක අභියෝගවලට මුහුණ දීම සඳහා ඒකාබද්ධ ප්‍රවේශයක් ක්‍රියාත්මක කරමින් උපාය මාර්ග පෙළගැස්වීමට සහ සම්පත් බෙදා ගැනීමට නිතිපතා අන්තර් ආංශික රැස්වීම් සහ ඒකාබද්ධ සැලසුම් සැසි පැවැත්වීම සඳහා පහසුකම් සපයන්න. ව්‍යුහගත සම්බන්ධතා රාමු හරහා උපදේශන ක්‍රියාවලීන් සමග මහ නගර සභා, ප්‍රාදේශීය සභා, මහජන සෞඛ්‍ය පරීක්ෂකවරුන් සහ කෘෂිකර්ම හා වාරිමාර්ග දෙපාර්තමේන්තු සම්බන්ධ කරන්න. ඔවුන්ගේ විශේෂඥතාව සහ භූමියේ දැනුම තීරණ ගැනීම සහ ප්‍රතිපත්ති ක්‍රියාත්මක කිරීමේදී යොදාගන්නා බව සහතික කරන්න.

- **සියල්ලන් ඇතුළත් පාලනය ප්‍රවර්ධනය කරන්න:**
දේශගුණික හා පරිසර අමාත්‍යාංශ, ආරක්ෂාව සහ යුක්තිය පසිඳලීමේ ආයතන සහ කාන්තා අමාත්‍යාංශය සමඟ සම්බන්ධ කරන විධිමත් අන්තර් ආංශික ආයතනික සම්බන්ධීකරණය ශක්තිමත් කරන්න. පාලන භූමිකාවන්හි සුළුතර සහ ආදිවාසී ප්‍රජාවන්ගේ නියෝජනය ප්‍රවර්ධනය කරන්න. උදාහරණයක් ලෙස, දිස්ත්‍රික් මට්ටමින් සුළුතර ප්‍රජාවන් නියෝජනය කිරීමට කොමසාරිස්වරයෙකු පත් කළ හැකිය. විශේෂයෙන් අවදානමට ලක්විය හැකි සහ බිඳෙනසුලු තත්වයන් සහිත දිස්ත්‍රික්කවල දේශගුණික ක්‍රියාමාර්ග ක්‍රියාත්මක කිරීමට සහ අධීක්ෂණය කිරීමට පළාත් පාලන ආයතන සහ ප්‍රජා නායකයින්ට බලය ලබා දෙන බව සහතික කරන්න.

- **සාධාරණත්ව මිනුම් නිරීක්ෂණය කර වගවීම සහතික කරන්න:**
සමානාත්මතා පදනමින් සම්පත් බෙදා හැරීම සහ සමාජ සහජීවනය සහ පාලන විශ්වාසය කෙරෙහි දේශගුණික ක්‍රියාමාර්ගවල බලපෑම නිරීක්ෂණය කිරීම සඳහා බහුමාන දරිද්‍රතා දර්ශකය (MPI), දරිද්‍රතා අනුපාත සහ දේශගුණික අවදානම් දර්ශක වැනි දර්ශක භාවිතා කරන්න. විනිවිදභාවය සහ වගවීම ප්‍රවර්ධනය කිරීම සඳහා පළාත සම්බන්ධයෙන් ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවය, ජනවාර්ගිකත්වය සහ ආදායම් මට්ටම අනුව වෙන් කරන ලද වාර්ෂික ප්‍රගති වාර්තා ප්‍රකාශයට පත් කරන්න.

- **ප්‍රජා නායකත්වයෙන් යුත් සම්පත් කළමනාකරණය පෝෂණය කරන්න:**
ජලය, වනජීවීන් සහ අනෙකුත් පොදු සම්පත් කළමනාකරණය කිරීම සඳහා පිරිමින් සහ කාන්තාවන් යන දෙකොටසම ඇතුළත් බහු-වාර්ගික සහ බහු-ආගමික ප්‍රජා කමිටු ස්ථාපිත කරන්න. මෙම කමිටු ඓතිහාසික අසමානතාවන්ගෙන් පැන නගින දුක්ගැනවිලි විසඳීමට සහ විවිධ කණ්ඩායම් අතර විශ්වාසය ගොඩනැගීමට උපකාරී වේ.

2. කලාපය අනුව සකස් කළ අනුවර්තන උපාය මාර්ග

- **වියළි කලාපය (වයඹ, උතුරු මැද, නැගෙනහිර, උතුර):**
  - දේශගුණික ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව ශක්තිමත් කිරීම සහ තිරසර ජීවනෝපායන්ට සහාය වීම සඳහා වාරිමාර්ග කාර්යක්ෂමතාවට, වැසි ජලය රැස් කිරීමට සහ ඝන කසළ කළමනාකරණයට ප්‍රමුඛත්වය දෙන්න.
  - කලාපීය ඍතුමය වෙනස්කම් සහ වැඩිවන දේශගුණික විචල්‍යතාවන් පිළිබිඹු කිරීම සඳහා ජාතික බෝග දින දර්ශනය යාවත්කාලීන කරන්න. ගොවීන් සඳහා කාලෝචිත සහයෝගය සහ වැඩිදියුණු කළ ආහාර සුරක්ෂිතතාව සහතික කරන්න.
  - ජලය රඳවා තබා ගැනීම වැඩි දියුණු කිරීම සහ නියඟයට ඇති අවදානම අඩු කිරීම සඳහා පළාත් පුරා සාධාරණ ලෙස පැරණි වැව් එල්ලංගා පද්ධති ප්‍රතිසංස්කරණය කරන්න.
  - ජීවනෝපායන් වැඩිදියුණු කිරීම සහ ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවය ඇතුළත් දේශගුණික ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව ප්‍රවර්ධනය කිරීම සඳහා අගය එකතු කළ නිෂ්පාදන සහ ජල ඉතිරි කිරීමේ ශිල්පීය ක්‍රම පිළිබඳව කාන්තා ගොවීන්ට පුහුණුව ලබා දෙන්න.

- **තෙත් කලාපය (බටහිර, සබරගමුව, දකුණ):**
  - අධික වර්ෂාපතනයෙන් ඇති අවදානම අඩු කිරීම සහ තෙත් කලාපයේ ප්‍රජාවන් ආරක්ෂා කිරීම සඳහා වැඩිදියුණු කළ ජලාපවහන පද්ධති සහ ගංවතුරට ඔරොත්තු දෙන නිවාස සඳහා ආයෝජනය කරන්න.
  - ප්‍රාදේශීය ධාරිතාව වැඩි දියුණු කිරීම, සියලු දෙනා ඇතුළත් සහභාගීත්වය සහතික කිරීම සහ ප්‍රජා ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව ශක්තිමත් කිරීම සඳහා ප්‍රජා පාදක ගංවතුරට සූදානම් කිරීමේ වැඩසටහන්වලට කාන්තාවන් සහ තරුණයින් ඇතුළත් කරගන්න.
  - කොළඹ වැනි නගරවල හරිත අවකාශයන් නිර්මාණය කිරීමෙන් සහ ගස් සිටුවීමේ මුලපිරීම් ක්‍රියාත්මක කිරීමෙන් නාගරික තාප දූපත් අවම කරන්න.

- **අතරමැදි කලාපය (මධ්‍යම, ඌව):**
  - අපතේ යාම අවම කිරීම සහ කෘෂිකර්මාන්තයට, පානීය ජල සැපයුමට සහ ජල විදුලි උත්පාදනයට ජලය ලබා ගැනීමේ හැකියාව වැඩි කිරීම සඳහා ඒකාබද්ධ ජල පෝෂක ප්‍රදේශ කළමනාකරණ උපායමාර්ග සංවර්ධනය කරන්න.
  - දේශගුණික-ප්‍රතිරෝධී නිවාස සහ විශ්වාසදායක පිරිසිදු ජල සැපයුමට ප්‍රමුඛතාව දීමෙන්, ප්‍රමාණවත් නිවාස නොමැතිකම සහ සීමිත අධ්‍යාපන ප්‍රවේශය ඇතුළුව, වතු ප්‍රජාවන් මුහුණ දෙන ඔවුන්ට සුවිශේෂ අභියෝග සම්බන්ධයෙන් කටයුතු කරන්න.

3. ස්ථාවරත්වය වර්ධනය කිරීම සඳහා අංශයන්ට විශේෂිත දේශගුණික ආරක්ෂක අවදානම් සම්බන්ධයෙන් කටයුතු කරන්න

ජීවනෝපාය ආශ්‍රිත අවදානම්

- **ජීවනෝපාය විවිධාංගීකරණයට සහාය වීම:**
ඌව, උතුරු සහ නැගෙනහිර පළාත්වල පරිසර සංචාරක කර්මාන්තය සහ උතුරු සහ නැගෙනහිර පළාත්වල තිරසර ධීවර කර්මාන්තය ප්‍රවර්ධනය කරන්න. සූර්ය පැනල ස්ථාපනය, යෝගට්, කරවල සහ එළවළු හෝ මිරිස් කුඩු වැනි අගය එකතු කළ නිෂ්පාදන හෝ මැහුම්,

රිය පැදවීම සහ කුඩා ව්‍යාපාර හිමිකාරිත්වය වැනි දේශගුණික-ප්‍රතිරෝධී වැඩ වැනි හරිත රැකියා වෙත මාරුවීම සඳහා කාන්තාවන් සහ තරුණයින් ඇතුළු ආන්තික කණ්ඩායම් සඳහා පුහුණුව සහ මූල්‍ය සහාය ලබා දෙන්න. ග්‍රාමීය ප්‍රජාවන් සඳහා වෙළඳපොළ සහ විකල්ප රැකියා අවස්ථා සඳහා ප්‍රවේශය පහසු කිරීම සඳහා ප්‍රවාහන යටිතල පහසුකම් වෙනුවෙන් ආයෝජනය කරන්න.

- **සමුපකාර ආකෘති දිරිමත් කිරීම:**
  ආහාර සුරක්ෂිතතාව වැඩි දියුණු කිරීම සහ වාර්ගික හා ආගමික රේඛා හරහා සහයෝගීතාව ප්‍රවර්ධනය කිරීම සඳහා කාන්තාවන් විසින් මෙහෙයවනු ලබන, බහු-වාර්ගික කෘෂිකාර්මික සමුපකාර ස්ථාපිත කරන්න. මෙම සමුපකාරවල කාර්යක්ෂමතාව සහ තිරසරභාවය ශක්තිමත් කිරීම සඳහා නායකත්වය සහ ගැටුම් නිරාකරණය පිළිබඳ ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවයට සංවේදී පුහුණුවක් ලබා දෙන්න.

- **සමාජ ආරක්ෂණ ජාල පුළුල් කිරීම:**
  විශේෂයෙන් නියඟය සහ ගංවතුරට ගොදුරු වන ප්‍රදේශවල ගොවීන් සහ ධීවරයින් දේශගුණික කම්පනවලින් ආරක්ෂා කිරීම සඳහා සැමට ප්‍රවේශ විය හැකි, විනිවිද පෙනෙන සහ වගවීම ලදායීතාව පරීක්ෂා කරන ලද ක්ෂුද්‍ර රක්ෂණ යෝජනා ක්‍රම ශක්තිමත් කරන්න. මෙම යෝජනා ක්‍රම කාන්තාවන් ගෘහ මූලිකයන් වන පවුල් සහ කුඩා ගොවීන්ගේ අවශ්‍යතාවලට ගැලපෙන බව සහතික කරන්න. අවදානමට ලක්විය හැකි ජනගහනය ආරක්ෂා කිරීම සඳහා මූල්‍ය සාක්ෂරතාව වැඩි දියුණු කිරීමෙන් සහ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය නියාමනය කිරීමෙන් අඩුපාඩු සපුරන්න.

- **ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව සඳහා ප්‍රේෂණ භාවිතය වැඩි කිරීම:**
  පුනර්ජනනීය බලශක්තිය, ආපදා සූදානම සහ තිරසර ජීවනෝපායන් සඳහා දිගුකාලීන ආයෝජන සඳහා ප්‍රේෂණ යොමු කිරීම දිරිමත් කිරීම සඳහා රූපවාහිනී සහ ගුවන් විදුලි වැඩසටහන් වැනි සංවේදීකරණ වැඩසටහන් ප්‍රවර්ධනය කරන්න. ආන්තික කණ්ඩායම් ආරක්ෂිත සහ ගෞරවනීය සංක්‍රමණ අවස්ථාවලින් ප්‍රතිලාභ ලබන බව සහතික කිරීම සඳහා සංක්‍රමණ ප්‍රතිපත්තිවල අසමානතාවන් ආමන්ත්‍රණය කරන්න.

මානව-වනජීවී ගැටුම් සහ මානව ආරක්ෂාව

- **ප්‍රජාව විසින් මෙහෙයවනු ලබන විසඳුම්:**
  මොනරුන්, වඳුරන්, වල් ඌරන් සහ අලි ඇතුන්ගෙන් වැඩිවන වනජීවී මැදිහත්වීම් අවම කිරීම සඳහා දේශීයකරණය කළ උපාය මාර්ග ප්‍රවර්ධනය කරන්න. නිදසුනක් වශයෙන්, තල් හෝ පැඟිරි ගස් සිටුවීමෙන් අලි ඇතුන් වළක්වා ගැනීමට හැකි වන අතරම අස්වනු අලෙවිය හරහා විකල්ප ආදායමක් උපයා ගත හැකිය.

- **ජෛව විවිධත්ව ආරක්ෂාව සඳහා පාලනය ශක්තිමත් කිරීම:**
  පළාත් සහ දිස්ත්‍රික් මට්ටම් හරහා ආයතනික වගකීම් පැහැදිලි කිරීම, ප්‍රමාණවත් අරමුදල් සහ ඵලදායී කළමනාකරණය සහතික කරන්න. විනිවිද පෙනෙන පාලනයක් පෝෂණය කිරීමෙන් සහ ප්‍රජාවන් සහ පළාත් පාලන ආයතන යන දෙකම සම්බන්ධ කර ගැනීමෙන් දර එකතු කිරීම සඳහා දඬුවම් කිරීම සහ වාණිජ දැව කැපීම සඳහා දඬුවම් නොලැබීම වැනි සංජානනීය අසමානතාවන් සම්බන්ධයෙන් කටයුතු කරන්න. තිරසර භාවිතයන් දිරිමත් කිරීම සහ ජෛව විවිධත්වය, වනාන්තර සහ මානව අවශ්‍යතා අතර ගනුදෙනු සම්බන්ධ තීරණ ගැනීමේදී සමතුලිත බව පැහැදිලිව හඳුනාගෙන සහතික කරන්න.

- **බලපෑම අවම කිරීමේ යටිතල පහසුකම් සඳහා ආයෝජනය කරන්න:**
  විදුලි අලි වැට බලපත්‍ර පිළිබඳ තීරණ ගැනීමේදී ගැටුම් අවම කිරීම සඳහා වනජීවී ගමන් මාර්ග සංරක්ෂණය සමඟ ආන්තික ජනයාගේ ජීවනෝපායන් ආරක්ෂා කිරීම සමතුලිත කරන්න. වනජීවීන් ආශ්‍රිත හානි සඳහා වන්දි යෝජනා ක්‍රම ක්‍රියාත්මක කිරීමේදී කාන්තා ගොවීන් වැනි ආන්තික කණ්ඩායම්වලට ඒවාට ප්‍රවේශ විය හැකි බවත්, සියලුම දේශීය භාෂාවලින් සේවා ලබා ගත හැකි බවත් සහතික කරන්න.

- **ජෛව විවිධත්වයට හිතකර ඉඩම් භාවිතය:**
  තිරසර ජීවනෝපායන් සමඟ සංරක්ෂණ ඉලක්ක සමතුලිත කිරීම සඳහා ආරක්ෂිත ප්‍රදේශ වටා ස්වාරක්ෂක කලාප නිර්මාණය කිරීම දිරිමත් කරන අතරම, කෘෂි වන වගාව සහ දේශීය විශේෂ සමඟ මිශ්‍ර බෝග වගාව දිරිමත් කරන්න.

සියල්ලන් ඇතුළත් සහ වගකීම් සහිත සංවර්ධනය

- **සාධාරණ යටිතල පහසුකම් සහ කාර්මික සංවර්ධනය:**
  සැලසුම් කළ යටිතල පහසුකම් ව්‍යාපෘති දේශගුණික ආරක්ෂක අවදානම් අධ්‍යයනය කර සකසා ඇති බවත්, කලාප හරහා සාධාරණව බෙදා හරින බවත් සහතික කරන්න. උදාහරණයක් ලෙස, උතුරු හා නැගෙනහිර පළාත්වල වෙළඳාම, සංචාරක කර්මාන්තය සහ ජීවනෝපායන් ශක්තිමත් කරන අතර හරිතාගාර වායු විමෝචනය අඩු කළ හැකි පාසිකුඩා පාලම වැනි ව්‍යාපෘති වලට ප්‍රමුඛත්වය දෙන්න.

- **හරිත කාර්මික පිළිවෙත්:**
  කාර්මික උද්‍යාන තුළ පරිසර හිතකාමී පිළිවෙත් ප්‍රවර්ධනය කිරීම සහ ප්‍රාදේශීය ප්‍රජාවන්ට ප්‍රතිලාභ සහතික කිරීම සඳහා සමාජ ආරක්ෂණ ක්‍රම ඒකාබද්ධ කරන්න. ඇඟලුම් සහ ඩයි කර්මාන්තශාලාවලින් සිදුවන ජල දූෂණය වැනි පාරිසරික බලපෑම් ආමන්ත්‍රණය කිරීම සඳහා වගවීමේ යාන්ත්‍රණයන් ශක්තිමත් කිරීම සහ බලපෑමට ලක් වූ ප්‍රජාවන් සමඟ විනිවිද පෙනෙන සම්බන්ධතාවයක් තුළින් විශ්වාසය ගොඩනැගීම අවශ්‍යය.

- **සියල්ලන් ඇතුළත් සංචාරක කර්මාන්තය ප්‍රවර්ධනය කිරීම:**
සියලුම ජනවාර්ගික සහ ආගමික කණ්ඩායම්වල සංස්කෘතික උරුමය ඉස්මතු කරන ප්‍රජා පාදක සංචාරක මුලපිරීම් සඳහා සහාය වන්න. එවැනි මුලපිරීම් මගින් සංහිඳියාව ඇති කළ හැකි අතරම, විශේෂයෙන් කාන්තාවන් සඳහා ආන්තික ප්‍රජාවන්ට ආර්ථික අවස්ථා නිර්මාණය කළ හැකිය.

දේශගුණික හා සෞඛ්‍ය සේවාවල සාධාරණත්වය

- **ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවයට සංවේදී සෞඛ්‍ය මුලපිරීම්:**
සංස්කෘතික වශයෙන් සංවේදී, භාෂාමය වශයෙන් සාධාරණ සහ ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවයට ප්‍රතිචාර දක්වන සත්කාර සැපයීමට සෞඛ්‍ය සේවකයින් පුහුණු කරන්න. ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවය මත පදනම් වූ ප්‍රචණ්ඩත්වයෙන් පීඩාවට පත් කාන්තාවන් සහ තරුණ ගැහැණු ළමයින්, ඇබ්බැහිවීම්වලට මුහුණ දෙන තරුණයින් සහ මානසික අවපීඩනය වැනි මානසික සෞඛ්‍ය අභියෝග අත්විඳින පිරිමින් සඳහා සහයෝගය ලබාදීමට ප්‍රමුඛත්වය දෙන්න.

- **සියල්ලන් ඇතුළත් ආපදා සූදානම:**
වැඩිහිටියන්ට සහ ආබාධ සහිත පුද්ගලයින්ට සංචලන ආධාරක සහ වෛද්‍ය සහාය සහිත තාවකාලික රැඳවුම් ස්ථාන සැලසුම් කරන්න. ඔසප් සනීපාරක්ෂාව සහ පෞද්ගලික සනීපාරක්ෂක පහසුකම් ඇතුළුව ආපදාවලදී කාන්තාවන්ගේ සහ ගැහැණු ළමයින්ගේ නිශ්චිත අවශ්‍යතා සපුරාලන බවට වග බලා ගන්න. ආපදා සහන සඳහා හමුදාවේ කාර්යභාරය සම්බන්ධයෙන් උතුරු හා නැගෙනහිර ඓතිහාසිකව ආන්තිකකරණය වූ ප්‍රජාවන් අතර පලුදුවී ඇති විශ්වාසය ශක්තිමත් කිරීමට කටයුතු කරන්න.

- **සෞඛ්‍යය සහ පෝෂණය:**
තාප ආතතිය, ජලයෙන් බෝවන රෝග සහ වකුගඩු රෝග ඇතුළු දේශගුණය ආශ්‍රිත සෞඛ්‍ය අවදානම් සම්බන්ධයෙන් විසඳුම් ලබාදීම සඳහා ග්‍රාමීය ප්‍රදේශවල ජංගම සෞඛ්‍ය සායන පවත්වන්න. තේ වතු ආශ්‍රිත ප්‍රජාවන් ඇතුළු නියඟය හෝ ආහාර අනාරක්ෂිතභාවය සහිත කලාපවල ළමුන් සහ ගර්භනී කාන්තාවන් සඳහා පෝෂණ සහායට ප්‍රමුඛත්වය දෙන්න.

- **අළුතින් ඇතිවන දේශගුණයට අදාළ සෞඛ්‍ය ගැටලු ආමන්ත්‍රණය කිරීම:**
බදුල්ල වැනි ප්‍රදේශවල වකුගඩු ආශ්‍රිත රෝග සඳහා දායක වන පසෙහි pH අගයෙහි වෙනස්වීම් සහ බෝගවල බැර ලෝහ සමුච්චය වීම හා සම්බන්ධ ඉහළ යන සෞඛ්‍ය අවදානම්වලට ප්‍රතිචාර දක්වන්න. ආම්ලික පස් උදාසීන කිරීම සඳහා, පසෙහි ස්වාභාවික කාබන් වැඩි දියුණු කිරීම සහ කෘෂිකාර්මික ඵලදායිතාව ඉහළ නැංවීම සඳහා ජෛව අඟුරු භාවිතය ප්‍රවර්ධනය කරන්න. බලපෑමට ලක් වූ ප්‍රජාවන් සඳහා පාරිසරික හා ආර්ථික ප්‍රතිලාභ ජනනය කරමින් කාබන් වෙළඳපොළට ප්‍රවේශ වීමට සහ කාබන් ඩයොක්සයිඩ් ඉවත් කිරීමේ (CDR) අරමුදල් ලබා ගැනීමට ජෛව අඟුරු මුලපිරීම් භාවිතා කරන්න.

අධ්‍යාපනයේ දේශගුණයට අදාළ ආරක්ෂක අභියෝග

- **පාසල් යටිතල පහසුකම් වල ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව වැඩි දියුණු කිරීම:**
ගංවතුර සහ නියඟයට ගොදුරු වන ප්‍රදේශවල පාසල් දේශගුණික-ප්‍රතිරෝධී යටිතල පහසුකම් මගින් ශක්තිමත් කරන්න. ඒවාට උස් පන්ති කාමර, වැසි ජලය රැස් කිරීමේ පද්ධති සහ සූර්ය බලයෙන් ක්‍රියාත්මක වන විදුලිය ඇතුළත් වේ. ඉගෙනුම් බාධා අවම කිරීම සහ සමාජ ගිවිසුම ශක්තිමත් කිරීම සඳහා මඩකලපුව සහ මුලතිව් වැනි ආයෝජන අඩු දිස්ත්‍රික්කවල ග්‍රාමීය පාසල්වලට ප්‍රමුඛත්වය දෙන්න.

- **අධ්‍යාපනය සඳහා මූල්‍ය ආධාර පුළුල් කිරීම:**
අධ්‍යාපනයට ඇති මූල්‍ය බාධක අවම කිරීම සඳහා අඩු ආදායම්ලාභී සහ කාන්තාවන් ගෘහ මූලිකයන් වන පවුල්වල දරුවන්ට ඉලක්කගත ශිෂ්‍යත්ව, ප්‍රවාහන සහනාධාර සහ නොමිලේ පාසල් ආහාර ලබා දෙන්න. ආර්ථික පීඩනයන් හෝ රැකවරණ වගකීම් හේතුවෙන් අධ්‍යාපනය අතහැර දැමීමේ වැඩි අවදානමක් ඇති ගැහැණු ළමයින්ට ප්‍රමුඛත්වය දෙන්න.

- **නම්‍යශීලී ඉගෙනුම් විකල්ප හඳුන්වා දීම:**
සෘතුමය කෘෂිකාර්මික කටයුතුවල නියැලී සිටින දරුවන්ට පහසුකම් සැලසීම සඳහා නම්‍යශීලී පාසල් කාලසටහන් සහ ජංගම ඉගෙනුම් වැඩසටහන් ක්‍රියාත්මක කරන්න. බොහෝ විට ශ්‍රමය සඳහා පාසලෙන් ඉවත් වන පිරිමි ළමයින්ට සහ දේශගුණික අර්බුදවලදී අමතර ගෘහ වගකීම්වලට මුහුණ දෙන ගැහැණු ළමයින්ට ගැලපෙන අන්දමින් සහාය ලබා දෙන්න.

- **වෘත්තීය සහ කුසලතා පුහුණුව ශක්තිමත් කිරීම:**
පුනර්ජනනීය බලශක්තිය, තිරසර කෘෂිකර්මාන්තය සහ ආපදා කළමනාකරණය ඇතුළු දේශගුණික-ප්‍රතිරෝධී ජීවනෝපායන් පිළිබඳ වෘත්තීය පුහුණු වැඩසටහන් ස්ථාපිත කරන්න. මෙම මුලපිරුම මගින් බදුල්ල සහ හම්බන්තොට වැනි කලාපවල තරුණයින් ඉලක්ක කරන්න. අධ්‍යාපනය විසින් ලබාදෙන ආර්ථික අවස්ථා සීමිත බවට ඇති මතයන්ට එරෙහිව ගැහැණු ළමයින් සහ පිරිමි ළමයින් වෙනුවෙන් විශේෂයෙන් නිර්මාණය කළ ප්‍රවේශයක් අනුගමනය කරන්න.

පුනර්ජනනීය බලශක්තිය සහ හරිත මුලපිරීම්

- **ප්‍රජාව විසින් මෙහෙයවනු ලබන හරිත මුලපිරීම්:**
  බහු-වාර්ගික සහ බහු-ආගමික ප්‍රජා සහභාගීත්වය සක්‍රියව ඇතුළත් වන පුනර්ජනනීය බලශක්ති සහ කසළ කළමනාකරණ ව්‍යාපෘති ප්‍රවර්ධනය කරන්න. උදාහරණයක් ලෙස, හරිතාගාර වායු විමෝචනය අඩු කරන අතරම කාන්තාවන් සඳහා රැකියා ද නිර්මාණය කරන, දේශීය සමුපකාර මගින් කළමනාකරණය කරනු ලබන කසළ-බලශක්ති කම්හල් සංවර්ධනය කරන්න.

- **ආන්තික කණ්ඩායම් ඉලක්ක කිරීම:**
  අඩු ආදායම්ලාභී පවුල් සඳහා සහාය වන පුනර්ජනනීය බලශක්ති ව්‍යාපෘති සඳහා සහනාධාර හෝ අඩු පොලී ණය ලබා දෙන්න. විශේෂයෙන් කාන්තාවන් ගෘහ මූලිකයන් වන පවුල් සහ ආබාධිත සාමාජිකයන් සිටින පවුල් කෙරෙහි අවධානය යොමු කරන්න.

- **පුනර්ජනනීය බලශක්තිය පිළිබඳ බිය සහ අවිශ්වාසය ආමන්ත්‍රණය කිරීම:**
  සමාජය දැනුවත් කිරීමේ ව්‍යාපාර, අව්‍යාජ ප්‍රජා උපදේශන සහ අන්දානි සුළං ගොවිපල වැනි මහා පරිමාණ ව්‍යාපෘතිවලින් ප්‍රජාවන්ට සෘජුවම ප්‍රතිලාභ ලැබෙන බව සහතික කිරීම තුළින් පුනර්ජනනීය බලශක්තිය සඳහා මහජන අවබෝධය සහ සහයෝගය වර්ධනය කරන්න.

- **පළාත් පාලන ආයතන ශක්තිමත් කිරීම:**
  සන්දර්භයට විශේෂිත, සාධාරණ සහ සාමයට හිතකර දේශගුණික ක්‍රියාමාර්ග සැලසුම් කිරීමට සහ ක්‍රියාත්මක කිරීමට පළාත් සභා සහ පළාත් පාලන නිලධාරීන්ගේ ධාරිතාව වැඩි දියුණු කරන්න. රජය සහ ප්‍රාදේශීය ජනගහනය අතර අතරමැදියන් ලෙස සේවය කිරීම සඳහා අවධානමට ලක්විය හැකි පළාත්වල ප්‍රජා නායකයින් සහ ප්‍රාදේශීය වශයෙන් පිළිගත් සිවිල් සමාජ සංවිධාන හෝ රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන පුහුණු කරන්න.

8.2 දිස්ත්‍රික්කය අනුව නිර්දේශ[2]

ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව වැඩි දියුණු කිරීමට අවස්ථා: බදුල්ල සඳහා දිස්ත්‍රික්-විශේෂිත නිර්දේශ

1. කෘෂිකාර්මික ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව ශක්තිමත් කිරීම:
- අක්‍රමවත් වර්ෂාපතනයේ සහ පාංශු හායනයේ බලපෑම් අවම කිරීම සඳහා වසුන් යෙදීම සහ කෘෂි වන වගාව ඇතුළුව නියඟයට ඔරොත්තු දෙන බෝග සහ තිරසර ගොවිතැන් ක්‍රම ප්‍රවර්ධනය කරන්න.
- විශේෂයෙන් කුඩා ගොවීන් වෙනුවෙන් වැසි ජලයෙන් පෝෂණය වන කෘෂිකර්මාන්තය මත යැපීම අඩු කිරීම සඳහා ප්‍රජාව විසින් මෙහෙයවනු ලබන වාරිමාර්ග පද්ධති සහ වැසි ජලය රැස් කිරීමේ ක්‍රම ස්ථාපිත කරන්න.
- තිරසර ගොවිතැනෙහි සියල්ලන් ඇතුළත් සහභාගීත්වය සහ සාධාරණ අවස්ථා සහතික කිරීම සඳහා කාන්තාවන්, තරුණයින් සහ ආන්තික කණ්ඩායම් සඳහා දේශගුණික වශයෙන් සුහුරු කෘෂිකාර්මික පුහුණුව සඳහා ප්‍රවේශය පුළුල් කරන්න.

2. කසළ කළමනාකරණය වැඩි දියුණු කිරීම:
- වතු ප්‍රජාවන් තුළ කසළ සමුච්චය වීම අවම කිරීම සඳහා කොම්පෝස්ට් සැකසීමේ සහ ප්‍රතිචක්‍රීකරණ වැඩසටහන් ඇතුළුව ප්‍රජා පාදක ඝන කසළ කළමනාකරණ පද්ධති සංවර්ධනය කරන්න.
- පරිසර දූෂණය අඩු කර පිරිසිදු බලශක්තිය ජනනය කරන කසළ-බලශක්ති මුලපිරීම් සඳහා සහනාධාර හෝ දිරිගැන්වීම් ලබා දෙන්න.

3. වනජීවී ගැටුම් ආමන්ත්‍රණය කරන්න
- බලපත්‍ර සහ සම්පත් සඳහා සාධාරණ ප්‍රවේශය සහතික කිරීම සඳහා විනිවිද පෙනෙන පාලනයක් සහිත අලි වැටවල් වැනි ප්‍රජාව විසින් කළමනාකරණය කරන ලද වනජීවීන් වැළැක්වීමේ පද්ධති ක්‍රියාත්මක කරන්න.
- වනජීවීන්ගෙන් සිදුවන බෝග හානිවලින් පීඩාවට පත් ගොවීන් සඳහා වන්දි යෝජනා ක්‍රම සහ විකල්ප ජීවනෝපාය අවස්ථා ලබා දෙන්න.

4. තරුණ සහභාගීත්වය සහ ජීවනෝපාය:
- පාරිසරික සංචාරක කර්මාන්තය සහ පුනර්ජනනීය බලශක්තිය වැනි කෘෂිකාර්මික නොවන අංශවල ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවයට සංවේදී තරුණ ව්‍යවසායකත්ව වැඩසටහන් ප්‍රවර්ධනය කරන්න. දේශීය ආර්ථික අවස්ථා නිර්මාණය කිරීම මගින් සංක්‍රමණය වීම අඩු කරමින් සියල්ලන් ඇතුළත් ආර්ථික වර්ධනයක් ඇති කරන්න.

2 මෙම දිස්ත්‍රික් මට්ටමේ නිර්දේශ 6 වන පරිච්ඡේදයේ දක්වා ඇති දේශීයකරණය කළ නිර්දේශ වලින් ලබාගෙන ඇත.

- දේශීය සම්මතයන් සහ සම්ප්‍රදායන්ට ගරු කරමින් රැකියා කළ හැකි කුසලතා වැඩි දියුණු කිරීම සඳහා සූර්ය පැනල ස්ථාපනය සහ කාබනික ගොවිතැන වැනි තිරසර කර්මාන්තවල යෙදීමට තරුණ තරුණියන් සඳහා සංස්කෘතික වශයෙන් සංවේදී වෘත්තීය පුහුණුවක් හඳුන්වා දෙන්න.

5. කාන්තාවන් සහ ආන්තික කණ්ඩායම් බලගැන්වීම:

- කාන්තාවන් ආර්ථික වශයෙන් සවිබල ගැන්වීමට සහ සම්පත් කළමනාකරණය කිරීමට, ව්‍යාපාර ආරම්භ කිරීමට සහ මූල්‍ය ස්වාධීනත්වය ලබා ගැනීමට ඔවුන්ගේ හැකියාව වැඩි දියුණු කිරීම සඳහා මූල්‍ය සාක්ෂරතා වැඩසටහන්, සාධාරණ ක්ෂුද්‍ර ණය යෝජනා ක්‍රම සහ ව්‍යවසායකත්ව පුහුණුව ලබා දෙන්න.
- මූල්‍ය ස්ථාවරත්වය වැඩි දියුණු කිරීම, ගෘහස්ථ ආදායම් වැඩි කිරීම සහ දේශගුණික විපර්යාසවලට ගොදුරු වීමේ අවදානම අඩු කිරීම සඳහා මල් සහ හතු වැනි ඉහළ වටිනාකමක් ඇති බෝගවලට විවිධාංගීකරණය වීමට සහාය වන්න ප්‍රජා සැලසුම්කරණය, පාලනය සහ සංවර්ධන මූලපිරීම්වලදී ඔවුන්ගේ ඉදිරිදර්ශන සහ අවශ්‍යතා නියෝජනය වන බව සහතික කිරීම සඳහා තීරණ ගැනීමේ අවකාශයන්හි කාන්තා සහභාගීත්වය ප්‍රවර්ධනය කරන්නග

6. සාම්ප්‍රදායික හා නවීන ගොවිතැන් ක්‍රම මිශ්‍ර කිරීම

- දැරිය හැකි මට්ටමේ හරිතාගාර, වාරිමාර්ග පද්ධති සහ ශීතාගාර පහසුකම් සඳහා ප්‍රවේශය වැඩි දියුණු කරන්න. වසුන් යෙදීම, පොලිටනල් ගොවිතැන සහ නියඟයට ඔරොත්තු දෙන භෝග වගා කිරීම වැනි නවීන පිළිවෙත් අනුගමනය කිරීමට ගොවීන්ට හැකියාව ලබා දී, එමඟින් ඵලදායිතාව වැඩි කිරීම සහ පසු අස්වනු පාඩු අවම කිරීම සිදුකරන්න.
- කෘෂිකාර්මික ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව වැඩි දියුණු කිරීම, ඵලදායිතාව වැඩි දියුණු කිරීම සහ තිරසර ඉඩම් පරිහරණ පිළිවෙත් පවත්වා ගැනීම සඳහා නවීන ගොවිතැන් ශිල්පීය ක්‍රම සමඟ සාම්ප්‍රදායික දැනුම ඒකාබද්ධ කරන්න
- සියලු දෙනා ඇතුළත් සහ තිරසර කෘෂිකාර්මික සංවර්ධනය ප්‍රවර්ධනය කිරීම සඳහා, ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවය හෝ සමාජ ආර්ථික තත්ත්වය නොසලකා, ඉඩම්, යෙදවුම් සහ තාක්ෂණය ඇතුළුව කෘෂි සම්පත් වෙත සාධාරණ ප්‍රවේශයක් සහතික කරන්න.

7. සමාජ සහජීවනය ශක්තිමත් කිරීම:

- විවිධ ජනවාර්ගික හා ආගමික කණ්ඩායම් අතර විශ්වාසය ගොඩනඟා ගැනීමට, සබඳතා ශක්තිමත් කිරීමට සහ සහයෝගීතාව ප්‍රවර්ධනය කිරීමට, ජලය බෙදා ගැනීමේ මූලපිරීම් වැනි අන්තර් ප්‍රජා සංවාද සහ සහයෝගීතා ව්‍යාපෘති සඳහා පහසුකම් සපයන්න.
- සමාජ බැඳීම් ශක්තිමත් කිරීමට, ප්‍රජා සහයෝගීතාවය වර්ධනය කිරීමට සහ වැටුප් ශ්‍රමය මත යැපීම අඩු කිරීමට "අත්තම්" වැනි සාම්ප්‍රදායික අන්‍යෝන්‍ය ශ්‍රම හුවමාරු පිළිවෙත් නැවත පණ ගන්වන්න.
- වතු කම්කරුවන් හට පුළුල් සමාජයට ඒකාබද්ධ වීමට සහ අත්‍යවශ්‍ය සේවාවන් සඳහා ඔවුන්ගේ ප්‍රවේශය වැඩි දියුණු කිරීමට, අපකීර්තිය දුරු කර, උප්පැන්න සහතික වැනි නිල ලියකියවිලි වෙත ප්‍රවේශය වැඩි දියුණු කරන්න.

8. සේවා සඳහා ප්‍රවේශය වැඩි දියුණු කිරීම:

- කෘෂිකාර්මික සහයෝගය දේශීය තත්වයන්ට ගැලපෙන පරිදි සකස් කිරීමෙන් සහ විනිවිද පෙනෙන හා වගකිවයුතු පරිදි සම්පත් බෙදා හැරීම සහතික කිරීමෙන් රජයේ සම්පත් වෙන් කිරීමේදී ඇති වන අසමානතාවන් සම්බන්ධයෙන් කටයුතු කරන්න.
- ළමා රැකවරණය, ප්‍රජනක සෞඛ්‍ය සේවා සහ අනෙකුත් අත්‍යවශ්‍ය සහාය සේවා ඇතුළුව කාන්තාවන්ගේ විශේෂිත අවශ්‍යතා සපුරාලන ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවයට සංවේදී මහජන සේවාවන් සපයන්න.
- ජංගම සායන සහ ඉලක්කගත මැදිහත්වීම් හරහා තේ වතුවල සෞඛ්‍ය සේවා ප්‍රවේශය වැඩි දියුණු කරන්න. විශේෂයෙන් අසමානුපාතික සෞඛ්‍ය අවදානම්වලට මුහුණ දෙන කාන්තාවන් සහ ළමුන් ඇතුළු දෙමළ කතා කරන්නන් මුහුණ දෙන භාෂා බාධක දුරු කරන්න.

9. මානසික සෞඛ්‍යය සහ යහපැවැත්ම ප්‍රවර්ධනය කිරීම:

- ප්‍රජා පාදක මානසික සෞඛ්‍ය ආධාරක පද්ධති ස්ථාපිත කරන්න. විශේෂයෙන් කාන්තාවන් සහ තරුණයින් අතර පැතිරුණු මනෝ සමාජීය ආතතිය ආමන්ත්‍රණය කිරීම සඳහා ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවයට සංවේදී උපදේශන සේවා ලබා දෙන්න.
- මානසික සෞඛ්‍ය පීඩනය සමනය කිරීම, විවෘත සන්නිවේදනය දිරිමත් කිරීම සහ ප්‍රජාවන් තුළ සමාජ සහජීවනය ප්‍රවර්ධනය කිරීම සඳහා සංවාදය සඳහා ආරක්ෂිත අවකාශයන් නිර්මාණය කරන්න.
- මානසික සෞඛ්‍ය ගැටලු සම්බන්ධයෙන් ඇති අපකීර්තිය දුරු කරන්න. ප්‍රවේශය වැඩිදියුණු කිරීම, රැකවරණයට ඇති බාධක අඩු කිරීම සහ ප්‍රජා ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව වැඩි දියුණු කිරීම සඳහා පවතින සෞඛ්‍ය සේවාවලට මානසික සෞඛ්‍ය සහාය ඒකාබද්ධ කරන්න.
- ලයින් නිවාසවල තේ වතු සේවකයින් හුදකලා වීම සම්බන්ධයෙන් මැදිහත් වන්න. ශාරීරික හා සමාජීය වශයෙන් ආන්තිකකරණය නිසා ඇතිවන මානසික සෞඛ්‍ය බර අඩු කිරීම සඳහා සමාජ ආධාරක පද්ධති ශක්තිමත් කරන්න.

ඔරොත්තු දීම සඳහා අවස්ථා: මඩකලපුව සඳහා දිස්ත්‍රික්-නිශ්චිත නිර්දේශ

1. ප්‍රජාව විසින් මෙහෙයවනු ලබන නියඟ අනුවර්තනය

- ජල ආරක්ෂාව සහ කෘෂිකාර්මික ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව වැඩි දියුණු කිරීම සඳහා දේශීය අවශ්‍යතාවලට අනුකූලව සකස් කරන ලද වාරිමාර්ග වැව් පුනරුත්ථාපනය සහ නියඟයට ඔරොත්තු දෙන බෝග වැඩසටහන් ඇතුළුව ප්‍රජා මට්ටමේ ජල කළමනාකරණ සැලසුම් සංවර්ධනය කර ක්‍රියාත්මක කරන්න.
- වෙනස් වන වර්ෂාපතන රටා සමඟ කෘෂිකාර්මික කටයුතු පෙළගැස්වීමට සහ බෝග අසාර්ථක වීමේ අවදානම අඩු කිරීම සඳහා අනුවර්තන රෝපණ දින දර්ශන පිළිබඳව දේශීය ගොවීන් පුහුණු කරන්න

2. කසළ කළමනාකරණය

- කලපු සහ වෙරළබඩ කලාප වැනි සංවේදී ප්‍රදේශ කෙරෙහි අවධානය යොමු කරමින් ඝන කසළ ඵලදායී ලෙස කළමනාකරණය කිරීම සඳහා ප්‍රජාව විසින් මෙහෙයවන කසළ එකතු කිරීමේ සහ ප්‍රතිචක්‍රීකරණ මධ්‍යස්ථාන ස්ථාපිත කරන්න.
- කසළ වෙන් කිරීම පිළිබඳව ප්‍රජාවන් දැනුවත් කරන්න. පාරිසරික හායනය අවම කිරීම සහ තිරසර සම්පත් භාවිතය ප්‍රවර්ධනය කිරීම සඳහා කාබනික කසළ කොම්පෝස්ට් කිරීම සඳහා යටිතල පහසුකම් සපයන්න.

3. තරුණයන් සහ ජීවනෝපාය:

- දේශගුණික-ප්‍රතිරෝධී ගොවිතැන සහ ජලජීවී වගාව, කුසලතා සංවර්ධනය, නවෝත්පාදනය සහ තිරසර ජීවනෝපායන් පෝෂණය කිරීම සඳහා තරුණයින් කේන්ද්‍ර කරගත් කෘෂිකාර්මික නවෝත්පාදන මධ්‍යස්ථාන හඳුන්වා දෙන්න.
- දේශීය ආර්ථික අවස්ථා උත්තේජනය කිරීමට සහ නව්‍ය, පරිසර හිතකාමී ව්‍යාපාර සඳහා සහාය වීමට පරිසර සංචාරක සහ තිරසර ශිල්ප ක්ෂේත්‍රයේ තරුණ ව්‍යවසායකත්වය සඳහා ක්ෂුද්‍ර ප්‍රදාන ලබා දෙන්න.

4. පාලනය සහ සාධාරණත්වය:

- දේශගුණික අනුවර්තන සැලසුම් සැකසීමේදී දෙමළ සහ මුස්ලිම් ප්‍රජාවන් ඇතුළු ආන්තික කණ්ඩායම්වලට අදහස් ඉදිරිපත් කිරීමට අර්ථවත් අවස්ථා සහතික කිරීම සඳහා සහභාගීත්ව පාලන යාන්ත්‍රණයන් ශක්තිමත් කරන්න.

5. ජීවනෝපාය අවස්ථා තුළින් කාන්තාවන් සවිබල ගැන්වීම සහ ප්‍රවාහන ප්‍රවේශය වැඩි දියුණු කිරීම

- පොල් ආශ්‍රිත නිෂ්පාදන වැනි ලාභදායී ව්‍යවසායන් ස්ථාපිත කිරීමේදී කාන්තාවන්ට සහාය වීම සඳහා සහනාධාර සහ තාක්ෂණික පුහුණුව ලබා දෙන්න.
- අගය එකතු කිරීම, බාහිර වෙළඳපොළවල් මත යැපීම අඩු කිරීම සහ ගෘහස්ථ ආදායම් වැඩි කිරීම වෙනුවෙන් බෝග සහ කිරි නිෂ්පාදන සඳහා දේශීය සැකසුම් මධ්‍යස්ථාන පිහිටුවන්න.
- ආර්ථික ක්‍රියාකාරකම් සඳහා කාන්තාවන්ගේ පූර්ණ සහභාගීත්වය ලබාගැනීම සඳහා ආරක්ෂිත සහ වඩා විශ්වාසදායක ප්‍රවාහන විකල්ප සඳහා ආයෝජනය කරන්න. මෙයට ඇඟලුම් කර්මාන්තශාලා හෝ වෙළඳපොළවල් වෙත සහන ප්‍රවාහන සේවා ඇතුළත් විය හැකිය. විශේෂයෙන් කාන්තාවන් දිගු දුර ගමන් කරන විට ආරක්ෂක අවදානම්වලට මුහුණ දෙන ප්‍රදේශවල මේවා ක්‍රියාත්මක කරන්න.

6. පාලනය ශක්තිමත් කිරීම සහ කෘෂිකාර්මික ප්‍රතිපත්ති දේශීය අවශ්‍යතාවලට අනුවර්තනය කිරීම

- භෝග දින දර්ශන සහ පොහොර බෙදා හැරීම පිළිබඳ තීරණවලදී දෙමළ සහ මුස්ලිම් ගොවීන්ගේ අදහස්වලට අවස්ථාව ලබා දීම සඳහා මඩකලපුවේ වී සංගම් කාර්යාලයක් පිහිටුවන්න. ඒවා දේශීය දේශගුණික තත්ත්වයන්ට අනුකූල වන බව සහතික කරන්න.
- නැගෙනහිර ගොවීන් සඳහා ජල සම්පත් කළමනාකරණය වැඩිදියුණු කිරීම සඳහා වැසි ජලයෙන් පෝෂණය වන වැව් සහ වාරිමාර්ග යටිතල පහසුකම් පුනරුත්ථාපනය කිරීම සඳහා ආයෝජනය කරන්න. පවතින ගංවතුර අවම කිරීමේ සහ ක්‍රියාත්මක කිරීමේදී ප්‍රමාදයන් අත්විඳ ඇති අතහැර දැමූ වැව් ප්‍රතිසංස්කරණය කිරීමේ සැලසුම් මත ගොඩනඟන්න.
- පළාතට නිශ්චිත දේශගුණික තත්ත්වයන්ට සහ කෘෂිකාර්මික භාවිතයන්ට අනුව සකස් කරන ලද දේශගුණික-ප්‍රතිරෝධී කෘෂිකර්මාන්තය සහ ආපදා අවදානම් අවම කිරීම (DRR) කෙරෙහි අවධානය යොමු කරමින් පිරිමි සහ කාන්තා ගොවීන් සඳහා ධාරිතා ගොඩනැගීමේ වැඩසටහන් දියත් කරන්න.
- දේශීය අවශ්‍යතා සහ ප්‍රමුඛතා සමඟ ප්‍රතිපත්ති පෙළගස්වා කෘෂිකාර්මික සංවර්ධනයේ කලාපීය විෂමතා ආමන්ත්‍රණය කරන්න.
- අන්තර් ආයතන සම්බන්ධීකරණය ශක්තිමත් කර, මහ නගර සභා, ප්‍රාදේශීය සභා, මහජන සෞඛ්‍ය පරීක්ෂකවරුන් සහ කෘෂිකර්ම හා වාරිමාර්ග දෙපාර්තමේන්තු ඇතුළු අදාළ ක්‍රියාකාරීන් ඵලදායී පළාත් පාලන කටයුතු සඳහා සහාය වීම සඳහා උපදේශන කටයුතුවල ක්‍රියාකාරීව නියැලී සිටින බව සහතික කරන්න.

7. සමාජ අභියෝගවලට විසඳුම් දීම සහ අධ්‍යාපනයට ප්‍රවේශය වැඩි දියුණු කිරීම:

- අදාළ ආයතනවල සහාය ඇතිව, ප්‍රජාව විසින් මෙහෙයවනු ලබන ප්‍රවේශයන් හරහා මත්පැන් හා මත්ද්‍රව්‍ය වලට ඇති ඇබ්බැහි වීම සහ ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවය පදනම් කරගත් ප්‍රචණ්ඩත්වය ආමන්ත්‍රණය කරන්න.
- කාන්තාවන් සහ ගැහැණු ළමයින් සඳහා ආරක්ෂිත අවකාශයන් නිර්මාණය කරන්න. අවදානම් අවම කිරීමට සහ සමාජ සහජීවනය ප්‍රවර්ධනය කිරීමට මත්ද්‍රව්‍ය අනිසි භාවිතය පිළිබඳ දැනුවත් කිරීමේ ව්‍යාපාර පවත්වන්න.
- කාන්තාවන්ට සහ තරුණයින්ට තිරසර ආදායම් අවස්ථා නිර්මාණය කිරීම සඳහා ඇඟලුම් නිෂ්පාදනය සහ පරිසර සංචාරක කර්මාන්තය වැනි දේශීය කර්මාන්තවලට ගැලපෙන වෘත්තීය පුහුණු වැඩසටහන් පුළුල් කරන්න.
- අධ්‍යාපන ප්‍රතිඵල වැඩිදියුණු කිරීමට සහ අධ්‍යාපනය හැර යාමේ අනුපාතය අඩු කිරීමට ගැහැණු ළමයින්, පිරිමි ළමයින් සහ ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවය අනුව විවිධ වන දරුවන් ඇතුළු ග්‍රාමීය තරුණයින් සඳහා ඉලක්කගත ශිෂ්‍යත්ව සහ ප්‍රවාහන සහාය ලබා දෙන්න.
- අධ්‍යාපනය සහ කුසලතා සංවර්ධන මුලපිරීම් හරහා දරිද්‍රතාවට සහ දේශගුණික අභියෝගවලට දිගුකාලීනව ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව ශක්තිමත් කරන්න.

ඔරොත්තු දීම සඳහා අවස්ථා: හම්බන්තොට සඳහා දිස්ත්‍රික්-නිශ්චිත නිර්දේශ.

1. වෙරළබඩ ජීවනෝපායන් ආරක්ෂා කරන්න

- දැරිය හැකි, පරිසර හිතකාමී ආම්පන්න සඳහා ප්‍රවේශය වැඩිදියුණු කිරීමෙන් සහ අධික ලෙස මසුන් ඇල්ලීම සහ කොරල්පර හානි අවම කිරීම සඳහා සෘතුමය සහ තෝරාගත් මසුන් ඇල්ලීමේ ක්‍රම පිළිබඳ පුහුණුවක් ලබා දීමෙන් තිරසර මසුන් ඇල්ලීමේ පිළිවෙත් සඳහා සහාය වන්න.
- නියඟයට ඔරොත්තු දෙන බෝග (ගම්මිරිස්, කහ), ජලජීවී වගාව, මුහුදු පැලෑටි වගාව සහ ප්‍රජා පාදක වෙරළබඩ සංචාරක කර්මාන්තය වැනි විකල්ප ජීවනෝපායන් ප්‍රවර්ධනය කරන්න. ධීවර පවුල් වෙනුවෙන් ආදායම විවිධාංගීකරණය කිරීම සඳහා සියලු ජනවාර්ගික-ආගමික කණ්ඩායම්, ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවයන් සහ වයස් කාණ්ඩ හරහා සාධාරණ ප්‍රවේශයක් සහතික කරන්න.
- අඩුවෙමින් පවතින සමුද්‍ර මත්ස්‍ය තොග මත යැපීම අඩු කිරීමට සහ ගෘහස්ථ ආහාර සුරක්ෂිතතාව වැඩි දියුණු කිරීමට අභ්‍යන්තර ගොවිතැන සඳහා දිරිගැන්වීම් කරන්න. වැඩිදියුණු කළ වාරිමාර්ග සහාය ලබා දෙන්න.
- මත්ස්‍ය අභිජනන භූමි පුනර්ජීවනය කිරීම, වෙරළබඩ පරිසර පද්ධති ශක්තිමත් කිරීම සහ ධීවර කර්මාන්තයේ දිගුකාලීන තිරසරභාවය සහතික කිරීම සඳහා කොරල් පර ප්‍රතිසංස්කරණයට සම-කළමනාකරණ ව්‍යාපෘති සඳහා සහාය වන්න.

2. නියඟ බලපෑම් අවම කිරීම:

- නියඟයට ගොදුරු වන ප්‍රදේශවල ජලය ලබා ගැනීමේ හැකියාව වැඩි දියුණු කිරීම සඳහා ලවණ ඉවත් කිරීමේ පද්ධති සහ වැසි ජලය රැස් කිරීමේ පද්ධති ඇතුළුව ප්‍රජා පාදක ජල සංරක්ෂණ මුලපිරීම් පුළුල් කරන්න.
- ප්‍රජා මට්ටමේ පූර්ව නියං අනතුරු ඇඟවීමේ පද්ධති ස්ථාපිත කරන්න. ගොවීන්ට සහ නිවාසවලට නියඟයේ බලපෑම් අපේක්ෂා කිරීමට, සූදානම් වීමට සහ අවම කිරීමට පුහුණුවීම් පවත්වන්න.

3. කසළ කළමනාකරණය සහ වෙරළබඩ ආරක්ෂාව:

- ප්ලාස්ටික් සහ සාමුද්‍රික සුන්බුන් අවම කරන්න. ධීවර කර්මාන්තය, වෙරළබඩ ජීවනෝපායන් සහ සංචාරක කර්මාන්තය ආරක්ෂා කිරීම සඳහා ප්‍රජා පාදක වෙරළබඩ කසළ කළමනාකරණ පද්ධති සංවර්ධනය කරන්න.
- ස්වාභාවික වෙරළබඩ ආරක්ෂාව ශක්තිමත් කරන්න. ඛාදනය අඩු කිරීම සහ මුහුදු මට්ටම ඉහළ යාමෙන් සහ කුණාටු රළ පහරින් ප්‍රජාවන් සහ ජීවනෝපායන් ආරක්ෂා කිරීම සඳහා කඩොලාන ප්‍රතිසංස්කරණ ව්‍යාපෘති ක්‍රියාත්මක කරන්න.

4. ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවය ඇතුළත් ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව ගොඩනැගීම:

- මාළු වියළීම, කුළුබඩු සැකසීම සහ කෘෂිකාර්මික සැකසුම් සඳහා උපකරණ වෙත ප්‍රවේශය වැනි පසු අස්වනු ක්‍රියාකාරකම්වල යෙදෙන කාන්තාවන්ට ඔවුන්ගේ ආර්ථික ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව සහ ආදායම් අවස්ථා ශක්තිමත් කිරීම සඳහා ඉලක්කගත සහාය ලබා දෙන්න.
- ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය වැඩසටහන් කළමනාකරණය කිරීම, දැරිය හැකි ණය සඳහා ප්‍රවේශය වැඩි දියුණු කිරීම සහ කොල්ලකාරී ණය දීමේ පිළිවෙත් මත යැපීම අඩු කිරීම සඳහා කාන්තා සමුපකාර ස්ථාපිත කරන්න.

5. කාන්තාවන් බලගැන්වීම සහ ජීවනෝපායන් ශක්තිමත් කිරීම

- මූල්‍ය සාක්ෂරතා වැඩසටහන් පුළුල් කිරීම, දැරිය හැකි ක්ෂුද්‍ර ණය ලබා දීම සහ රසකැවිලි සෑදීම හෝ සූර්ය බලයෙන් වියළන ලද පලතුරු සහ එළවළු නිෂ්පාදනය වැනි කුඩා පරිමාණ, දේශගුණික-ප්‍රතිරෝධී ව්‍යවසායන්හි කාන්තාවන්ට සහාය වීම සඳහා ව්‍යවසායකත්ව පුහුණුව ලබා දීම.

6. මිනිස්-වනජීවී ගැටුම විසඳීම:

- අලි ඇතුන් සහ අනෙකුත් වන සතුන් සමඟ ගැටුම් අවම කිරීමට හැකි වන පරිදි විදුලි වැට විධිමත් කරන්න. ඉඩම් පරිහරණ සැලසුම් වැඩිදියුණු කිරීම සහ බලපෑමට ලක් වූ පවුල්වල මූල්‍ය ආතතිය අඩු කිරීම සඳහා බෝග හානි වෙනුවෙන් වූ වන්දි යෝජනා ක්‍රමවල විනිවිදභාවය සහ ප්‍රවේශ්‍යතාව වැඩි දියුණු කරන්න.
- මිනිස් සහ සත්ව ගහනයන් දෙකටම බාධා අවම කිරීම සඳහා වනජීවී වාසස්ථාන අසල සංවර්ධන ව්‍යාපෘති සම්බන්ධයෙන් ප්‍රජා උපදේශන පවත්වන්න. ගැටුම් කෙරෙහි සංවේදීව සැලසුම් ක්‍රියාත්මක කරන්න.
- ප්‍රජා අවශ්‍යතා සමඟ සංරක්ෂණ අරමුණු සමතුලිත කරන සහයෝගී ඉඩම් පරිහරණ උපාය මාර්ග ක්‍රියාත්මක කරන්න. බොහෝ විට බෝග හානිවලින් වැඩිපුරම පීඩාවට පත් වන පිරිස වන කාන්තාවන් වනජීවී කළමනාකරණය සහ තීරණ ගැනීමේ මුලපිරීම් සඳහා ක්‍රියාකාරීව සම්බන්ධ කර ගන්න.

7. පාලනය සහ සේවා සඳහා ප්‍රවේශය ශක්තිමත් කිරීම:

- වැසි සහ වියළි කාලවලදී ජල කළමනාකරණය සහ ජලය ලබා ගැනීමේ හැකියාව වැඩි දියුණු කිරීම සඳහා සාම්ප්‍රදායික එල්ලංගා පද්ධති පුනර්ජීවනය කරන්න. රොන්මඩ සහිත ජලාශ පුනරුත්ථාපනය කරන්න.
- දිස්ත්‍රික් සහ පළාත් සීමාවන් හරහා ජලය නිකුත් කිරීම පිළිබඳ විනිවිද පෙනෙන සන්නිවේදනයක් සහතික කරන්න. ගොවීන්ට සම්පත් වඩාත් ඵලදායී ලෙස සැලසුම් කිරීමට සහ කළමනාකරණය කිරීමට හැකි වන පරිදි කලාපීය-නිශ්චිත බෝග නිර්දේශ ලබා දෙන්න.
- තීරණ ගැනීමේදී දේශීය දැනුම සහ ප්‍රමුඛතා ඇතුළත් කිරීම සඳහා ප්‍රජා උපදෙස් විමසීම් ජල කළමනාකරණ ව්‍යාපෘතිවලට ඒකාබද්ධ කරන්න.
- කෘෂිකර්මාන්තය සහ ගෘහ අවශ්‍යතා යන දෙකම වෙනුවෙන් ජල සම්පත්වල දිගුකාලීන තිරසරභාවය සහතික කිරීම සඳහා පාරිසරික තක්සේරු කිරීම් සිදු කරන්න.

8. තරුණයින් සම්බන්ධ කරගෙන සමාජ සහජීවනය පුනර්ජීවනය කරන්න

- නවීන ශිල්පීය ක්‍රම, වෘත්තීය පුහුණුව සහ පරිසර සංචාරක මුලපිරීම් හරහා තරුණයින් කෘෂිකර්මාන්තයට සම්බන්ධ කර ගනිමින්, ශක්‍ය දේශීය රැකියා අවස්ථා නිර්මාණය කිරීමෙන් තරුණ සංක්‍රමණය කළමනාකරණය කරන්න.
- "අත්තම්" (අන්‍යෝන්‍ය ශ්‍රම හුවමාරුව) වැනි සාම්ප්‍රදායික පිළිවෙත් පුනර්ජීවනය කර සමාජ බැඳීම් සහ ප්‍රජා ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව ශක්තිමත් කිරීම සඳහා "ශ්‍රමදාන" (ස්වේච්ඡා සේවය) හරහා සාමූහික ක්‍රියාමාර්ග ප්‍රවර්ධනය කරන්න.

9. මානසික සෞඛ්‍යය සහ යහපැවැත්ම වැඩිදියුණු කිරීම:

- මනෝ සමාජීය ආතතිය ආමන්ත්‍රණය කිරීම සඳහා ප්‍රජා පාදක මානසික සෞඛ්‍ය සහාය පද්ධති ස්ථාපිත කරන්න. ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවයට සංවේදී උපදේශනය පිළිබඳ ප්‍රාදේශීය නායකයින් පුහුණු කරන්න.
- දැනුවත් කිරීමේ ව්‍යාපාර හරහා මානසික සෞඛ්‍ය ගැටලු සම්බන්ධ අපකීර්තිය අවම කරන්න. ප්‍රජාවේ ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව ශක්තිමත් කිරීම සඳහා පවතින සෞඛ්‍ය සේවාවලට මානසික සෞඛ්‍ය සහාය ඒකාබද්ධ කරන්න.

10. සියල්ලන් ඇතුළත් සහ ගැටුම් සංවේදී ප්‍රජාවන් ගොඩනැගීම

- විශ්වාසය, සහයෝගීතාවය ගොඩනැගීම සහ සමාජ ආතතීන් අඩු කිරීම සඳහා ජලය බෙදා ගැනීමේ මුලපිරීම් වැනි අන්තර්-ප්‍රජා සහයෝගීතා ව්‍යාපෘති සඳහා පහසුකම් සපයන්න.
- සංවර්ධන ව්‍යාපෘති සම්බන්ධයෙන් පාරිසරික හා සමාජීය බලපෑම් තක්සේරු කිරීම් සිදු කිරීමේදී උග්‍රවන අසමානතාවන් හෝ ආතතීන් වැළැක්වීම සඳහා ගැටුම් පිළිබඳ සංවේදී ප්‍රවේශයන් ඇතුළත් කර ඇති බවට වග බලා ගන්න.
- ප්‍රාදේශීය තීරණ ගැනීමේදී සියල්ලන් ඇතුළත් කිරීම, සහභාගීත්වය සහ විශ්වාසය වර්ධනය කිරීම සඳහා විවිධ ප්‍රජා කණ්ඩායම් සමඟ සහයෝගීව සැලසුම්කරණය ප්‍රවර්ධනය කරන්න.

ඔරොත්තු දීම සඳහා අවස්ථා: මුලතිව් සඳහා දිස්ත්‍රික්-නිශ්චිත නිර්දේශ

1. නියඟ ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව ශක්තිමත් කිරීම

- වියළි කාලවලදී ජල සැපයුම වැඩි දියුණු කිරීම සඳහා කුඩා පරිමාණ ජලාශ ඇතුළුව ප්‍රජාව විසින් කළමනාකරණය කරන ජල ගබඩා පද්ධති සංවර්ධනය කරන්න.
- නියඟ කාලවලදී කෘෂිකාර්මික ජීවනෝපායන් පවත්වා ගැනීම සඳහා අන්තර් බෝග වගාව, කෘෂි වන වගාව සහ පාංශු සංරක්ෂණ පිළිවෙත් ඇතුළුව දේශගුණික-ප්‍රතිරෝධී ගොවිතැන් ශිල්පීය ක්‍රම ප්‍රවර්ධනය කරන්න.

2. කසළ කළමනාකරණ සම්බන්ධ මැදිහත්වීම්:

- විවෘත කසළ බැහැර කිරීම සහ දහනය මත යැපීම අඩු කිරීම සඳහා කසළ-කොම්පෝස්ට් වැඩසටහන් ඇතුළුව ගම් මට්ටමේ කසළ කළමනාකරණ පද්ධති ක්‍රියාත්මක කරන්න.
- ග්‍රාමීය ප්‍රදේශවල ප්‍රජා පාදක ප්ලාස්ටික් ප්‍රතිචක්‍රීකරණ මුලපිරීම් හඳුන්වා දීම, ආදායම් අවස්ථා නිර්මාණය කිරීම සහ පරිසර දූෂණය අඩු කිරීම සඳහා දේශීය රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන සමඟ හවුල් වන්න.

3. කාන්තාවන් ගෘහ මූලිකයන් වන පවුල් සඳහා සහාය

- ඉඩම් සඳහා ප්‍රවේශය, ක්ෂුද්‍ර මූල්‍යකරණය සහ තිරසර සහ දේශගුණික-ප්‍රතිරෝධී ජීවනෝපායන් පිළිබඳ පුහුණුව ඇතුළුව කාන්තාවන් ගෘහ මූලිකයන් වන පවුල් සඳහා ඉලක්කගත සහාය ලබා දෙන්න.
- කාන්තාවන් මත පැටවුණ වැටුප් නොගෙවන සුරැකුම් වැඩ බර අඩු කිරීමට සහ ආර්ථික හා ජීවනෝපාය ක්‍රියාකාරකම් සඳහා වැඩි සහභාගීත්වයක් ලබා ගැනීමට ප්‍රජා ළමාරක්ෂක මධ්‍යස්ථාන ස්ථාපිත කරන්න.

4. ගැටුම්-සංවේදී අනුවර්තනය

- අලි වැටවල් ඉදිකිරීම සඳහා අවසර පත්‍ර සහ කෘෂිකාර්මික ආධාරක වැඩසටහන් සඳහා ප්‍රවේශය ඇතුළුව සම්පත් විනිවිදභාවයෙන් යුතුව වෙන් කිරීම සහතික කිරීමෙන් අසමානතාව පිළිබඳ සංජානන ආමන්ත්‍රණය කරන්න.
- ආන්තික දෙමළ සහ මුස්ලිම් ප්‍රජාවන් ක්‍රියාකාරීව ඇතුළත් කරන සහභාගීත්ව සැලසුම් ක්‍රියාවලීන් හරහා පාලනය කෙරෙහි විශ්වාසය ගොඩනගන්න.

5. ප්‍රජාවන් අතර සබඳතා ගොඩනැගීමට කාන්තා ජීවනෝපායන් බලගැන්වීම:

- දෙමළ සහ මුස්ලිම් ප්‍රජාවන් අතර සමාජ සහජීවනය සහ සහයෝගීතාවය වර්ධනය කිරීමේ මාධ්‍යයක් ලෙස මුලතිව්හි කාන්තා ජීවනෝපායන් සඳහා සහාය වන්න.
- පොදු ආර්ථික අවස්ථා නිර්මාණය කිරීමට සහ ජනවාර්ගික රේඛා හරහා විශ්වාසය වර්ධනය කිරීමට කාන්තාවන් විසින් මෙහෙයවනු ලබන කෘෂිකාර්මික සාමූහික හෝ කුඩා පරිමාණ ආහාර සැකසුම් ඒකක වැනි සමුපකාර ව්‍යවසායන් ස්ථාපිත කරන්න.
- සංවාදය, සහයෝගීතාවය සහ අන්‍යෝන්‍ය අවබෝධය සඳහා අවකාශයන් නිර්මාණය කිරීම සඳහා දේශගුණික-ප්‍රතිරෝධී කෘෂිකර්මාන්තය සහ ව්‍යවසායකත්වය පිළිබඳ ප්‍රජාවන් අතර පුහුණු සැසි සංවිධානය කරන්න.
- විවිධ ජනවාර්ගික හා ආගමික කණ්ඩායම් අතර අන්තර් රඳා පැවැත්ම, සහයෝගීතාවය සහ සමාජ සහජීවනය පෝෂණය කරන අතරතුර කාන්තාවන් ආර්ථික වශයෙන් බලගන්වන්න.

6. බෙදාගත් වෘත්තීය සහ සිවිල් වැඩසටහන් සඳහා තරුණයින් සම්බන්ධ කරගැනීම:

- කුසලතා වර්ධනය කිරීම, මිත්‍රත්වයන් වර්ධනය කිරීම සහ ඒකාකෘති බිඳ දැමීම සඳහා දෙමළ සහ මුස්ලිම් තරුණයින් වෙනුවෙන් ඒකාබද්ධ වෘත්තීය පුහුණු වැඩසටහන් දියත් කරන්න.
- අන්තර්-වාර්ගික සහයෝගීතාව අවශ්‍ය වන කණ්ඩායම් පාදක ව්‍යාපෘති සමඟ ඒකාබද්ධව පුනර්ජනනීය බලශක්ති ස්ථාපනය, පරිසර සංචාරක කර්මාන්තය සහ ගංවතුරට ඔරොත්තු දෙන යටිතල පහසුකම් පිළිබඳ පුහුණුව කෙරෙහි අවධානය යොමු කරන්න.
- පොදු ඉලක්ක සඳහා සහයෝගීතාව දිරිමත් කිරීම සඳහා ප්‍රජා පිරිසිදු කිරීමේ ව්‍යාපාර, ගස් සිටුවීමේ ව්‍යාපාර සහ ආපදා වැළැක්වීමේ ව්‍යාපෘති වැනි තරුණයින් විසින් මෙහෙයවනු ලබන සිවිල් මුලපිරීම් ස්ථාපිත කරන්න.
- අන්තර් ප්‍රජා ක්‍රීඩා ඉසව් සහ සංස්කෘතික හුවමාරු සඳහා සත්කාරකත්වය සපයන, තරුණ අන්තර්ක්‍රියා සඳහා මධ්‍යස්ථ අවකාශයන් සපයන සහ සමාජ සහජීවනය ශක්තිමත් කරන විනෝදාත්මක පහසුකම් නිර්මාණය කරන්න.

7. සමාජ ගිවිසුම ශක්තිමත් කිරීම සඳහා පාලනය ශක්තිමත් කිරීම:

- ජනකපුර වැනි අධි ආතති ප්‍රදේශවල ජනවාර්ගික-ආගමික ඉඩම් ආරවුල්, සියලු ජනවාර්ගික කණ්ඩායම්වල නියෝජනයක් සහිත ප්‍රාදේශීය ආරවුල් විසඳීමේ කමිටු පිහිටුවීම ඔස්සේ විසඳන්න.
- සියලු ප්‍රජාවන්ට දෘශ්‍යමාන ලෙස ප්‍රතිලාභ ලබා දීම සඳහා සහ සාධාරණ සංවර්ධනය සඳහා රාජ්‍යයේ කැපවීම පෙන්නුම් කිරීම උදෙසා මාර්ග, වාරිමාර්ග වැව් සහ සෞඛ්‍ය පහසුකම් වැනි පොදු යටිතල පහසුකම් සඳහා ආයෝජනය කරන්න.
- සියල්ලන් ඇතුළත් කිරීම සහ විශ්වාසය ප්‍රවර්ධනය කරන අතරම අත්‍යවශ්‍ය සේවාවන් සඳහා ප්‍රවේශය වැඩි දියුණු කිරීම උදෙසා දෙමළ, සිංහල සහ මුස්ලිම් වෘත්තිකයන්ගෙන් සමන්විත ජංගම සෞඛ්‍ය සේවා ඒකක යොදවන්න.
- වගවීම, විනිවිදභාවය සහ සාධාරණ සම්පත් බෙදා හැරීම වැඩි දියුණු කිරීම සඳහා රජයේ ව්‍යාපෘති වෙනුවෙන් පුරවැසි අධීක්ෂණ කමිටු පිහිටුවන්න.

8. සමාජ සහජීවනය ශක්තිමත් කිරීම සඳහා අන්තර්-ප්‍රජා සහයෝගීතාව ප්‍රවර්ධනය කිරීම:

- ගංවතුර සහ නියඟයන්ට සහයෝගීව ප්‍රතිචාර දැක්වීමට සහ අන්‍යෝන්‍ය විශ්වාසය සහ සහයෝගීතාවය වර්ධනය කිරීමට දෙමළ, මුස්ලිම් සහ සිංහල කණ්ඩායම් පුහුණු කරන, ප්‍රජාව විසින් මෙහෙයවනු ලබන ආපදා සූදානම් කිරීමේ වැඩසටහන් ආරම්භ කරන්න.
- අන්තර් ප්‍රජා අවබෝධය ප්‍රවර්ධනය කිරීම සහ අගතිය අඩු කිරීම සඳහා පොංගල් (අස්වැන්න සැමරීම) වැනි ඒකාබද්ධ සංස්කෘතික සිදුවීම් සහ උත්සව සංවිධානය කරන්න.
- ප්‍රජාවන් සහ රාජ්‍යය අතර විශ්වාසය නැවත ගොඩනැගීම, සමාජ ගිවිසුම ශක්තිමත් කිරීම සහ ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව වැඩි දියුණු කිරීම සඳහා ආර්ථික, සමාජීය සහ පාලනය කේන්ද්‍ර කරගත් මැදිහත්වීම් ඒකාබද්ධ කරන්න.

9. දේශීය ආර්ථිකයන් සහ සමාජ සහජීවනය ශක්තිමත් කිරීම සඳහා වෙළඳ ජාල වැඩි දියුණු කිරීම:

- ආර්ථික අන්තර් රඳා පැවැත්මක් ඇති කිරීමට සහ වාර්ගික ආතතීන් අඩු කිරීමට දෙමළ, සිංහල සහ මුස්ලිම් නිෂ්පාදකයින්, සැකසුම්කරුවන් සහ වෙළඳුන් සම්බන්ධ කරන කලාපීය වෙළඳ මධ්‍යස්ථාන සංවර්ධනය කරන්න.
- ගොවීන්ට සහ කුඩා පරිමාණ නිෂ්පාදකයින්ට තරඟකාරී ලෙස භාණ්ඩ විකිණීමට සහ පසු අස්වනු පාඩු අවම කිරීමට උපකාර කිරීම සඳහා ගබඩා පහසුකම්, ශීතකරණ දාම සහ ප්‍රවාහන සම්බන්ධතා ඇතුළුව ග්‍රාමීය වෙළඳපොළ යටිතල පහසුකම් සඳහා ආයෝජනය කරන්න.
- ඉහළ වටිනාකමක් ඇති දේශීය සහ ජාත්‍යන්තර වෙළඳපොළට ප්‍රවේශ වීමට ඉඩ සැලසීම සඳහා කුළුබඩු සහ කාබනික එළවළු වැනි දේශීය නිෂ්පාදන සඳහා සාධාරණ වෙළඳ සහතික ලබා දීමේ යෝජනා ක්‍රම හඳුන්වා දෙන්න.
- නාගරික වෙළඳපොළට බෙදා හැරීම කළමනාකරණය කරන මුස්ලිම් වෙළඳුන් සමඟ දෙමළ වී සහ එළවළු ගොවීන් සම්බන්ධ කිරීමෙන් කෘෂිකාර්මික වෙළඳ ජාලවල අන්තර්-කණ්ඩායම් සහයෝගීතාව ප්‍රවර්ධනය කරන්න.

9. ආශ්‍රිත ලේඛන

Abeysooriya, Movinya; Indika Karunathilake, T. Wanigasekara, U. Palihakkara, M.M.P.L Amarasiri 2023: Brain Drain. The Exodus of Sri Lanka's Healthcare Workfoce. In: South-East Asian Journal of Medical Education 17:2, pp. 14-20.

ACLED 2022: Sri Lanka: Increasing Debt, Increasing Demonstrations.

ADB. Rising Above the Heat: Strengthening Women's Resilience to Heat Stress.

Alahacoon, Niranga; Geethya Thathsarani, Piriyanka Sivananthan, Giriraj Amarnath 2024: Evaluating Climate Hazard Hotspots and Hazard Impacts in Sri Lanka: An Analysis of Historically Reported Data Date. CGIAR.

Amnesty International 2022: End the use of and repeal the draconian PTA. London: Amnesty International.

Anandakugan, Nithyani 2020: The Sri Lankan Civil War and Its History, Revisited in 2020. Harvard International Review.

Apu, Z.A.; R. L. H. L. Rajapakse and H. G. L. N. Gunawardhana 2025: Effects of Drought on Hydropower Generation Under Climate Change: A Case Study on the Upstream of Kelani River Basin, Sri Lanka. In: Fernando, T. Nilanthi, Manjula Siriwardhana, Ranjith Dissanayake, Meththika Vithanage, Jayathu G. Samarawickrama and Pradeep Gajanayake (eds.): Selected Proceedings of the 2nd International Engineering Research Symposium. Colombo, Sri Lanka: IERS 2024, Proceedings in Technology Transfer.

Arachchi, Thamali Liyana 2024: The Impact of Climate Change on the Tourism Sector. SLYCAN Trust.

Arambepola, Chandima and Kulasabanathan Romeshun 2019: Debt at My Doorstep: Microfinance Practices and Effects on Women in Sri Lanka. Centre for Poverty Analysis.

Arudpragasam, Amita 2025: Women bear the brunt of extreme heat in Sri Lanka's wartorn North. In: Himal Southasian, 01.04.2025.

Arulingam, Indika; Sanjiv De Silva, Vidhisha Samarasekara and Darshini Ravindranath 2024: Climate change and a national economic crisis are overworking rural women in Sri Lanka. IWMI.

Attanayake, Dimuthu 2024: In Sri Lanka, Climate Change Traps Women Farmers in 'Exploitative' Cycle of Economic Violence. Pulitzer Center.

BBC 2024. Are women 14 times more likely to die in natural disasters? BBC SOUNDS.

Begum, Thaslima 2024: Death tolls mount as elephants and people compete for land in Sri Lanka. In The Guardian,19 March 2024.

Bhandari, Prem 2020: Productive vs. consumptive uses of remittances by households. South Asia Migration Report 2020, pp.58-84. Routledge India.

Bunse, Simone and Vongai Murugani 2023: The World Food Programme's Contribution to Improving the Prospects for Peace in Sri Lanka. Solna: SIPRI.

Caballero-Anthony, Mely; Julius Cesar Trajano, Alistair D. B. Cook, Nanthini D/O T, Sambanthan, Jose Ma. Luis Montesclaros, Keith Paolo Landicho and Danielle Lynn Goh 2023: Climate Change and its Impact on Peace and Security in Southeast Asia. Singapore: S Rajaratnam School of International Studies, Nanyang Technological University.

Central Bank of Sri Lanka 2024: Quarterly Bulletin of Workers' Remittances and Labour Migration. Quarter 3-2024. Economic Research Department. Central Bank of Sri Lanka.

Danasekara, Apsara Kumari 2020: Study the most influential factors of human-peacock conflict in rural areas in Sri Lanka; A case study in Wewere GND, in Kandy District. Conference: 6th National Research Conference on Applied Social Statistics At: University of Kelaniya, Sri Lanka.

De Alwis, Diana; Noy Ilan 2019: The Cost of Being Under the Weather. Droughts, Floods, and Health-Care Costs in Sri Lanka. In: Asian Development Review Volume 36:2, pp. i-249.

Department of Census and Statistics 2012: Population by ethnic group according to districts, 2012. Battaramulla: Department of Census and Statistics.

Department of Census and Statistics 2019: Women victims by type of grave crimes against persons 2015 – 2019. Battaramulla: Department of Census and Statistics.

Department of Census and Statistics 2024: Sri Lanka Labour Force Survey. Quarterly Report 4th Quarter 2024. Battaramulla: Department of Census and Statistics, Ministry of Finance, Planning and Economic Development.

Department of Census and Statistics 2025: Census of Population and Housing 2024 Enumeration Stage. Preliminary Report, 24.03.2025. Battaramulla: Department of Census and Statistics, Ministry of Finance, Planning and Economic Development.

Dharmakeerthi, Randombage Saman; W.D. Wicramasinghe 2015: Status and National Priorities of Soil Resources in Sri Lanka. Soil Science Society of Sri Lanka.

Esham, Mohamed; Brent Jacobs, Hewage Sunith Rohitha Rosairo and Balde Siddighi 2018: Climate change and food security: A Sri Lankan perspective. Environment Development and Sustainability.

Ethirajan, Anbarasan; Swaminathan Natarajan and Ishara Danasekara 2024: Landslide win for new Sri Lankan president's left-leaning coalition. BBC News.

Geldin, Sam 2025: Sri Lanka Climate Impact Profile. Berlin: adelphi.

Global Centre for Pluralism 2023: Global Pluralism Monitor: Sri Lanka. Ottowa, Ontario: Global Centre for Pluralism. Global Forest Watch 2025: Sri Lanka. Mullaitivu. Sri Lanka Deforestation Rates & Statistics Dashboard.

Gowthaman, Ushanthy 2023: Gender, Conflict and Climate change: Dissecting Gendered Vulnerabilities of small holder farmers due to climate change in the Eastern Province Sri Lanka. International Journal of Research and Innovation in Social Science, 7(5), 297-304.

Gunathilake, Nimal 2024. Massive crop damage caused by wild animals. In: The Island Online.

Gunatilaka, Ramani and Sunil Chandrasiri 2022: Gender disparities and labour market challenges: The demand for women workers in Sri Lanka. UN Women.

Gunawardena, Devaka and Ahilan Kadirgamar 2024: A political and policy tightrope awaits Sri Lanka's new president. In: East Asia Forum.

Gunawansa, T.D.; K. Perera, A. Apan et al. 2023: The human-elephant conflict in Sri Lanka: history and present status. Biodivers Conserv 32, 3025–3052.

Gunewardena, Dileni 2024: Gender Equality in Sri Lanka's Economy. In: Ruwanpura, Kanchana and Amjad Mohamed Saleem (eds.): Routledge Handbook of Contemporary Sri Lanka, pp. 176-193.

Hillman, Jonathan 2018: Game of Loans. How China Bought Hambantota. Policy paper/Study prepared on behalf of Centre for Strategic & International Studies. CSIS Briefs.

IEA 2021: Climate Impacts on South and Southeast Asian Hydropower. International Energy Agency.

IEA 2022: Sri Lanka. Paris: International Energy Agency.

International Crisis Group 2024: Sri Lanka's Bailout Blues: Elections in the Aftermath of Economic Collapse. Report 341.

Jayathilake, Dhanushka and Chanchala de Silva 2018: Analysis of Hazard Situation in Badulla District -Out-come of Building Survey under Landslide Risk Mapping Project. Investing in Disaster Risk Reduction for Resilience.

Jayathilaka, Upul; Ranjan Karunanayaka and Amal Sanjeewa 2021: The Study on Crop Damages by Wild Animals in Sri Lanka Giving Priority to Human Elephant Conflict (HEC) and Finding Viable/Sustainable Community Driven Practices.

Jayawardena, Mithun 2025: Sri Lanka's Failing System Killing It's Wild Elephants. In: Ceylon Today, March 1, 2025.

Keenan, Alan 2024: Sri Lanka's third way. In: Inside Story, 30.10.2024.

Kiringoda, Kimuthu 2022: Pro-Poor Tourism: Can it Reduce Poverty in Sri Lanka? Talking Economics.

Kolundzija, Alana et al. 2020: Gender and Social Inclusion Analysis. Prepared by Social Impact, Inc. for the United States Agency for International Development. USAID/Sri Lanka.

Köpke, Sören; Sisira S. Withanachchi, Chinthaka E. N. Perera, Chandana R. Withanachchi, Deepika U. Gam-age, Thushantha S. Nissanka, Chinthana C. Warapitiya, Banu M. Nissanka, Nirangani N. Ranasinghe, Chathurika D. Senarathna, Hansani Ruwanthika Dissanayake, Ruwan Pathiranag, Christian Schleyer, Andreas Thiel 2024: Factors driving human-elephant conflict. Statistical assessment of vulnerability and implications for wildlife conflict management in Sri Lanka. In: Biodiversity and Conservation. 33, pp. 3075-3101.

Koralage, Ama 2024: How Social Media is Fuelling Sri Lanka's Ethnoreligious Issues. Groundviews: journalism for citizens.

Kuhn, Randall 2009: Tsunami and Conflict in Sri Lanka. Joint World Bank - UN Project on the Economics of Disaster Risk Reduction.

Land Use Policy Planning Department 2018: Land Use & Land Cover of Sri Lanka - 2018. Colombo: Land Use Policy Planning Department

MacDonald, Rhona. How Women Were Affected by the Tsunami: A Perspective from Oxfam. In: PLoS Medicine. June 2005. Volume 2: Issue 6.

Mandavalli, Apoorva 2024: The Killer Stalking Sri Lanka's Men. Climate Change and contaminated water have combines to create an epidemic of kidney disease. In: New York Times, 08.07.2024.

Madhavi, WDS 2023: Doctor's Brain Drain. Health Security Concern in Sri Lanka. In: Colombo Telegraph, 03.11.2023.

Mashal, Mujib and Waravita, Pamodi 2025: Where a Strongman Failed, Women Are Now Fueling a Democratic Revival. In: New York Times, 04.02.2025.

Media Ownership Monitor 2018: Media. Sri Lanka 2018. Colombo: Verité Research.

Ministry of Environment 2021: Sri Lanka: Updated Nationally Determined Contributions. Government of Sri Lanka.

Ministry of Mahaweli Development and Environment 2016: National Adaptation Plan for Climate Change Impacts in Sri Lanka 2016 – 2025. Climate Change Secretariat Ministry of Mahaweli Development and Environment.

Mohotti, Anoma and Keerthi Mohotti 2020: Tea Industry of Sri Lanka: Are We Ready for the Climate Change Impacts? In: Adapting to Climate Change: A Sri Lankan perspective, pp.117-134.

Mowbray, Sean 2024: Climate change brews trouble for tea industry, but circular solutions await. In: Mongabay, 14.03.2024.

Ng, Kelly 2024: Sri Lanka's controversial internet safety law comes into force. In: BBC News, 01.02.2024.

Ober, Kayly 2019: The Links between Climate Change, Disasters, Migration and Social Resilience in Asia. A Literature Review. ADB Economics Working Paper Series. No. 586. Asian Development Bank.

OPHI and UNDP 2023: Understanding Multidimensional Vulnerabilities: Impact on People of Sri Lanka. Colombo: United Nations Development Programme.

Pal, Deep 2021: China's Influence in South Asia: Vulnerabilities and Resilience in Four Countries. Washington DC: Carnegie Endowment for International Peace.

Perera, Ayeshea 2023: Sri Lanka: Why is the country in an economic crisis? In: BBC News, 29.03.2023.

Perera, Ayeshea and Joel Guinto 2024: Left-leaning leader wins Sri Lanka election in political paradigm shift. In: BBC News, 22.09.2024.

Rajapakse, Senaka; Mitrakrishnan Chrishan Shivanthan and Mathu Selvarajah 2016: Chronic kidney disease of unknown etiology in Sri Lanka. In: International journal of occupational and environmental health 22:3, pp. 259-264.

Rathnayake, Zinara 2022: Sri Lanka's last indigenous people. In: BBC, 28.03.2022.

Rodrigo, Malaka 2024: As Sri Lanka floods swell with climate change, so does human-crocodile conflict. In: Mongabay, 05.01.2024.

Rodrigo, Malaka 2024: Sri Lanka completes first elephant census since 2011 amid uncertainty. In: Mongabay, 12.09.2024.

RSF 2024: Sri Lanka: RSF outlines four key priorities for the new government to strengthen press freedom. Reporters Without Borders.

Shaheid, Faizer 2025: 2025 Budget: A welfare boost amid economic challenges. In: the morning. 23.02.2025.

Sharma, Manasvi 2024: Ethnic fertility and exposure to armed conflict: The case of Sri Lanka. Review of Economics of the Household.

Sidhakaran, V S; M.A Wijeratne, H.W Shyamalie, G.S Pradeep, K.G Lakmali and R. Muralithasan 2022: Nation-al Tea Production Decline since 2013: Evidence Based Analysis. Advisory and Extension Division, Agronomy Division and Agricultural Economics Division. Tea Research Institute of Sri Lanka.

SLYCAN Trust 2022: Climate Change and Human Mobility in Sri Lanka. Climate Impacts on Labour Migration.

Sri Lanka Ministry of Environment 2021: Updated Nationally Determined Contributions. Submitted to the United Nations Framework Convention on Climate Change, 23.09.2021.

Sri Lanka Ministry of Environment 2022: National Environment Policy. Battaramulla: Policy Planning and Monitoring Division, Ministry of Environment.

Sri Lanka Ministry of Environment 2023: National Policy on Climate Change. Battaramulla: Climate Change Secretariat, Ministry of Environment.

Sri Lanka Police 2024: Grave Crime abstract for the year 2023 for Whole Island from 01.01.2023 to 31.12.2023.

Sri Lanka Tourism Development Authority 2024: Annual Statistical Report 2023. Colombo: Research and International Relations Division, Sri Lanka Tourism Development Authority.

United Nations Sri Lanka 2023: Sri Lanka Common Country Analysis. Update. Report compiled by United Nations Sri Lanka.

UNDP 2021: Climate Vulnerability and Risk Assessment of the Northern Province and Guidance for Capacity Development of Local Governments in Assessing Climate Risks. United Nations Development Programme.

United Nations Development Programme 2021: Survey of Gender Responsiveness of Local Authorities in CDLG Provinces report compiled by UNDP Sri Lanka.

United Nations Development Programme 2023: Understanding Multidimensional Vulnerabilities. Impact on People of Sri Lanka. United Nations Development Programme.

United Nations Development Programme 2023: Guidance for Capacity Development of Local Governments on Assessing Climate Change Vulnerability. United Nations Development Programme.

United Nations Development Programme 2024a: Addressing household debt induced vulnerability in Sri Lanka. Policy Note based on the Multidimensional Vulnerability Report compiled by UNDP Sri Lanka.

United Nations Development Programme 2024b: Specific country data: Sri Lanka. Human Development Reports. Data updates as of 13.03. 2024.

United Nations Entity for Gender Equality and the Empowerment of Women 2023a: UN Women Sri Lanka Brochure. A Global Champion for Gender Equality.

United Nations Entity for Gender Equality and the Empowerment of Women 2023b: Sri Lanka: Local government country profile.

United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs 2024: Asia and the Pacific: Weekly Regional Humanitarian Snapshot (4 - 10 June 2024).

Urban Development Authority 2023: Urban Regeneration Programme. Battaramulla: Urban Development Authority.

Veettil, B.K. 2022: Current status of mangrove vegetation in Batticaloa Lagoon, Sri Lanka, using high-resolution satellite imagery. J Coast Conserv 26, 74.

Vishwanath, Ambika; Priyanka Bhide, Namrata Kabra, Harsh Vasani, Benjamin Pohl and Mary Potts 2024: Building a Climate for Peace: Climate Security in South Asia. Berlin: adelphi.

Whitaker, Emma and Janani Vivekananda 2024: Navigating Climate Security and Geopolitical Dynamics in Asia-Pacific: Challenges, Knowledge Gaps, and Future Trajectories. adelphi and Toda Peace Institute.

Wijedasa, Namini 2025: Activist petitions SC over London-based Lyca Group's "devious ownership" of mass communication companies here. In: The Sunday Times, 05.01.2025.

Wijesinghe, Gamini H.M. 2018: Performance of the Department of Wildlife Conservation.

Wijesundara, Sahassri and K.V.D.H.R. Karawita 2024: HUMAN-CROCODILE CONFLICT IN SRI LANKA: THREATS AND HABITAT VULNERABILITY ANALYSIS. 13th Annual Science Research Session 2024, Faculty of Applied Science, South Eastern University of Sri Lanka.

World Bank 2017: Tackling Chronic Undernutrition in Sri Lanka's Plantations. Colombo

World Bank Group 2021a: The Rural Nonfarm Sector and Livelihood Strategies in Sri Lanka. Background report to Sri Lanka Poverty Assessment. Washington DC: The World Bank.

World Bank Group 2021b: Climate Risk Country Profile. Sri Lanka. Report compiled by World Bank Group and Asian Development Bank. Washington DC: The World Bank.

World Bank Group 2022a: Climate Change Knowledge Portal: Sri Lanka Energy Sector Assessment. Washington, DC: World Bank.

World Bank Group 2022b: Towards Improved Livelihoods and Higher Revenues From Sustainable Fisheries in Sri Lanka. Feature Story 02.03.2022.

World Bank Group 2025a: Sri Lanka Development Update 2025. Washington DC: The World Bank

World Bank Group 2025b: Personal remittances, received (current US$)- Sri Lanka. World Bank Open Data. Data retrieved 27.04.2024.

Yatawara, Kamal 2023: Sri Lanka Migration and Displacement. National Assessment Report. November 2023. Sri Lanka Red Cross Society. IFRC.

1 ඇමුණුම

ක්ෂේත්‍ර පර්යේෂණ ස්ථාන

දිස්ත්‍රික්කය	ස්ථානය
බදුල්ල	ඌව පරණගම, හිඹිලියගහ මඩිත්ත, උඩුහාවර, බදුල්ල, සපුගොල්ල, වැලිමඩ, ඉදල්ගස්හින්න වත්ත, ගෝනගන් ආර
හම්බන්තොට	හම්බන්තොට, තංගල්ල, ඇල්ලගල, ලුණුගම්වෙහෙර, කොහොලංකල (වරාය ගම්මානය), රන්මිණිතැන්න, වීරවිල
මුලතිව්	මුලතිව්, කොක්කුතොඩුවායි, ජනකපුර, වෙම්මලෙයි, මුලතිව් නගරය, මුහුදුබඩපත්තු, පුදුකුඩිඉරිප්පු, වැලිඔය
මඩකලපුව	මඩකලපුව, මයිලත්තමඩු, මයිලම්බවැලි, කතිරවෙලි, මඩකලපුව නගරය

දිස්ත්‍රික්ක හතරට අමතරව, ගාල්ල (ගාල්ල දිස්ත්‍රික්කය), කතරගම, කුඹුක්කන් වැව සහ බුත්තල (සියල්ලම මොනරාගල දිස්ත්‍රික්කයේ) මෙන්ම මාන්වෝලෙයි (ත්‍රිකුණාමලය දිස්ත්‍රික්කය) හි වැඩිදුර උපදේශන පැවැත්විණි.

2 ඇමුණුම

දිස්ත්‍රික්කය අනුව ජනවාර්ගික කණ්ඩායම, 2012

දිස්ත්‍රික්කය	මුළු පුද්ගලයින් සංඛ්‍යාව									
		සිංහල	ශ්‍රී ලාංකික දෙමළ	ඉන්දියානු දෙමළ	ශ්‍රී ලාංකික මුස්ලිම්	බර්ගර්	මැලේ	ශ්‍රී ලාංකික චෙට්ටි	භාරත	වෙනත්
ශ්‍රී ලංකාව (මුළු සංඛ්‍යාව සහ ප්‍රතිශතය)	20,263,723	15,173,820	2,270,924	842,323	1,869,820	37,061	40,189	6,075	1,688	21,823
	100	74.9	11.2	4.2	9.2	0.2	0.2	0.0	0-0	0.1
කොළඹ	2,309,809	1,771,319	231,318	27,336	242,728	13,304	12,463	1,314	721	9,306
	100.0	76.7	10.0	1.2	10.5	0.6	0.5	0.1	0.0	0.4
ගම්පහ	2,294,641	2,079,115	80,071	10,879	95,501	9,898	11,658	4,093	552	2,874
	100.0	90.6	3.5	0.5	4.2	0.4	0.5	0.2	0.0	0.1
කළුතර	1,217,260	1,054,991	24,362	23,611	112,276	968	597	20	44	391
	100.0	86.7	2.0	1.9	9.2	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0
මහනුවර	1,369,899	1,018,323	71,640	83,234	191,159	2,201	2,062	115	23	1,142
	100.0	74.3	5.2	6.1	14.0	0.2	0.2	0.0	0.0	0.1
මාතලේ	482,229	389,092	24,756	23,400	44,113	376	335	29	7	121
	100.0	80.7	5.1	4.9	9.1	0.1	0.1	0.0	0.0	0.0
නුවරඑළිය	706,588	279,784	31,867	375,795	17,422	770	492	49	10	399
	100.0	39.6	4.5	53.2	2.5	0.1	0.1	0.0	0.0	0.1
ගාල්ල	1,058,771	998,540	15,228	5,641	38,591	242	79	8	10	432
	100.0	94.3	1.4	0.5	3.6	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
මාතර	809,344	763,121	8,562	11,984	25,300	177	54	3	3	140
	100.0	94.3	1.1	1.5	3.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0

හම්බන්තොට	596,617	579,032	2,111	136	6,556	138	8,210	7	2	425
	100.0	97.1	0.4	0.0	1.1	0.0	1.4	0.0	0.0	0.1
යාපනය	583,378	3,366	577,246	499	2,139	93	5	1	0	29
	100.0	0.6	98.9	0.1	0.4	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
මන්නාරම	99,051	1,961	80,568	394	16,087	19	10	0	0	12
	100.0	2.0	81.3	0.4	16.2	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
වවුනියාව	171,511	17,191	141,269	1,292	11,700	15	5	0	0	39
	100.0	10.0	82.4	0.8	6.8	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
මුලතිව්	91,947	8,851	79,081	2,182	1,760	21	12	0	0	40
	100.0	9.6	86.0	2.4	1.9	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
කිලිනොච්චිය	112,875	962	109,528	1,682	678	1	0	0	0	24
	100.0	0.9	97.0	1.5	0.6	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
මඩකලපුව	525,142	6,127	381,285	1,015	133,844	2,794	16	3	0	58
	100.0	1.2	72.6	0.2	25.5	0.5	0.0	0.0	0.0	0.0
අම්පාර	648,057	251,018	112,750	165	282,484	849	176	4	1	610
	100.0	38.7	17.4	0.0	43.6	0.1	0.0	0.0	0.0	0.1
ත්‍රිකුණාමලේ	378,182	101,991	115,549	6,531	152,854	815	364	14	0	64
	100.0	27.0	30.6	1.7	40.4	0.2	0.1	0.0	0.0	0.0
කුරුණෑගල	1,610,299	1,471,339	18,763	3,582	113,560	711	1,083	92	28	1,141
	100.0	91.4	1.2	0.2	7.1	0.0	0.1	0.0	0.0	0.1
පුත්තලම	759,776	559,031	47,523	2,503	146,820	1,481	592	187	206	1,433
	100.0	73.6	6.3	0.3	19.3	0.2	0.1	0.0	0.0	0.2
අනුරාධපුරය	856,232	778,131	5,065	957	70,248	187	158	17	44	1,425
	100.0	90.9	0.6	0.1	8.2	0.0	0.0	0.0	0.0	0.2

පොලොන්නරුව	403,335 100.0	365,476 90.6	7,356 1.8	1,190 0.3	29,060 7.2	86 0.0	46 0.0	1 0.0	1 0.0	119 0.0
බදුල්ල	811,758 100.0	593,120 73.1	20,335 2.5	149,662 18.4	45,886 5.7	904 0.1	1,288 0.2	43 0.0	9 0.0	511 0.1
මොණරාගල	448,142 100.0	423,972 94.6	9,783 2.2	4,590 1.0	9,552 2.1	109 0.0	46 0.0	10 0.0	1 0.0	79 0.0
රත්නපුර	1,082,277 100.0	942,244 87.1	54,658 5.1	62,595 5.8	21,550 2.0	325 0.0	270 0.0	28 0.0	22 0.0	585 0.1
කෑගල්ල	836,603 100.0	715,723 85.6	20,250 2.4	41,468 5.0	57,952 6.9	577 0.1	168 0.0	37 0.0	4 0.0	424 0.1

මූලාශ්‍රය: (ජනගහන සංගණන හා සංඛ්‍යාලේඛන දෙපාර්තමේන්තුව 2012)

UNDP

DPPA
Preventing Conflict. Sustaining Peace

Joint UNDP-DPPA
Programme on
Building National
Capacities for
Conflict Prevention

Australian Aid

UN WOMEN